

İLHAM
ƏLİYEV

**İNKİŞAF –
MƏQSƏDİMİZDİR**

İLHAM

ƏLİYEV

YÜZ OTUZ BEŞİNCİ KİTAB

MART 2024 - APREL 2024

AZƏRNƏŞR
BAKİ - 2024

İLHAM ƏLİYEV

ÇIXIŞLAR * NİTQLƏR

BƏYANATLAR * MÜSAHİBƏLƏR

MƏKTUBLAR * MƏRUZƏLƏR

MÜRACİƏTLƏR

AZƏRNƏŞR
BAKİ - 2024

ƏLİYEV İLHAM

İnkişaf – məqsədimizdir. B., Azərnəşr, 2024, 392 səh.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oxuculara təqdim olunan «İnkişaf – məqsədimizdir» çoxcildliyinin bu cildində dövlət başçısının Rusiya Federasiyasına işgüzar səfərinə, «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində keçirilmiş iclasda iştirak edən bir sıra yüksəkrütbəli dövlət və hökumət rəhbərləri, o cümlədən Türkiyə Respublikası Prezident Administrasiyasının Müdafiə Sənayesi Komitəsinin sədri Haluk Görgünün rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti, NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberg, ölkəmizə səfər etmiş Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev və Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Kobaxidze ilə görüşlərinə dair materiallar toplanmışdır.

Kitabda, həmçinin dövlət başçısının ADA Universitetində «COP29 və Azərbaycan üçün Yaşıl baxış» mövzusunda keçirilmiş beynəlxalq Forumda, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə «Parçalanmış dünyanın bərpası» mövzusunda keçirilmiş XI Qlobal Bakı Forumunda iştirakına aid materiallar, o cümlədən Ramazan bayramı münasibəti ilə Azərbaycan xalqına, 8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarına təbrikləri, Novruz bayramı münasibətilə Xankəndi şəhərində tonqal başından Azərbaycan xalqına müraciəti verilmişdir.

ISBN 978-9952-8100-7-3

© Azərnəşr, 2024

**ÖLKƏMİZİN MÜSTƏQİLLİYİ DÖVRÜNDƏ
İLK DƏFƏ OLARAQ AZƏRBAYCANIN
BÜTÜN ƏRAZİSİNDƏ KEÇİRİLMİŞ
PREZİDENT SEÇKİLƏRİNDƏ
QAZANDIĞI PARLAQ QƏLƏBƏ
MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN
RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
İLHAM ƏLİYEVƏ GÖNDƏRİLMİŞ
TƏBRİK MƏKTUBLARININ DAVAMI**

**YUNANISTAN PREZİDENTİ
KATERİNA SAKELLAROPULUDAN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Sizi seçkilərdə qələbənz münasibətilə təbrik edirəm.

Sizi əmin edirəm ki, Yunanıstan xalqlarımızın mənafeyi, eləcə də daha geniş regionda sabitlik nəminə qarşılıqlı maraq doğuran bütün sahələrdə iki-tərəfli əməkdaşlığımızı inkişaf etdirmək istəyir.

Zati-aliləri! Xahiş edirəm ən yüksək ehtiramımı qəbul edəsiniz.

UKRAYNA PREZİDENTİ VOLODİMİR ZELENSKİDƏN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə səmimi təbriklərimi qəbul edin.

Azərbaycan xalqının təhlükəsizliyinin, iqtisadi inkişafının və əmin-amanlığının təmin olunmasında Sizə yeni böyük nailiyyətlər arzu edirəm.

Əminəm ki, yenidən Prezident seçilməyiniz ikitərəfli əlaqələrimizin daha da möhkəmlənməsinə töhfə verəcək və Ukrayna–Azərbaycan əməkdaşlığını yeni dinamik səviyyəyə çıxaracaq.

Beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlər daxilində iki dövlətin müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünə Ukraynanın və Azərbaycanın qarşılıqlı dəstəyi olduqca vacibdir.

Bu gün Ukrayna xalqı Rusiyaya qarşı mübarizədə öz azadlığını müdafiə edərkən Azərbaycan Respublikasının həmrəyliyi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Biz humanitar yardıma, Rusiya ilə müharibədən zərər çəkmiş şəhərlərin infrastrukturunun yenidən qurulması, azad edilmiş Ukrayna ərazilərinin minalardan təmizlənməsi prosesində iştiraka görə minnətdarıq.

Mən Ukrayna–Azərbaycan əməkdaşlığına mühüm dinamika verən şəxsi konstruktiv və səmimi

dialogumuzu yüksək qiymətləndirirəm. Əminəm ki, hörmət və etimada əsaslanan strateji tərəfdaşlıq bundan sonra da möhkəmlənəcəkdir.

Mən Azərbaycanın Ukraynanın sülh formulunun implementasiyasına cəlb olunmasına və İsveçrədə keçiriləcək ilk sülh sammitində iştirakınıza ümid edirəm.

Cənab Prezident! Sizə möhkəm cansağlığı, enerji və ali dövləti fəaliyyətinizdə yeni uğurlar arzu edirəm.

**LİVİYA PREZİDENT ŞURASININ SƏDRİ
MƏHƏMMƏD YUNİS ƏL-MƏNFİDƏN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizə ən səmimi təbriklərimizi çatdırır, regional və beynəlxalq əlaqələrə töhfə verəcək vəzifənizin icrasında uğurlar arzulayırıq.

Liviya Dövləti ilə dost Azərbaycan Respublikası arasında yüksək səviyyəli münasibətləri vurğulamaqla yanaşı, ümumi maraq doğuran məsələlərdə Sizinlə gələcək əməkdaşlığı səbirsizliklə gözləyirik. Bütün sahələrdə və səviyyələrdə ikitərəfli əməkdaşlıq münasibətlərini möhkəmləndirən dost ölkələrimiz üçün ortaq məsələlərə xüsusi diqqət yetirəcəyinizə əminliyimizi ifadə edirik.

Dərin hörmət və ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

**TÜRKİYƏ BÖYÜK MİLLƏT MƏCLİSİNİN
XARİCİ ƏLAQƏLƏR KOMİTƏSİNİN
SƏDRİ FUAT OKTAYDAN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Rəhbərliyinizlə işğaldan azad edilmiş torpaqlar da daxil olmaqla, Azərbaycanın bütün ərazisində fevralın 7-də əmin-amanlıq şəraitində keçirilmiş Prezident seçkilərində qazandığınız qələbə münasibətilə Sizi təbrik edirəm.

Zati-alinizin və cənab Prezidentimizin rəhbərliyi ilə ölkələrimiz arasında «Bir millət – iki dövlət» prinsipi əsasında inkişaf edən bənzərsiz dostluq və qardaşlıq münasibətləri regionumuzda sülhün və sabitliyin ən böyük təminatıdır.

Fürsətdən istifadə edərək, zati-alinizə cansağlığı və xoşbəxtlik arzularımı çatdırır, dərin ehtiramımı bildirirəm.

**QAZAXISTANIN XALQ YAZIÇISI,
GÖRKƏMLİ ŞAİR VƏ İCTİMAİ
XADİM OLJAS SÜLEYMENOVDAN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Sizi fevralın 7-də keçirilmiş seçkilərdə qələbə-niz münasibətilə təbrik edirəm.

Seçkilərdən əvvəlki dövrdə Sizin və bütün xalqı-nızın xidmətləri bu qələbəni şərtləndirib. Bu, “qara bağ”dan indi böyük inamla Qarabağa çevrilən Qələbənin əks-sədasıdır.

Qoy Sizin bütün təşəbbüsləriniz həmişə «böyük» kəlməsi ilə müşayiət olunsun!

Sizə cansağlığı və uzun ömür arzulayıram.

TİMOR-LESTE PREZİDENTİ
JOSE RAMOS HORTADAN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Timor-Leste Demokratik Respublikası adından və şəxsən öz adımdan ən səmimi təbriklərimi Sizə çatdırmaqdan böyük məmnunluq hissi duyuram.

Bu qələbə təkcə Sizin Prezident səlahiyyətinizin davamı deyil, həm də Azərbaycanın gələcəyi naminə zati-alinizin liderliyinə və strategiyasına göstərilən etimadın təzahürüdür. Sizin dövlətə xidmətdə əldə etdiyiniz nailiyyətlər və fədakarlığınız ölkənizin inkişafına və rifahına olan sadiqliyinizin təsdiqidir.

Ötən ilin mart ayında zati-alinizlə X Qlobal Bakı Forumunda iştirakım çərçivəsində keçirilmiş tarixi görüşü böyük məmnunluq hissi ilə xatırlayıram. Bu görüş xalqlarımız arasında qardaşlıq, dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin dərinləşməsinə təkan verdi.

Əminəm ki, prezidentliyinizin yeni dönəmində biz Azərbaycan Respublikasının Beynəlxalq İnkişafa Yardım Agentliyinin (AIDA) dəstəyi ilə böyük potensiala malik mühüm sahələrdə, xüsusilə də təbii sərvətlərdən istifadə, infrastruktur, gübrə istehsalı və təhsil sahələrində yeni investisiyalar, layihələr və tərəfdaşlıqlar həyata keçirə biləcəyik.

Biz yalnız «Qoşulmama Hərəkatı» çərçivəsində deyil, həm də Ümumdünya Ticarət Təşkilatına (ÜTT) və Cənub-Şərqi Asiya Ölkələri Assosiasiyasına (ASEAN) integrasiya səviyyəsində Timor-Leste ilə Azərbaycan arasında ikitərəfli və çoxtərəfli əlaqələrin qarşılıqlı maraqlarımız naminə möhkəmləndirilməsinə, əməkdaşlıq üçün yeni imkanların nəzərdən keçirilməsinə sadıqlığımızı bir daha vurğulayırıq.

Qoy zati-alinizin yeni mandatı Azərbaycan xalqına daha böyük nailiyyətlər, davamlı inkişaf və firavanlıq gətirsin! Bu ilin sonunda BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına – COP29-a ev sahibliyi etməsi münasibətilə Azərbaycanı ürəkdən təbrik edirəm.

Zati-aliləri! Sizə möhkəm cansağlığı, uğurlar və firavanlıq arzulayıram. Bir daha Sizə ən yüksək hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

TUNİS PREZİDENTİ KAYS SAYİDDƏN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə zati-alinizə şəxsən öz adımdan və Tunis xalqı adından ən səmimi təbriklərimi, xoş arzularımı çatdırıram. Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik və ali dövləti vəzifənizdə uğurlar diləyirəm.

Bu fürsətdən istifadə edərək, xalqlarımızın maraqları naminə ölkələrimiz arasındakı qardaşlıq münasibətlərini möhkəmləndirmək və əməkdaşlıq əlaqələrini inkişaf etdirmək üçün Sizinlə birgə işləməyə sadıq olduğumuzu bir daha bildirirəm.

Cənab Prezident! Sizə olan ən yüksək ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

**DANİMARKANIN BAŞ NAZİRİ
METTE FREDERİKSENDƏN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizə və xalqınıza təbriklərimi, ən xoş arzularımı çatdırıram.

Qarşıdakı illərdə Sizinlə və hökumətinizlə işləməyi səbirsizliklə gözləyirəm.

Sizə olan ən yüksək ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edirəm. Yeni səlahiyyət müddətinizdə zəti-
alinizə daha böyük uğurlar diləyirəm.

İSPANİYA HÖKUMƏTİNİN SƏDRİ PEDRO SANÇEZDƏN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!
Möhtərəm cənab Prezident!

Fevralın 7-də keçirilmiş seçkilərdə yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə İspaniya hökuməti adından Sizə təbrikimi çatdırıram.

Yeni mandatınız dövründə Sizə bol uğurlar arzu edir və son illərdə irəliləyişlərin nəzərə çarpdığı iqtisadi sahə də daxil olmaqla, İspaniya hökumətinin ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafını davam etdirmək istəyini Sizə bildirir, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın böyük potensialının mövcud olduğunu qeyd edirəm.

Həmçinin bu günədək sülh yolunda göstərilən səyləri davam etdirmək üçün lazım olanı arzulayır, Qafqaz regionu üçün tezliklə ədalətli, davamlı və beynəlxalq hüquq tərəfindən hörmətlə qarşılanan sülhün olması istəyimi Sizə çatdırıram. Bilirsiniz ki, bunun üçün İspaniya və Avropa İttifaqının dəstəyi Sizinlədir.

Cənab Prezident! Fərsətdən istifadə edərək, Sizə dərin ehtiramımı çatdırıram.

ZAMBIYA PREZİDENTİ HAKAİNDE HİÇİLEMADAN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Zambiya Respublikasının Hökuməti və xalqı adından Sizə ən səmimi təbriklərimi çatdırmaqdan böyük məmnunluq duyuram.

Sizin yenidən dövlət başçısı seçilməyiniz Azərbaycan xalqının müdrik rəhbərliyinizə və ölkəni daha böyük tərəqqiyə doğru aparmaq üçün uzaqgörənliyinizə bəslədiyi inam və etibarın əyani təsdiqidir. Yeni səlahiyyət müddətinizə başlayarkən mən Zambiya hökumətinin ölkələrimiz arasında əməkdaşlığı möhkəmləndirmək üçün Azərbaycan hökuməti ilə sıx əməkdaşlıq etmək istəyini bir daha təsdiq edirəm.

Zati-aliləri! Ən yüksək ehtiramımı qəbul edin. Sizə möhkəm cansağlığı, Azərbaycan xalqına isə fərvanlığı arzulayıram.

LAOS PREZİDENTİ THONQLUN SİSULİTDƏN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Partiyamız, hökumətimiz və Laos xalqı adından, eləcə də öz adımdan Azərbaycan xalqının Sizə, həmçinin hakim Yeni Azərbaycan Partiyasına inam və etimadının nəticəsi olaraq yenidən Prezident seçilməyiniz münasibətilə zati-alinizə səmimi təbriklərimi çatdırıram.

Üminəm ki, Sizin müdrik rəhbərliyinizlə Azərbaycan Respublikası bütün sahələrdə inkişaf etmiş dövlətlər sırasına daxil olaraq daha da qüdrətli ölkəyə çevriləcəkdir.

Ümidvaram ki, Laos Xalq Demokratik Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası, eləcə də Laos Xalq İnqilab Partiyası və Yeni Azərbaycan Partiyası arasında dostluq və yaxşı əməkdaşlıq əlaqələri xalqlarımızın rifahı naminə daha da möhkəmlənəcək və inkişaf edəcəkdir.

Bu fürsətdən istifadə edərək, zati-alinizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, şərəfli işlərinizdə daha böyük uğurlar arzulayıram. Qoy iki partiyamız və Laos Xalq Demokratik Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası hökumətləri arasında dostluq əlaqələri daha da güclənsin və tərəqqiyə xidmət etsin!

ASIYA İNKİŞAF BANKININ PREZİDENTİ MASATSUQU ASAKAVADAN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Asiya İnkişaf Bankı adından Sizə ən səmimi təbriklərimi çatdırıram.

Sizin Azərbaycanın inkişafı ilə bağlı baxışlarınız gələcəyə hesablanmışdır. Bu il Asiya İnkişaf Bankı ölkənizlə tərəfdaşlığın 25-ci ildönümünü qeyd edir və biz Sizin rəhbərliyinizlə bu strateji tərəfdaşlığı davam etdirməyi səbirsizliklə gözləyirik.

Ötən ilin dekabrında Sizə ünvanladığım məktubumda mən Azərbaycanı COP29-un ev sahibi və sədri seçilməsi münasibətilə təbrik etmişdim. O vaxtdan bəri COP29-un uğurlu və yaddaqalan şəkildə keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan hökumətinin gördüyü təqdirəlayiq tədbirlər, o cümlədən bu yaxınlarda ölkənin «Qlobal Metan Vədi» təşəbbüsünə qoşulması barədə məlumat almışam. Noyabr ayında Sizinlə görüşməyi səbirsizliklə gözləyirəm.

Sizə yeni prezidentlik dönəminizdə uğurlar arzulayıram. Asiya İnkişaf Bankının Azərbaycanın tərəqqisini və ölkədə «yaşıl inkişafı» dəstəkləməsinə sadiqliyini bir daha təsdiq edirəm.

**SƏUDİYYƏ ƏRƏBİSTANI KRALLIĞININ
«ACWA POWER» ŞİRKƏTİ İDARƏ
HEYƏTİNİN SƏDRİ MƏHƏMMƏD
ƏBUNƏYYANDAN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Prezident seçkilərində yenidən qələbə qazanmağınız münasibətilə «ACWA Power» şirkəti adından Sizə ən səmimi təbriklərimi çatdırıram.

Parlaq qələbəniz Azərbaycan xalqının Sizin rəhbərliyinizə və uzaqgörənliyinizə inamının, etimadının təsdiqidir.

Sizin Azərbaycan Respublikasına və xalqına xidmətlə bağlı göstərdiyiniz fədakarlıq çox həsəd aparılan rifahı və təhlükəsizliyi bərqərar etdi. Mən əminəm ki, davamlı rəhbərliyiniz Azərbaycanın global arenada mühüm və etibarlı tərəfdaş kimi yerini daha da möhkəmləndirəcəkdir.

«ACWA Power» şirkəti olaraq, xidmət etdiyimiz icmalara sosial rifah və iqtisadi artım gətirən «yaşıl», davamlı enerji və su layihələrini inkişaf etdirməyə sadıqlığımızı bir daha təsdiqləyirik. Sizin rəhbərliyiniz və «yaşıl transformasiya»ya baxışınızla Azərbaycan ilə əlaqələrimizi inkişaf etdirəcəyimizi inanırıq.

**UNESCO-nun SABİQ BAŞ DİREKTORU
KOİŞİRO MATSUURADAN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Prezident seçkilərində inamlı qələbəiniz müna-sibətilə Sizi təbrik edirəm. Uzaqgörən rəhbərliyinizlə son 20 ildə bir çox sahələrdə böyük irəliləyişlərin əldə olunmasını təqdir edirəm və Sizə xüsusi ehtiramımı bildirirəm. Siz Azərbaycanın beynəlxalq statusunu böyük dərəcədə yüksəldərək, həmçinin ölkənizdə genişmiqyaslı iqtisadi tərəqqiyə nail olaraq xalqınızın həyat səviyyəsini xeyli yaxşılaşdırmısınız.

2000-ci ilin aprelində cənab Prezident Heydər Əliyevin dəvəti ilə Azərbaycana səfərim çərçivəsində Sizinlə ilk görüşümü xatırlayıram. Sizin səmimi söhbətiniz həqiqətən, məni heyran etdi. Bu səbəbdən də 2003-cü ildə Prezident seçkilərində qalib gəldiyinizi eşidəndə çox sevindim.

Sizi bir daha təbrik edirəm. İnanıram ki, Azərbaycanın beynəlxalq statusunun daha da yüksəldilməsi və ölkənin daha sürətli iqtisadi tərəqqiyə nail olması üçün pragmatik liderliyinizi davam etdirəcəksiniz.

**BÖYÜK BRİTANIYA PARLAMENTİ
LORDLAR PALATASININ VƏ
AZƏRBAYCAN DOSTLUQ Qrupunun
ÜZVÜ BARONESSA MANZİLA UDDİNDƏN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Seçkilərdə qələbəniz münasibətilə Sizi təbrik etməkdən böyük məmnunluq duyuram. Bu Sizin Azərbaycana və xalqınıza çox uğurlu xidmətinizin və liderliyinizin təsdiqidir.

Sizinlə Londonda görüşməyi və ya ən yaxın zamanda Azərbaycana səfər etməyimi səbirsizliklə gözləyirəm.

Müqəddəs Ramazan ayının başlaması münasibətilə zati-alinizə və xanım Mehriban Əliyevaya ən xoş arzularımı çatdırıram. Sizə və Azərbaycan xalqına Allahdan firavanlıq və əmin-amanlıq diləyirəm.

**ÜMUMDÜNYA TİCARƏT
TƏŞKİLATININ BAŞ DİREKTORU
NQOZİ OKONCO-İVEALADAN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!
Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizə təbriklərimi çatdırır və ən xoş arzularımı bildirirəm.

Ümumdünya Ticarət Təşkilatı (ÜTT) ilə Azərbaycan arasında əlaqələri, eləcə də Azərbaycanın təşkilata üzvlüyü məsələsində Sizinlə əməkdaşlığı daha da inkişaf etdirməyi səbirsizliklə gözləyirəm.

Azərbaycan ÜTT-yə üzvlük prosesini yenidən aktivləşdirmək üçün 2023-cü ildə danışıqlar masasına qayıdıb. Qalan məsələlərin həllində Sizin liderliyiniz çox vacib rol oynayacaq və bu məsələləri 2-3 il ərzində həll etmək olar.

Azərbaycanın Avropa və Asiyanı birləşdirən strateji coğrafi mövqeyini nəzərə alsaq, onun ÜTT-yə üzv olması təşkilat və dünya iqtisadiyyatı üçün böyük maraq kəsb edir.

Azərbaycanın təşkilata üzv olması həm də ölkənin öz iqtisadiyyatını daha da şaxələndirməsinə, Qafqazda və Mərkəzi Asiyada regional tərəfdaşlar arasında ticarət əlaqələrinin daha çox uyğunlaşmasına töhfə verəcək.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Konfransı – COP29-a ev sahibliyi edən Azərbaycan 2024-cü ildə çoxtərəfli əməkdaşlıqda aparıcı rol oynayacaq.

Azərbaycanla əməkdaşlıq etməyi və ticarətin global iqlim dəyişikliyinə təsirlərinin azaldılmasındakı roluna görə xüsusi tematik gün kimi müəyyən edildiyi COP28-də əldə olunan nailiyyətləri daha da inkişaf etdirməyi səbirsizliklə gözləyirəm. Ümid edirəm ki, Azərbaycan COP29-da Ticarət Günü təşkil edəcək və ÜTT Katibliyi bunun uğurlu keçirilməsi üçün Sizə dəstək verməyə hazırdır.

ÜTT çoxtərəfli ticarət sistemində daha dərin inteqrasiyanı həyata keçirdiyi üçün onun beynəlxalq əməkdaşlığı möhkəmləndirməsinə və Azərbaycanı dəstəkləməsinə sadıq qaldığına əmin ola bilərsiniz.

Zati-aliləri! Sizə olan ən yüksək ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

ARGENTİNA PREZİDENTİ XAVYER MİLEYDƏN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!
Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizi səmimi-qəlbədən təbrik edirəm.

Bu yaxınlarda ölkələrimizin Xarici İşlər nazirləri arasında ikitərəfli əlaqələrimizin inkişafına xidmət edən olduqca məhsuldar telefon danışığının baş tutması məni çox məmnun etmişdir.

Əlaqələrimizin özülünü təşkil edən dostluq və hörmət prinsiplərinə əsaslanaraq, ölkələrimizin rifahı naminə qarşılıqlı maraq doğuran sahələrdə ikitərəfli əməkdaşlığımızı və iqtisadi əlaqələrimizi gücləndirmək məqsədilə səylə işləməkdə davam edəcəyimi bir daha vurğulamaq istəyirəm.

Sizə yeni prezidentlik dönəminizdə bir daha ən səmimi təbriklərimi çatdırır və fürsətdən istifadə edərək, dərin hörmət və ehtiramımı ifadə edirəm.

EKVADOR PREZİDENTİ
DANİEL NOBOA AZİNDƏN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!
Möhtərəm cənab Prezident!

Bu ilin fevral ayında Azərbaycan Respublikasında keçirilmiş seçkilərdə əldə etdiyiniz qələbə münasibətilə Sizə böyük məmnunluq hissi ilə təbriklərimi çatdırıram.

Mən xalqlarımız arasında dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrini davam etdirmək arzusunda olduğumu bildirirəm.

Ümidvaram ki, Sizin rəhbərliyiniz bundan sonra da bütün Azərbaycan xalqına firavanlıq gətirəcəkdir.

CƏNUBİ AFRIKA PREZİDENTİ MATAMELA SİRİL RAMAFOSADAN

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Cənubi Afrika Respublikasının Hökuməti, xalqı adından və şəxsən öz adımdan Sizə ən səmimi təbriklərimi çatdırıram.

Cənubi Afrika Respublikası ölkələrimiz arasında müxtəlif səviyyələrdə, o cümlədən ikitərəfli, regional, kontinental və qlobal çağırışlarla bağlı məsələlər üzrə əməkdaşlıq etmək üçün platforma yaratmağa imkan verən tarixi və siyasi əlaqələrimizə möhkəm sadıqdır. Cənubi Afrika Respublikasının Hökuməti Azərbaycanla mövcud olan möhkəm əlaqələri, Azərbaycan xalqı və hökuməti ilə həmrəyliyi daha da inkişaf etdirmək niyyətindədir.

Azərbaycan xalqı Sizin liderliyinizə inamını təsdiqlədi. Mən Cənub–Cənub əməkdaşlığını və ümumi inkişafın, qlobal bərabərliyin, sosial ədalətin təşviqini daha da irəli aparmaq üçün Sizinlə birgə işləməyi səbirsizliklə gözləyirəm.

Sizə möhkəm cansağlığı, firavanlıq və ali dövləti fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayır, əməkdaşlığımızın gələcəkdə də davam edəcəyinə inamımı ifadə edirəm. Zati-aliləri! Ən yüksək ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

**«CƏNUB QAZ DƏHLİZİ» MƏŞVƏRƏT
ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN
10-cu VƏ «YAŞIL ENERJİ» MƏŞVƏRƏT
ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN
2-ci İCLASINDA İŞTİRAK EDƏN
AVROPA İTTİFAQININ ENERGETİKA
MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ KOMİSSARI
KADRI SİMSON İLƏ GÖRÜŞ**

1 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 1-də «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 10-cu və «Yaşıl Enerji» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 2-ci iclasında iştirak edən Avropa İttifaqının energetika məsələləri üzrə komissarı xanım Kadri Simsonu qəbul etmişdir.

Kadri Simson İlham Əliyevə Prezident seçkilərinə qələbə, Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etməsi və «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 10-cu yubiley iclası münasibətilə təbriklərini çatdırdı.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Avropa İttifaqının energetika məsələləri üzrə komissarı Avropanın enerji təchizatında Azərbaycanın rolunun əhəmiyyətini və dayanıqlılığını vurğuladı.

Söhbət zamanı gələcəkdə enerji növləri ilə yanaşı, bərpa olunan enerji layihələrinin də həyata keçiril-

məsinin perspektivləri və Azərbaycanda icra olunan layihələrdə Avropa şirkətlərinin investor qismində daha fəal rol oynaması ilə bağlı imkanlar müzakirə olundu. Həm COP29, həm də enerji əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi istiqamətində gələcək addımlar və fəaliyyət planı ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı, ölkəmizin global metan azaldılması təşəbbüsünə qoşulması çox yüksək qiymətləndirildi.

**«CƏNUB QAZ DƏHLİZİ» MƏŞVƏRƏT
ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN
10-cu VƏ «YAŞIL ENERJİ» MƏŞVƏRƏT
ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN
2-ci İCLASINDA İŞTİRAK EDƏN
İTALİYA RESPUBLİKASININ ƏTRAF
MÜHİT VƏ ENERJİ TƏHLÜKƏSİZLİYİ
NAZİRİ CİLBERTO PİKETTO-FRATİN
İLƏ GÖRÜŞ**

1 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 1-də «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 10-cu və «Yaşıl Enerji» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 2-ci iclasında iştirak edən İtaliya Respublikasının Ətraf Mühit və Enerji Təhlükəsizliyi naziri Cilberto Piketto-Fratini qəbul etmişdir.

Cilberto Piketto-Fratin İlham Əliyevi Prezident seçkilərində qələbəsi və COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi münasibətilə təbrik etdi.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi.

İtaliyalı nazir bu il ölkəsinin G7 formatının rəhbəri qismində çıxış etdiyini deyərək, bu əməkdaşlıq formatında COP29-a ev sahibliyi edən Azərbaycan tərəfinin G7 ölkələrinin Ekologiya və Mineral Ehtiyat-

lar nazirlərinin xüsusi görüşünə qatılmasının vacibliyini bildirdi və bununla bağlı dəvəti çatdırdı.

Görüşdə ölkələrimiz arasında iqtisadi əlaqələrə toxunuldu, çox sayda İtaliya şirkəti, o cümlədən «Ansaldo», «Leonardo», «Maire Tecnimont» və bir sıra digər şirkətlərin Azərbaycan ilə əməkdaşlıq etməsi, işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə İtaliya şirkətlərinin fəaliyyət göstərməsi məmnunluqla qeyd olundu.

Söhbət zamanı əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

ALBANIYANIN BAŞ NAZİRİ EDİ RAMA İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

1 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 1-də Albaniyanın Baş Naziri Edi Rama ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

Edi Rama İlham Əliyevi Prezident seçkilərində qələbəsi və COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi münasibətilə təbrik etdi.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə təşəkkürünü bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Albaniyanın Baş Nazirinə «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 10-cu iclasında iştirakına görə minnətdarlığını ifadə etdi.

Edi Rama da öz növbəsində, bu tədbirə dəvətə görə təşəkkürünü bildirdi.

Söhbət zamanı «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 10-cu və «Yaşıl Enerji» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 2-ci iclasının əhəmiyyəti qeyd olundu.

Görüşdə ikitərəfli münasibətlərə toxunuldu.

Prezident İlham Əliyevin Albaniyaya dövlət səfəri və Baş Nazir Edi Ramanın əvvəllər ölkəmizə səfərlərinin əlaqələrimizin inkişafında rolu vurğulandı.

Dövlətimizin başçısı BMT və digər beynəlxalq təşkilatlarda Albaniyanın Azərbaycanın haqlı mövqeyini dəstəkləməsini yüksək qiymətləndirdi və öz növbəsində, Azərbaycanın da bu qurumlarda hər zaman Albaniyanın maraqlarını müdafiə etdiyini dedi.

Görüşdə TAP layihəsinin əhəmiyyəti və onun genişləndirilməsi məsələləri müzakirə edildi, Albaniyanın bu sahədə önəmli rolu qeyd olundu. Albaniyanın qazlaşdırılması layihəsinin icrası ilə bağlı ölkəmiz tərəfindən investisiya qoyuluşu məsələlərinə də toxunuldu.

Söhbət zamanı Azərbaycan–Ermənistan əlaqələrinin normallaşdırılması və əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

1 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 1-də Albaniyanın Baş Naziri Edi Rama ilə nahar əsnasında geniş tərkibdə görüşü keçirilmişdir.

**«CƏNUB QAZ DƏHLİZİ» MƏŞVƏRƏT
ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN
10-cu VƏ «YAŞIL ENERJİ» MƏŞVƏRƏT
ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN
2-ci İCLASI ZAMANI «EURONEWS»
TELEVİZİYASINA MÜSAHİBƏ**

2 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 1-də «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 10-cu və «Yaşıl Enerji» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 2-ci iclası zamanı «Euronews» televiziyasına müsahibə vermişdir.

M ü x b i r: Xahiş edirik, ilk növbədə, bizə bugünkü tədbirlərin enerji sənayesi üçün əhəmiyyətindən, «Cənub Qaz Dəhlizi»nin uğurlu istismarı və inkişafındakı nailiyyətlər və gələcək addımlar barədə danışasınız.

İ l h a m Ə l i y e v: Bilirsiniz ki, biz bu layihəyə başlayanda bunun necə olacağına dair müxtəlif ideyalar var idi. Nikbin düşüncələr də, bədbin düşüncələr də var idi. Bəziləri düşünürdü ki, bunu həyata keçirə bilməyəcəyik. Biz isə əzmli idik və bildik ki, bunu etmək mümkündür. Sadəcə, geniş beynəlxalq əməkdaşlığa ehtiyacımız var idi. Ona görə də bizə öz maliyyə imkanları ilə dəstək göstərmələri üçün aparıcı beynəlxalq maliyyə institutlarını dəvət

edərək, ölkələr arasında, şirkətlər arasında bu əməkdaşlığı qurmağa başladıq. Uzunluğu 3500 kilometr olan kəmərlər artıq arzu deyil, reallıqdır və getdikcə daha çox ölkələri əhatə edir. Bu gün açılış mərasimində dediyim kimi, bizim təbii qazı yeni təyinat nöqtələrinə nəql etməyə imkan verən yeni interkonnektorlarımız var. Bu həqiqətən də enerji təchizatının, enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı məsələlərin coğrafiyasını tamamilə dəyişir. 10 il bundan əvvəl başadılan təşəbbüsün yaxşı nəticələrini görəndə insan özünü xoşbəxt hiss edir.

M ü x b i r: Bu il həm də çox həlledici ildir. COP29 üfüqdədir. Bu bərpa olunan enerji layihələrinin həyata keçirilməsi həqiqətən də Azərbaycanın dayanıqlı enerjinin gələcəyini necə yönləndirdiyini göstərir.

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli, düşünürəm ki, bu bizim ümumi «yaşıl enerji» gündəliyimizin və məsuliyyət hissimizin bir hissəsini təşkil edir. Çünki qazıntı yanancağı ilə zəngin ölkələr «yaşıl enerji»yə keçiddə ön sıralarda olmalıdır. Biz bunu ənənəvi ehtiyatlarımız çatışmadığına görə etmirik, ona görə edirik ki, neft-qaz satışından əldə etdiyimiz maliyyədən, gəlirlərdən bərpa olunan enerjiyə sərmayə yatırmaq üçün istifadə etməklə töhfə vermək və buna ehtiyacın olduğuna dair ümumi bir anlayış yaratmaq istəyirik. Biz hər il bunu Bakıda görürük. Hər il Xəzər dənizinin getdikcə daha da dayazlaşmasının şahidi oluruq. Dəniz kənarında, hətta burada – Bakının mərkəzində yaşayan hər kəs bunu görür. Biz iqlim dəyişikliyinə təhlükəli fəsadlarını görürük, çaylarımızda su azalır, dağlarımızda qar azalır, Xəzər də-

nizində suyun səviyyəsi azalır. Əgər enerji və əzmlə bu məsələ ilə məşğul olmasaq, hamımız əziyyət çəkəcəyik.

Azərbaycanın bərpa olunan enerji layihələri gündəliyi çox iddialıdır. Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının hesablamalarına əsasən, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda potensialı 157 gigavat təşkil edir. Biz artıq bu mühüm yolu qət etməyə başlamışıq. Ola bilsin ki, 10 ilə ölkədə bərpa olunan enerjiden maksimum dərəcədə istifadə etməyi və daxili bazarda təbii qaz istehlakını azaltmağı planlaşdırırıq.

M ü x b i r: Sizin çıxışınızda bir məqam xoşuma gəldi. Söylədiniz ki, neft və qaza malik ölkələr günahlandırılmamalıdır. Qazıntı yanacağına sahib olmaq onların günahı deyil. Onlar ətraf mühitin mühafizəsi və «yaşıl enerji»yə keçid məsələsi ilə necə məşğul olduqlarına görə qiymətləndirilməlidir. Siz həqiqətən də belə hesab edirsiniz, elə deyilmi?

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli. Bu işdə bir qədər mövzu dəyişilməlidir. Çünki qazıntı yanacağına sahib olan ölkə olmaq sözsüz ki, bizim günahımız deyil. Düşünürəm ki, bu bizim nailiyyətimizdir ki, biz neft və qaz ehtiyatları olan bir çox ölkənin üzləndiyi «neft lənətinə» düşər olmamağı bacardıq. Nefti inkişafa çevirdik, sərvətin ədalətli paylanmasını təmin etməyə nail olduq. Son 20 ildə biz Azərbaycanda yoxsulluğun səviyyəsini 50 faizdən 5 faizə endirdik. Sizin Bakıda bütün gördükləriniz infrastrukturun tamamilə yeni inkişafı və insanların həyat səviyyəsinin yaxşılaşmasıdır. Əfsuslar olsun, indi deyirlər ki, qazıntı yanacağı təhlükəlidir, mənfidir və günah

bu ehtiyata sahib olan ölkələrdədir. Mənim mesajım ondan ibarət idi ki, bizə gördüyümüz işə görə, gələnlərdən insanların ehtiyaclarını təmin etmək və «yaşıl enerji» gündəliyinə təkan vermək üçün necə istifadə etdiyimizə görə qiymət verin. Ümidvaram ki, mesajım eşidiləcək.

M ü x b i r: Cənab Prezident, bizə vaxt ayırdığınıza görə təşəkkür edirəm.

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
BAŞ NAZİRİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
MƏHƏMMƏD ŞAHBAZ ŞƏRİFƏ**

Hörmətli cənab Baş Nazir!

Pakistan İslam Respublikasının Baş Naziri vəzifəsinə yenidən seçilməyiniz münasibətilə Sizi ürəkdən təbrik edirəm.

Qardaş ölkə və etibarlı tərəfdaşımız olan Pakistanla münasibətlərimizin yüksələn xətlə inkişaf etməsi məmnunluq doğurur. Dini və mədəni köklərlə bir-birinə bağlı olan ölkələrimiz həm ikitərəfli əsasda, həm də çoxtərəfli qaydada qarşılıqlı maraq doğuran sahələrdə səmərəli əməkdaşlıq edirlər. Pakistanın ölkəmizin ərazi bütövlüyü, suverenliyi və beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına hər zaman verdiyi dəstəyinə və ədalətli mövqeyinə görə minnətdarıq.

Biz bundan sonra da Azərbaycan ilə Pakistan arasında qardaşlığa, dostluğa, qarşılıqlı etimad və dəstəyə əsaslanan əlaqələri və strateji tərəfdaşlığı genişləndirmək əzmindəyik. Siyasi dialoqumuzu davam etdirmək, ikitərəfli əməkdaşlığımızın gələcək inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparmaq məqsədilə Sizi Azərbaycana səfərə dəvət edirəm.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, qardaş Pakistan xalqının rifahı naminə qarşıdakı məsul fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 4 mart 2024-cü il

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASI
XALQ MƏCLİSİNİN SƏDRİ
ROSEN DİMİTROV JELYAZKOV
İLƏ GÖRÜŞ**

4 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Bolqarıstan Respublikası Xalq Məclisinin Sədri Rosen Dimitrov Jelyazkovu qəbul etmişdir.

Rosen Dimitrov Jelyazkov Bolqarıstan Prezidentinin salamlarını və Prezident seçkilərində qələbəsi münasibətilə təbriklərini dövlətimizin başçısına çatdırdı. Qonaq öz adından da Prezident İlham Əliyevi Prezident seçkilərində inamlı qələbəsi münasibətilə təbrik edərək vurğuladı ki, bu, Azərbaycan xalqının öz dövlət başçısının siyasətinə verdiyi qiymətin ifadəsidir.

Prezident İlham Əliyev təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Prezident Rumen Radevə çatdırmağı xahiş etdi.

Rosen Dimitrov Jelyazkov Azərbaycan ilə Bolqarıstan arasında münasibətlərin strateji tərəfdaşlıq zəminində inkişaf etdiyini vurğuladı, iki ölkənin parlament nümayəndə heyətlərinin beynəlxalq təsisatlarda əməkdaşlığını qeyd etdi. O, Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərində aparılan bərpa-qu-

ruculuq işlərinə toxundu. Qonaq ölkəmizin COP29-a ev sahibliyi etməsi münasibətilə təbriklərini çatdırdı və zəngin qazıntı yanacaq resurslarına sahib olmasına baxmayaraq, Azərbaycan tərəfindən «yaşıl» və bərpa olunan enerji sahəsində həyata keçirilən layihələrin önəmini vurğuladı. O, Qara dənizin dibi ilə çəkiləcək elektrik kabeli layihəsinə Bolqarıstanın da qoşulmaq niyyətini ifadə edərək, bütövlükdə ölkələrimiz arasında enerji sahəsində uğurlu əməkdaşlığın həyata keçirildiyini dedi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın beynəlxalq hüquq prinsiplərinə uyğun olaraq öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etdiyini bildirdi. Bundan sonra bir sıra Avropa təsisatları tərəfindən Azərbaycana qarşı genişmiqyaslı kampaniyanın başlandığını və bunun qərəzli xarakter daşdığını qeyd etdi. Avropa Şurası Parlament Assambleyasında Azərbaycana qarşı qərəzli və çirkin kampaniyanın aparıldığını deyən dövlətimizin başçısı bu cür yanaşmanın nümayəndə heyətimiz üçün dözülməz olduğunu vurğuladı. Bu ədalətsizliyə qarşı bir sıra ölkələrin parlamentləri tərəfindən mövqenin ifadə olunduğunu qeyd etdi.

Azərbaycan Prezidenti hətta 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi başa çatdıqdan sonra Azərbaycanın sülhün irəli aparılması üçün təşəbbüslərinə Ermənistanın müsbət münasibət bildirmədiyini, əksinə, Qarabağda silahlandırma və militarizasiya siyasəti apardığını, həmin ərazilərə böyük həcmdə mina, silah və sursatın göndərilməsini davam etdirdiyini xatırlatdı.

Azərbaycan ilə Bolqarıstan arasında strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinə toxunan Prezident İlham Əliyev yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin və görüşlərin önəmini qeyd edərək, ötən ilin dekabrında Serbiyada Rumen Radevlə keçirdiyi görüşü məmnunluqla xatırlatdı.

Dövlətimizin başçısı «yaşıl enerji» layihəsi çərçivəsində Qara dənizin dibi ilə çəkiləcək elektrik kabeli layihəsinə Bolqarıstanın da qoşulmaq niyyətini müsbət addım kimi dəyərləndirdi və bunun layihədə iştirak edən bütün dövlətlər tərəfindən dəstəkləndiyini vurğuladı.

Bakıda «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin iclasının uğurla keçirildiyini deyən Prezident İlham Əliyev bu tədbirdə Azərbaycanın panavropa enerji təchizatçısı olmasının vurğulandığını bildirdi və Avropanın 8 ölkəsinin Azərbaycan qazı ilə təchiz olunduğunu qeyd etdi.

Söhbət zamanı ölkələrimiz arasında enerji sahəsində əməkdaşlıq kontekstində SOCAR-ın Bolqarıstanda ofisinin fəaliyyət göstərməsi məmnunluqla vurğulandı.

RUSİYA FEDERASIYASI HÖKUMƏTİNİN SƏDRİ MİXAİL MİŞUSTİN İLƏ GÖRÜŞ

6 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 6-da Rusiya Federasiyası Hökumətinin Sədri Mixail Mişustin ilə görüşü olmuşdur.

Əvvəlcə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Rusiya hökumətinin Sədri Mixail Mişustin birgə foto çəkildilər.

İlham Əliyev: Hörmətli Mixail Vladimiroviç!
Hörmətli qonaqlar!

Sizi Azərbaycanda bir daha görməyimə şadam. Bilirəm ki, dünən Sizin həmkarınızla çox məhsuldar görüşünüz olub. O, səhər mənə yaxşı nəticələr, gələcək planlarımız haqqında məruzə etdi. Biz ili uğurla başa vurmuşuq. İkitərəfli qarşılıqlı fəaliyyət nəzərdə tutduğumuz qaydada inkişaf edir. 2 ildən bir az çoxdur ki, müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti çərçivəsində əməkdaşlıq edirik, əlaqələrin möhkəmləndirilməsi üzrə qarşıya qoyulmuş bütün vəzifələr uğurla yerinə yetirilir.

İqtisadi-ticari sahəyə gəldikdə, həmçinin hesab edirəm ki, nəticələr tamamilə qənaətbəxşdir, 17 faizlik artım var. Zənnimcə, yaxşı göstəricidir, 4,5 milyard dollar səviyyəsinə yaxınlaşırıq. Təbii ki, bu, son hədd deyil. Əminəm ki, səfər zamanı əldə olun-

muş razılaşmalar çərçivəsində həm növbəti ildə, həm də bu il ilin yekunlarına görə qarşılıqlı ticarətdə daha böyük artımın şahidi olacağıq. Şadam ki, sənaye kooperasiyası layihələri reallaşdırılır. Bu, əməkdaşlığımızın nisbətən yeni sahəsidir. Rusiyanın Azərbaycandakı şirkətləri yeni istehsal sahələri, xidmət mərkəzləri yaradırlar. Bu, sənaye sahəsində daha geniş əməkdaşlığa kömək edir.

Sizin səfərinizdən əvvəl materiallara baxdım, kənd təsərrüfatı üzrə bir-birimizi tamamlayırıq. Bizə lazım olanı sizdən əldə edirik və bu, əks istiqamətdə də həyata keçirilir. Həmçinin sevinirik ki, razılaşdığımız kimi, Rusiya bazarına Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsulları tədarükünün böyük həcmdə artması uğurla davam edir.

Əlbəttə, Sizin də dünən geniş bəhs etdiyiniz nəqliyyat-logistika sahəsi ilə bağlı müvafiq sənədlər imzalanıb. Burada həm tranzitdaşımalarının, həm də ikitərəfli yükdaşımalarının artdığını görürük. Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi ölkələrimizi birləşdirən layihədir.

Bildiyiniz kimi, biz bütün zəruri məsələlərin reallaşdırılması üzrə fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstəririk. Azərbaycan ərazisində, eləcə də Rusiya ərazisində infrastruktur mövcuddur, yeganə lazım olan planlaşdırıldığından artıq yük həcmi nəql etmək üçün onun modernləşdirilməsidir.

Əlbəttə, humanitar sahə. Zənnimcə, Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlər iki qonşu dost dövlətlərin münasibətləri üçün nümunə ola bilər. Azərbaycanın 26 ali məktəbində rus dilində təhsil

həyata keçirilir, 16000 Azərbaycan vətəndaşı olan tələbə rus dilində təhsil alır. Həmçinin 324 orta məktəbdə təhsil rus dilindədir. Biz onilliklər ərzində xalqlarımızı birləşdirən bütün yaxşı cəhətləri qorumuşuq və qarşılıqlı fəaliyyət göstərdiyimiz ictimai-siyasi formasıyadan asılı olmayaraq, xalqlarımız arasında dostluq əlaqələri həmişə dövlətlərarası münasibətlərin bünövrəsi olub. Bu gün isə dövlətlərarası münasibətlərin forma və məzmun etibarilə keyfiyyətə yeni səviyyəyə yüksəldiyi bir vaxtda təbii ki, bu, həmçinin ölkələrimizdə ictimaiyyət tərəfindən də dəstəklənir. Beləliklə, əminəm ki, ötən il olduğu kimi, bu ili də yaxşı nəticələrlə başa vuracağıq. Müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyətimiz ölkələrimizin və xalqlarımızın rifahı naminə möhkəmlənəcək, həmçinin bu, regional sabitliyin və təhlükəsizliyin mühüm amilidir.

Sizi bir daha salamlayıram və səfərinizin artıq başa çatdığını nəzərə alaraq, yaxşı yol arzulayıram. Hesab edirəm ki, dövlət başçılarının müntəzəm görüşləri nümunəsində olduğu kimi, hökumət rəhbərləri səviyyəsində də belə müntəzəm görüşlərin keçirilməsi faydalı olardı.

M i x a i l M i ş u s t i n: Hörmətli İlham Heydər oğlu! Hörmətli dostlar!

Əvvəlcə, Sizi fevralın 7-də keçirilmiş növbədən-kənar Azərbaycan Prezidenti seçkilərində inamlı qələbənz münasibətilə səmimi-qəlbdən təbrik etmək istəyirəm. Bu Sizin səylərinizlə və rəhbərliyinizlə ölkəinizdə əldə olunan bütün nailiyyətlərə Azərbaycan xalqı tərəfindən verilən yüksək qiymət-

dir. Fürsətdən istifadə edərək, Rusiya Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putinin ən səmimi və xoş arzularını çatdırmaq istəyirəm.

Biz Azərbaycan hökumətinin başçısı Əli Hidayət oğlu Əsədovla daim təmasdayıq və müntəzəm görüşlər keçiririk. Elə bu yaxınlarda – dekabrda Moskvada Müstəqil Dövlətlər Birliyinin forumunda görüşdük, ondan əvvəl Soçidə görüşümüz olub, bu yaxınlarda Azərbaycana səfərim olub. Sizi əmin etmək istəyirəm ki, dövlətlərimizin rəhbərləri arasında qəbul olunan qərarların hamısı daimi nəzarətdədir, hökumətlərimiz tərəfindən icra olunur.

Dünən geniş ikitərəfli gündəliyi müzakirə etdik. Siz bir neçə istiqaməti xatırlatdınız, sənaye sahəsində daha çox layihələr var. Biz həmçinin nəqliyyat maşınqayırması sahəsində birgə layihələr barəsində düşünürük. Eyni zamanda, qarşılıqlı iri texnoloji, innovativ layihələr üzrə perspektivli istiqamətlər də var. Kənd təsərrüfatı sahəsi üzrə də işləyirik. Siz təmməlama haqqında danışdınız. Həmçinin əcazılıq üzrə bir sıra məsələlərimiz mövcuddur. Dünən bu sahədə işlərin gücləndirilməsinə dair razılıq əldə etdik. Belə desək, bu gün bizim qarşılıqlı layihələrimizin bütün palıtrası nəzarətimizdədir. Qarşılıqlı iqtisadi-ticari dövriyyə rəqəmləri də bunu göstərir. Siz 17 faizlik artım barədə danışdınız. Demək istəyirəm ki, bizim keçid məntəqələrimizdə daşıma gücləri 5 dəfə artıb. Bu da Nəqliyyat Nazirliyinin Azərbaycandan olan hörmətli həmkarları ilə birgə böyük sistemli işidir. Biz həmçinin burada logistika üzrə bütün müvafiq layihələri davam etdiririk. Siz Şimal-

Cənub dəhlizini qeyd etdiniz. Həqiqətən, 30 milyon ton ciddi həcmdir və məntəqələrdə dar yerlərin qalmaması üçün çoxlu iş görülməlidir.

Həmçinin demək istəyirəm ki, biz atanız, hörmətli Heydər Əlirza oğlu Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunmuş anım tədbirini böyük ehtiramla keçirdik. Rusiyada onu xatırlayırlar, xatirəsini əziz tuturlar.

Mədəni mübadilə sahəsində qarşılıqlı fəaliyyətlə bağlı məsələlər üzrə çoxlu layihələr və ideyalar vardır. Bu gün Rus Dram Teatrında oldum, orada mədəniyyət sahəsində qarşılıqlı fəaliyyətdən bəhs etdilər. Biz əlaqələrimizin, o cümlədən Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyi ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsi üzrə razılıq əldə etdik. Çoxlu sayda tədbirlərin keçirilməsi üzrə «Yol xəritəsi» üzərində işləyirik. Azərbaycanın hörmətli mədəniyyət və incəsənət xadimlərini Rusiyada, Moskvada görməyə şad olacağıq.

Sizə və həmkarlarıma Rusiya nümayəndə heyətinə göstərilən səmimi, ənənəvi mehriban qəbula görə təşəkkür edirəm.

Dövlətimizin başçısı Rusiya Prezidentinin səmimi və xoş arzularına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da xoş arzularını Vladimir Putinə çatdırmağı xahiş etdi.

8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK

Hörmətli xanımlar!

Sizi Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə səmimi-qəlbdən təbrik edir, hamınıza cansağlığı, səadət və gələcək işlərinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan xalqı hər zaman qadına dərin ehtiram bəsləmiş, ana haqqını uca tutmuşdur. Ölkəmizdə dövlət qadın siyasətinin başlıca prinsipləri bu çoxəsrlik zəmin üzərində formalaşmışdır.

Zəngin mənəvi-əxlaqi sərvətlərimizin qorunub saxlanılması və günümüzədək layiqincə yaşadılması analarımızın adı ilə sıx bağlıdır. Gözəlliyi, zərifliyi və nəcibliyi ilə seçilən Azərbaycan qadınları həmçinin hünər və igidlik göstərərək, tariximizə parlaq səhifələr yazmışlar. Onlar taleyüklü bütün sınaq anlarında cəmiyyətimizə əsl mənəvi dayaq olmuş, 44 günlük Vətən müharibəsindəki fədakarlıqları ilə bu gerçəyi bir daha sübuta yetirmişlər.

Xalqımıza xas ənənəvi ailə dəyərlərinə sadıq qalan çağdaş Azərbaycan xanımları güclü müasirlik duyğusuna və yenilikçi təbiətə sahibdirlər. Mədəni tərəqqi yolunda əzmlə çalışmış maarifpərvər sələflərin yaradıcı düşüncəli davamçıları kimi onların hazırkı yüksək ictimai nüfuzu və səhiyyə, təhsil,

mədəniyyət, elm sahələrindəki mühüm nailiyyətləri ölkəmizin hərtərəfli inkişafını səciyyələndirən amillərdəndir.

Biz müstəqillik dövrümüzün şərəfli və qürurverici mərhələsindəyik. İnanıram ki, Azərbaycan qadınları gənc nəslin vətənə, milli ideallarımızın təcəssümü olan dövlətçiliyimizə sədaqət ruhunda yetişməsini bundan sonra da xüsusi diqqətdə saxlayacaq, cəmiyyətin yüksəlişinə ahəngdarlıq qazandıran dolğun sosial-mədəni fəaliyyətləri ilə parlaq gələcəyimiz naminə quruculuq işlərində yaxından iştirak edəcəklər.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 6 mart 2024-cü il

**«MÜXTƏLİFLİYİN QORUNMASI:
2024-cü İLDƏ İSLAMOFOBİYA
İLƏ MÜBARİZƏ» MÖVZUSUNDA
KEÇİRİLMİŞ BEYNƏLXALQ
KONFRANSIN İŞTİRAKÇILARINA**

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Sizi «Müxtəlifliyin qorunması: 2024-cü ildə islamofobiya ilə mübarizə» mövzusunda Bakıda keçirilən beynəlxalq konfransda salamlayıram. Bugünkü tədbirin islam aləmi üçün mübarək Ramazan ayının başlaması və «İslamofobiya ilə Beynəlxalq Mübarizə Günü» ərəfəsində keçirilməsi rəmzi mənə kəsb edir.

Təəssüflər olsun ki, dünyada islamofobiya meyilləri sürətlə artmaqdadır. İslamın potensial təhlükə mənbəyi kimi aşılандığının, müsəlmanlara qarşı şübhə, ayrı-seçkilik və açıq nifrətin gündən-günə daha geniş yayıldığına şahidi oluruq. İslamofobiya ilə Mübarizə Günüə dair BMT-nin qətnaməsində də qeyd edildiyi kimi, dini inanclarla bağlı ayrı-seçkilik, dözümsüzlük və şiddət hallarının çoxalması dərin narahatlıq doğurur.

Acınacaqlı haldır ki, hazırda islamofobiya özünü demokratik hesab edən bir sıra Qərb ölkələrinin dövlət siyasətinin tərkib hissəsini təşkil edir. Son bir ildə dünyada baş vermiş bütün antiislam təzahürlərinin 80 faizi bu ölkələrin payına düşür. İsla-

mofobiyanın ən yüksək səviyyəyə çatdığı və rəsmi ideologiya kimi tətbiq olunduğu bəzi Avropa ölkələrində müqəddəs kitabımız «Qurani-Kərim»in yandırılması, Məhəmməd peyğəmbərin (s.ə.s) karikaturalarının nəşr edilməsi və sair təhqiramiz hərəkətlər söz azadlığı kimi qələmə verilir. Fransa özünün ənənəvi neokolonializm siyasəti ilə bərabər müsəlmanlara qarşı açıq-aşkar təzyiq və diskriminasiya siyasəti yürüdür, müxtəlif islamofob kampaniyalar təşkil edir. «Dünyəvilik» adı altında sırf müsəlmanların hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılmasına yönəlmiş qanunvericilik aktları və siyasi qərarlar qəbul edir. Bu ölkədə məscidlər, müsəlman mədəniyyət mərkəzləri və qəbiristanlıqlar müxtəlif formalarda təhqirlərə məruz qalır, müsəlman vətəndaşlar sıxışdırılır.

Müsəlmanların hissələrini təhqir edən bu cür təzahürlərlə mübarizə aparmaq, cinayətkarları məsuliyyətə cəlb etmək əvəzinə, həmin ölkələrin hökumətləri islamofob əhvali-ruhiyyəni daha da qızışdırır, müsəlmanlara qarşı təqibləri təlqin edir və bu kimi mövzuları davamlı olaraq gündəlikdə saxlamağa çalışırlar. Təəssüflər olsun ki, özlərini demokratik adlandıran bəzi Qərb təsisatları da antiislam fəaliyyətini həyata keçirir. Bu gün Avropa Parlamenti və Avropa Şurasının Parlament Assambleyası islamofobiyanı təşviq edən və bu ideologiya əsasında siyasət yürüdən platformalara çevrilmişdir.

Hazırkı mənfi tendensiya bəzi global media qurumlarının fəaliyyətində də özünü büruzə verir. Bu qurumlar tərəfindən islam dininə, islam mədəniy-

yətinə qarşı məqsədyönlü şəkildə fəaliyyət aparılır, islamın gerçək mahiyyətini təhrif etməklə onu terrorla eyniləşdirmək, ləkələmək və qaralamaq cəhdləri həyata keçirilir.

Biz vüsət almaqda olan və dinimizi gözdən salmağa yönəlmiş bu meyilləri qəti şəkildə pisləyirik. İslam sülh, mərhəmət, dözümlülük və ədalət dinidir. Dünya xəritəsinə baxdıqda, terrordan ən çox əziyyət çəkənlərin məhz müsəlmanlar olduğunu görə bilərik.

Azərbaycan da islamofobiya əziyyət çəkən ölkədir. Ermənistan tərəfindən torpaqlarımızın 30 illik işğalının ən ağır fəsadlarından biri də bəşəri əhəmiyyətə malik mədəni irsimizin, o cümlədən islam dininə aid abidələrin qəsdən dağıdılması və məhv olunmasıdır. İlkən araşdırmalara görə işğal dövründə 65 məscidin yerlə yeksan edildiyinə dair məlumatlar olsa da, təəssüf ki, bu rəqəmlər getdikcə daha da artır və islam irsinə qarşı erməni vandalizminin çoxsaylı yeni nümunələri ortaya çıxır. Bundan əlavə, bu ərazilərdə yüzlərlə müsəlman qəbiristanlığının məhv edildiyi, müsəlman dini ibadət yerlərinin, məscid və türbələrimizin təyinatının dəyişdirilərək saxtalaşdırıldığı, bir çox hallarda isə tövlə kimi istifadə olunaraq, orada dinimizdə haram sayılan heyvanların saxlanıldığı faktları aşkar edilir. Belə həqarət aktları yalnız bizim deyil, bütün dünya müsəlmanlarının hisslərini təhqir edir.

Ermənistan ərazisində yerləşən Azərbaycanın islam tarixi-mədəni irsinin məhv edilməsi böyük məyusluq doğurur. Azərbaycan UNESCO-ya müraciət edərək, Ermənistanda illər ərzində dağıdılmış

mədəni və dini abidələrimizin vəziyyətinin qiymətləndirilməsinin aparılması məqsədilə bu ölkəyə texniki missiyanın göndərilməsinə çağırış etmişdir. Əfsuslar olsun ki, UNESCO indiyə kimi bu çağırışa cavab verməmişdir.

Biz Azərbaycanın çoxmillətli və çoxkonfessiyalı ölkə olması ilə fəxr edirik. Burada bütün dinlərin və etnik qrupların nümayəndələri əmin-amanlıq şəraitində bir ailə kimi yaşayırlar. Ölkəmizdə milli sərvət kimi qorunan dini bərabərlik və inklüzivlik Azərbaycan xalqının həyat tərzidir, onun güc mənbəyidir. Bundan irəli gələrək, təbiidir ki, multikultural dəyərlərə hörmət bizim dövlət siyasətimizin prioritet istiqamətlərindən birini təşkil edir.

Ölkəmiz dünya miqyasında da sülh, dinc birgəyaşayış, humanizm dəyərlərinin təbliği və təşviqi üçün əlindən gələni əsirgəmir. Azərbaycan müxtəlif mədəniyyətlər arasında ahəngdar münasibətləri dəstəkləyir, qarşılıqlı anlaşmaya nail olunması naminə sivilizasiyalar və mədəniyyətlərarası dialoq zəminində davamlı olaraq bir çox qlobal təşəbbüslər irəli sürür. May ayında Bakıda keçiriləcək və artıq yaxşı ənənəyə çevrilmiş Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu bunun bariz nümunələrindəndir.

XXI əsrdə islamofobiya, ksenofobiya və irqçiliyə yer olmamalıdır. Terrorizm və ekstremizmi hər hansı bir din, millət, sivilizasiya və ya etnik qrupla əlaqələndirmək yanlış yanaşmadır. Dindən siyasi məqsədlər üçün istifadə yalnız cəmiyyətlər daxilində nifaq və qarşıdurma yaratmağa xidmət edir. Bu

təzahürlər insanlığı humanizm ideallarından və ümumbəşəri dəyərlərdən məhrum edir, nəticədə sivilizasiyalararası münaqişələrə gətirib çıxarır.

Bugünkü tədbir Azərbaycanın müasir dövrün çağırışlarından olan islamofobiya ilə mübarizə əzmini nümayiş etdirir. Əminəm ki, konfrans islamofobiya qarşı birgə səylərlə mübarizəyə, dinlərin və inancların müxtəlifliyinə hörmətə əsaslanan tolerantlıq və sülh mədəniyyətinin təşviqi ilə bağlı yeni təşəbbüslərin irəli sürülməsinə töhfə verəcəkdir.

Sizə ən xoş arzularımı yetirir, konfransın işinə uğurlar diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 7 mart 2024-cü il

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSIAL ŞƏBƏKƏ
HESABLARINDAN**

8 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü ilə bağlı sosial şəbəkə hesablarında paylaşım etmişdir.

Paylaşımnda «8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü» sözləri yer alıb.

ROMA PAPASI FRANSİSK HƏZRƏTLƏRİNƏ

Zati-müqəddəsləri!

Tacqoyma Gününüz münasibətilə Sizi və Sizin simanızda bütün həmməzhəblərinizi şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Biz Azərbaycan ilə Müqəddəs Taxt-tac arasındakı əlaqələrin inkişafına xüsusi əhəmiyyət veririk. Aramızda uzun illərdən bəri təşəkkül tapmış səmimi dialoq və qarşılıqlı anlaşma ümumbəşəri dəyərlərin qorunub saxlanılmasına, müxtəlif dinlərin və mədəniyyətlərin nümayəndələri arasında həmrəyliyin bərqərar olmasına xidmət edir.

Azərbaycanın multikulturalizm və inklüzivlik ənənələrinə, dünyada dinlərarası və mədəniyyətlərarası qarşılıqlı anlaşmanın təşviqində roluna verdiyiniz yüksək qiymətə görə Sizə təşəkkürümü ifadə edirəm. Əminəm ki, Azərbaycan–Müqəddəs Taxt-tac nümunəvi əməkdaşlığı bundan sonra da sivilizasiyalar arasında qarşılıqlı etimad mühitinin bərqərar edilməsinə xidmət edəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, uzun ömür, müqəddəs amallar naminə ali missiyanızda uğurlar diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 mart 2024-cü il

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ KASIM-JOMART
TOKAYEVİN QARŞILANMA
MƏRASİMİ**

11 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasına dövlət səfərinə gəlmiş Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin martın 11-də rəsmi qarşılama mərasimi olmuşdur.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydanda Qazaxıstan Prezidentinin şəərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevi qarşıladı.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Qazaxıstan Prezidentinə raport verdi.

Prezident Kasım-Jomart Tokayev Azərbaycan əsgərlərini salamladı.

Dövlət başçıları Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçilər.

Qazaxıstan Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnləri səsləndirildi.

Azərbaycan nümayəndə heyəti Qazaxıstan Prezidentinə, Qazaxıstan nümayəndə heyəti isə Azərbaycan Prezidentinə təqdim olundu.

Fəxri qarovul dəstəsi hərbi marşın sədaları altında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin qarşısından keçdi.

Dövlət başçıları rəsmi foto çəkdirdilər.

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ KASIM-JOMART TOKAYEV
İLƏ MƏHDUD TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ**

11 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 11-də Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev ilə məhdud tərkibdə görüşü keçirilmişdir.

**AZƏRBAYCAN-QAZAXISTAN
ALİ DÖVLƏTLƏRARASI ŞURANIN
BİRİNCİ İCLASINDA İŞTİRAK**

11 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin iştirakı ilə martın 11-də Azərbaycan-Qazaxıstan Ali Dövlətlərarası Şuranın birinci iclası keçirilmişdir.

İlham Əliyev: Hörmətli Kasım-Jomart Kemeleviç!

Hörmətli qonaqlar!

Əziz dostlar!

Sizi Azərbaycanda bir daha səmimi-qəlbdən salamlayıram. Biz indi çox maraqlı söhbət etdik, gündəliyin ikitərəfli və regional problematikası üzrə bir çox məsələləri müzakirə etdik. İndi Dövlətlərarası Şuranın birinci iclasına başlayırıq. Şuranın yaradılması qərarı özlüyündə tarixidir. Bu, münasibətlərimizin yüksək səviyyəsini və hər iki tərəfin qarşılıqlı əməkdaşlıq potensialının möhkəmləndirilməsi istəyini bir daha sübut edir. Hesab edirik ki, səfərin nəticələri və Dövlətlərarası Şuranın iclası bir çox hallarda münasibətlərimizin gələcək gündəliyini müəyyən edəcəkdir.

Qazaxıstan və Azərbaycan iki qardaş dövlətdir. Xalqlarımız ictimai-siyasi formasiyadan asılı olma-

yaraq, əsrlərboyu sülh, qardaşlıq, əməkdaşlıq şəraitində yaşayır. İki müstəqil dövlət olaraq 30 ildən çoxdur ki, həm beynəlxalq strukturlarda, həm də ikitərəfli formatda fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstərir. Son vaxtlar qarşılıqlı səfərlərimizin dinamikası çox illüstrativdir və bu, münasibətlərə yeni dinamizm verildiyini göstərir.

Qazaxıstanın uğurları bizi sevindirir. Sizi və bütün qardaş Qazaxıstan xalqını sosial-iqtisadi inkişafda, innovativ tərəqqidə çox böyük nailiyyətlər münasibətilə təbrik etmək istərdim. Qazaxıstanın iqtisadi inkişafı və ümumi daxili məhsulun artması düzgün və düşünülmüş iqtisadi siyasətdən xəbər verir. Həmçinin Sizin ölkənin modernləşdirilməsinə, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə yönəlmiş və bir çox nailiyyətlərin əldə edildiyi islahatlarınızı tam dəstəkləyirik.

Bu gün regional problematika məsələlərini ətraflı müzakirə etdik. Mən Kasım-Jomart Kemeleviçə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh danışıqları prosesi haqqında məlumat verdim və ümidvar olduğumu bildirdim ki, bu proses sülh sazişinin imzalanması, tariximizin bu ağır və qara səhifəsinin çevrilməsi ilə başa çatacaq.

Həmçinin bizi birləşdirən layihələrdən də ətraflı danışdıq. Mən Qazaxıstan Prezidentinə Qarabağın bərpasında göstərilən qardaş köməyinə, qazax xalqının Azərbaycan xalqına hədiyyəsi və Prezident Tokayevin təşəbbüsü olan Füzuli şəhərindəki Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinə görə təşəkkürümü bildirdim. Sabah biz dostluğumuzun da mərkəzi olacaq bu mərkəzin açılışını edəcəyik.

Azərbaycanın suverenliyinin bərpası məsələsində həmrəylik sözlərinə görə minnətdarıq. Azərbaycanda hamı bilir ki, Qazaxıstan bizim etibarlı dostumuz və müttəfiqimizdir.

Bugünkü gündəliyimizdə çoxlu mövzular vardır. Nəqliyyat-logistika, energetika, rəqəmsallaşma, humanitar əməkdaşlıq sahələrində məsələləri aydınlaşdırmaq üçün nümayəndə heyətinin üzvlərinə söz verəcəyik. Bütün istiqamətlər üzrə işlər uğurla aparılır. Bu yaxınlarda Astanada keçirilmiş hökumətlərarası birgə Komissiyanın iclası Sizin dövlət səfərinizə hazırlıq xarakteri daşıyırdı. Bu səfəri məzmunca zənginləşdirmək və sonradan onların reallaşdırılmasına nəzarəti asanlaşdırmaq üçün ona çox ciddi hazırlaşırıdıq. Zənnimcə, biz müvafiq tapşırıqlar verəcəyik və razılaşmalarımızın necə həyata keçirilməsi haqqında müntəzəm məlumat alacağıq.

Hörmətli Kasım-Jomart Kemeleviç! Bir daha xoş gəlmisiniz! Sizi Azərbaycanda görməyimə çox şadam.

Kasım-Jomart Tokayev: İlham Heydər oğlu! Qazaxıstanın ünvanına xoş sözlər söylədiyinizə görə Sizə təşəkkür edirəm. Əvvəlcə, istərdim ki, bizə göstərilən qonaqpərvərliyə görə səmimi minnətdarlığımı bildirim və fürsətdən istifadə edərək, Sizi Prezident seçkilərində çox böyük inamlı qələbə münasibətilə bir daha təbrik edirəm. Bu qələbə yüksək etimadın, Sizin strateji kursunuza ümumxalq dəstəyinin göstəricisidir. Siz Azərbaycan xalqının hər kəs tərəfindən qəbul olunan liderisiniz və Sizi beynəlxalq arenada məhz belə qəbul edirlər.

Sizin də doğru qeyd etdiyiniz kimi, Azərbaycanın tarixi Qələbəsinə, öz əraziləri ilə bağlı suverenliyinin bərpa olunmasına səmimi-qəlbədən sevinirik. Bu Qələbə mahiyyət etibarilə tarixidir və şübhəsiz ki, həm Azərbaycanın, həm də ümumdünya tarixinin salnamə səhifələrinə daxil olacaqdır.

Qazaxıstan–Azərbaycan münasibətlərinə gəldikdə, biz ilk dəfədir ki, Ali Dövlətlərarası Şuranın iclasını keçiririk. Ümumilikdə bu da tarixi hadisədir. Elə indicə biz iqtisadi-ticari və investisiya əməkdaşlığımızla, beynəlxalq arenada qarşılıqlı fəaliyyətimizlə bağlı, demək olar ki, bütün məsələlərin müfəssəl müzakirəsini apardıq və ümumi nəticələrə gəldik. Bu onu göstərir ki, Qazaxıstan və Azərbaycan həqiqətən, strateji tərəfdaşlardır, müttəfiq dövlətlərdir. Əməkdaşlığımızda baş verənlərin mühüm sirri də məhz buradadır. Perspektivlər çox yaxşıdır və təbii ki, hökumətlər bu gün imzalanmış sənədlər, sazişlər formasında əldə olunan razılaşmaların həyata keçirilməsi ilə məşğul olacaqlar.

Əməkdaşlığın və qarşılıqlı fəaliyyətin, təmasların səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Bu gün Sizin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının sammitində, Mərkəzi Asiya Dövlətləri liderlərinin Məşvərət görüşündə iştirakınızın nəzərdə tutulduğu və ya planlaşdırıldığı barədə danışdıq.

Türk Dövlətləri Təşkilatı liderlərinin qeyri-rəsmi sammitində iştirak etməyimlə bağlı dəvəti böyük ümidlə və minnətdarlıqla qəbul edirəm. Əlbəttə, COP29 sammiti – bu da ümumilikdə Azərbaycan dövlətinin və onun diplomatiyasının tarixi nailiyyə-

tidir. Sammit mövcud iqlim problemlərinin nizamlanması nöqteyi-nəzərindən, həm də məhz bu sahədə global əməkdaşlıq baxımından birincidərəcəli əhəmiyyətə malikdir. Şübhəsiz ki, Bakı bu vəzifənin öhdəsindən gələcəkdir. Biz Dubayda keçirilmiş COP28 sammitində iştirak etdik və gördük ki, bu həqiqətən, çox mühüm forumdur. Sevinirik ki, belə mühüm global forumun keçirilməsi məkanı qismində məhz Bakı seçilib.

Biz Qazaxıstanın və Azərbaycanın Xəzər dənizi üzrə qonşu dövlətlər olması və bunun təbii ki, qarşılıqlı münasibətlərimizə xüsusi xarakter verməsi barədə danışdıq. 2020-ci ildən Qazaxıstan və Azərbaycan arasında əmtəə dövriyyəsi 5 dəfə artıb. Mütəlq rəqəmlər o qədər də böyük təəssürat yaratmaya bilər. Bu sahədə işlər davam etdirilməlidir. Ölkələrimiz böyük iqtisadi potensiala malikdir və düşünürəm ki, növbəti uğurlar çox da uzaqda deyil. Bu gün nəqliyyat və logistikadan tutmuş rəqəmsallaşma məsələlərinə qədər – hələ neft, qaz və digərlərini demirəm – müxtəlif məsələlərdən danışdıq. Məmnunam ki, biz beynəlxalq arenada da uğurla əməkdaşlıq edirik. İstər Birləşmiş Millətlər Təşkilatında, yaxud başqa beynəlxalq təşkilatlarda nümayəndə heyətlərimiz uğurlu qarşılıqlı fəaliyyət göstərirlər. Zənnimcə, bu xətt davam edəcəkdir.

Müqəddəs şəhərlər olan Türküstan və Şuşa, həmçinin Uralsk və Mingəçevir, Şimkənd və Gəncə arasında qardaşlıq münasibətlərini müsbət nöqteyi-nəzərdən qeyd etmək istəyirəm. Mən ölkələrimiz arasında mədəni əlaqələrə böyük diqqət yetirirəm. Bu, xalqlarımızın yaxınlaşması nöqteyi-nəzərindən ol-

duqca vacibdir. Sumqayıt şəhərində Axmet Baytursinovun xatirəsinin əbədləşdirilməsi və onun adına küçənin açılışı, Astanada Heydər Əliyevin adının əbədləşdirilməsi də ölkələrimiz üçün əlamətdar oldu, təşəkkür edirik.

Ötən il Azərbaycanda Mədəniyyət günləri böyük uğurla keçirildi və sabah Füzuli şəhərində Kurmanqazi adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin açılışını edəcəyik. Bu da qarşılıqlı fəaliyyətimizin və əməkdaşlığımızın rəmzi olacaq. Daha, necə deyərlər, əlavə ediləcək heç nə yoxdur, əməkdaşlığımızın gündəliyindəki bütün məsələlərdən danışdıq. Təklif edirəm ki, Şuranın iclasına başlayaq.

İlham Əliyev: Kasım-Jomart Kemeleviç, çox sağ olun. Gündəlikdə artıq bir neçə məsələmiz var: iqtisadi-ticarə və investisiya əməkdaşlığının inkişafı, neft-qaz sahəsində əməkdaşlıq, bərpa olunan enerji mənbələri, nəqliyyat-logistika, rəqəmsal kommunikasiyalar və mədəni-humanitar sahələrdə əməkdaşlıq.

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

11 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin iştirakı ilə martın 11-də Azərbaycan–Qazaxıstan sənədlərinin imzalanması mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev «Azərbaycan Respublikasının və Qazaxıstan Respublikasının Ali Dövlətlərarası Şurasının 1-ci iclasının Qərarı»nı imzaladılar.

Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Orxan Məmmədov və Qazaxıstan Respublikasının «Damu» Sahibkarlığın İnkişafı Fondunun İdarə Heyətinin sədri Qauxar Buribayeva «Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) ilə «Damu» Sahibkarlığın İnkişafı Fondu» Səhmdar Cəmiyyəti arasında Anlaşma Memorandumu»nu imzaladılar.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin icraçı direktoru Əhməd İsmayilov və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti yanında «Mərkəzi Kommunikasiyalar Xidməti»nin direktoru Askar Umarov «Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı

Agentliyi və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti yanında «Mərkəzi Kommunikasiyalar Xidməti» Respublika Dövlət Müəssisəsi arasında Əməkdaşlığa dair Memorandum»u imzaladılar.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti Rövnən Nəcəf və Qazaxıstan Respublikasının «KazMunayQaz» Milli Şirkəti»nin İdarə Heyətinin sədri Maqzum Mirzaqaliyev «Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə «KazMunayQaz» Milli Şirkəti» Səhmdar Cəmiyyəti arasında Qazaxıstan neftinin alqı-satqısı sahəsində strateji əməkdaşlıq haqqında Memorandum»u və «Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə «KazMunayQaz» Milli Şirkəti» Səhmdar Cəmiyyəti arasında Qazaxıstan neftinin Azərbaycan Respublikası ərazisindən tranzit edilən həcmlərinin mərhələli artırılması haqqında Saziş»i imzaladılar.

Azərbaycan İnvestisiya Holdinginin baş icraçı direktoru Ruslan Əlixanov və «Samruk Kazyna» Səhmdar Cəmiyyətinin İdarə Heyətinin sədri Nurlan Jakupov «Azərbaycan İnvestisiya Holdingi və «Samruk Kazyna» Səhmdar Cəmiyyəti arasında strateji tərəfdaşlıq Sazişi»ni imzaladılar.

Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət naziri Adil Kərimli və Qazaxıstan Respublikasının Mədəniyyət və İnformasiya naziri Aida Balayeva «Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi və Qazaxıstan Respublikasının Mədəniyyət və İnformasiya Nazirliyi arasında 2024–2025-ci illər üçün Tədbirlər Planı»ni imzaladılar.

Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev və Qazaxıstan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf, İnnovasiya və Aero-kosmik Sənaye naziri Baqdat Musin «Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi və Qazaxıstan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf, İnnovasiyalar və Aerokosmik Sənaye Nazirliyi arasında kosmosun dinc məqsədlərlə tədqiq edilməsi və istifadəsi sahəsində Anlaşma Memorandumu»nu imzaladılar.

Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil naziri Emin Əmrullayev və Qazaxıstan Respublikasının Elm və Ali Təhsil naziri Sayasat Nurbek «3 aprel 2017-ci il tarixli Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi ilə Qazaxıstan Respublikasının Elm və Ali Təhsil Nazirliyi arasında təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişə dəyişikliklər edilməsi haqqında Protokol»u imzaladılar.

Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev və Qazaxıstan Respublikasının Nəqliyyat naziri Marat Karabayev «Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə Qazaxıstan Respublikasının Nəqliyyat Nazirliyi arasında dəniz gəmilərinin heyətinin ixtisas diplomlarının qarşılıqlı tanınması haqqında Saziş»i imzaladılar.

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ KASIM-JOMART TOKAYEV
İLƏ ÇİNİN SİAN TERMİNALINDAN
BAKININ ABŞERON STANSİYASINA
KONTEYNER QATARININ GƏLİŞİNİN
VIDEOBAĞLANTI İLƏ İZLƏNMƏSİ
MƏRASİMİ**

11 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 11-də Çinin Sian terminalından Bakının Abşeron stansiyasına konteyner qatarının gəlişi mərasimini videobağlantı ilə izləmişlər.

A p a r ı c ı: Möhtərəm Kasım-Jomart Kemeleviç!
Möhtərəm İlham Heydər oğlu!

Bu gün Sian şəhərinin Qazaxıstan–Çin terminalından birinci konteyner qatarını qarşılayırıq. Qatar Bakı şəhərindək məsafəni 11 günə qət edib. Diqqət yetirməyinizi xahiş edirəm.

Sonra qatarın gəlməsinə dair videokadrlar nümayiş etdirildi.

Konteyner qatarının Çinin Sian şəhərində istismara verilmiş Qazaxıstana məxsus Nəqliyyat-Logistika Mərkəzi tərəfindən yola salınması «Orta Dəhliz»in bütün iştirakçıları üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. 61 konteynerdən ibarət qatar uzunluğu 7000 kilometr olan marşrutu (Siandakı Qazaxıstan terminalı –Ak-

tau–Abşeron stansiyası) 11 günə qət edib. Multimodal daşıma zamanı konteynerlər Qazaxıstan limanında yenedən yüklənərək, Xəzər dənizi ilə Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanına, oradan isə Abşeron stansiya-sına çatdırılıb.

«Orta Dəhliz»in inkişaf etdirilməsi və yeni yüklərin cəlb edilməsi baxımından bu günlərdə Çində fəaliyyətə başlamış Qazaxıstanın Nəqliyyat-Logistika Mərkəzi marşrut üzrə yükdaşımaların həcmnin əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasına hədəflənib. İlkən razılaşmaya əsasən, bu mərkəz vasitəsilə Azərbaycana ayda 10 konteyner qatarının yola salınması planlaşdırılır.

Bununla yanaşı, «Orta Dəhliz»in inkişafı üçün bir-başla istehlakçılara yönəlmiş rəqəmsal DTC platforması yaradılıb, Azərbaycan və Qazaxıstan dəmir yolları «Track and Trace» («Təqib və İzləmə») funksiyası vasitəsilə real vaxt rejimində marşrut boyunca yüklərin izlənməsi sisteminə integrasiya olunub. Vahid rəqəmsal ekosistemin yaradılması və inkişaf etdirilməsi «Orta Dəhliz»in şəffaflığını, cəlbediciliyini getdikcə artırır.

Azərbaycan və Qazaxıstan dəmir yolları idarələrinin birgə səyləri sayəsində 2024-cü ildə yükdaşımaların həcmnin əhəmiyyətli dərəcədə artırılması planlaşdırılır. Cari ilin yanvar–fevral aylarında «Qazaxıstan Dəmir Yolları» Səhmdar Cəmiyyəti ilə «Azərbaycan Dəmir Yolları» Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti arasında yükdaşımaların həcmi 2023-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 25 faiz artaraq 539,5 min ton təşkil edib.

Xatırladaq ki, əvvəllər Çindən «Orta Dəhliz» vasitəsilə yüklərin Qara dəniz limanlarına çatdırılması

təxminən 53 gün çəkirdisə, hazırda bu müddət 18 gün təşkil edir.

A p a r ı c ı: Qatar gəldi. İcazə verin, mərasimə başlayaq.

İ l h a m Ə l i y e v: Bu əlamətdar hadisə münasibətilə nəqliyyat işçilərini təbrik etmək istəyirəm. Bu gün Qazaxıstan Prezidentinin Azərbaycana dövlət səfəri çərçivəsində nəqliyyat-logistika sektoruna aid məsələlər ətraflı müzakirə olundu. Qəbul etdiyimiz qərarlar mahiyyətcə bu gözəl mərasimin keçirilməsinə kömək edir. Bu gün Qazaxıstan və Azərbaycan bütün istiqamətlər, o cümlədən tranzit nəqliyyat sahəsində – konnektivliklə bağlı sahədə qarşılıqlı fəaliyyətin möhkəmləndirilməsi istiqamətində aktiv fəaliyyət göstərirlər. İkitərəfli əməkdaşlığımız həm TransXəzər nəqliyyat marşrutu, həm də «Orta Dəhliz» layihələrinin həyata keçirilməsi çərçivəsində çoxtərəfli əməkdaşlığımızın bir hissəsidir. Bu gün müzakirə edilən planlar ölkələrimizin dəmir yollarının boş qalmamasına, belə konteyner qatarlarının gündəlik həyatımızın bir parçası olmasına imkan verir.

Ölkələrimiz arasında müxtəlif istiqamətlərdə nə qədər çox yük daşınsa, əməkdaşlığımız o qədər inkişaf edəcək, Qazaxıstanla Azərbaycan beynəlxalq nəqliyyat daşımalarında daha böyük rol oynayacaq. Bir daha Qazaxıstan və Azərbaycanı, həmçinin Çindəki tərəfdaşlarımızı bu əlamətdar hadisə münasibətilə təbrik edirəm. Qatarın yolu açıq olsun.

K a s ı m - J o m a r t T o k a y e v: Hörmətli həmkarlar, sizin hamınızı böyük əhəmiyyətə malik olan bu əlamətdar hadisə münasibətilə ürəkdən təbrik et-

mək istərdim. Əslində Avrasiya kontinentinin nəqliyyat-logistika karkası formalaşılıb. Hesab edirəm ki, bugünkü tədbir Qazaxıstan ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı fəaliyyət və əməkdaşlıq tarixinə qızıl hərflərlə yazılacaq. Qazaxıstan və Azərbaycan təbii strateji müttəfiq və əməkdaşlığın bütün sahələrində nəqliyyat-logistika üzrə tərəfdaşdırlar. Bu gün danışıqlar əsnasında məhz təkcə bizim ölkələri deyil, həm də yaxınlıqdakı bir çox dövlətləri birləşdirən bu sahədən çox bəhs etdik.

Fürsətdən istifadə edərək, xoş niyyətə və əməkdaşlığa görə Çin Xalq Respublikasının Hökumətinə minnətdarlığımı ifadə etmək istərdim. Azərbaycanın hörmətli Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevin sözlərinə qoşuluram.

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ KASIM-JOMART
TOKAYEV İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

11 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 11-də mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli Kasım-Jomart Kemeleviç!

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Əziz qonağımız Qazaxıstan Prezidentini dövlət səfəri ilə qəbul etmək bizim üçün böyük şərəfdir. Kasım-Jomart Kemeleviç, xoş gəlmisiniz!

Bu gün qarşılıqlı fəaliyyətimizin möhkəmləndirilməsi sahəsində görülmüş işlərlə bağlı ətraflı diskussiyalar apardıq, gələcək planlarımızı geniş müzakirə etdik. Bizim üçün qardaş ölkə, strateji tərəfdaş və müttəfiq olan Qazaxıstan Prezidentinin dövlət səfərinə böyük əhəmiyyət veririk. Münasibətlərimizin dinamikası qarşılıqlı səfərlərimizin xronologiyasından aydın görünür. Son il yarım ərzində mən Qaza-

xıstana 4 dəfə səfər etmişəm, həmçinin bu dövr ərzində Qazaxıstan Prezidenti 3-cü dəfədir ki, ölkəmizə səfər edir. Fikir mübadiləsi çərçivəsində cari ilin sonunadək qarşıdakı səfərlərlə də bağlı razılıq əldə etdik. Belə dinamik qarşılıqlı fəaliyyət faktı özlüyündə mənzərəni aydın göstərir. Biz təkcə mühüm ikitərəfli qarşılıqlı fəaliyyət məsələlərini müzakirə etmirik, həmçinin regional problematika, regionumuzda təhlükəsizlik sistemi ilə bağlı olan məsələlərə də toxunuruq.

İlk növbədə, istərdim ki, işğaldan azad olunmuş Füzuli şəhərində Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin inşasına dair təşəbbüsünə görə Kasım-Jomart Kemeleviçə bir daha təşəkkürümü bildirim. Bu, Prezidentin şəxsi qərarıdır və bu qərardan layihənin reallaşdırılmasına qədər çox az vaxt keçib. Sabah biz birlikdə keçmiş məcburi köçkün uşaqların təhsil alacağı, həmçinin dostluğumuzun və qardaşlığımızın mərkəzi olacaq bu mərkəzi açacağıq. Bu, Qazaxıstanın Azərbaycanla qardaş köməyidir, bu, Qazaxıstanın Azərbaycanla hədiyyəsidir və azad edilmiş ərazilərin bərpasına dəstəyidir.

Həmçinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməkdə Azərbaycanla göstərdiyi daimi dəstəyə görə Qazaxıstanla minnətdarıq. Bu gün Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması məsələsini də ətraflı müzakirə etdik. Mən həmkarıma danışıqlar prosesinin hazırkı mərhələsi, sülh sazişinin imzalanması perspektivləri haqqında məlumat verdim. Azərbaycan bu məsələdə maraq-

lıdır və əslində məhz Azərbaycan sülh sazişinə dair danışıqlar prosesinin əvvəlindən təşəbbüskar olub.

Bununla yanaşı, biz həmçinin qarşılıqlı fəaliyyətin digər məsələlərini, o cümlədən beynəlxalq strukturlarda, ilk növbədə, BMT və Türk Dövlətləri Təşkilatında birgə fəaliyyətimizi müzakirə etdik. Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində qarşılıqlı fəaliyyəti gələcəkdə də möhkəmləndirməyin zəruri olmasına dair vahid fikrə gəldik. Çünki bu təşkilat yaxın, dost, doğma ölkələri birləşdirir, həmçinin böyük potensiala, ən başlıcası inkişaf potensialına malikdir.

İkitərəfli gündəliyə gəldikdə, bu gün Ali Dövlətlərarası Şuranın birinci iclası çərçivəsində qarşılıqlı fəaliyyətimizin müxtəlif aspektləri ətraflı müzakirə olundu. Qarşılıqlı iqtisadi-ticari fəaliyyət sahəsi böyük inkişaf potensialına malikdir. Nəqliyyat-tranzit məsələsi geniş müzakirə olundu, Qazaxıstandan keçməklə, Çin Xalq Respublikasından Azərbaycana qədər yol qət edən konteyner qatarının rəmzi qarşılama mərasimində iştirak etdik. Bu TransXəzər nəqliyyat dəhlizinin reallığa çevrilməsi, özlüyündə böyük dərəcədə regional əməkdaşlığın səviyyəsini müəyyən etməsinin rəmzlərindən biridir, çünki qonşularla yaxşı münasibət olmadan tranzit ölkə olmaq mümkün deyil. Belə olan halda, həm Qazaxıstan, həm də Azərbaycan bu istiqamətdə regional əməkdaşlığa, qonşularla münasibətlərin möhkəmləndirilməsinə sadıqlığını nümayiş etdirir.

Kasım-Jomart Kemeleviçlə bu gün apardığımız fikir mübadiləsi göstərdi ki, biz də qonşularıq. Bizi təkcə Xəzər dənizi ayırır. Amma bu gün o da əngəl

deyil, əksinə, Xəzər təkcə ölkələrimiz arasında yox, bir çox ölkələr arasında körpüdür, çünki TransXəzər nəqliyyat dəhlizi bu gün öz potensialını tam şəkildə açır. Hökumət üzvlərinin bir çox istiqamətlər üzrə geniş məruzələri dinlənildi.

Qarşılıqlı fəaliyyətimizin və birgə işimizin nəticələri, ən başlıcası, gələcək planlarımız həqiqətən də böyükdür.

Həmçinin neft-qaz sahəsində əməkdaşlıqla bağlı vəziyyət geniş təhlil edildi, yeni konkret layihələr müəyyənləşdirildi. Biz COP29 iqlim konfransına hazırlıq məsələlərini müzakirə etdik və qazaxıstanlı qardaşlarımıza bu çox mühüm beynəlxalq konfransa hazırlıq və onun keçirilməsi çərçivəsində əməkdaşlıq təklif etdik. Həmçinin humanitar əməkdaşlıqla bağlı məsələlər müzakirə olundu. Hər bir istiqamət geniş sahədir. Hökumət üzvlərinin məruzələrini dinləyəndə əyani şəkildə əmin olduq ki, çoxlu iş görülüb: həm mədəniyyət günləri, həm müxtəlif tədbirlər, həm xalqlarımızın görkəmli nümayəndələrinin xatirəsinin anılması, həm nəqliyyat, energetika əməkdaşlığı layihələrinin praktiki həlli, həm də «yaşıl enerji» sahəsində əməkdaşlığın perspektivləri.

Biz paralel istiqamətlər üzrə irəliləyirik. Bu gün diskussiyalar çərçivəsində qeyd edildi ki, TransXəzər nəqliyyat marşrutunu meydana, deyərdim ki, dünya nəqliyyat-logistika spektrinə çıxaran indiki geosiyasi şərait möhkəm bazaya malikdir. Çünki həm Qazaxıstanda, həm də Azərbaycanda əvvəlki illərdə bu sahəyə böyük investisiyalar yatırılıb. Zəngin təbii ehtiyatlara malik olmağımıza baxma-

yaraq, biz nəqliyyat infrastrukturumuzun bu gün beynəlxalq standartlara tam uyğun gəlməsinə çalışdıq və buna nail olduq. Həm Qazaxıstanda, həm də Azərbaycanda dəmir yolları, aeroportlar, avtomobil yolları, dəniz limanları daxil olmaqla, irimiqyaslı nəqliyyat layihələri həyata keçirildi. Bu gün bunlara həmişəkindən daha çox ehtiyac vardır. Bu bizi bir daha əmin edir ki, bütün işləri vaxtında görmək və yaxın perspektivdən bir az uzağa baxmaq lazımdır. Yalnız belə olan təqdirdə uğur qazanmaq mümkündür. Ona görə də əgər bu gün nəqliyyat infrastrukturuna investisiya qoymağa başlasaydıq, yəqin ki, indi həmin potensiala malik olmaq üçün onilliklər lazım gələrdi. İndi bu bünövrə üzərində biz nəqliyyat-tranzit imkanlarımızın, həm limanların, dəmir yollarının, həm də sinergiya yaradılmasının, vahid nəqliyyat kompleksinin qurulmasının genişləndirilməsini planlaşdırırıq. Bu kompleksdə rəqəmsallaşma ilə bağlı layihələr də dəstəklənəcək. Bu məsələlərdə biz paralel istiqamətlər üzrə hərəkət edirik. Həm Qazaxıstanda, həm də Azərbaycanda bu sahəyə çox böyük diqqət yetirilir.

Mən həmkarımı Qazaxıstanın sosial-iqtisadi inkişafda, iqtisadiyyatın davamlı artmasında, beynəlxalq məsələlərdə nüfuzunun daim yüksəlməsində əldə olunan nailiyyətlərə görə təbrik etdim. Bu bizim üçün çox mühümdür, qardaş xalqla qürur duyuruq. Çünki bu gün Qazaxıstan beynəlxalq arenada müdrik siyasət, düzgün seçilmiş strategiya və dövlətin inkişafına yönəlmiş dəqiq, ölçülüb-biçilmiş addımlar, həmçinin beynəlxalq arenada qarşılıqlı

fəaliyyət sayəsində çox böyük nüfuza malikdir. Biz buna ürəkdən sevinirik. Qazaxıstana hər səfərdə dəyişikliklərin şahidi olursan. Mən Kasım-Jomart Kemeleviçə dedim ki, müasir, gözəl meqapolis olan Astananın salınması dünya tarixində nadir nümunələrdən biridir. Hər səfərimdə – dediyim kimi, son il yarımda 4 dəfə orada olmuşam – inkişafın şahidi oluram. Bunlar Prezident Tokayevin öz xalqının, dövlətinin rifahı naminə və dostlarının sevincinə səbəb olan islahatlarını əks etdirir. Biz münasibətlərimizi daha böyük məzmunla zənginləşdirmək üçün səmimi səylər göstəririk. Dövlət səfəri münasibətlərin ən yüksək səviyyədə nümayişidir. Səfərə hazırlıq çərçivəsində onu ciddi məzmunla zənginləşdirməyə çalışırıq.

Bu yaxınlarda Astanada hökumətlərarası birgə Komissiyanın iclası keçirildi, sənədlər hazırlandı, nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə ancaq sənədlərin bir hissəsi imzalandı, digərləri işgüzar qaydada imzalanır. Gündəlik həqiqətən də genişdir, ən başlıcası konkret nəticələrə istiqamətlənib.

Dəvətimi qəbul etdiyi və Azərbaycana gəldiyi üçün Qazaxıstan Prezidentinə bir daha təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Dediyim kimi, bu dialoqu daim saxlamaq və qərara gəldiklərimizi, imzala-dıqlarımızı həyata keçirmək üçün komandaların bütün üzvlərinə daimi impuls vermək məqsədilə biz yaxın vaxtlarda yeni görüşlər keçirməyi razılaşdırdıq. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin bəyanatı

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Göstərilən qonaqpərvərliyə görə Sizə təşəkkürümü bildirirəm.

Müqəddəs Azərbaycan torpağında olduğumuz ilk dəqiqədən ev sahibinin səmimi münasibətini hiss etdik. Bu dövlət səfəri dövlətlərimiz arasında əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri nöqtəyi-nəzərindən çox mühümdür. Gördüyünüz kimi, məni çox böyük nümayəndə heyəti müşayiət edir. Bu onu göstərir ki, belə mühüm tədbirin – qardaş Azərbaycana dövlət səfərinin bütün aspektlərinə geniş hazırlıq görmüşük.

Əvvəlcə, öz səfərimə qiymət vermək istərdim. Həqiqətən, səfər tam uğurlu oldu. Bu gün müvafiq sənədlərin, sazişlərin imzalanmasında iştirak etdik. Ən başlıcası odur ki, razılaşdığımız kimi, hökumətlərin və digər müvafiq idarələrin söyləri yüksək səviyyədə görüşlər zamanı əldə olunmuş bütün razılaşmaların tam şəkildə reallaşmasına yönəldiləcək.

Fürsətdən istifadə edərək – bunu Ali Dövlətlərarası Şuranın birinci iclasında da söyləmişəm – hörmətli İlham Heydər oğlu, Sizi bir daha Prezident seçkilərində çox inamlı qələbə münasibətilə təbrik etmək istərdim. Bu, Azərbaycan xalqının Sizin strateji kursunuza tam dəstəyinin göstəricisidir. Heç şübhə etmirəm ki, belə mühüm ölkəyə bu prezidentlik fəaliyyətində də bütün sahələrdə – həm siyasətdə, həm də iqtisadiyyatda böyük uğurlar qazanılacaq.

Azərbaycan Sizin rəhbərliyinizlə böyük tarixi Qələbə əldə edib. Bu, dövlət suverenliyinin bərpa olunmasıdır. Qazaxıstan xalqı bununla bağlı böyük sevinc hissi keçirir. Biz bu mövzuda danışmışıq. Sizə təbrik məktubu ünvanlamışam. Zənnimcə bu, uzun illər ərzində Sizin dövlət suverenliyinin bərpasına yönəlmiş və son nəticədə tarixi həqiqətin bərpası ilə nəticələnən söylərinizin qanunauyğun yekunudur.

Daha bir uğuru – qlobal iqlim konfransının keçirilməsini qeyd etmək istərdim. Bu mühüm tədbirin məhz Bakıda keçirilməsi faktı bir çox məqamlardan xəbər verir. Hər şeydən əvvəl, Sizin ölkənin sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində, həmçinin beynəlxalq arenada nailiyyətlərinin qəbul edilməsi əmilidir. Həqiqətən, Azərbaycanın nüfuzu durmadan artır, bu həm iqtisadiyyatda, həm də beynəlxalq siyasətdə baş verir. Əlbəttə, Qazaxıstan COP29-un müvafiq səviyyədə keçirilməsini dəstəkləyir və bu son məqsədə nail olmaq üçün lazımi səylər göstərəcəkdir. Hər halda, mən Sizin dəvətinizlə həmin tədbirdə şəxsən iştirak etməyi planlaşdırıram.

Həqiqətən, son vaxtlar yüksək səviyyədə təmaslar artıb və bu çox müsbət məqamdır. Cari il də istisna olmayacaq. Biz yüksək səviyyəli beynəlxalq tədbirlərdə iştirak etmək üçün Sizi azı 2 dəfə Qazaxıstanda gözləyirik. Mən özüm də türk dövlətləri liderlərinin qeyri-rəsmi sammitində iştirak etmək üçün Azərbaycana yenidən səfər etməyi planlaşdırıram. Düşünürəm ki, bu təmaslar strateji tərəfdaşlığı və Qazaxıstanla Azərbaycan arasında müttəfiqliyi möhkəmləndirmək üçün çox faydalıdır. Strateji tərəf-

daşlıqdan danışdıqda, biz bunu sadəcə, gözəl ifadə və ya diplomatik nəzakət kimi qəbul etmirik. Əslində əməkdaşlığımızın mahiyyəti qarşılıqlı fəaliyyətimizin strateji xarakterini ehtiva edir.

Bu gün Ali Dövlətlərarası Şuranın birinci iclası əsnasında elə mühüm məsələlər müzakirə olundu ki, onların reallaşdırılması, nəzərdə tutulan planların yerinə yetirilməsi üzrə bu məsələlərin strateji istiqamətindən danışmaq həqiqətən, yerinə düşür.

Nəqliyyat-logistika sahəsinə gəldikdə, bu gün qeyd etdik ki, hazırda dünyada məhz nəqliyyat-logistika imkanlarına çıxış uğrunda mübarizə kəskinləşir. Bu, strateji sahədir. Sevindirici haldır ki, həm Qazaxıstan, həm də Azərbaycan təbii tərəfdaşlar kimi, bu sahədə sıx qarşılıqlı fəaliyyət göstərirlər. Sian limanından Qazaxıstan ərazisindən Azərbaycana dəmir yolu marşrutu üzrə bugünkü mərasim də çox mətləblərdən xəbər verir. Bu həqiqətən, çox mühüm tədbirdir və mənim dövlət səfərim zamanı keçirildi. Buna çox şadam.

Biz rəqəmsallaşma, süni intellektin yaradılması, Xəzərin dibi ilə optik-lif rabitə xəttinin qurulması sahələrində birgə səylər göstərilməsindən də danışdıq. Bu layihələr unikaldir. Zənnimcə, uğurlar çox da uzaqda deyil.

Strateji tərəfdaşlığımızın mədəni-humanitar tərkibi üzrə əməkdaşlığımızı da xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Bu, xalqlarımızın yaxınlaşması baxımından çox mühümdür. Biz Azərbaycan tərəfinə Qazaxıstanın Mədəniyyət günlərinin yüksək səviyyədə keçirilməsinə yaradılmış lazımi şəraitə və səmimi

qəbula görə minnətdarıq. Biz də Azərbaycanın mədəniyyət xadimlərini ölkəmizdə səbirsizliklə gözləyirik və bu tədbirin uğurla keçəcəyi heç bir şübhə doğurmur, çünki Azərbaycan mədəniyyətinə maraq hər zaman vardır. Düzünü söyləmək lazımdır ki, Qazaxıstan xalqı sizin mədəniyyətinizdən ötrü darıxıb və Azərbaycan mədəniyyət xadimlərini böyük məmnunluqla qarşılayacaq.

Həmçinin çox mötəbər təşkilatlarda qarşılıqlı fəaliyyətimizi xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Bu, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Türk Dövlətləri Təşkilatı, ATƏT, AQEM, SPECA, MDB kimi təşkilatlardır. Zənnimcə bu, beynəlxalq qarşılıqlı fəaliyyətin çox böyük spektridir və sözügedən beynəlxalq əməkdaşlıq davam edəcək. Strateji tərəfdaşlıqdan danışırıqsa, bu da çox əhəmiyyətlidir.

Hörmətli Prezident İlham Heydər oğlu Əliyevə göstərilən qonaqpərvərliyə görə bir daha təşəkkür edirəm. Sizin torpağınızda özümüzü çox rahat hiss edirik. Güzəl Bakı şəhərinə Sizin dəvətinizlə böyük maraq və ümidlərlə gəldik. İndi isə təbii ki, Qazaxıstana qayıtdıqda dərhal müvafiq qərarların qəbul edilməsinə başlayacağıq və əldə olunmuş bütün razılaşmaların həyata keçirilməsi üçün lazımı səylər göstərəcəyik. Təşəkkür edirəm.

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ KASIM-JOMART
TOKAYEVİN ŞƏRƏFİNƏ VERİLMİŞ
DÖVLƏT ZİYAFƏTİNDƏ İŞTİRAK**

11 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından martın 11-də Gülistan sarayında Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin şəərəfinə dövlət ziyafəti verilmişdir.

Hər iki dövlətin Prezidenti ziyafətdə iştirak etdilər.

Ziyafətdə Azərbaycan və Qazaxıstanın musiqi əsərlərindən ibarət konsert proqramı təqdim olundu.

FÜZULİ RAYONUNA SƏFƏR

12 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasında dövlət səfərində olan Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 12-də Füzuli rayonuna gəlmişdir.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı Füzuli Beynəlxalq Hava Limanında ali qonağın şəərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev qarşıladı.

Füzuli şəhərinin baş planı ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 12-də Füzuli şəhərinin baş planı ilə tanış olmuşlar.

Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov dövlət başçılarına Füzulidə görülən və həyata keçiriləcək işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, baş planda 2040-cı ilədək Füzuli şəhərinin inzibati ərazisinin 1943 hektara, əhalisinin isə 50000 nəfərə çatdırılması nəzərdə tutulur. Şəhərdə

rahat və müasir həyat şəraitinin təmin edilməsi üçün orta və azmərtəbəli yaşayış binaları, həyatı torpaq sahələri olan fərdi evlər inşa ediləcək, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, istehsalat müəssisələri, rekreasiya və digər təyinatlı zonalar yaradılacaq.

Yaşayış ərazilərinin sıxlığının müəyyənləşdirilməsində proqnozlaşdırılan əhali sayı ilə yanaşı, təklif edilən digər şəhər xidmətlərinin yerləşməsi də nəzərə alınıb. Məşğulluğun və sosial xidmətlərin təmini üçün şəhərdə 9 ümumi və orta təhsil müəssisəsi, 13 məktəbə-qədər təhsil müəssisəsi, peşə təhsili müəssisəsi, internat tipli musiqi məktəbi, xəstəxana, idman və sağlamlıq mərkəzi, mədəniyyət mərkəzi, inzibati mərkəz, idman kompleksinin inşası, Qələbə və Memorial parkları, 6 məhəllə parkı və şəhər meydanı, ərazisi 150 hektardan çox olan ekoparkın salınması planlaşdırılıb.

Xüsusi vurğulandı ki, ötən ilin avqustunda Füzuli şəhərində Özbəkistanın hədiyyəsi olan 960 şagird-yerlik Mirzə Uluqbəy adına məktəbin, bu gün isə Kurmanqazi adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin istifadəyə verilməsi füzulililər üçün unudulmaz hədiyyə olmaqla yanaşı, ölkələrimiz və xalqlarımız arasındakı dostluğun, qardaşlığın sarsılmaz olduğunu daha bir göstəricisidir.

Diqqətə çatdırıldı ki, baş planda Füzuli şəhərinin dayanıqlı inkişafı, ağıllı həllər əsasında qurulması və insanların sağlam həyatını təmin etmək üçün ən müasir şəhərsalma yanaşmaları tətbiq edilib.

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevə işğalçı Ermənistanın 30 il ərzində Füzuli rayonunun ərazisində törətdiyi dağıntılar, vandalizm aktları barədə də məlumat verildi.

**Füzuli şəhərində inşa olunmuş Kurmanqazı
adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin
açılışı mərasimi**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 12-də Füzuli şəhərində inşa olunmuş Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin açılışı mərasimində iştirak etmişlər.

Dövlət başçıları tədbirdə Azərbaycanın mədəniyyət və incəsənət xadimləri, Füzuli şəhər sakinləri və Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzində təhsil alacaq uşaqlarla görüşdülər.

Kasım-Jomart Tokayev: Sizi burada, müqəddəs Azərbaycan torpağında görməyimə çox şadam.

Bildiyiniz kimi, mən dünən və bu gün ölkənizdə dövlət səfərindəyəm. Çox şadam ki, bu səfər tam uğurla – dövlətlərimiz arasında çoxşaxəli əməkdaşlığın gələcək inkişafına ən ciddi təkan verəcək son dərəcə mühüm sənədlərin imzalanması ilə başa çatır. Biz qardaş xalqlarıq, müttəfiqik, strateji tərəfdaşıq. Bunlar təkcə sözlər deyil, həm də ölkələrimizin hökumətlərinin görəcəyi böyük iş həcməlidir, çünki razılaşmalar çox ciddidir, çox böyükdür və şübhəsiz, onlar iqtisadiyyatlarımızın inkişafına impuls verəcək ki, bu da çox vacibdir. Ona görə də dövlətlərimiz arasında əməkdaşlığın gələcəyinə böyük nikbinliklə baxıram.

Mədəni-humanitar sahədə əlaqələrin inkişafına, möhkəmləndirilməsinə böyük diqqət yetiririk. Burada Qazaxıstan Mədəniyyət günləri böyük müvəf-

fəqiyyətlə keçirildi. Dünən səmimi qəbula görə minnətdarlığımı bildirdim. Azərbaycanın mədəniyyət xadimlərini Qazaxıstanda gözləyirik.

Azərbaycanın hörmətli Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevin Sumqayıt şəhərində bir küçəyə Qazaxıstanın məşhur maarifçisi Axmet Baytursınovun adının verilməsi qərarına görə ona çox minnətdaram. Eyni zamanda, ötən il biz hörmətli Prezidentlə paytaxtımızda dahi dövlət xadimi Heydər Əliyevin şərəfinə adlandırılmış küçənin açılışını etdik. Belə təmaslar şübhəsiz ki, davam edəcəkdir.

Sizi bir daha müqəddəs Ramazan ayı münasibətilə təbrik edirəm. Sizə ən xoş arzularımı çatdırıram.

Bu mərkəz Qazaxıstan xalqı adından bizim hədiyyəmizdir. Hökumətin tapşırığına və mənim şəxsi göstərişinə əsasən, «BI Group» özəl şirkəti bu hədiyyəni səmimi-qəlbdən, bütün xalqın adından təqdim edir. Zənnimcə, bu obyekt şübhəsiz ki, ölkələrimiz arasında rifahın, əlaqələrin, hərtərəfli münasibətlərin möhkəmləndirilməsinə töhfə olacaq.

Sizə uğurlar, tərəqqi arzulayıram. Heç bir şübhə yoxdur ki, Azərbaycanın müqəddəs regionu güclü inkişaf edəcək. İndicə gələcəyə dair planla tanış olduq və əlbəttə ki, o, miqyası və intensivliyi ilə bizi valeh edir. Sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli Kasım-Jomart Tokayev, çox sağ olun.

Füzulililər, ictimaiyyətimiz və bütün Azərbaycan xalqı adından Sizə bu qardaş hədiyyəsinə görə bir daha təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Azad olmuş torpaqlarda Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin ya-

radılması Sizin şəxsi təşəbbüsünüzdür. Ötən dəfə – il yarım əvvəl Azərbaycana səfəriniz zamanı bu mərkəzin təqdimatı oldu və bir il ərzində mərkəz tikildi, bu gün onun rəsmi açılışıdır. Mərkəz qazax xalqının böyük oğlu Kurmanqazının adını daşıyır. Dünən biz Sizinlə danışırıdık ki, bu, təkcə Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi deyil, həm də Qazaxıstan ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq mərkəzi olacaqdır. Hər belə layihə Azərbaycan xalqının qəlbini riqqətə gətirir, çünki 30 il ərzində bu balaca uşaqların valideynləri, babaları və nənələri bir arzu ilə – öz torpaqlarına qayıtmaq arzusu ilə yaşayıblar. Onlar qayıtdıqda dağıdılmış, yerlə yeksan edilmiş Qarabağı gördülər, əlbəttə, çox acı hisslər yaşadılar. Bu qayıdışın ağırlı-acılı və sevinc hissləri bir-birinə qarışmışdı. İndi qardaş Qazaxıstanın köməyi ilə Füzulidə çox gözəl Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi açılır. Bu təşəbbüsə görə Sizə səmimi-qəlbdən minnətdarıq. Bu, azərbaycanlıların, burada yaşayanların və yaşamayanların, buraya gələn və bu gözəl binanı gören hər kəsin yaddaşında qalacaq. Ən başlıcası, buraya gələn, əksəriyyəti Bakıdan, Sumqayıtdan və digər böyük şəhərlərdən olan uşaqlar öz qəlblərinin səsi və əcdadlarının çağırışı ilə tədbirdə iştirak edirlər. Diqqət yetirdikdə görürük ki, burada – Füzulidə yaşayan insanlar, onların əksəriyyəti Füzulinin işğalı dövründə dünyaya gəliblər, yaxud çox balaca olublar. Demək olar ki, onlar öz doğma şəhərini, öz rayonunu görməyiblər, amma bu torpağa məxsus olduqları, uğrunda mübarizə apardığımız, döyüşdüyümüz, qan tökdüyümüz və

uşaqlarımızı itirdiyimiz müqəddəs Qarabağ torpağına aid olduqları üçün buraya qayıdıblar.

Bu gün, Qarabağın dirçəldiyi bir vaxtda əziz qardaşımızı, Türk Dünyasının ən böyük ölkəsinin, sürətli inkişafa malik, beynəlxalq arenada iri aktor olan, Azərbaycanın müttəfiqi qardaş Qazaxıstanın Prezidentini salamlamaqdan böyük şərəf hissi duyuruq. Siz yəqin ki, bizim dünənki görüşlərimizi izləmişiniz, həmçinin axşam da bizimlə birlikdə olmusunuz. Yəqin ki, bu ab-havaya nüfuz etmişiniz. Ünsiyyətimizin bütün işgüzar komponenti ilə yanaşı, məhz mənəvi bağlar bizə güc verir. Sizi təbrik edirəm və sizin adınızdan bir daha Kasım-Jomart Tokayevə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Kasım-Jomart Tokayev: Azərbaycanın gənc vətəndaşlarına, müqəddəs Füzuli sakinlərinə ayrıca səadət, uğurlar arzulamaq istəyirəm.

İlham Əliyev: Mən bizim nümayəndələri təqdim etmək istəyirəm: Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anar.

Kasım-Jomart Tokayev: Bəli, tanıyıram.

İlham Əliyev: Bakı Musiqi Akademiyasının rektoru Fərhad Bədəlbəyli. Xalq yazıçısı Çingiz Abdullayev, yəqin ki, Siz onun kitablarını bilirsiniz.

Çingiz Abdullayev (*Xalq yazıçısı*): Mən onun atası haqqında yazmışam.

Kasım-Jomart Tokayev: Sizə təşəkkür edirəm.

İlham Əliyev: Milli Konservatoriyanın rəhbəri Siyavuş Kərimi. Memarlar İttifaqının sədri Elbay Qasımsadə.

Elbay Qasımzadə: Mən qazax adı daşıyıram. Atam mənə cəbhədə həlak olmuş dostunun adını qoyub.

İlham Əliyev: Məşhur kinorejissor Oqtay Mirqasimov, Rəssamlıq Akademiyasının rektoru, Xalq rəssamı Natiq Əliyev, bizim gənc füzulililərimiz, istedadlarımız da buradadırlar.

Məhin Orucova (müəllimə): Hörmətli cənab prezidentlər. Sizi Azərbaycan mədəniyyətinin qədim tarixi mərkəzi olan Qarabağ torpağında salamlayırıq. Cənab Prezident İlham Əliyev, Sizə minnətdarıq ki, bizi öz torpağımıza qaytarmısınız. Biz Sizə və şanlı ordumuza minnətdarıq.

Bu gün uşaqlarımız və bizim üçün əlamətdar gündür. Bu gün Qazaxıstan milli mədəniyyətinin böyük nümayəndəsi, qazax xalq musiqisinin patriarxı Kurmanqazı Saqırbayulının adını daşıyan Füzuli Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin açılışıdır. Biz Qazaxıstan Prezidenti cənab Kasım-Jomart Tokayevə və onun simasında bütün Qazaxıstan xalqına belə gözəl mərkəzə görə minnətdarıq. Bütün füzulililər adından uşaq yaradıcılığı fəaliyyətinə göstərilən qayğıya görə iki dövlətin liderlərinə çox təşəkkür edirik.

Bu mərkəzdə uşaqlar təkcə Azərbaycan deyil, həm də qazax mədəniyyətini öyrənəcəklər. Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi Qazaxıstan ilə Azərbaycan arasında dostluğun rəmzi olacaqdır.

Kasım-Jomart Tokayev: Sağ olun. Həqiqətən, Kurmanqazı qazax musiqisinin nəhəngidir, demək olar ki, türk mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsidir. Kurmanqazının adı olmadan qazax musiqisini təsəv-

vür etmək çətinidir. Ona görə də deməliyəm ki, onun musiqisi çox dinamikdir və indiyədək çox müasirdir. Məşhur «Küy Sarı Arka» indiyədək böyük həyəcanla dinlənilir.

İ l h a m Ə l i y e v: Əlbəttə, uşaqlar burada onun yaradıcılığını öyrənəcəklər.

* * *

Dövlət başçıları Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin rəmzi açılışını bildirən lenti kəs-dilər.

Sonra xatirə şəkli çəkdirildi.

Prezidentlər Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzində yara-dılmış şəraitlə tanış oldular.

Prezident Kasım-Jomart Tokayevin təşəbbüsü ilə inşa olunmuş Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi qardaş qazax xalqının Azərbaycan xalqına hədiyyəsidir. Təməli 2023-cü ilin martında qoyulmuş mərkəz 1,5 hektar ərazidə yaradılıb. Obyektin tikinti sahəsi 2700 kvadratmetrdir. İkimərtəbəli binada 600 uşağın bir neçə növbədə məktəbdənkənar təhsil alması üçün hər cür şərait yaradılıb. Burada müha-zirə zalı, şahmat və kulinariya sinifləri, incəsənət və heykəltəraşlıq studiyası, xoreografiya və idman zalı, səsyazma kabinet, musiqi və vokal sinfi, foto-video montaj, veb-dizayn və robototexnika kabinetləri, akt zalı, 3D modelləşdirmə sinfi vardır. Mərkəzdə IT-star-taplara və Azərbaycanın milli mədəniyyətinə, o cümlə-dən xalçaçılıq sənətinə xüsusi diqqət yetiriləcək.

Vurğulandı ki, layihəni «BI Group» şirkəti hazırlayaraq həyata keçirib. Tikintidə qabaqcıl texnologiyalardan və şirkətin illər ərzində qazandığı təcrübədən istifadə olunub. Şirkət müasir mühəndis həlləri və təhsil obyektlərinin tikintisi nöqtəyi-nəzərindən yüksək səviyyəli peşəkar təcrübəyə malikdir.

Yeni təhsil kompleksi üçün Kurmanqazı adının seçilməsi də təsadüfi deyil. Görkəmli musiqçinin əfsanəvi əsərləri bütün Türk Dünyasının mirasına çevrilib. Mərkəzin yaradılması Azərbaycan və Qazaxıstan arasında ikitərəfli münasibətlərin daha da möhkəmlənməsinə, gənclərin keyfiyyətli təhsilinə, regionda yaradıcılığın, idmanın və elmin inkişafına töhfə vermək məqsədi daşıyır.

* * *

Kasım-Jomart Tokayev: Bu avtobus bizim hədiyyəmizdir. Qazaxıstanın uşaqlara ərməganıdır, istifadə etmələri üçündür. Üzərində «Balalar» yazılıb.

İlham Əliyev: Sağ olun.

Qazaxıstan nümayəndəsi: Qazaxıstanda yığılıb.

Kasım-Jomart Tokayev: Şadam ki, Sizin xoşunuza gəldi. Bu bizim Azərbaycan xalqına səmimi hədiyyəmizdir. Bilirəm ki, Azərbaycanın potensialı böyükdür və Siz özünüz də bunları edə bilərsiniz, amma biz həmişə qardaşlıq hisslərimizi ifadə etməliyik, həmçinin maddi formada.

İlham Əliyev: Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Füzulidə inşa olunacaq Mərkəzi Rayon Xəstəxanasının layihəsi ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 12-də Füzulidə inşa olunacaq Mərkəzi Rayon Xəstəxanasının layihəsi ilə tanış olmuşlar.

Səhiyyə naziri Teymur Musayev dövlət başçılarının xəstəxanada yaradılacaq şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, baş plan layihəsinə əsasən, 180 çarpayılıq yeni xəstəxana 4,5 hektar ərazidə inşa olunacaq. Xəstəxananın inşasında Qazaxıstanın «BI Group» və bir sıra Azərbaycan şirkətləri iştirak edəcək. Bu tibb ocağında inzibati bina, qəbul, terapiya, kardiologiya, nevrologiya, cərrahiyyə, travmatologiya-ortopediya, oftalmologiya, otorinolaringologiya, pediatriya, doğum, ginekologiya, yoluxucu xəstəliklər, anesteziologiya-reanimasiya, hemodializ şöbələri və əməliyyat bloku fəaliyyət göstərəcək.

Xəstəxananın ambulator xidmət hissəsi isə konsultativ poliklinika, uşaq poliklinikası, şüa-diaqnostika, funksional diaqnostika, fizioterapiya və tibbi bərpa şöbələrindən, klinik diaqnostika laboratoriyasından və aptekdən ibarət olacaq. Müalicə ocağı ən müasir tibbi avadanlıqlarla təchiz ediləcək.

Diqqətə çatdırıldı ki, xəstəxana ilə yanaşı, eyni ərazidə Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi, Təcili Yardım Stansiyası, Məhkəmə-Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Mərkəzi də inşa ediləcək.

Burada rayon sakinlərinə yüksək səviyyədə tibbi xidmət göstərmək üçün hər cür şərait yaradılacaq. Beləliklə, öz doğma yurdlarına qayıdacaq rayon sakinləri bu tibb ocağının istifadəyə verilməsi ilə hər-tərəfli tibbi xidmətlə əhatə olunacaqlar.

ŞUŞA ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏR

12 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 12-də Şuşa şəhərinə səfər etmişlər.

Dövlət başçıları Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri Natəvanın, Bülbülün və Üzeyir Hacıbəylinin işğal dövründə Şuşada ermənilər tərəfindən gülləbaran edilmiş heykəllərinə baxdılar.

Bildirildi ki, işğal zamanı ermənilər həmin heykəlləri Ermənistana apararaq əritmək istəyiblər, lakin ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Ermənistandan alınaraq, Azərbaycana gətirilib və Bakıda İncəsənət Muzeyinin həyətində saxlanılıb. Şuşa işğaldan azad olunduqdan sonra heykəllər Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə əvvəlki yerlərinə qaytarılıb.

Prezident İlham Əliyevə və Prezident Kasım-Jomart Tokayevə Şuşanın baş planı barədə məlumat verildi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Şuşa rayonunda xüsusi nümayəndəsi Aydın Kərimov bildirdi ki, şəhərin baş planı hazırlanarkən onun tarixi əzəmətinin qorunub saxlanılması əsas götürülüb. Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtında həyata keçirilən bütün layihələr tarixlə müasirliyin vəhdəti üzərində

qurulub. Baş planda Şuşada orta, yüksək və qarışıq sıxlıqlı yaşayış binalarının inşası, şəhər mərkəzinin, yeni tikiləcək və qorunub saxlanılacaq tarixi binaların və abidələrin yerləri əksini tapıb. Hazırda baş plan əsasında Şuşada bərpa və yenidən qurulma işləri davam etdirilir.

Natəvan bulağı ilə tanışlıq zamanı qeyd olundu ki, Şuşa işğaldan azad edildikdən qısa müddət sonra istifadəyə verilmiş Xan qızı bulağı şəhərin məşhur məkanlarından biridir. Xan qızı Xurşudbanu Natəvan təkcə şairə kimi deyil, xeyirxahlığı ilə də tanınırdı. Natəvanın vaxtilə şəhərə çəkdiyi su xətti Xan qızı bulağı adı ilə məşhur idi. İşğal dövründə suyu quruyan bulaq yenidən sakinlərin və şəhərin qonaqlarının istifadəsindədir.

Prezidentlər daha sonra Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa edilmiş Yaradıcılıq Mərkəzində «Heydər Əliyev və Qarabağ» sərgisinə baxdılar.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi Anar Ələkbərov dövlət başçılarına mərkəz və sərgi barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, Yaradıcılıq Mərkəzi Heydər Əliyev Fondu tərəfindən aparılan bərpa işlərindən sonra ötən il mayın 10-da istifadəyə verilib. Bina ölkə əhəmiyyətli memarlıq abidəsi siyahısındadır.

Qeyd edildi ki, «Heydər Əliyev və Qarabağ» sərgisində ulu öndərin Qarabağda sosial, iqtisadi, siyasi və mədəni inkişaf sahələrindəki xidmətlərini əks etdirən nadir fotosəkillər, sənədlər və videomateriallar nümayiş olunur. Həmçinin sərgidə ümummilli liderin

vaxtila Qarabağa səfərlərinə, burada keçirdiyi görüşlərə, müxtəlif tədbirlərə aid fotolar yer alıb.

Məlumat verildi ki, 1969-cu ildən etibarən Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun tarixində böyük dönüş dövrü başlandı. Doğma xalqının böyük təəssübkeşi olan Heydər Əliyev mürəkkəb tarixi şəraitdə bölgə həyatının bütün sahələrində geniş islahatlar aparmağa nail oldu. 1979-cu il yanvarın 12-də ümummilli liderin iştirakı ilə Ağdam–Xankəndi dəmir yolu açıldı. Bu, ulu öndər Heydər Əliyevin Qarabağın Azərbaycanın digər rayonlarının təsərrüfat və iqtisadi cəhətdən daha çox birləşdirilməsi baxımından strateji addımı və böyük tarixi xidməti idi. Ulu öndər Şuşanın inkişafına da xüsusi əhəmiyyət verir və bu istiqamətdə ardıcıl tədbirlər həyata keçirirdi.

Sonra prezidentlər Saatlı məscidində oldular. Məlumat verildi ki, məscid 1883-cü ildə memar Kərbəlayi Səfixan Qarabağının layihəsi əsasında inşa olunub. XIX əsrin memarlıq abidəsi olan Saatlı məscidinin inşa edildiyi yerdə əvvəllər Molla Pənah Vəqifin dərs dediyi bir-birinə bitişik mədrəsə və məscid binaları olub. Şuşa şəhəri işğal altında olduğu müddətdə digər məscidlər kimi, Saatlı məscidi də ermənilər tərəfindən dağıdılmışdı. 2021-ci ilin dekabrından məsciddə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa işlərinə başlanılıb və ötən ilin may ayında məscidin açılışı olub.

Dövlət başçıları daha sonra Bülbülün ev-muzeyində oldular.

Muzey barədə məlumat verən Polad Bülbüloğlu bildirdi ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin göstəri-

şi əsasında keçmiş Şuşa Şəhər Xalq Deputatları Sovetinin İcraiyyə Komitəsi 1982-ci il 31 avqust tarixli Qərarı ilə Bülbülün doğulduğu və yaşadığı evin muzeyə çevrilməsi barədə qərar qəbul edib. Bina 1982–83-cü illərdə təmir olunub, muzey ekspozisiyası qurulub və önündə inzibati bina inşa edilib. Ev-muzeyi 1992-ci ildə Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı erməni vandalizminə məruz qalaraq fəaliyyətini dayandırıb. Şuşa işğaldan azad olunduqdan sonra Bülbülün ev-muzeyində də bərpa işləri aparılıb və 2021-ci il avqustun 29-da muzeyin açılışı olub.

Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentləri Cıdır düzündə də oldular.

Ali qonağa məlumat verildi ki, Cıdır düzü Şuşanın rəmzlərindən biri, tarixən cıdır yarışlarının və Qarabağ xanlığı dövründən yerli türk əhalinin Novruz bayramını və digər el şənliklərini keçirdiyi ərazidir.

Sonra dövlət başçıları XIX əsrin ortalarında Qarabağ memarlıq məktəbinə xas tərzdə inşa edilmiş üç yaşayış binasından ibarət «Yasəmən» hotelində oldular.

Bildirildi ki, Şuşa şəhərinin Köçərli küçəsində yerləşən və işğal zamanı dağıdılan həmin binalar Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa edilərək, hotel kimi istifadəyə verilib. Autentik üslubda bərpa edilmiş «Yasəmən» hotelinin eksteryeri və interyeri buraya gələnləri orta əsr Şuşasına qaytarır. Hotel «double», «twin» və «junior» otaqların olduğu iki korpusdan, restoran və bir neçə terrasdan ibarətdir. Qonaqlar hotelin həyatında dövrünün üslubuna uyğun salınmış bağçada və terrasda dincələ, şəhərin mənzərəsini

seyr edə bilərlər. Terrasdan Mehmandarovların malikanə kompleksinə və ümumi şəhərə gözəl mənzərə açılır. Hotelin interyeri, otaqları xüsusi dizayn edilib. Buradakı hər bir element, əşya məhz bu dizayna uyğun seçilib. Bu da qonaqlarda nostalji hisslər yaradır.

Mədəniyyət paytaxtı Şuşa ilə tanışlıq ali qonaqda dərin təəssürat doğurdu.

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ASİF ƏLİ ZƏRDARİYƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Pakistan İslam Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizə ən səmimi təbriklərimi yetirirəm.

Qardaş Pakistan ilə möhkəm təməllər üzərində qurulmuş dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi bizim üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Ölkələrimiz arasında yüksək səviyyəli qarşılıqlı anlaşmanın mövcudluğu müxtəlif sahələrdə əlaqələrimizin daha da genişləndirilməsi üçün əlverişli zəmin yaradır. Əminəm ki, qarşılıqlı etimad və dəstəyə əsaslanan Azərbaycan–Pakistan strateji tərəfdaşlığının və müttəfiqliyinin möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsi, ikitərəfli və çoxtərəfli qaydada əməkdaşlığımızın xoş ənənələrinin bundan sonra da müvəffəqiyyətlə davam etdirilməsi üçün birgə səylər göstərəcəyik.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, qardaş Pakistan xalqının əmin-amanlığı və firavanlığı naminə qarşıdakı məsul fəaliyyətinizdə uğurlar diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 13 mart 2024-cü il

bp ŞİRKƏTİNİN BAŞ İCRAÇI DİREKTORU MÜRREY AUKİNKLOS İLƏ GÖRÜŞ

13 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də bp şirkətinin yeni baş icraçı direktoru Mürrey Aukinklosu qəbul etmişdir.

Mürrey Aukinklos İlham Əliyevi Prezident seçkilərində qələbəsi münasibətilə təbrik etdi.

Dövlətimizin başçısı təbrikə görə minnətdarlığını bildirdi.

Bakıya səfərindən məmnunluğunu ifadə edən qonaq Azərbaycanın 30 ildə qazandığı nailiyyətlər münasibətilə də təbriklərini çatdırdı, bu müddətdə ölkəmizdə enerji resurslarından əldə olunan gəlirlərin iqtisadiyyatımızın inkişafına yönəldilməsinin önəmini vurğuladı. Mürrey Aukinklos Azərbaycan ilə bp-nin əməkdaşlığını məmnunluqla qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev uzun illər ərzində ölkəmizin bp ilə səmərəli əməkdaşlıq həyata keçirdiyini dedi. Dövlətimizin başçısı 1994-cü ildə imzalanmış «Əsrin müqaviləsi»nin önəmini vurğulayaraq, həmin dövrədən başlayaraq Azərbaycan ilə bp arasında strateji tərəfdaşlığın həyata keçirildiyini qeyd etdi. Azərbaycan Prezidenti ölkəmizdə enerji resurslarının istehsalından əldə olunan gəlirlərin iqtisadi, sosial və bü-

tün digər sahələrin inkişafına səmərəli surətdə yönəldildiyini bildirdi.

Görüşdə ölkəmizlə əməkdaşlığın nəticələrindən biri olaraq, Azərbaycanın bölgənin bir sıra və Avropa dövlətlərinin enerji təhlükəsizliyinə, xüsusilə dayanıqlı qaz təchizatına töhfəsinə toxunuldu, yeni dövrdə ölkəmizin karbohidrogen enerji resursları ilə yanaşı, bərpa olunan enerji mənbələrinin potensialı qeyd edildi, o cümlədən işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə bu il bp şirkəti tərəfindən bu istiqamətdə layihənin həyata keçiriləcəyi vurğulandı.

Söhbət zamanı bp ilə SOCAR arasında gələcək əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu.

**NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ
MƏRKƏZİNİN HƏMSƏDRƏRİ
VAYRA VİKE-FREYBERQA, İSMAİL
SERAGELDİN, SABIQ DÖVLƏT VƏ
HÖKUMƏT BAŞÇILARI, MƏRKƏZİN
İDARƏ HEYƏTİNİN ÜZVLƏRİ
İLƏ GÖRÜŞ**

13 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrləri Vayra Vike-Freyberqanı və İsmail Serageldini, sabiq dövlət və hökumət başçıları, mərkəzin İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul etmişdir.

Görüşdə Latviyanın sabiq Prezidenti, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri Vayra Vike-Freyberqa İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul etdiyinə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

Vayra Vike-Freyberqa İlham Əliyevi Prezident seçkilərində qələbə münasibətilə təbrik edərək vurğuladı ki, bu, Azərbaycan xalqının dövlət başçısına böyük inam və etimadının təzahürüdür. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri, həmçinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin olunması və ölkəmizin COP29-a ev sahibliyi etməsi münasibətilə təbriklərini çatdırdı, bunun Azərbaycan üçün çox böyük nailiyyət olduğunu dedi. O qeyd etdi ki, bu, Azər-

baycanın dünyada «yaşıl enerji» sahəsində də global liderliyinin təcəssümüdür.

Vayra Vike-Freyberqa artıq XI Qlobal Bakı Forumunun Azərbaycanda keçirildiyini deyərək, builki forumun iştirakçıları arasında sabiq dövlət və hökumət başçıların, Xarici İşlər nazirlərinin, müxtəlif ölkə, beynəlxalq təşkilat, özəl və vətəndaş cəmiyyəti sektorları nümayəndələrinin, digər rəsmilərin, ümumilikdə 350-dən çox qonağın olduğunu diqqətə çatdırdı. O bu forumda global gündəlikdə duran siyasi, təhlükəsizlik, iqtisadi, maliyyə və digər məsələlərin müzakirə olunacağını, həll yolları ilə bağlı tövsiyələrin veriləcəyini qeyd etdi.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri İsmail Serageldin öz növbəsində, Azərbaycana təbriklərini çatdırdı və XI Qlobal Bakı Forumunun yeni uğurlara imza atacağına ümidvar olduğunu bildirdi. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin də COP29-a sədrlik və bu sessiyaya ev sahibliyi prosesində Azərbaycana öz dəstəyini verməyə hazır olduğunu dedi, mərkəzdə COP prosesində iştirak etmiş çoxsaylı mütəxəssislərin olduğunu vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə təşəkkürünü bildirdi, forumun işinə uğurlar arzuladı. Azərbaycan Prezidenti XI Qlobal Bakı Forumunun da beynəlxalq gündəlikdə duran vacib məsələlərin müzakirəsi baxımından mühüm platforma olduğunu qeyd etdi. Hazırda Azərbaycanın bu tədbirin nəticə yönümlü olması istiqamətində həm mahiyyət, həm də təşkilati nöqteyi-nəzərdən hazırlanması baxımından bütün lazımi tədbirləri həyata keçirdiyini diqqətə çatdırdı.

Azərbaycanın qazıntı yanacağı ixrac edən ölkə olması ilə bərabər, «yaşıl keçid» istiqamətində də çox vacib layihələri icra etdiyini dedi. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, beynəlxalq ictimaiyyətin yekdil dəstəyi ilə COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi ilə bağlı qərar Azərbaycanla olan böyük etimadın təzahürüdür. Ölkəmizin «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyini uğurla başa çatdırdığını xatırladan dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, Azərbaycanın bu Hərəkətdə sədrliyi, müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda fəal rolu və təmsilçiliyi COP29-a sədrliyin də uğurla başa çatdırılması üçün əlverişli imkanlar yaradır. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın bu tədbirə ev sahibliyi edərək, global səviyyədə iqlim dəyişiklikləri ilə mübarizə prosesinə və milli səviyyədə olan uğurlu addımları ilə «yaşıl keçid» prosesinə töhfə vermək əzminin və niyyətinin olduğunu qeyd etdi. Hazırda global istiliyin 1,5 dərəcədən çox artmasının qarşısının alınmasının və ya bu çərçivədə saxlanılması üzrə bütün səylərin səfərbər olunmasının vacibliyini qeyd edən Azərbaycan Prezidenti COP29-un xüsusilə iqlim maliyyələşdirilməsi mövzusunda həsr olunduğunu nəzərə alaraq, ölkəmizin bu istiqamətdə bütün beynəlxalq səyləri səfərbər edəcəyini dedi, hazırda Azərbaycanın Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Braziliya ilə birlikdə COP29 çərçivəsində «üçlük» formatında ardıcıl işlər apardığını bildirdi. Dövlətimizin başçısı Xəzər və Qara dənizləri birləşdirən «yaşıl enerji» dəhlizinin yaradılması layihəsindən danışdı.

Görüşdə global və regional gündəlikdə duran məsələlər, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasi-

bətlərin normallaşması prosesi ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı. Prezident İlham Əliyev sülh gündəliyinin əsasını təşkil edən fundamental prinsiplərin və sülh müqaviləsi layihəsinin də məhz Azərbaycan tərəfindən hazırlanaraq təqdim olunduğunu və ölkəmizin Cənubi Qafqaz regionunda sülh gündəliyini yaxından dəstəklədiyini diqqətə çatdırdı.

Söhbət zamanı Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində aparılan bərpa-quruculuq işləri qeyd edildi. Qonaqların özləri də həmin ərazilərimizə dəfələrlə səfər etdiklərini deyərək, bu ərazilərdə həyata keçirilən bərpa-quruculuq işlərinin nümunəvi xarakter daşdığını və onlarda zəngin təəssürat yaratdığını bildirdilər.

Azərbaycanın və Mərkəzi Asiya ölkələrinin vahid bir geosiyasi məkan olaraq siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, logistika və digər sahələrdə dinamik sürətdə inkişaf edən əməkdaşlığı nümunə kimi qiymətləndirildi. «Orta Dəhliz»in əhəmiyyətinə toxunularaq, bu xüsusda Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə birgə həyata keçirdiyi layihələrin önəmi qeyd edildi, ölkəmizin Avropanın, xüsusən də Avropa İttifaqına üzv ölkələrin enerji təhlükəsizliyinə töhfəsi vurğulandı.

Görüşdə Azərbaycanın Avropa ölkələrinə qaz ixracı və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**ÜMUMDÜNYA SƏHİYYƏ
TƏŞKİLATININ BAŞ DİREKTORU
TEDROS ADHANOM QEBREYESUS
İLƏ GÖRÜŞ**

13 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesusu qəbul etmişdir.

Tedros Adhanom Qebreyesus İlham Əliyevi Prezident seçkilərində qələbə və COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi münasibətilə təbrik etdi.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Görüşdə XI Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyəti qeyd edildi, Tedros Adhanom Qebreyesusun bu tədbirdə iştirakının önəmi vurğulandı. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artdığı bildirildi və bu forumda xeyli sayda qonağın iştirakı bunun yaxşı göstəricisi kimi dəyərləndirildi.

Qonaq Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi arasında əməkdaşlıqdan məmnunluğunu bildirərək, bu mərkəzin onun rəhbərlik etdiyi təşkilatın fəaliyyətinə göstərdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndirdi və mərkəzin İdarə Heyə-

tinin üzvləri ilə mütəmadi olaraq görüşlər keçirdiyini qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin beynəlxalq statuslu qeyri-hökumət təşkilatı olaraq müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərdiyini və ölkəmizin də bu təşkilatın işinə dəstək verdiyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı hər il Bakının ev sahibliyi ilə keçirilən Qlobal Forumun beynəlxalq gündəlikdə duran məsələlərin müzakirəsi və onların həlli yollarının tapılması baxımından əhəmiyyətli platformalardan biri olduğunu qeyd etdi.

Ölkəmizdə həyata keçirilən səhiyyə islahatlarının təqdirəlayiq olduğunu deyən Tedros Adhanom Qebreyesus Azərbaycanda yaradılmış icbari tibbi sığorta sisteminin müsbət proses olduğunu və onun yaxşı nəticələrinin artıq özünü göstərdiyini bildirdi.

Görüşdə COP çərçivəsində Azərbaycan ilə ÜST arasında əməkdaşlıq məsələləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı. İqlim dəyişmələrinin dünyada müxtəlif növ xəstəliklərin yayılmasına rəvac verdiyini və bilavasitə səhiyyə ilə bağlı olduğunu vurğulayan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının baş direktoru bu sahədə də Azərbaycan ilə əməkdaşlıq məsələlərinə toxundu.

ÇİN HÖKUMƏTİNİN AVROPA MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ VU HONQBO İLƏ GÖRÜŞ

13 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də Çin hökumətinin Avropa məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi Vu Honqbonu qəbul etmişdir.

Vu Honqbo İlham Əliyevi Prezident seçkilərində qələbəsi münasibətilə təbrik etdi, Çin Prezidenti Si Cinpinin bu münasibətlə dövlətimizin başçısına təbrik məktubu göndərdiyini xatırlatdı və Çin Prezidentinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. O həmçinin COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi münasibətilə Prezident İlham Əliyevi təbrik etdi.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə və Çin Prezidentinin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Si Cinpinə çatdırmağı xahiş etdi.

Qonaq Prezident İlham Əliyevin güclü rəhbərliyi ilə Azərbaycanın siyasi, iqtisadi, sosial və digər sahələrdə çox ciddi nailiyyətlər əldə etdiyini vurğuladı.

Vu Honqbo qeyd etdi ki, 2022-ci ildə Azərbaycan və Çin prezidentləri arasında Səmərqənddə keçirilmiş görüş əlaqələrimizin inkişafına böyük təkan verib və bundan sonra münasibətlərimizdə yeni nai-

liyyətlər əldə edilib. Qonaq bu gün Azərbaycan–Çin münasibətlərinin tarixdə ən yüksək səviyyədə olduğunu vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Çin Prezidenti ilə Səmərqənddə keçirilmiş görüşü məmnunluqla xatırlatdı və həmin görüş əsnasında müzakirə olunan məsələlərin irəli aparılması istiqamətində hər iki tərəfin ciddi səylər göstərdiyini qeyd etdi. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Çin ilə əlaqələri keyfiyyətə yeni səviyyəyə qaldırmaqda maraqlı olduğunu vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı COP çərçivəsində də ölkəmizin Çin ilə yaxından əməkdaşlıq etməyə hazır olduğunu bildirdi, Çinin bərpa olunan enerji sahəsində mükəmməl texnoloji nailiyyətlərə imza atdığını, bu sahədə Azərbaycanın Çinlə əməkdaşlığa hazır olduğunu diqqətə çatdırdı. Prezident İlham Əliyev «yaşıl keçid»in Azərbaycanın prioritetlərindən biri olduğunu qeyd edərək, bu sahədə birgə istehsal müəssisələrinin yaradılmasında da ölkəmizin maraqlı olduğunu söylədi.

Qonaq Azərbaycanın Çinin ərazi bütövlüyünə göstərdiyi davamlı və qətiyyətli dəstəyə görə minnətdarlığını bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın vahid Çin siyasətini, Çinin ərazi bütövlüyünü daim dəstəklədiyini və Tayvanın müstəqilliyini tanımadığını, orada keçirilən seçkiləri qəti şəkildə pislədiyini vurğuladı.

Vu Honqbo Azərbaycan ilə Çin arasında əlaqələrin qarşılıqlı etimad əsasında inkişaf etdiyini, ikitərəfli münasibətlərin çox yaxşı səviyyədə olduğunu bildirdi. Qonaq «Bir kəmə – bir yol» layihəsi çərçi-

vəsində Azərbaycan–Çin əməkdaşlığını və «Orta Dəhliz»in ölkəsi üçün böyük əhəmiyyətə malik olduğunu qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı «Orta Dəhliz»in mühüm strateji əhəmiyyətə malik olduğunu və Azərbaycanın Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə əlaqələrini qeyd etdi, «Orta Dəhliz»in inkişafı istiqamətində Azərbaycan, Qazaxıstan və Gürcüstanın birgə müəssisə yaratdığını bildirdi. Bu xüsusda ölkəmizin Çinlə də əməkdaşlığa hazır olduğunu qeyd edərək, Qazaxıstan Prezidentinin Azərbaycana dövlət səfəri zamanı Çindən olan yük qatarının Bakıda qəbul edilməsinin mühüm məqam olduğunu vurğuladı və bunu «Orta Dəhliz»in nəqliyyat potensialının nümayişi kimi qiymətləndirdi.

Qonaq Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin XI Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətini vurğuladı, bu çərçivədə də mühüm müzakirələrin aparılacağını qeyd etdi.

Görüşdə beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində Azərbaycanla Çinin qarşılıqlı dəstəyi və bu xüsusda əməkdaşlıq, həmçinin ölkələrimiz arasında mədəni-humanitar sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi yüksək qiymətləndirildi.

**BMT SİVİLİZASIYALAR
ALYANSININ ALİ NÜMAYƏNDƏSİ
MİGEL ANXEL MORATİNOS
İLƏ GÖRÜŞ**

13 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də BMT Sivilizasiyalar Alyansının ali nümayəndəsi Migel Anxel Moratinosu qəbul etmişdir.

Migel Anxel Moratinos İlham Əliyevi Prezident seçkilərində qələbəsi və Azərbaycanın COP29-un sədri seçilməsi münasibətilə təbrik etdi.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Qonaq ölkəmizin qazandığı nailiyyətlərin heyranedici olduğunu və Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti»na uğurla sədrlik etdiyini vurğuladı. O, BMT Sivilizasiyalar Alyansı ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıqdan məmnunluğunu ifadə edərək, verilmiş dəstəyə görə təşəkkürünü bildirdi.

Söhbət zamanı COP29 çərçivəsində Dünya Dini liderlərinin iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizəyə dəstək mövzusunda da tədbirlərinin keçiriləcəyi qeyd olundu, bu xüsusda əməkdaşlıq məsələlərinə toxunuldu. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin fəaliyyəti yüksək qiymətləndirildi, onun beynəlxalq səviyyədə ən

mühüm platformalardan birinə çevrildiyi vurğulandı. XI Qlobal Bakı Forumunda da dünyanın müxtəlif regionlarını təmsil edən çox sayda iştirakçının olduğu, burada aktual məsələlərin müzakirə ediləcəyi bildirildi.

Görüşdə Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun Azərbaycanda uğurla keçirildiyi və bu ənənənin bundan sonra da davam edəcəyi vurğulandı. BMT Sivilizasiyalar Alyansının Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun tərəfdaşı olaraq öz dəstəyini daim göstərdiyi qeyd edildi.

Söhbət zamanı Avropa ölkələrində artan islamofobiya meyillərindən narahatlıq ifadə olundu.

TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATI AĞSAQQALLAR ŞURASININ SƏDRİ BİNƏLİ YILDIRIM İLƏ GÖRÜŞ

13 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də Türk Dövlətləri Təşkilatı Ağsaqqallar Şurasının sədri Binəli Yıldırımı qəbul etmişdir.

Binəli Yıldırım Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin dünyada artan nüfuzunu qeyd etdi, onun vəcib beynəlxalq məsələlərin müzakirə edildiyi platforma olduğunu diqqətə çatdırdı. O, XI Qlobal Bakı Forumunun da uğurla keçəcəyinə əminliyini bildirdi. Binəli Yıldırım Türk Dövlətləri Təşkilatı Ağsaqqallar Şurasının sədri olaraq, hər zaman göstərilən dəstəyə görə təşəkkürünü ifadə etdi.

Dövlətimizin başcısı Azərbaycanda Prezident seçkilərindən sonra həmişə olduğu kimi, ənənəyə uyğun olaraq ilk rəsmi səfərini Türkiyəyə etdiyini vurğuladı və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla apardığı müzakirələri məmnunluqla xatırlatdı.

Görüşdə Azərbaycan ilə Türkiyə arasında qardaşlıq və dostluq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi məmnunluqla vurğulandı, əlaqələrimizin müxtəlif sahələrdə inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

**NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ
MƏRKƏZİNİN TƏŞKİLATÇILIĞI İLƏ
«PARÇALANMIŞ DÜNYANIN BƏRPASI»
MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ XI QLOBAL
BAKİ FORUMUNDA İŞTİRAK**

14 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 14-də Gülüstən sarayında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin himayəsi altında və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə «Parçalanmış dünyanın bərpası» mövzusunda keçirilmiş XI Qlobal Bakı Forumunun açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

İsmail Serageldin (Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri): Zati-aliləri Prezident Əliyev!

Xanımlar və cənablar!

Mənim adım İsmail Serageldindir. Mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədriyəm və sizin hamınızı XI Qlobal Bakı Forumunda salamlayıram. Biz «Parçalanmış dünyanın bərpası» adı altında görüşürük. Dünya həqiqətən, parçalanıb, hər yerdə ciddi çağırışlar var. Əslində biz təhlükənin hökm sürdüyü vaxtda görüşürük. Lakin bizim görüş, həmçinin vədlər dövrünə də təsadüf edir. Təhdidlər ətrafdadır, yeni dünya düzəni yarandığı bir dövrdə böyük güclər formalaşmış düzənin quruluşunu parçalayır, mövcud

sülh və təhlükəsizlik qaydalarının dəyişdirilməsi prosesinə cəlb olunurlar. Yenidən ayağa qalxan Rusiya BMT Baş Assambleyasının çağırışlarına məhəl qoymayaraq, Ukraynada dağıdıcı müharibəyə başlayıb. Oktyabrın 7-də HƏMAS-ın törətdiyi dəhşətli hücumdan sonra Qəzzadakı müharibəyə gəldikdə, dünya qəti şəkildə humanitar xarakterli atəşkəs tələb edir. Lakin ondan imtina edən İsrail ABŞ tərəfindən dəstəklənir.

Münaqişələr Afrikanın bir çox hissəsini caynağına alıb. Haiti xaos doğuran zorakılıq məngənəsinə düşüb. Cinayətkarlıq, zorakılıq əksər Latin Amerikasının ölkələrində beləyə çevrilib. Dünyanın çox hissəsində müharibələr gedir. Dövlətlərdə sabit milli idarəçiliyi sual altına qoyan və hər hansı immiqrasiya növünə mənfi təsir edən etnik, dini və siyasi ayırıcı xətlər bir çox qatları təşkil edir. Bu, hazırda qaçqınların və məcburi köçkünlərin sayının həttə 100 milyonu keçdiyi halda baş verir. Nəhəng Amerikanın böyük kölgəsi göstərir ki, onun dərinədən parçalanmış siyasəti ayırıcı xətlərin daim yenidən çəkilməsi ilə müşayiət olunan tektonik platformalardan ibarət bu dünyada hər hansı ardıcıl iştiraka olan inamı sarsıdır. Bununla yanaşı, gücü artan Çin formalaşan yeni dünya düzenində haqlı olaraq əsas rol oynamağa çalışır.

Dünya özünün qəbul etdiyi dayanıqlı inkişaf yolunda uğursuz olmaqla yanaşı, təhdidlər də artır. İqlim dəyişmələri, biomüxtəlifliyin pozulmasından tutmuş qiymətli su ehtiyatlarının qeyri-düzgün idarə olunmasına qədər global çağırışlar bütün bəşəriyyəti əhatə edir. Dünyanı bürümüş pandemiya

yenidən çıxdığımız dövrdə növbəti belə hadisəyə hazır olmaq üçün heç bir dərs götürmədik. Qlobal çağırışlar qlobal cavab tədbirləri tələb edir. Lakin biz elm, texnologiya və innovasiya sahələrində inanılmaz inqilabın astanasındayıq. Süni zəka hazırda hər şeyə təsir göstərir, bütün sahələrdə innovasiya tempini sürətləndirir və bütün növ mürəkkəb problemlərin həllinə yardım edir. İKT inqilabı yeni biologiya sahəsində yeni inqilabla müşayiət olunur. Elmə, texnologiyaya, innovasiyaya yönələn yeniləşmə prosesi elmin perspektivlərini qavramağa, konkret olaraq xəstəliklərin müalicəsi, aclığa qarşı mübarizə, təbiətə ahəngdar olacaq inkişafımızın yenedən müəyyən edilməsi, layiqli iş yerləri, özünüifadə üçün miqyasın yaradılması kimi məsələləri anlamağa yardım edir. Biz həmin eyni texnologiyaların təkcə dağıdıcı və məhvəddici tərəflərinə diqqət yetirməli deyilik.

Zati-aliləri, xanımlar və cənablar! Qlobal Bakı Forumu məxsusi təcrübəyə və müdrikliyə malik, fərqli rəyləri söyləyən tanınmış insanları bir araya gətirən unikal azadlıq məkanıdır və orada onlar təhdidləri azaltmaq və vədləri həyata keçirmək üçün bütün həmin məsələlərlə bağlı öz fikirlərini ifadə edə bilirlər. Bütün bu və ya digər məsələləri müzakirə etmək, söhbətlərdə ümumbəşəri dəyərlərə sadıq olmaq, argumentlərdə rasionallığı göstərmək üçün imkan yaranır və onlar öz müdrikliklərinə əsaslanaraq, bilik və təcrübələrini təsdiq edirlər. Ümid edirik ki, həmin müzakirələrin nəticələri təhlillərə imkan yaradacaq və BMT-nin qarşıdan gələn sammitini və bu ilin

sonunda COP29 görüşlərindəki müzakirələri zənginləşdirəcək. Cənab Prezident Əliyev həmin tədbirə ev sahibliyi edəcək.

Beləliklə, Qlobal Bakı Forumunun başlanması məqsədilə mən sözü şərəf və iftixar hissi ilə zati-ali-ləri Prezident İlham Əliyevə verirəm.Buyurun.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Hörmətli qonaqlar!

Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Sizin hamınızı bu gün burada, uzun illər bundan əvvəl qlobal miqyasda aparıcı beynəlxalq konfranslardan birinə çevrilmiş ənənəvi forumda görməkdən məmnunam. Hesab edirəm ki, Bakı Qlobal Forumu Davos Dünya İqtisadi Forumu, Münhen Təhlükəsizlik Konfransı kimi aparıcı beynəlxalq forumlarla bir cərgədədir. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin potensialı, iştirakçıların siyahısı baxımından biz həqiqətən də görürük ki, hər il Bakıda keçirilən müzakirələr müxtəlif mühüm beynəlxalq məsələləri daha yaxşı anlamağa imkan verir.

Dünya sürətlə dəyişir. Əfsuslar olsun ki, yeni qeyri-sabitlik və qarşıdurma ocaqları meydana çıxır. Ötən ilin martında müzakirə etdiklərimizlə bu gün müzakirə etdiklərimizi müqayisə etsək nəzərə-çarpan dəyişikliklər görürük. Burada geosiyasi dəyişikliklər baş verir. Ona görə də qlobal əhəmiyyət kəsb edən məsələlərin həlli üçün bu gün dünyanın həqiqətən də Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin

üzlərinin və iştirakçılarının təcrübəsinə, biliyinə, onların dövlət, hökumət başçıları və Xarici İşlər nazirləri kimi təcrübəsinə ehtiyacı var.

Zənnimcə, bu dəfə iştirakçıların sayı rekord hədədir. XI forumda 68 ölkədən 400-dən çox qonaq iştirak edir. Beləliklə, biz coğrafiyanı da genişləndirmişik – qonaqlarımız arasında 40-dan çox hazırkı, o cümlədən sabiq dövlət və hökumət başçıları var. Bu həqiqətən də forumun nəhəng intellektual potensialına dəlalət edir.

Dünən mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin İdarə Heyətinin üzvləri ilə görüşdüm. Biz bir sıra məsələlər barəsində çox yaxşı və səmimi müzakirələr apardıq. Bizim forumdan əvvəlki görüşlərimizin yaxşı bir ənənəyə çevrilmək xüsusiyyəti var. Dünən bir daha İdarə Heyətinin üzvlərinə fəaliyyətlərinə görə minnətdarlığımı bildirdim. Çünki il boyunca Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi global gündəlikdə duran ən mühüm məsələləri dünyanın müxtəlif yerlərində qərar qəbul edənlərin diqqətinə çatdırmaq üçün böyük işlər görür.

Mən bir daha şəxsən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrələrinə – xanım Vike-Freyberqaya və cənab Serageldinə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə verdikləri davamlı töhfəyə, həmsədrlər kimi mükəmməl fəaliyyətlərinə görə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Onlar həqiqətən də çox özəl şəxsiyyətlərdən ibarət güclü heyət yaratmağa və mərkəzin fəaliyyətini nəticəyə yönəlmiş, bu gün global miqyasda böyük hörmətə malik beynəlxalq QHT kimi qurmağa nail olublar.

Qeyd etdiyim kimi, ötən görüşümüzdən bu yana dünyada, eləcə də regionumuzda çox hadisələr baş verib. Regionumuzdakı dəyişikliklər lokal xarakterli kimi görünə bilər, əslində isə zənnimcə, onların daha geniş fəsadları var. Çünki bir il bundan əvvəl – burada ötən görüşümüzdən bu yana baş verən əsas geosiyasi dəyişiklik Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinin tam bərpasıdır. Bu həqiqətdən də çox ciddi geosiyasi dəyişiklikdir ki, fikrimcə həll olunmayan kimi görünən münaqişələrin həllinə çox müsbət təsir göstərəcək.

Uzun illər biz münaqişənin sülh yolu ilə həllini tapmaq üçün fəaliyyət göstərdik. Uzun illər ərzində, o cümlədən İkinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl hər il burada keçirilən görüşlərimizdə biz hər zaman ədalətsizlik, işğal, beynəlxalq hüququn pozulması, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə əməl olunmaması barədə danışırıdık və bu barədə danışmağa davam edirdik, çünki bu məsələnin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olmasını istəyirdik. Biz ədalətin zəfər çalmasını istəyirdik, əfsuslar olsun ki, bu, sülh yolu ilə baş vermədi.

Keçmiş Minsk qrupunun 28 illik fəaliyyəti ərzində nəticə sıfıra bərabər idi. İndi biz keçmişə nəzər salıb 28 ilin necə keçdiyini təhlil edəndə tam əmin oluruq ki, Minsk qrupunun əsas məqsədi münaqişəni həll etmək deyil, onu dondurmaq, Ermənistan işğalını əbədi etmək və işğalla barışmalı olduğumuzun qaçılmazlığı barədə bizimlə danışqlar aparmaq olub. Münaqişənin niyə sülh yolu ilə həll olunmamasının əsas səbəbi bu və həmçinin sözsüz ki, Ermənistan

hökumətinin, ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən başlayaraq bu günə kimi müxtəlif hökumətlərin qeyri-konstruktiv mövqeyi idi. Dünyanın aparıcı paytaxtlarından bizə mütəmadi olaraq göndərilən başqa bir mesaj da var idi ki, münaqişənin hərbi yolla həlli yoxdur. Dedik yaxşı, biz bununla razılaşa bilərik, bəs alternativ nədən ibarətdir? Əgər alternativ işğalla razılaşmaq, bizim beynəlxalq səviyyədə tanınan ərazilərimizin təqribən 20 faizində separatçı rejimin mövcudluğu ilə razılaşmaqdırsa, bu bizim razılaşa biləcəyimiz məsələ deyil.

Yalnız bir halda hərbi yolla həllin olmadığı ilə razılaşa bilərik ki, siz – Minsk qrupunun həmsədrləri, dünyanın aparıcı ölkələri, BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvləri Ermənistan işğalçı qüvvələrini bizim torpaqlarımızdan geri çəkilməyə məcbur edirsiniz. Siz, Ermənistan qoşunlarının Azərbaycan ərazilərindən dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsini qəbul edənlər bu qətnamələrə əməl olunmasını təmin etməlisiniz, əks halda, münaqişə heç vaxt həll olunmayacaq.

Əfsuslar olsun ki, münaqişənin sülh yolu ilə həllini tapmaq istiqamətində bütün cəhdlərimiz uğursuz oldu, səbəbini isə mən izah etdim. Beləliklə, münaqişənin hərbi-siyasi yolla həlli faktiki olaraq göstərir ki, sülhə nail olmaq üçün bəzən hərbi variantdan istifadə edilməlidir. İndi baş verən də məhz budur. İndi biz Ermənistanla heç vaxt olmadığımız qədər sülhə yaxınıq. Cənubi Qafqazın müstəqillik tarixində heç vaxt sülh bu qədər yaxın olmayıb. Bu,

İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticəsidir. Bu bizim ötən ilin sentyabrında 24 saatdan da az vaxt ərzində həyata keçirdiyimiz antiterror əməliyyatının nəticəsidir ki, Azərbaycanda separatçılığa birdəfəlik son qoyduq və suverenliyimizi, ərazi bütövlüyümüzü bərpa etdik.

Məhz buna görə son 3-4 il ərzində Azərbaycanda baş verənlərin təkcə lokal xarakter daşıyan bir məsələ olmadığını deyirəm. Bunun artıq çox müsbət təsiri var və söhbət təkcə Cənubi Qafqazdakı vəziyyətdən getmir. Hesab edirəm ki, bu, həll olunmayan kimi görünən münaqişələrin həlli üçün bir model olaraq istifadə edilə bilər. Lakin ən başlıca məsələ beynəlxalq hüququn alilik prinsipinin tətbiq olunması ilə baş tutmalıdır. Beynəlxalq hüquq normaları bizim tərəfimizdə idi, Azərbaycan qeyri-qanuni işğala, etnik təmizləməyə və soyqırımına məruz qalmışdı. Bütün bunlar hamımıza yaxşı məlum olan tarixi faktlardır. Biz ədaləti və beynəlxalq hüququ özümüz bərpa etdik. Bizə heç kəs kömək etmədi, biz bunu özümüz etdik.

Biz güclü siyasi iradə və potensial nümayiş etdirdik. Çünki güclü hərbi potensial və xalqın birliyi olmasa, güclü siyasi iradə uğura aparmayacaq. Beləliklə, bütün amillərin vəhdəti, bizim iqtisadi inkişafımız, bizim maliyyə imkanlarımız, müdafiə potensialımız, hərbi qulluqçularımızın təlimi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, ATƏT, «Qoşulmama Hərəkatı», İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və digərləri kimi bütün aparıcı beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyü ilə bağlı mövqeyini tam dəstək-

lədikdə aktiv və proaktiv xarici siyasətin yürüdülməsi buna imkan verdi.

Münaqişənin hərbi yolla həllindən qaçmaq mümkün idi mi? Bəli. Dünən biz İdarə Heyətinin üzvləri ilə bu məsələni geniş müzakirə etdik və mən azacıq olaraq pərdəarxası məqamları onlarla bölüşdüm. 2018-ci ildə Ermənistan hökumətində dəyişiklik baş verəndə razılığa gəlmək imkanı var idi. Ermənistanın yeni hökuməti bizi əmin etdi ki, onlar beynəlxalq hüquqa uyğun davranacaq və əraziləri geri qaytaracaqlar. Bizim belə gözləntilərimiz var idi və əgər o vaxt Ermənistanın yeni hökuməti indiki kimi davransaydı, onda suverenliyimizin güc yolu ilə bərpa edilməsinə ehtiyac qalmazdı. Əfsuslar olsun ki, 2019-cu ildə Ermənistanın yeni rəhbərliyi «Azərbaycan separatçılarla danışıqlar aparmalıdır, sülh müqaviləsinin əsasını təşkil edən bu vaxta kimi olan bütün məsələlər sıfırlanmalıdır və hər şey yeni-dən başlanmalıdır, Ermənistan işğal olunmuş ərazilərin bir santimetrini belə, qaytarmayacaq» kimi tamamilə qəbuledilməz təkliflər irəli sürdü. Bundan əlavə, Ermənistanın baş nazirinin məşhur «Qarabağ Ermənistandır» şüarı səsləndi. Birincisi, bu, beynəlxalq hüquqa tamamilə zidd idi və ikincisi, bizim torpaqları əbədi saxlayacağını hesab edən ölkə üçün həddindən artıq iddialı bir addım idi.

Beləliklə, biz 2020-ci ilin sentyabr–noyabr aylarında onlara dərs vermək məcburiyyətində olduq və düşündük ki, bu dərs onlara kifayət edəcək və onlar başa düşəcəklər ki, xarici qüvvələrə güvənə-

rək başqa ölkənin torpaqlarını işğal altında saxlamağın vaxtı artıq bitib.

Son 3-4 ildə sülhə nail olmaq imkanı var idimi? Bəli, var idi. Bunun üçün Ermənistan sülh müqaviləsinin tərəfimizdən hazırlanmış layihəsinə konstruktiv yanaşmalı və bu sülh müqaviləsinə «Dağlıq Qarabağ respublikasının» statusunun daxil edilməsi üzərində ısrar etməməli idi. Birincisi, belə bir respublika mövcud deyil, ancaq onların xülyalarında və mifologiyasında mövcuddur. İkincisi də bizim mövqemiz yenə də beynəlxalq hüquqa tamamilə uyğun idi. Dövlətlərarası sazişlərdə daxili siyasət məsələləri yer almamalıdır.

2020-ci il noyabrın 10-da Ermənistanın imzalamaq məcburiyyətində olduğu kapitulyasiya aktına əsasən, onlar o zaman bizim nəzarətimizdə olmayan Qarabağın qalan ərazilərindən işğalçı qüvvələrini çıxarmaq öhdəliyini üzərlərinə götürdülər. Lakin 3 il ərzində onlar bunu etmədilər. Onlar nəinki 15 minlik hərbi kontingentini ərazidən çıxarmadılar, onlar İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra kommunikasiya yolları üzərində nəzarətimizin olmadığından faydalanaraq, silah, mina və sursatları qaçaqmalçılıq yolu ilə Qarabağa göndərdilər. Kommunikasiya yolları üzərində nəzarət bizə keçdikdən sonra qaçaqmalçılıq dayandı. Buna baxmayaraq, sonuncu antiterror əməliyyatı zamanı bizim ağır texnika və zirehli maşınlar da daxil olmaqla, məhv edilmiş və qənimət olaraq götürülmüş hərbi sursatların dəyəri 1 milyard dollara yaxın olmuşdur. İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı hərbi qənimətlər və məhv edilmiş texnika-

nın, sursatın dəyəri 5 milyard dollara yaxın idi. Sual olunur ki, Ermənistan bütün bu pulu haradan əldə edib? Əlbəttə, aydındır ki, bizə qarşı istifadə etdikləri bütün silahlar onlara təmənnasız verilmişdir.

İndi isə Qarabağ məsələsi öz həllini tapdıqdan sonra biz sülhə çox yaxınıq. Biz belə hesab edirik. Azərbaycan sülh prosesini davam etdirməyə hazırdır. Hər iki ölkənin Xarici İşlər nazirləri səviyyəsində görüşlər bərpa olunub və indi biz düşünürük ki, sülhə nail olmaq mümkündür. Biz bunu istəyirik. Biz tarixi ədaləti və beynəlxalq hüququ bərpa etdik və indi regionda düşmənçiliyə son qoymaq vaxtı yetişib.

Diqqətinizə çatdırmaq istədiyim bir məsələ də bizim antiterror əməliyyatı ilə bağlı beynəlxalq reaksiyadır. Əksər hallarda bu reaksiya tamamilə adekvat olmuşdur. Beynəlxalq birlik, müxtəlif ölkələr və beynəlxalq təşkilatlar öz açıqlamalarında, habelə bizimlə pərdəarxası təmaslarda qeyd edirlər ki, onlar bizim bunu etmək məcburiyyətində qaldığımızı anlaşırlar. Anlayış var ki, antiterror əməliyyatından öncə Ermənistan iki qırmızı xəttimizi keçib və ümumilikdə beynəlxalq birliyin buna reaksiyası tamamilə müsbət olmuşdur.

Bəzi təfərrüatlar, sentyabrın əvvəlində nələrin baş verdiyi və antiterror əməliyyatının niyə sentyabrda həyata keçirilməsi haqqında sizə məlumat vermək istəyirəm. Çünki sentyabrın əvvəlində Ermənistanın baş naziri separatçı rejimə «müstəqillik günü» münasibətilə təbrik məktubu göndərdi. Bunu gözləmərdik və bu bizim üçün mənfi bir sürpriz oldu. Çünki Ermənistanın həmin baş naziri 2022-ci ildə Praqadakı

görüşdə ictimai şəkildə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdı və bir neçə dəfə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının olmadığını vurğulamışdı.

Yaxşı, o zaman bu təbrik nəyə lazım idi? Bu təbrik separatçılara ünvanlanmışdı və bu, Azərbaycanın suverenliyinin pozulması idi, tamamilə ziddiyyətli və qəbuledilməz hərəkət idi. Daha sonra sentyabrın 9-da dediyim kimi, yalnız müəyyən insanların xüylərində mövcud olan «Dağlıq Qarabağ respublikası» «prezident seçkiləri» təşkil etdi və bu, növbəti qırmızı xətt idi.

Beləliklə, bu bizim son həddimiz idi və antiterror əməliyyatının həyata keçirilməsinə səbəb oldu. Bu əməliyyat 23 saat davam etdi və sonra separatçılar təslim oldular. Mülki əhali arasında itki olmadı və separatçılar təslim olan kimi, biz əməliyyatı dayandırdıq və bu, həmin tarixçənin sonudur.

Burada beynəlxalq reaksiya haqqında danışarkən mən bir ölkənin mövqeyini təəssüflə qeyd etməliyəm. Bu mövqe beynəlxalq ictimaiyyətin yanaşması ilə ziddiyyət təşkil edir. Bu ölkə Fransadır. Mən buna olduqca təəssüf edirəm, çünki ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən Azərbaycan və Fransa arasında münasibətlər müsbət istiqamətdə inkişaf edib. Çoxsaylı yüksək səviyyəli səfərlər baş tutub, biznes sahəsində fəal təmaslar olub, iki ölkənin 13 şəhəri digəri ilə qardaşlaşma münasibətlərinə malik olub. Lakin Fransa hökumətinin İkinci Qarabağ müharibəsinə və antiterror əməliyyatına münasibəti tamamilə qeyri-adekvat oldu. Onlar tərəfindən bu məsə-

lələrin BMT Təhlükəsizlik Şurasına çıxarılmasına və Azərbaycana qarşı sanksiyaların tətbiq edilməsinə 5 dəfə cəhd edilib – yəni etmədiyimiz bir əmələ görə. Biz beynəlxalq hüquqa zidd addım atmamışıq. 5 cəhdin hər biri uğursuz oldu, çünki Təhlükəsizlik Şurasının digər üzvləri bunu dəstəkləmədilər. Daha sonra Avropa İttifaqı çərçivəsində Azərbaycana qarşı sanksiyaların tətbiqinə bir neçə cəhd edildi. Həmin cəhdlər də uğursuz oldu. Avropa İttifaqı ölkələrinin əksəriyyəti bunu dəstəkləmədi. Təəssüflər olsun ki, bundan sonra baş verənləri normal dərk etmək mümkün deyil. Fransada, Azərbaycanın şəhərlərinin biri ilə qardaşlaşmış Evian şəhərində vandalizm aktı baş verdi. Azərbaycan şairi Nəvəsinin heykəli vandalizmə məruz qaldı. Sizə həmin heykəli, üzərindəki qırmızı boyanı və heykəlin qırılmış burnunu təsvir edən şəkilləri nümayiş etdirmək istəyirəm. Bu hadisə Fransada baş verdi və buna səbəb BMT Təhlükəsizlik Şurasında, Avropa İttifaqında Azərbaycanı cəzalandırmaq cəhdlərinin uğursuz olması idi.

Bu hadisədən sonra hakimiyyət orqanları boyanı yumaq və heykəli bərpa etmək əvəzinə onu sadəcə, бүkdülər və heykəl belə бүкүlmüş vəziyyətdə bir və ya iki ay qaldı. Vandalizmi dayandırmaqla bağlı bu ölkədəki səfirliyimiz və digər kanallarla Fransa hakimiyyət orqanlarına, Evian şəhərinin meriyasına müraciətlər edildi. Çünki heykəlin belə бүкүlmüş vəziyyətdə saxlanması və hətta bu boyanın yuyulmasına cəhdin belə, edilməməsinin özü vandalizm aktıdır. Nə Fransa hökuməti, nə də Evian

meriyasının rəsmiləri tərəfindən buna heç bir reaksiya verilmədi.

Belə olan halda, biz israr etdik ki, heykəl oradan təxliyə edilsin. Çünki bunu özümüzə təhqir hesab etdik. Bu bizi alçaltmaq deməkdir. Bir çox hallarda özünü mənəvi lider kimi qələmə verən Fransa kimi bir ölkədə belə hallar qəbuledilməzdir. Heykəlin Evian şəhərindən Parisdəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin qarşısında olan bağçaya təxliyə edilməsi üçün bizə bir neçə ay lazım oldu və hazırda Natəvanın abidəsi oradadır.

Bu, suverenliyimizi bərpa etdikdən sonra üzleşdiklərimizin bir nümunəsidir. Bu, ikili standartların göstəricisidir. Ukraynaya ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə kömək üçün qoşun göndərəcəyini bəyan edən Fransa, öz ərazi bütövlüyünü bərpa etmiş Azərbaycanı cəzalandırmağa çalışır.

Sizinlə dünən ətraflı şəkildə müzakirə etdiyimiz daha bir mövzunu diqqətinizə çatdırmaq istədim. Bu da COP29-dur. Biz əminik ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi hazırlıq işləri və tədbirin keçirilməsi zamanı Azərbaycanın fəal tərəfdaşı olacaqdır. COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi Azərbaycanın «yaşıl keçid»lə bağlı söylərinin qəbul edilməsidir. Dəfələrlə ictimai bəyanatlarda da dediyim kimi, neft və qaz sərvətlərinə sahib olmağımız bizim günahımız deyil və biz buna görə tənqid edilməməliyik. Hesab edirəm ki, bizi tənqid etməyə cəhd göstərənlər və hətta bu global tədbirə ev sahibliyi etmək şərəfinə bizi layiq görənlər anlamalıdır ki, niyyətimiz iqlim məsələlərinə töhfə ver-

məkdir. Artıq «yaşıl keçid»lə bağlı bütün gördüyümüz işlərin praktiki nəticələri vardır.

Ötən ilin oktyabrında biz Qafqazın və Mərkəzi Asiya regionunun 230 meqavat gücündə ən böyük Günəş elektrik stansiyasının açılışını etdik. Daha iki stansiya ilə bağlı hazırlıq və tikinti işləri gedir. Biz 2030-cu ilədək 5000 meqavat bərpa olunan enerji istehsalı potensialına malik olmağı planlaşdırırıq. Bu tamamilə real hədəfdir, çünki bunun üçün çoxsaylı müqavilələr və anlaşma memorandumları imzalanıb. Hazırda biz Xəzər dənizindən Qara dənizə və Avropaya qədər uzanacaq «yaşıl enerji» elektrik kabelinin inşası ilə fəal şəkildə məşğuluq və həmin layihənin texniki əsaslandırılması, demək olar ki, hazırdır.

Beləliklə, birincisi, COP29 bizə onu nümayiş etdirməyə imkan verəcəkdir ki, müstəqil yaşayan və heç kəsdən asılı olmayan bir ölkə uğurla inkişaf edə bilər. Bu həm də Azərbaycanın son 30 ildə apardığı düzgün siyasəti nümayiş etdirir. Praktiki nöqteyi-nəzərdən isə bu bizim üçün həmrəyliyə töhfə vermək fürsəti olacaq. Çünki bizim dördillik sədrliyimiz nəticəsində 120 üzvlə BMT-dən sonra ikinci ən böyük beynəlxalq təsisat olan «Qoşulmama Hərəkatı»nda xüsusi ab-hava yarandı. Avropa İttifaqının 9 üzvü ilə Azərbaycan strateji tərəfdaşlığa dair Bəyannamə imzalayıb. Biz 50-dən çox ölkəni birləşdirən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvüyük. Yəni biz müxtəlif ölkələri bir araya gətirmək imkanına malikik və bu gün iqlim məsələlərinin həll edilməsi üçün məhz buna ehtiyac vardır.

Bilirəm ki, gərgin proqramınız var və bundan artıq vaxtınızı almaq istəmirəm. Çıxışımın sonunda bir daha bizimlə birlikdə burada olan bütün iştirakçılara, xüsusilə də Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə təşəkkürümü bildirir və foruma uğurlar arzu edirəm.

Vayra Vike-Freyberqa (*Latviyanın sabiq Prezidenti, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri*): Zati-aliləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev!

Zati-aliləri ölkə prezidentləri və sabiq prezidentlər!
Sabiq və fəaliyyətdə olan hökumət başçıları!

Xanımlar və cənablar, hörmətli qonaqlar, Nizami Gəncəvi Mərkəzinin dostları!

Çıxışımın əvvəlində son 11 il ərzində bu Bakı forumlarında geniş dünya auditoriyasına göstərdiyi səmimi qonaqpərvərliyə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürümü ifadə etmək istəyirəm. Biz bu toplanılarda tam əməkdaşlıq etmişik və bu tədbirlərimizdə sayı artmaqda olan qonaqları qəbul etməyə hazırıq. Onların hamısı xoş gəlib, hamının öz fikirlərini, əziyyət çəkdiyi ağrıları və dözdüyü haqsızlıqları bölüşmək imkanı olacaq. Biz bizi narahat edən ümumi məsələni birlikdə müzakirə edəcəyik. Bir çox şəkildə həqiqətən, parçalanmış və bölünmüş dünyanı və bu çatları ən azından azalda və ya aradan qaldıra biləcək yolları, insan fəaliyyətini müzakirə edəcəyik. Ötən il burada, Bakıda keçirilmiş sonuncu forumdan bəri xəbər kanallarını və ictimai medianı izləyəndə çox pis xəbərlərin şahidi olmuşuq. Lakin haqqında yaxşı xəbərlər olan yerlər də

var və onlardan biri də Prezident Əliyevin elə indi bizə haqqında bəhs etdiyi məsələdir. Azərbaycan dünyada nadir ölkələrdəndir ki, uzun müddət davam edən, 28 il ərzində dondurulmuş münaqişəyə nəhayət ki, son qoyub. Söhbət qonşu ölkə tərəfindən beynəlxalq hüquqa zidd olaraq əraziləri qeyri-qanuni işğal edilmiş ölkənin öz ərazilərini qaytarması, öz ərazi bütövlüyünü və ona məxsus olan torpaqlar üzərində suverenliyini bərpa etməsindən gedir. Eyni zamanda, dünyada hələ də davam etməkdə olan 50 aktiv münaqişə ocağı vardır. Ukrayna qeyri-qanuni işğaldan və ərazilərinin anneksasiyasından əziyyət çəkir. Bu da İkinci dünya müharibəsinin əvvəllərində Stalinin Baltikyanı ölkələrə hücum etmək və anneksasiya etmək üçün istifadə etdiyi ssenarini xatırladır. Latviya, Litva və Estoniya ilk dəfə Sovet İttifaqının ordusu tərəfindən işğal olunduqda guya bu ölkələrin xalqları ölkələrinin Sovet İttifaqının tərkibinə daxil edilməsini xahiş etmişlər və bu şəkildə anneksasiya həyata keçirilmişdir. Ukraynada onun əraziləri ilə əlaqədar olaraq baş verən hadisələr isə eyni ssenarini və anneksasiyanın arxasında duran izahatları təkrarlayır və sanki bir komediyaya bənzəyir. Bu faciə və bu qədər insan tələfatı olmasaydı, insanlar əziyyət çəkməseydi, bu, komik olardı. Prezidentin dediyi isə odur ki, yaşadığımız parçalanmış dünyanı yaxşılaşdırmaq olar. Biz ən azından bizi ayıran o çatların dərəcəsini azalda bilərik. Əvvəlcə biz fərqli nəzər nöqtələrinin, münasibətlərin və maraqların olduğunu qəbul etməliyik. Lakin bir araya gələrək, çıxış yolunu tap-

maq mümkündür və bunun da tələbləri vardır. Ən azından xoş məram, xoş niyyət olmalıdır. Məhz bu xoş məramın və xoş niyyətin olmaması bizim dünya miqyasında müşahidə etdiyimiz faciəvi fəsadlara gətirib çıxarır. Dünyada müəyyən prinsiplər qəbul olunub və beynəlxalq miqyasda birgəyaşayışın münəfişə olmadan və zor tətbiq etmədən mümkünlüyü ilə bağlı prinsipləri irəli sürən əhalinin xoşməramlı səylərilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının təsis edilməsindən bəri Nizamnaməsinə uyğun olaraq və insan hüquqlarının deklarasiyasından sonra bu prinsiplərin nədən ibarət olduğunu, qəddar və vəhşi dünyada yox, bəşəri və sivil dünyada yaşaya bilməmiş üçün nələr etmək lazımdır kimi məsələləri formulizə etməyə çalışmışdır.

Yeri gəlmişkən, bəşəriyyətin vəhşi təbiət və yırtıcı heyvan kimi olmasını söyləmək heyvanlar aləminə münasibətdə təhqiramiz bir ifadədir. Çünki bir çox ölkələr özlərini elə aparırlar ki, onların davranışı bəzi heyvanların təbii sağqalma instinktinin pozulması və qida zəncirinin bir hissəsi olması nəticəsində əldə etdikləri xüsusiyyətlərə bənzəyir. Latviyadan bir misal çəkmə bilərəm. Sovet İttifaqı dönməsində Latviyada fermalarda norka yetişdirirdilər. Buna səbəb xəz-dəri istehsalının xarici valyutada yaxşı gəlir mənbəyinin olması idi. Bu norkalardan bəziləri fermalardan qaçmış, vəhşiləşmiş və minilliklər boyunca mövcud olmuş üzən adaları olan göldə məskunlaşmışlar. Yazda köçəri quşlar bu gölə gələrək burada yuva qurardı. Həmin qaçmış norkalar quşların yuva qurduğu bu adaya gələrək, bütün quşları öldürmüş

və onların cəsədlərini orada buraxmışlar. Onlar quşları yeməmişlər. Bu, təbiətə qarşıdır, bu, qida zəncirində yırtıcı cinslərə şamil olunan sağqalma instinktinə qarşıdır. Düşünürəm ki, eynilə bu şəkildə hərəkət edən ölkələr var. Digər insanları öldürmək istəyi insanın təbiətinə xas olan bir şeydir və bu, öz iradəsini digərlərinə güclə qəbul etdirmək istəyən qüvvələr tərəfindən istifadə və sui-istifadə olunur. Güc, xüsusilə müdafiə üçün istifadə edildikdə legitim güc ola bilər, lakin ondan tamamilə sui-istifadə də edilir və biz bunu dünyanın bir çox yerlərində görürük.

Beynəlxalq qurumlar tərəfindən ifadə və formulizə edilmiş prinsiplər qüvvədə qalır. Apardığımız bütün müzakirələrimizdə unutmamalıyıq ki, biz nəyisə yenidən ixtira etməməliyik. Biz dünyaya nə lazım olduğunu dəqiq bilirik. Dünyada qeyd-şərtsiz olaraq bütün insanlara, kişi və qadınlara, müxtəlif irqi mənşəyi olan insanlara hörmət lazımdır. Bizə insanların inancları və nəyəsə mənsubluğu olmadan hörmət lazımdır. Fərdlərin vətəndaş azadlıqları haqqında danışdıqda, bu məsələ heç bir əhəmiyyət kəsb etmir. Bizim dünyamız elə bir dünya olmalıdır ki, orada ölkələr kateqoriyalara bölünməməlidir. Bu, Corc Oruelin təsvir etdiyi heyvan fermasına bənzəyir. Bu fermada bütün heyvanlar bərabər hüquqlara malikdir, lakin bəziləri digərləri ilə müqayisədə daha çox hüquqa malikdir. Böyük ölkələrin avtomatik şəkildə qonşu ölkələrin bahasına istədiklərini etmək imtiyazı yoxdur. Orta məktəb proqramında hətta adlarını görmədiyimiz, heç vaxt

eşitmədiyimizə baxmayaraq, kiçik ölkələrin də hüquqları var. Onlar mövcuddur. Biz bunu bilirik. BMT Baş Assambleyasına nəzər saldıqda çoxlu sayda belə ölkələrin olduğunu görürük və əksəriyyətimiz onların adlarını da çəkə bilmir. Lakin onların hamısının, hər bir ölkənin kiçik, böyük və ya orta olmasından asılı olmayaraq, yaşamaq hüququ var. Onların ölçüsü xalqların özlərini idarə etmək hüququ baxımından əhəmiyyətli olmamalıdır.

Xanımlar və cənablar! Siz buraya böyük həyat təcrübəniz ilə dünyanın bir çox yerindən təşrif buyurmusunuz. İstərdim ki, siz debatlarda səmimi və açıq iştirak edəsiniz. Əlbəttə, başqalarını təhqir etmədən. Çünki biz burada nəzakətli bir cəmiyyəti təmsil edirik. Görünmək, eşidilmək və başa düşülmək arzusu insanın təbiətinə xas olan bir şeydir. Bu, insan təbiətinin müsbət tərəflərindən biridir. Lakin görünmək, eşidilmək və başa düşülmək istəyiriksə, biz bunu başqalarına diqqət yetirməklə də etməliyik. Başqasını görməklə, eşitməklə və başa düşməklə etməliyik.

Növbəti günlərdə hamınıza məhsuldar debatlar arzulayıram və ümid edirəm ki, irəli sürdüyünüz fikirlər reallıqda və tətbiq edildiyi zaman bəhrə verəcək. Çünki dünyada baş verənlər əsasən insan fəaliyyətinin nəticəsidir. Parçalanmalar insan fəaliyyəti nəticəsində olur, onları insan fəaliyyəti ilə də aradan qaldırmaq və düzəltmək olar. Ümid edirəm ki, forumumuz uğurlu və çox maraqlı olacaq.

B a y r a m B e q a y (*Albaniya Respublikasının Prezidenti*): Hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Qlobal Bakı Forumu çərçivəsində məni qəbul etdiyinizə görə minnətdaram. Mən Prezidentə, bütün iştirakçılara, beyin mərkəzlərinə, o cümlədən müxtəlif xalqların və beynəlxalq təşkilatların təmsilçilərinə təşəkkürümü bildirirəm.

Jelka Tsvijanoviç (*Bosniya və Herseqovina Rəyasət Heyətinin serb üzvü*): Bosniya və Herseqovina Rəyasət Heyətinin serb üzvü kimi, qeyd etmək istəyirəm ki, mən Azərbaycanla münasibətləri çox yüksək dəyərləndirirəm. Bu, dost münasibətləridir. Biz hesab edirik ki, bütün bu xoş ab-hava məxsusi xarakter daşıyır və bu forum əslində bütün məsələlərin müzakirəsi üçün müvafiq məkandır, multilateralizm böhranının aradan qaldırılmasına xidmət edə bilər və biz onların aradan qaldırılmasına müvəffəq ola bilərik. Ən vacibi ondan ibarətdir ki, belə tədbirlər bizim aramızda körpü sala, ünsiyyət yarada, müxtəlif ölkələr və beynəlxalq iştirakçılar arasında tərəfdaşlığı təşviq edə bilər.

Tedros Adhanom Qebreyesus (*Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) baş direktoru*): Çıxışma Prezident İlham Əliyevin göstərdiyi səyləri alqışlamaqla başlamaq istəyirəm. Mən 3300-dən artıq tibbi xidməti əhatə edən icbari tibbi sığorta vasitəsilə universal səhiyyə paketinə doğru Azərbaycanın əldə etdiyi irəliləyişdən məmnunam. Həmçinin Azərbaycan hökumətinə və xalqına təşəkkürümü bildirirəm ki, bu ilin sonunda COP29-a ev sahibliyi məsələsində siz öz rəhbərlik keyfiyyətlərinizi göstərdiniz.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COP28-in tam bir gününü ilk dəfə səhiyyəyə həsr etmiş Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin ənənələrinə uyğun olaraq, COP29-un gündəliyində səhiyyənin mühüm yerdə qalmasını təmin etmək üçün Azərbaycanın sədrliyi ilə işləməyi səmimiyyətlə arzulayıram.

Q a y R a y d e r (*BMT Baş katibinin siyasət üzrə müavini*): Azərbaycanda keçiriləcək COP29 global miqyaslı, qeyri-adi əhəmiyyətə malik BMT tədbiridir. Biz BMT olaraq, bu kimi tədbiri və ölkənin bu sahədəki sədrliyini tam dəstəkləyirik.

V i n n i B y a n y i m a (*BMT-nin İnsanın İmmun çatışmazlığı Virusu/Qazanılmış İmmunçatışmazlığı Sindromu üzrə Birgə Proqramının (UNAIDS) icraçı direktoru*): Mən bu fürsətdən istifadə edərək, zati-aliləri Prezident Əliyevə «Qoşulmama Hərəkəti»na canlandırma gətirdiyinə görə təşəkkürümü bildirirəm. Mən Prezidentin bununla bağlı planlarını və islahatlarını alqışlayıram. O, «Qoşulmama Hərəkəti»nda bunu etdi. BMT-nin QİÇS-ə qarşı olan təşkilatı əslində sədrliyin göstərdiyi səyləri yüksək dəyərləndirdi ki, qadınlar da «Qoşulmama Hərəkəti»nda xüsusi yer tutsunlar. Bizim təşkilatımız Azərbaycan hökumətinin ev sahibliyi etdiyi «Qadın hüquqlarının inkişaf etdirilməsi və səlahiyyətlərinin artırılması» mövzusunda beynəlxalq konfransa dəstək verdi. Həmin konfransda Bakı Bəyannaməsi qəbul edildi. Bu sənəddə qadınların dayanıqlı inkişafdakı xüsusi rolu qeyd olundu və o, «Qoşulmama Hərəkəti»nin bürosu tərəfindən qəbul edildi.

Migel Anxel Moratinos (*BMT Sivilizasiyalar Alyansının ali nümayəndəsi*): Biz Azərbaycan ilə BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansı arasındakı əməkdaşlıqdan qürur hissi duyuruq. Mən həmçinin Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə təşəkkür edirəm ki, onlar XI Qlobal Bakı Forumunda iştirak etmək fürsətini yaratdılar. Qlobal Bakı Forumu ən tanınmış qlobal platformalardan birinə çevrilib və burada ən yaxşı beyin mərkəzləri bir araya gətirilir.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın forum iştirakçılarına məktubunu oxuyan Türk Dövlətləri Təşkilatının Ağsaqqallar Şurasının sədri Binəli Yıldırım Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tam bərpa etməsinin Cənubi Qafqazda sülhün və sabitliyin təmin olunmasındakı rolunu xüsusi vurğuladı.

Binəli Yıldırım (*Türk Dövlətləri Təşkilatı Ağsaqqallar Şurasının sədri*): Biz Cənubi Qafqaza nəzər salsaq, cənab Prezidentin dəqiqliklə izah etdiyi kimi, son 30 il ərzində regionda nə baş verdiyini görürük. Nəhayət, bütün Qarabağ bölgəsi işğaldan azad olundu. İndi isə biz artıq sülhə, regionda firavanlığa yaxınırıq. Tarix baxımından belə bir mühüm dövrdə görürük ki, dünya müxtəlif məqamlardan, dövrlərdən, mərhələdən keçir. Buna görə Qlobal Bakı Forumu bizə elə bir fürsət yaradır ki, bir-birimizi ilhamlandıran müzakirələr aparaq, fikirləri mübadilə edək və qlobal parçalanmanın həll variantları üzərində düşünək.

Böyük Britaniyanın Baş Naziri Rişi Sunakın forum iştirakçılarına məktubunu oxuyan Birləşmiş Kral-

lğın Azərbaycandakı səfiri Fergus Auld COP29 kimi mötəbər tədbirin ölkəmizdə keçirilməsinin böyük əhəmiyyətə malik olduğunu qeyd etdi və bu tədbirin iqlim dəyişiklikləri ilə bağlı müzakirələrə yeni nəfəs gətirəcəyini diqqətə çatdırdı.

Fergus Auld (Birləşmiş Krallığın Azərbaycandakı səfiri): Bakı noyabrda COP29-a ev sahibliyi edəcək və bütün dünyanın nəzəri heç vaxt olmadığı qədər Azərbaycana yönələcək. Bilirəm ki, ölkəniz bu çağırışın öhdəsindən layiqincə gələcək və ənənəvi qonaqpərvərliklə mükəmməl tədbir təşkil olunacaq.

Dubayda COP28 çərçivəsində keçirilmiş qlobal dəyərləndirmə təcili fəaliyyətə ehtiyac olduğunu nümayiş etdirdi. Bu il razılaşdırdığımız iddialı öhdəliklərin həyata keçirilməsi baxımından diqqət Azərbaycanda olacaq. Biz birlikdə mərhələli şəkildə yanacaq enerji növlərindən və davamlı kömür istifadəsindən imtina yolu ilə enerji keçidlərini irəlilətməli və qlobal tullantıları azaltmalıyıq. Böyük Britaniya hər bir COP tədbiri zamanı əvvəlki illə müqayisədə daha iddialı hədəflərin qarşıya qoyulması üçün Azərbaycanın Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Braziliya ilə əlaqələndirilmiş şəkildə fəaliyyət göstərə bilmək imkanını alqışlayırıq. Biz bu tədbirə hazırlıq mərhələsində COP26-nın Qlazqoda keçirilməsi ilə bağlı əldə etdiyimiz təcrübəni Azərbaycan ilə bölüşməyə hazırıq.

Böyük Britaniya və Azərbaycan arasında əlaqələr qarşılıqlı firavanlıq və təhlükəsizlik maraqları naminə dərinləşməkdə və genişlənməkdə davam etməkdədir. 2024-cü ilin sonuna doğru COP tədbi-

rinin Bakıda uğurla keçirilməsini dəstəkləmək üçün Böyük Britaniya yanınızda olacaqdır. Ümid edirəm ki, o vaxta qədər siz Ermənistan ilə davamlı sülhə nail olacaqsınız və biz iki ölkə arasında tərəfdaşlığın və əməkdaşlığın yeni dövrünə qədəm qoya biləcəyik.

* * *

Sonda Türk Dövlətləri Təşkilatı Ağsaqqallar Şurasının sədri Binəli Yıldırım Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi global problemlərin həlli yollarını araşdıran və bu barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandıran mühüm beynəlxalq platformaya çevrilib. Məhz bunun nəticəsidir ki, mərkəzin təşkil etdiyi tədbirlərə maraq ildən-ilə artmaqdadır.

Bu dəfə «Parçalanmış dünyanın bərpası» («Fixing The Fractured World») mövzusunda həsr olunmuş XI Qlobal Bakı Forumuna bir çox ölkələrin, eləcə də nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri qatılıblar. Forumda 70-dən artıq ölkədən 350-dən çox qonaq iştirak edir.

Martin 16-dək davam edəcək forumda COP28-in nəticələri və COP29-a hazırlıq məqsədilə global müzakirələr aparılacaq, yeni dünya nizamına təhdid yaradan amillərə, o cümlədən təhlükəsizlik məsələsinə və sülhün təmin olunması üçün perspektivlərə, parçalanmış dünyada dayanıqlılığın qurulmasına, onun

qlobal sülhə təsirinə nəzər salınacaq, qarşıda duran çağırışların həlli yolları müzakirə olunacaq, dünyanı sarsıdan münaqişələrə, meqatəhdidlərə, o cümlədən iqlim, qida və nüvə təhlükəsizliyi problemlərinə toxunulacaq. Eyni zamanda, qlobal idarəetmədə hərbi və iqtisadi ittifaqların rolu, regional perspektivlər, Avropa İttifaqı və onun qonşuları ilə münasibətləri, gənclər siyasəti, qlobal çağırışlara qarşı davamlılığını artırmağın yolları, qeyri-bərabərlik, təbii ehtiyatların azlığı və miqrasiya məsələlərinə toxunulacaq, süni intellekt, dronlar və kibersilahlar dövründə yeni təhlükəsizlik nümunələri barədə müzakirələr aparılacaq.

BMT BAŞ KATİBİNİN SİYASƏT ÜZRƏ MÜAVİNİ QAY RAYDER İLƏ GÖRÜŞ

14 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 14-də BMT Baş katibinin siyasət üzrə müavini Qay Rayderi qəbul etmişdir.

Qay Rayder BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreşin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamını BMT Baş katibinə çatdırmağı xahiş etdi.

COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi münasibətilə təbriklərini çatdıran qonaq BMT-nin də bu prosesdə Azərbaycana tam dəstək verməyə və ölkəmizlə işləməyə hazır olduğunu dedi.

Dövlətimizin başçısı buna görə öz təşəkkürünü bildirdi və qeyd etdi ki, Azərbaycan ilə BMT-nin müvafiq strukturları arasında COP29-un uğurla təşkil olunması istiqamətində artıq səmərəli əməkdaşlıq qurulub və nümayəndə heyətləri yaxından işləyir.

Azərbaycanın sədrlik etdiyi COP29-un builki gündəliyinin iqlim maliyyələşməsi mövzusunda həsr olduğunu deyən Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, Azərbaycan bu və digər mövzularda COP-un gündəliyinin irəli aparılması üçün səylərini əsirgəməyəcək. Belə ki, ölkəmizin müxtəlif beynəlxalq təsisatlarda

fəal üzvlüyü, «Qoşulmama Hərəkəti»ndə uğurlu sədrliyi bunun üçün yaxşı imkan və fürsət yaradır.

Qay Rayder BMT-nin Baş katibi adından bu ilin sentyabr ayında Nyu Yorkda «Summit of the future» – «Gələcəyin sammiti» devizi ilə keçiriləcək tədbirlə bağlı məlumat verdi. Söhbət zamanı BMT Baş Assambleyasının qarşından gələn gündəliyi ilə bağlı müzakirələr aparıldı. Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, Azərbaycan BMT-nin davamlı inkişafa aid gündəliyinin irəli aparılmasında fəal üzvlərdən biri kimi, bundan sonra da öz dəstəyini və töhfələrini verəcək.

Görüşdə Azərbaycanın 2026-cı ildə BMT sisteminə ən vacib tədbirlərdən biri olan Ümumdünya Şəhərsalma Forumuna da ev sahibliyi edəcəyi xüsusi vurğulandı.

Söhbət zamanı XI Qlobal Bakı Forumunun dünya gündəliyində duran məsələlərin müzakirəsi baxımından rolu qeyd edildi.

ALBANIYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ BAYRAM BEQAY İLƏ GÖRÜŞ

14 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 14-də Albaniya Respublikasının Prezidenti Bayram Beqay ilə görüşmüşdür.

Görüşdə ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, Prezident İlham Əliyevin Albaniyaya dövlət səfərinin, Prezident Bayram Beqayın isə ölkəmizə rəsmi səfərinin əlaqələrimizin möhkəmlənməsində rolu qeyd edildi. Bu ilin martında Albaniyanın Baş Naziri Edi Ramanın ölkəmizə səfərinin əhəmiyyətinə toxunuldu.

Söhbət zamanı «Cənub Qaz Dəhlizi»nin fəaliyyəti və bu layihənin enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında rolu bir daha qeyd edildi. Azərbaycan tərəfindən Albaniyaya investisiya qoyuluşu məsələləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Görüşdə əlaqələrimizin inkişafında müsbət dinamizm məmnunluqla vurğulandı.

Söhbət zamanı XI Qlobal Bakı Forumunun beynəlxalq əməkdaşlığın güclənməsi işinə xidmət etdiyi qeyd olundu.

**BOSNIYA VƏ HERSEQOVINA
RƏYASƏT HEYƏTİNİN SERB ÜZVÜ
JELKA TSVİYANOVİÇ İLƏ GÖRÜŞ**

14 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 14-də Bosniya və Herseqovina Rəyasət Heyətinin serb üzvü Jelka Tsviyanoviçi qəbul etmişdir.

Jelka Tsviyanoviç İlham Əliyevi Prezident seçkilərində qələbəsi münasibətilə təbrik etdi və fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Prezident İlham Əliyev təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi. Dövlətimizin başçısı Bosniya və Herseqovinaya ötən il rəsmi səfərini və səfər zamanı aparılmış müzakirələri məmnunluqla xatırladı.

Görüşdə ölkələrimiz arasında əlaqələrin bütün sahələrdə inkişafından məmnunluq ifadə olundu. Azərbaycanın Balkan regionu ilə əlaqələrinin, bu xüsusda Bosniya və Herseqovina ilə əməkdaşlığının inkişafı xüsusi qeyd edildi. Ölkələrimiz arasında enerji, investisiyalar, nəqliyyat, logistika, turizm və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Görüş zamanı XI Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətinə toxunuldu. Jelka Tsviyanoviç bu tədbirdə çox aktual məsələlərin müzakirə olunduğunu vurğuladı.

BÖYÜK BRİTANIYA VƏ ŞİMALİ İRLANDİYA BİRLƏŞMİŞ KRALLIĞININ BAŞ NAZİRİ RİŞİ SUNAKDAN

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri cənab İlham Əliyevə.

Hörmətli Prezident Əliyev!

XI Qlobal Bakı Forumu münasibətilə Sizi təbrik edirəm.

Bu forum əhəmiyyətli bir dönmədə keçirilir. Bakı noyabrda COP29-a ev sahibliyi edəcək və bütün dünyanın diqqəti heç vaxt olmadığı qədər Azərbaycana yönələcək. Bilirəm ki, ölkəniz bu çağırışın öhdəsindən layiqincə gələcək və ənənəvi qonaqpərvərliklə mükəmməl tədbir təşkil edəcəksiniz.

Dubayda COP28 çərçivəsində keçirilmiş qlobal dəyərləndirmə təcili fəaliyyətə ehtiyac olduğunu nümayiş etdirdi. Bu il razılaşdırdığımız iddialı öhdəliklərin həyata keçirilməsi baxımından diqqət Azərbaycanın üzərində olacaq. Biz birlikdə mərhələli şəkildə yanacaq enerji növlərindən və davamlı kömür istifadəsindən imtina yolu ilə enerji keçidlərini irəlilətməli və qlobal tullantıları azaltmalıyıq. Biz həmçinin həssas ölkələrin iqlim dəyişmələrinə dayanıqlılığını artırmağa davam etməliyik. Neft və qaz hasilatçısı olan Böyük Britaniya qlobal istiləşmənin 1,5 dərəcəyə qədər məhdudlaşdırmağa dair Paris öhdəliyinə əməl edərək, xalqla-

rımızın və planetimizin gələcəyini təmin edəcək ədalətli enerji keçidi kursunun təyin olunmasının zəruriliyini başa düşür.

COP29-da maliyyə mənbələrinə diqqət yetiriləcək. İqlim dəyişmələri ilə mübarizə üçün milyardlardan trilyardlara keçmək məqsədilə iqlimin maliyyələşdirilməsi (NCQG) üzrə kollektiv kəmiyyət hədəfinə dair konsensusa nail olmaq istiqamətində müsbət nəticə əldə etməliyik. Böyük Britaniya hər bir COP tədbiri zamanı əvvəlki illə müqayisədə daha iddialı hədəflərin qarşıya qoyulması üçün Azərbaycanın Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Braziliya ilə əlaqələndirilmiş şəkildə fəaliyyət göstərmək imkanını alqışlayır. Biz bu tədbirə hazırlıq mərhələsində COP26-nın Qlazqoda keçirilməsi ilə bağlı əldə etdiyimiz təcrübəni Azərbaycanla bölüşməyə hazırıq.

Azərbaycan bütün dünyada yüksək qiymətləndirilən ticarət yolları üzərində yerləşir. Böyük Britaniya Xəzər dənizindən Mərkəzi Asiyaya və Türkiyədən Qara dənizə və Avropaya yeni bağlantıların açılmasına dəstək verməyə davam edəcək. Bugünkü Qlobal Bakı Forumunda qonaqlarınız BMT-nin Nizamnaməsində təsbit olunmuş ortaq təhlükəsizliyimizi və firavanlığımızı müdafiə edən, həmçinin bu gün bir çox tərəflərdən təzyiqlərə məruz qalan həmin ümumi prinsiplər və dəyərlər barədə düşünə bilərlər.

Azərbaycan öz gələcəyinin keçid mərhələsindədir. Bu dövəmdə sizin Ermənistanla onilliklərlə davam edən münaqişəyə son qoymağınız üçün tarixi şansınız vardır. Dünya sizin dekabr ayındakı birgə

bəyanatınızı alqışladı; bu ilin noyabrında Bakıya gələrək sülh sazişi imzalamaq, Cənubi Qafqaz ölkələrinin iqlim və enerji, su və ərzaq təhlükəsizliyi kimi ortaq çağırışlara qarşı birlikdə mübarizə aparmaq öhdəliyini qəbul etmələri çox yaxşı olardı.

Belə fürsətlərin açıq qalacağını və ya yenidən olacağını deyə bilmərik. Bəziləri hamının maraqlarına xidmət edən, əziyyətlə qazanılmış sülh və əməkdaşlıq əvəzinə, dünyanı yenidən silahlı münaqişəyə və rəqabətə sürükləməyi üstün tutur. Dünyanın bu həssas və qeyri-müəyyən dönməndə biz Azərbaycanın sabitliyi və müəyyənliyi təmin edəcək fürsətdən faydalanmasını gözləyirik.

Böyük Britaniya ilə Azərbaycan arasında əlaqələr ortaq maraqlarımız, qarşılıqlı firavanlıq və təhlükəsizlik naminə dərinləşməyə və genişlənməyə davam edir. 2024-cü ilin sonunda COP29-un uğurla keçirilməsi üçün Böyük Britaniya Azərbaycanın yanında olacaq. Ümid edirəm ki, o vaxtadək Siz Ermənistanla davamlı sülhə nail olacaqsınız və biz iki ölkə arasında tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq üçün yeni dövrü alqışlaya biləcəyik. Hamınıza məhsuldar müzakirələr arzulayıram.

Bakı, 15 mart 2024-cü il

İSRAİLİN SABİQ XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ TSİPİ LİVNİ İLƏ GÖRÜŞ

15 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 15-də İsrailin sabiq Xarici İşlər naziri Tsipi Livnini qəbul etmişdir.

Görüşdə XI Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətinə toxunuldu, bu tədbirdə xeyli sayda qonağın iştirak etdiyi və təmsil olunan beynəlxalq institutların sayının artmasının önəmi vurğulandı.

Bu forumun beynəlxalq əməkdaşlığın möhkəmlənməsi işinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə edildi.

Tsipi Livninin Qlobal Bakı Forumunda ənənəvi olaraq iştirak etdiyi qeyd olundu.

MÜNHEN TƏHLÜKƏSİZLİK KONFRANSI FONDUNUN PREZİDENTİ VOLFQANQ İŞİNGER İLƏ GÖRÜŞ

15 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 15-də Münhen Təhlükəsizlik Konfransı Fondunun prezidenti Volfqanq İşingeri qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Münhen Təhlükəsizlik Konfransının iclaslarında mütəmadi iştirak etməsindən və bu çərçivədə aparılan müzakirələrdən məmnunluğunu bildirdi.

Prezident İlham Əliyev bu ilin fevralında Münhen Təhlükəsizlik Konfransına səfəri çərçivəsində Azərbaycan ilə Münhen Təhlükəsizlik Konfransı arasında COP29-la əlaqədar əməkdaşlıq məsələlərinin müzakirə olunduğunu qeyd etdi.

Söhbət zamanı COP29-un Azərbaycanda keçiriləcək sessiyası çərçivəsində Münhen Təhlükəsizlik Konfransının iqlim təhlükəsizliyi mövzusunda və sülh gündəliyinə həsr olunmuş ayrıca bir tədbirin təşkilinə dair müzakirələr aparıldı.

Volfqanq İşinger Münhen Təhlükəsizlik Konfransı Fondunun il ərzində dünyanın müxtəlif bölgələrində də tədbirlər keçirdiyini deyərək, ölkəmizin bu tədbirlərdə təmsil olunması ilə əlaqədar dəvətini çatdırdı.

Söhbət zamanı regional sülh gündəliyi ilə bağlı müzakirələr aparıldı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Ermənistan ilə sülh müqaviləsinin təşəbbüskarı olduğunu və sülh müqaviləsinin əsasını təşkil edən fundamental prinsiplərin məhz Azərbaycan tərəfindən təklif olunduğunu vurğuladı.

Görüşdə COP29-un sülh gündəliyinə xidmət edəcəyi qeyd olundu. Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi ilə əlaqədar əldə olunan razılaşmalar məhz sülh gündəliyi əsnasında meydana çıxan məqamlardır. Azərbaycan da bu xüsusda regionda COP29 kontekstində sülh gündəliyinin irəliyə aparılması üçün səylərini göstərəcək.

Söhbət zamanı qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**BMT BAŞ ASSAMBLEYASININ
78-ci SESSİYASININ PREZİDENTİ
DENNİS FRANSİS İLƏ GÖRÜŞ**

15 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 15-də Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Assambleyasının 78-ci sessiyasının prezidenti Dennis Fransisi qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan ilə BMT və onun müxtəlif strukturları arasında əməkdaşlıqdan məmnunluq ifadə olundu.

Dennis Fransis Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təşkil olunmuş Qlobal Bakı Forumunun və burada aparılan müzakirələrin önəmini vurğuladı. O, Azərbaycanın çoxtərəfli diplomatiyaya və mədəniyyətlərarası dialoqa verdiyi töhfələri yüksək qiymətləndirdi.

Qonaq COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi ilə bağlı dövlətimizin başçısına təbriklərini çatdırdı, bu çərçivədə yaradılmış və Azərbaycan, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Braziliyanın daxil olduğu «üçlük» mexanizminin əhəmiyyətini vurğuladı.

Təbriklərə görə minnətdarlığını ifadə edən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın COP29 prosesi çərçivəsində inklüziv yanaşmadan çıxış etdiyini və «üç-

lük» mexanizminin COP çərçivəsində ilk dəfə yaradıldığını bildirdi.

Söhbət zamanı Azərbaycanın sülh gündəliyinə sadıqlığı, sülh müqaviləsinin əsasını təşkil edən fundamental prinsiplərin Azərbaycan tərəfindən irəli sürüldüyü və sülh müqaviləsinin mətni üzərində tərəflər arasında danışıqların aparıldığı qeyd olundu.

Dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi ilə əlaqədar Şərqi Avropa qrupunda konsensusun əldə edilməsi özlüyündə sülh gündəliyinin tərkib hissəsi olub. Belə ki, Azərbaycan Ermənistanın Şərqi Avropa qrupundan COP-un Büro üzvlüyünə namizədliyini, Ermənistan isə Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etmək üçün namizədliyini dəstəkləyib və qarşılıqlı şəkildə hərbiçilər azad edilib. Bu, sülh gündəliyinə xidmət edən məqamdır.

Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, Azərbaycan Ermənistanın işğalına BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə uyğun olaraq özünümüdafiə hüququndan istifadə edərək son qoyub və nəticə etibarilə region bu gün sülhə həmişə olduğundan daha da yaxındır.

Görüşdə minalar, global iqlim dəyişikliyi, su resurslarının azalması və BMT Baş Assambleyasının gündəliyində duran digər aktual məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın su resurslarının ölkəmizin hüduqları və sərhədləri xaricində formalaşdığını, ona görə də transsərhəd çaylarının ekoloji təmizliyinin və bu xüsusda region ölkələri arasında əməkdaşlığın vacibliyini qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı işğal dövründə Azərbaycan ərazilərində Ermənistan tərəfindən 1 milyondan artıq minanın basdırıldığını bildirərək, bunun hazırda işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə aparılan bərpa-quruculuq işlərinə mane olduğunu, insanların həyatları üçün təhlükə yaratmaqda davam etdiyini vurğuladı. Azərbaycanın öz milli imkanları hesabına mina probleminin aradan qaldırılması istiqamətində davamlı fəaliyyət həyata keçirdiyini deyən Prezident İlham Əliyev bu məsələdə beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən də dəstəyin vacibliyini qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, ərazilərimizin işğaldan azad olunmasından sonra indiyədək mina hadisələri nəticəsində 350-dən çox vətəndaşımız həlak olub və yaralanıb.

Söhbət zamanı Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na uğurlu sədrliyi qeyd edildi, ölkəmizin Hərəkat çərçivəsində humanitar minatəmizləmənin yeni Dayanıqlı İnkişaf Məqsədi kimi müəyyən edilməsi, həmçinin bu sahədə beynəlxalq səylərin səfərbər olunması ilə əlaqədar təşəbbüsləri vurğulandı.

Görüşdə Azərbaycanın BMT təsisatları ilə əməkdaşlığı çərçivəsində Dünya Şəhərsalma Forumu kimi əhəmiyyətli tədbirin 2026-cı ildə ölkəmizdə keçirilməsinin vacibliyi bildirildi.

BMT İNKİŞAF PROQRAMININ (UNDP) ADMINISTRATORU AXİM ŞTAYNER İLƏ GÖRÜŞ

15 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 15-də BMT İnkişaf Proqramının (UNDP) administratoru Axim Ştayneri qəbul etmişdir.

Axim Ştayner COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi və Azərbaycanın sədrliyi münasibətilə təbriklərini çatdırdı. Qeyd etdi ki, BMT-nin İnkişaf Proqramı COP29-un keçirilməsi istiqamətində Azərbaycan ilə əməkdaşlığa hazırdır.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Qonaq Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin reallaşmasında Azərbaycanla UNDP arasında əməkdaşlıqdan məmnunluğunu ifadə etdi, ölkəmizin dayanıqlı inkişaf üzrə milli prioritetlərinə uyğun olaraq, «yaşıl artım» və rəqəmsal transformasiyanın həyata keçirilməsində BMT İnkişaf Proqramının sıx əməkdaşlığa hazır olduğunu vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın 2030-cu ilədək inkişaf strategiyası haqqında məlumat verdi, «yaşıl keçid»in ölkəmiz üçün prioritet istiqamətlərdən biri olduğunu qeyd etdi. Dövlətimizin başçısı

ölkəmizin bərpa olunan və «yaşıl enerji» potensialının 200 qiqavatdan artıq olduğunu və yaxın müddətdə Azərbaycanın 5 meqavat gücündə bərpa olunan enerji resursu istehsal etmək imkanı olacağını dedi. Bu xüsusda Azərbaycanın Xəzər dənizini və Qara dənizi birləşdirən bərpa olunan «yaşıl enerji» dəhlizinin formalaşdırılması təşəbbüsü ilə çıxış etdiyini və bu istiqamətdə region ölkələri ilə birgə əməkdaşlığın həyata keçirildiyini vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın qazıntı yanacağı ixrac edən ölkə olmasına baxmayaraq, «yaşıl keçid»in prioritet istiqamət kimi müəyyən edildiyini bildirdi.

Prezident İlham Əliyev ölkəmizin xarici investorların cəlb edilməsi, təbii resursların hasilatı, ondan əldə olunan gəlirlərin səmərəli istifadəsi və inkişafa xidmət etməsi istiqamətində təcrübəyə malik olduğunu vurğuladı.

Qonaq Azərbaycanın inkişaf təcrübəsinin dünyanın digər ölkələri üçün də maraqlı ola biləcəyini qeyd etdi. Axim Ştayner vurğuladı ki, Azərbaycanın «yaşıl keçid» transformasiyası COP29-a ev sahibliyi etməsi konsepsiyası ilə tam uyğunluq təşkil edir və ölkəmizin nümunəsi beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim olunacaq.

Prezident İlham Əliyev Axim Ştayneri COP29 konfransına dəvət etdi.

Qonaq dəvəti minnətdarlıqla qəbul etdi.

Görüşdə Azərbaycanın inkişaf proqramının regional nəqliyyat dəhlizini və «Orta Dəhliz»i, kənd təsərrüfatını, turizmin inkişafını, ərzaq təhlükəsizliyinin

təmin edilməsini, su resurslarının səmərəli idarə olunmasını və digər sahələri əhatə etdiyi bildirildi.

Söhbət zamanı Ərazilərin minalardan təmizlənməsində Azərbaycan ilə UNDP arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin önəminə toxunuldu, bu sahədə UNDP ilə birgə Bakıda illik əsasda keçirilən konfransın vacibliyi vurğulandı. Azərbaycanın hazırda UNDP ilə birlikdə global humanitar minatəmizləmə üzrə regional təlim mərkəzi kimi rolunun inkişaf etdirilməsi məsələləri barədə müzakirələr aparıldı.

Qonaq qeyd etdi ki, UNDP humanitar minatəmizləmə sahəsində Azərbaycan ilə əməkdaşlığa hazırdır.

Ərazilərimizin işğaldan azad olunmasından indiyədək ermənilərin basdırdıqları minaların partlaması nəticəsində 350-dən çox vətəndaşımızın həlak olduğu və yaralandığı bildirildi.

Axim Ştayner XI Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətinə də toxunaraq, bu tədbir çərçivəsində aparılan müzakirələrin vacibliyini vurğuladı.

**İCBARİ TİBBİ SIĞORTA ÜZRƏ DÖVLƏT
AGENTLİYİ TƏRƏFİNDƏN ALINMIŞ
MÜASİR TƏCİLİ TİBBİ YARDIM
AVTOMOBİLLƏRİ İLƏ TANIŞLIQ**

16 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 16-da İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən alınmış müasir təcili tibbi yardım avtomobilləri ilə tanış olmuşdur.

Agentliyin İdarə Heyətinin sədri Zaur Əliyev təxliyə zamanı həyati təhlükəsi olanlara təcili tibbi yardım göstərməyə imkan yaradan yeni ambulanslar barədə dövlətimizin başçısına məlumat verdi.

Bildirildi ki, ambulansların alınmasında məqsəd əhaliyə göstərilən təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım xidmətinin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaqdır.

Qeyd olundu ki, İtaliyanın «Iveco Daily 35S15/E4» markalı 100 ədəd təcili tibbi yardım avtomobilindən 66-sı sadə diferensiallı, 3-ü psixiatrik, 20-si reanimobil, 1-i portativ rentgen aparatlı və 10-u perinatal küvəzlidir.

Avtomobillər xəstə səhiyyə müəssisəsinə aparılarkən artıq yolda müalicəyə başlamağa imkan verən ən müasir tibbi avadanlıqlarla təmin edilib ki, bu da ən ağır vəziyyətdə olan pasiyentlərin təhlükəsiz daşınmasına imkan verir. Perinatal küvəzli təcili yardım avtomobilləri patoloji yeni doğulmuşların tibb müəs-

sisələrində göstərilməsi mümkün olmayan tibbi xidmətləri almaları məqsədilə müvafiq perinatal mərkəzlərə çatdırılması üçün nəzərdə tutulub.

Müxtəlif psixi pozğunluqlardan əziyyət çəkən xəstələrin daşınması üçün nəzərdə tutulan təcili tibbi yardım avtomobillərində xüsusi arakəsmələr quraşdırılıb. Bütün avtomobillər qatlanıb açılan xərək, onurğa taxtası, boyun şınası və ilkin tibbi yardımın göstərilməsi üçün zəruri cihaz və avadanlıqlarla təchiz olunub. Ambulansların təchizat səviyyəsi xəstələrə bütün lazımi ilkin, təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardımın göstərilməsinə və reanimasiya tədbirlərinin icrasına imkan verir. Nəqliyyat vasitələri dağlıq relyefdə və yolsuzluq şəraitində təcili tibbi yardım briqadasının rahat və təhlükəsiz hərəkətini təmin edir.

Zaur Əliyev bildirdi ki, icbari tibbi sığortanın tətbiqindən sonra ümumilikdə 349 ambulans alınıb. Təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım xidmətinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində mühüm tədbirlər bundan sonra da davam etdiriləcək.

Avtomobillərin bölgüsü Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi (TƏBİB) tərəfindən «Dövlət Şəhərsalma Norma və Qaydaları. Şəhər, qəsəbə və kənd yaşayış məskənlərinin planlaşdırılması və tikilib abadlaşdırılması» normalarına əsasən aparılacaq.

ÖLKƏMİZDƏ RƏSMİ SƏFƏRDƏ OLAN GÜRCÜSTANIN BAŞ NAZİRİ İRAKLİ KOBAXİDZE İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

16 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dəvəti ilə martın 16-da ölkəmizə rəsmi səfərə gəlmiş Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Kobaxidze ilə təkbətək görüş olmuşdur.

Görüşdə ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu. Gürcüstanın Baş Nazirinin ölkəmizə rəsmi səfərinin əməkdaşlığımızın daha da genişlənməsi işinə töhfə verəcəyi bildirildi.

Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərin perspektivləri və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**GÜRCÜSTANIN BAŞ NAZİRİ İRAKLİ
KOBAXİDZE İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

16 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Kobaxidze martın 16-da mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin
bəyanatı**

Hörmətli cənab Baş Nazir!

Hörmətli qonaqlar!

İlk növbədə, cənab Baş Nazir, Sizi Azərbaycan-da səmimiyyətlə salamlayıram, Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Şadam ki, Baş Nazir vəzifəsində fəaliyyətə başlayandan dərhal sonra Azərbaycana səfər edirsiniz. Bu münasibətlə Sizə təşəkkürümü bildirirəm. Sizi bir daha Baş Nazir vəzifəsində fəaliyyətə başlamağınız münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Sizin səfəriniz çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Biz təkbətək görüş əsnasında bir çox məsələləri geniş müzakirə etdik. Gürcüstan və Azərbaycan iki müstəqil dövlət kimi, daim bir-birinin yanındadır, bizim dostluğumuz, qardaşlığımız dərin tarixi köklərə əsaslanır. Əsrlərboyu bizim xalqlarımız dost-

luq və mehriban qonşuluq şəraitində yaşamışlar, dövlətlərarası münasibətlər bu möhkəm zəmin üzərində qurulmuşdur.

Bu gün hər iki ölkə birgə səylərlə nəinki öz iqtisadi inkişafını təmin edir, eyni zamanda, bölgə üçün və geniş mənada Avrasiya üçün də önəmli ölkələrə çevriliblər. Birgə həyata keçirdiyimiz infrastruktur layihələri – nəqliyyat, enerji layihələri bir çox ölkələr üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir və bundan sonra da bu istiqamətdə əlavə addımlar atılacaqdır.

Xüsusilə nəqliyyat sahəsində yaradılmış və yaradılacaq yeni infrastruktur bir çox ölkələr üçün əvəzolunmaz imkanlar açacaq. Xüsusilə Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun 1-2 aydan sonra genişləndirilmiş formada fəaliyyətə başlaması hesab edirəm ki, böyük nailiyyətlərdən biridir. Dediym kimi, 1-2 aya bu dəmir yolunun ötürmə qabiliyyəti 1 milyon tondan 5 milyon tona çatdırılacaq və eyni zamanda, bu dəmir yolunun fəaliyyəti bir çox ölkələr üçün də cəlbedici olacaq.

Bu ayın əvvəlində Bakıda ənənəvi «Cənub Qaz Dəhlizi»nin Məşvərət Şurası keçirilmiş və Gürcüstan bu tədbirdə yüksək səviyyədə təmsil olunmuşdur. Bütün iştirakçılar bir daha gördülər ki, burada Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə bu layihənin təşəbbüskarları kimi xüsusi rola malikdirlər. Azərbaycan qazı Gürcüstan vasitəsilə bir neçə ölkəyə ixrac edilir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan qazını alan ölkələrin sayı 8-ə çatıb və bu, son deyil. Yaxın gələcəkdə bu ölkələrin sayı artacaq və Azərbaycanın enerji resurslarına olan tələbatı ildən-ilə artır və

artacaq. Biz dünya bazarlarının xüsusiyyətlərini yaxşı bilirik, mən dünya enerji bazarlarını nəzərdə tuturam. Yaxşı bilirik ki, Avropa qitəsində Azərbaycan qazına tələbat ildən-ilə artacaq. Bizim həm resurslarımız var, həm sərmayə qoymaq üçün maliyyə imkanlarımız var, həm də Gürcüstan kimi etibarlı dostlarımız var ki, tranzit imkanları genişdir. Belə olan halda, bizim enerji layihələrimiz bundan sonra da bir çox ölkələrin enerji təhlükəsizliyini təmin edəcək və burada Gürcüstan ilə Azərbaycan iki etibarlı tərəfdaş kimi çıxış edir.

Təbii ki, yeni layihələr üzərində də işləyirik. Onlardan biri «Yaşıl enerji» layihəsidir. Burada da Gürcüstan və Azərbaycan digər ölkələrlə bərabər çox böyük və genişmiqyaslı layihənin icrasına başlamışdır. Hesab edirəm ki, Bakı–Tbilisi–Ceyhan, Bakı–Tbilisi–Ərzurum, «Cənub Qaz Dəhlizi», Bakı–Tbilisi–Qars kimi uğur gətirən layihələr «Yaşıl enerji» layihəsi üçün örnək olacaq və «Yaşıl enerji» layihəsi eyni müvəffəqiyyətlə icra ediləcəkdir. Buna da böyük tələbat vardır. Həm Gürcüstanın, həm Azərbaycanın çox böyük bərpa olunan enerji potensialı var və biz hazırda texniki-iqtisadi əsaslandırma üzərində çalışırıq. Hesab edirəm ki, ilin sonuna qədər bu iş başa çatacaq və ondan sonra praktiki addımlar atılacaqdır.

Mən bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm – aparılan düşünülmüş islahatlar nəticəsində Gürcüstanda sabitlik, əmin-amanlıq, təhlükəsizlik hökm sürür. Bu, xüsusilə indiki geosiyasi vəziyyəti nəzərə

alsaq, böyük nailiyyətdir və biz bu uğurlar münasibətilə gürcü qardaşlarımızı təbrik edirik.

Bizim ticarət döviyyəimiz də artmaqdadır. 900 milyon dollara yaxındır və keçən il təxminən 15 faiz artıb. Gürcüstan Hökumətinin düşünülmüş islahat siyasəti nəticəsində ölkədə çox gözəl sərmayə iqlimi yaradılmışdır. Azərbaycan investorları Gürcüstan iqtisadiyyatına 3,4 milyard dollar sərmayə qoymuşlar. Təbii ki, bunun əsas səbəbi gözəl investisiya iqliminin mövcudluğudur.

Bu gün biz ölkələrimizin ərazi bütövlüyü, suverenliyi ilə bağlı bir daha qarşılıqlı dəstək ifadə etdik və bu gün mətbuat qarşısında mən bunu bir daha demək istəyirəm. Biz bütün dövrlərdə bir-birimizin suverenliyini, ərazi bütövlüyünü, sərhədlərin toxunulmazlığını dəstəkləyən açıqlamalar vermişik, müvafiq beynəlxalq təşkilatlarda səsvermə zamanı bir-birimizi dəstəkləmişik, bundan sonra da bu dəstək davam edəcəkdir. Heç bir ölkənin suveren ərazisi zor gücü ilə dəyişdirilə bilməz. Beynəlxalq hüquq normaları hər bir ölkə üçün əsas olmalıdır və burada heç bir ayrışkıllıq ola bilməz. Azərbaycan uzun illər ərzində işğaldan əziyyət çəkmiş, öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etmiş ölkə kimi çox yaxşı bilir ki, beynəlxalq hüquq normaları bəzi hallarda güc tətbiq etməklə bərpa olunur. Bu yol da tamamilə qanunidir. BMT Nizamnaməsi hər bir ölkəyə özünümüdafiə hüququ tanıyıb və Azərbaycan məhz bu hüquqdan istifadə edərək, ərazi bütövlüyünü bərpa etmişdir.

Bir daha demək istəyirəm ki, Gürcüstanın Baş Nazirinin – dost, qonşu və qardaş ölkənin rəhbəri-

nin səfəri böyük əhəmiyyət daşıyır. Əminəm ki, bizim bu gün başlayan şəxsi tanışlığımız dostluğa çevriləcək, çünki xalqlarımız dost xalqlardır. Bizim nümayəndə heyətinin üzvləri bir-biri ilə uzun illər təmasdadırlar və onları da dostluq əlaqələri bağlayır. İki qardaş ölkə bundan sonra da əl-ələ verərək, çiyin-çiyinə irəliyə gedəcək və qarşıda duran bütün vəzifələri birlikdə həll edəcəkdir.

Bir daha, cənab Baş Nazir, Sizi salamlayıram, bir daha «Xoş gəlmisiniz!» deyirəm.

Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Kobaxidzenin bəyanatı

Hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli media nümayəndələri!

Baş Nazir seçilməyimdən sonra Azərbaycanda səfərdə olmağımdan çox məmnunam. Bizim üçün çox vacib idi ki, ilk səfərlərdən biri Azərbaycana edilsin. Mən cənab Prezident Əliyevə nümayiş etdirilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkür edirəm.

Cənab Prezident! Siz də qeyd etdiyiniz kimi, ölkələrimizi tarixi dostluq bağları birləşdirir və bu münasibətlər çox möhkəm təməl üzərində qurulub. Əminəm ki, bu münasibətlər bundan sonra da eyni ruhda davam edəcək. Hazırda siyasi, iqtisadi və digər sahələrdə çox gözəl dialoqumuz var, müsbət dinamikamız mövcuddur. Bizim niyyətimiz bu əməkdaşlığı və tərəfdaşlığı dərinləşdirməkdir.

Ölkələrimiz arasında siyasi tərəfdaşlığı bir daha qeyd etmək istərdim. Azərbaycana və Prezidentinə

təşəkkür edirəm ki, hər zaman ölkəniz bizim ölkəmizin suverenliyini və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyib. Bildiyiniz kimi, Gürcüstan da hər zaman Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyib.

Bu gün bizim çox məhsuldar görüşümüz oldu, müxtəlif mövzulara toxunduq. Qardaş ölkələrimiz arasında qlobal siyasi hadisələri də müzakirə etdik. Ölkələrimiz arasında tərəfdaşlıq və dostluq həmin qlobal kontekstdə də olduqca vacibdir. Sülh məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilməlidir və bizim mövqemiz ondan ibarət olmuşdur. Biz sabitliyə maksimum dərəcədə töhfə verməyə çalışmışıq. Biz gələcəkdə də regionumuzda bunu davam etdirəcəyik.

Bizim birlikdə təməlini qoyduğumuz bir sıra layihələr var və onlar strateji əhəmiyyət daşıyır. Gələcək üçün də çox böyük planlarımız var. Biz cənab Prezidentlə bir sıra layihələri müzakirə etdik, orada birgə iştirak imkanlarımız var. Bu sahədə işlər bizim üçün də çox önəmlidir. Eyni zamanda, ticarət məsələsini müzakirə etdik. Azərbaycan Gürcüstanın ilk beşlikdə yer alan ticarət tərəfdaşıdır və biz əminik ki, bu rəqəmlər getdikcə artacaq. Nəqliyyat, energetika sahələrində də çox mühüm potensialımız var və cənab Prezident artıq bunu qeyd etdi. Bu işlər davam etdiriləcək. Qarşılıqlı səfərlər, nümayəndə heyətlərinin görüşləri davam edəcəkdir ki, bu sahələrdə də bizim əməkdaşlığımız dərinləşdirilə bilsin. Biz bu əməkdaşlığı irəliyə aparmağa tam şəkildə hazırıq.

Ümid edirəm ki, cənab Prezident tezliklə Gürcüstana səfər edəcək. Mən onu dəvət etdim. Bu bizim üçün çox böyük şərəf olardı. Bu səfər əməkdaşlığımı-

zın dərinləşməsinə xidmət edəcək. Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, tərəfdaşlığımız mükəmməl səviyyədədir. Əlbəttə, hər zaman potensial var və biz bundan sonra da bu dostluğu, əməkdaşlığı və tərəfdaşlığı dərinləşdirmək üçün əlimizdən gələni edəcəyik.

Cənab Prezident, qonaqpərvərliyə görə bir daha sağ olun.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

16 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 16-da Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Kobaxidze ilə nahar əsnasında geniş tərkibdə görüşü keçirilmişdir.

TÜRKİYƏ PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANDAN

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri cənab İlham Əliyevə.

Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım!

Hər il təbiətin canlanması qeyd etdiyimiz və torpağın oyanışının rəmzi olan Novruz bayramı münasibətilə zati-alinizə və qardaş Azərbaycan xalqına ən səmimi təbriklərimi çatdırmaqdan məmnunluq duyuram.

Əsrlərə söykənən qədim ənənə olan Novruz bizlərə ümid və bərəkət dolu günləri müjdələyir. Ortaq mədəniyyətimizin mühüm hissəsi olan bu əlamətdar gündə dostluq və qardaşlıq əlaqələrimizin daha da güclənəcəyinə əminəm.

2024-cü ilin bizlər üçün yeni fərsətlərin və uğurların yaşanacağı bir il olmasına ümid edirəm. Ölkələrimiz arasındakı əlaqələrin güclənərək inkişaf etməsi və ortaqlıq hədəflərimizə birlikdə nail olunması yolunda daha sıx əməkdaşlıq etmək arzusu ilə zati-alinizə, dost və qardaş Azərbaycan xalqına cansağlığı, xoşbəxtlik və firavanlıq diləyirəm.

Novruz bayramınız mübarək!

16 mart 2024-cü il

AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARININ PREZİDENTİ COZEF R.BAYDENDƏN

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri cənab İlham Əliyevə.

Hörmətli cənab Prezident!

Amerika Birləşmiş Ştatlarının xalqı adından Sizə və Azərbaycan xalqına xoş arzularımı yetirir, Novruz bayramının dinc, firavan və sevincli keçməsinə diləyirəm.

Yenilənmə və düşünmə fəslini qeyd etdiyimiz bir vaxtda Amerika Birləşmiş Ştatları ölkələrimiz arasında tərəfdaşlığı və gələcək nəsillər üçün regionda təhlükəsizliyi təşviq edərək, Azərbaycan və Ermənistan arasında möhkəm və ləyaqətli sülhə nail olunmasına davamlı sadıqlıyını bir daha təsdiq edir. Bu il ərzində regional bağlılığın irəlilədilməsi və iqtisadi inkişafın genişləndirilməsi üçün Sizinlə birgə çalışmağı arzu edirəm.

Novruz bayramınız mübarək!

16 mart 2024-cü il

**NATO-nun BAŞ KATİBİ
YENS STOLTENBERQ
İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

17 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 17-də NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberq ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

**NATO-nun BAŞ KATİBİ
YENS STOLTEN-BERQ
İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

17 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberg martın 17-də mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin
bəyanatı**

Hörmətli cənab baş katib!

Hörmətli qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

Hörmətli cənab baş katib, xoş gəlmisiniz! Sizi Azərbaycanda görməyimə çox şadam. Mənim dəvətimi qəbul edib səfərə gəldiyinizə görə təşəkkür edirəm. İki il əvvəl Brüsseldəki son görüşümüzü xoş təəssüratlarla xatırlayıram. Bu gün isə biz dialoqumuzu davam etdiririk.

Azərbaycan–NATO tərəfdaşlığının 30 ildən artıq davam edən uzun tarixi var. Tərəfdaşlığımız müsbət olmuşdur. Azərbaycan Kosovoda və Əfqanıstanda sülhməramlı əməliyyatlarda iştirak edib. Bu bizim üçün böyük təcrübə olub. 2021-ci il avqustun axırın-

da Əfqanıstanı tərk edən sonuncu müttəfiq qüvvələr bizim hərbi qulluqçularımız olmuşlar. Bu isə bir daha bizim əməkdaşlığımıza güclü sadıqlığımızı nümayiş etdirir.

Silahlı Qüvvələrimizdə aparılan islahatlar yaxşı nəticələr vermişdir. Biz müdafiə imkanlarımızı müasirləşdiririk və bu gün yüksək səviyyəli peşəkarlıq nümayiş etdiririk.

Uzun illər davam edən müzakirələrimiz zamanı biz həmişə Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalı haqqında danışırıq. Artıq 3 ildən çoxdur ki, bu məsələ müzakirə mövzuları sırasında yer almır. Çünki Azərbaycan 2020-ci ildə İkinci Qarabağ müharibəsi və ötən ilin sentyabrında həyata keçirilmiş antiterror əməliyyatı nəticəsində özünün ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa edib. Beləliklə, ölkənin ərazisi üzərində tam suverenlik bərpa edilib və bu, uzun sürən münaqişələrin necə həll edilə biləcəyinin bariz nümunəsidir. Münaqişə hərbi-siyasi yolla həll edilib. Biz BMT Nizamnaməsinə əsasən, özünümüdafiə hüququmuzdan istifadə etmişik.

Hazırda isə Ermənistanla sülh danışıqlarının fəal mərhələsindəyik. Mənim Brüsselə sonuncu səfərim zamanı mətbuat konfransında bu məsələyə toxunaraq qeyd etdim ki, Azərbaycan belə bir təşəbbüs irəli sürüb və biz Ermənistanın cavabını gözləyirik. Sülh danışıqlarına başlamağın bizim təşəbbüsümüz olduğunu bir daha bildirmək istərdim. Bu günədək sülh sazişinin layihəsinə dair ermənistanlı həmkarlarla 7 dəfə şərhlərin mübadiləsi baş tutub. Xarici İşlər nazirləri və sərhədlərin delimitasiyası ilə bağlı

Baş nazirlərin müavinləri arasında keçirilmiş görüşlər məsələnin həlli üçün yaxşı imkanın olduğunu nümayiş etdirir. İndi biz sülhə heç vaxt olmadığı-mız qədər yaxınıq.

Təəssüflər olsun ki, işğal dövründə danışıqlar heç bir nəticə vermədi, 28 il ərzində ATƏT-in Minsk qrupunun fəaliyyətinin nəticəsi olmadı. Ümidvaram ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası nəticəsində bu mövzuda, nəhayət, nəticə əldə ediləcək. Zənnimcə bu, Cənubi Qafqazda çox ciddi dəyişiklik olacaq. Bu isə o deməkdir ki, burada çoxdandır gözlənilən sülh bərqərar olacaq.

Bu gün biz cənab baş katiblə, həmçinin enerji təhlükəsizliyi məsələsini müzakirə etdik. Mən ona məlumat verdim ki, Brüsseldəki son görüşümüzdən bəri qaz təchizatı baxımından NATO-ya üzv daha 2 dövlət bizim tərəfdaşımız oldu. Bu gün Azərbaycan 8 ölkəyə qaz nəql edir ki, onların 6-sı NATO-ya üzv, digər ikisi isə NATO-nun tərəfdaş ölkəsidir. Əminəm ki, qarşıdan gələn illərdə tərəfdaşlarımızın sayı artacaq. Avropa Komissiyası Azərbaycanı etibarlı tərəfdaş və ümumavropa qaz təchizatçısı adlandırır. Bu isə həm böyük üstünlük, həm də böyük məsuliyyətdir.

Həmçinin cənab baş katibi bizim «yaşıl keçid» gündəliyi haqqında məlumatlandırdım. Azərbaycan yekdilliklə COP29-a ev sahibliyi edəcək ölkə seçilmişdir. Bu bizim «yaşıl keçid»lə bağlı söylərimizin tanınmasının göstəricisidir. Zəngin təbii ehtiyatlara, qazıntı yanacağına malik ölkə olaraq, biz tərəfdaşlarımızla birlikdə bərpa olunan enerji mənbələrinə sər-

mayə yatırırıq. Mən cənab baş katibi bu ilin noyabrında vəzifəsindən asılı olmayaraq, ölkəmizə səfərə gəlməyə dəvət etdim ki, o bu mühüm tədbirdə bizimlə birlikdə olsun.

Cənab baş katib! Səfərə gəldiyinizə görə təşəkkürümü bildirirəm və Azərbaycanda xoş vaxt keçirməyi arzu edirəm.

NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberqin bəyanatı

Cənab Prezident Əliyev! Bakıda yenidən olmaq çox xoşdur. Bu mənim NATO-nun baş katibi kimi Azərbaycana, Bakıya etdiyim ilk səfərdir. Lakin Bakıya ilk dəfə deyil ki, gəlirəm, çünki mən Norveçin Energetika naziri kimi, ötən əsrin 90-cı illərində buraya dəfələrlə gəlmək şərəfinə nail olmuşam. Həmin səfərlər xatirimdədir, çünki ölkənizdə həmin vaxt enerji sektorunun çox inkişaf etdiyini və güclü olduğunu gördüm. Buna görə təhlükəsizliyimiz üçün enerjinin vacibliyini nəzərə alaraq, enerji təhlükəsizliyinin müzakirəsi fürsətini əldə etmək məqsədilə buraya yenidən gəlmək çox xoşdur.

Mən Azərbaycanın bir neçə NATO müttəfiqi ilə sıx əlaqələrini inkişaf etdirməsini alqışlayıram və ölkənizin qazın çatdırılmasında, eləcə də gələcək enerjinin, yəni elektrik enerjisinin Avropada NATO-nun əsas müttəfiqlərinə ötürülməsində daha mühüm rol oynadığını görməkdən məmnunam.

Beləliklə, Siz cəmiyyətlərimizin güclənməsində mühüm rol oynayırsınız. Mən NATO-nun baş katibi

kimi, burada, Bakıda olmağımdan məmnunam. Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, Azərbaycan NATO-nun uzunmüddətli tərəfdaşıdır. Biz uzun illərdir bir yerdə çalışırıq. Kosovoda KFOR qüvvələrimizə verdiyiniz dəstəyi çox yüksək dəyərləndiririk, o cümlədən təbii ki, Prezident olduğunuz dövrdə Əfqanıstanda missiyamıza uzun illər verdiyiniz töhfə çox vacib idi, tam haqlısınız. Əfqanıstanı tərk edən ən sonuncu qüvvələrdən biri Azərbaycan hərbiçiləri olub. Çünki hava limanının mühafizəsinə görə cavabdeh idiniz və bu, NATO qüvvələrinin Əfqanıstandan təxliyəsində əsas məsələ idi.

Beləliklə, bu göstərir ki, tərəfdaşlığımız təkcə siyasi dialoqa yox, o cümlədən əyani əməkdaşlığa söykənir və biz bunu alqışlayırıq. Bundan əlavə, təbii ki, bu regionda sülh bölgə xalqları, ölkələri üçün çox vacibdir, Qara dəniz regionu və Şimali Atlantika təhlükəsizliyi üçün də əhəmiyyətlidir. Buna görə də sülh və sabitlik nəinki burada, həmçinin daha geniş miqyasda təhlükəsizlik üçün vacibdir.

Uzun illərin münaqişəsindən sonra Ermənistan ilə Azərbaycan arasında hazırda davamlı sülhə nail olmaq imkanı var. Siz söylədiyiniz kimi, sülh sazişinə heç vaxt olmadığı qədər yaxın olmağınızla bağlı sözlərinizi yüksək qiymətləndirirəm. Mən Ermənistanla dayanıqlı sülh sazişinə nail olmaq üçün həmin fürsətdən istifadə etməyinizdə Sizi dəstəkləyirəm. Bundan əlavə, həmçinin qeyd etmək vacibdir ki, əgər daha geniş regiona nəzər salsanız, Ukrayna da Qara dəniz ölkəsidir. Bu ölkə NATO-nun tərəfdaşıdır və Rusiya Ukraynaya qarşı təcavüzkar

müharibəni davam etdirir. NATO müttəfiqləri hazırda gedən müharibənin fəsadlarından çox narazıdılar və NATO müttəfiqləri Ukraynaya dəstək göstərirlər. Mən Azərbaycanın Ukraynaya göstərdiyi çox zəruri dəstəyi alqışlayıram. Söhbət çox zəruri olan humanitar yardımdan gedir, lakin daha çox dəstəyə ehtiyac var, çünki Ukraynadakı vəziyyət olduqca ağırdır.

Mən həmçinin Azərbaycanda keçiriləcək növbəti COP görüşünü səbirsizliklə gözləyirəm. İqlim dəyişmələri təhlükəsizlik üçün vacibdir və NATO üçün də əhəmiyyətlidir. İqlim dəyişmələri böhranı dərinləşdirir və biz onun fəsadlarını dünyanın hər yerində, o cümlədən burada – Azərbaycanda görürük. Beləliklə, dünya enerjiyə ehtiyac duyur, biz global istiləşməyə qarşı mübarizə aparmalıyıq, enerjiyə olan tələbatı ətraf mühit məsələsi ilə uyğunlaşdırmalıyıq. Azərbaycan təkcə təbii qazını ixrac etmir, hazırda Siz, həmçinin alternativ enerjiyə sərmayə yatırırırsınız.

Siz böyük potensial haqqında mənə məlumat verdiniz və su-elektrik stansiyalarının, eləcə də külək və Günəş enerjisi stansiyalarının tikintisi, elektrik enerjisinin Avropa bazarlarına çıxarılması planlarını təsvir etdiniz.

COP29 çox mühüm tədbir olacaq. Vacibdir ki, hamı iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizə aparsın. O, təhlükəsizliyimiz üçün vacibdir, çünki həmin məsələlər özünü aydın büruzə verir.

Məni və nümayəndə heyətimi qəbul etdiyinizə görə çox minnətdaram. Görüşləri və müzakirələri səbirsizliklə gözləyirəm. Çox sağ olun.

**NATO-nun BAŞ KATİBİ
YENS STOLTENBERQ
İLƏ ŞAM YEMƏYİ ƏSNASINDA
GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ**

17 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 17-də NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberg ilə şam yeməyi əsnasında geniş tərkibdə görüşü keçirilmişdir.

**RUSİYA FEDERASIYASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB VLADİMİR PUTİNƏ**

Hörmətli Vladimir Vladimiroviç!

Rusiya Federasiyasının Prezidenti vəzifəsinə yenidən seçilməyiniz münasibətilə səmimi təbriklərimi qəbul edin.

Seçkilərdə inamlı qələbənz dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsinə, davamlı sosial-iqtisadi inkişafa və ölkə əhalisinin rifahının yüksəldilməsinə yönəlmiş kursa rusiyalıların yüksək inamından və fəal dəstəyindən xəbər verir.

Məmnunluq hissi ilə qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında münasibətlər sabit inkişafı ilə seçilir. Sevincidir ki, bu gün xalqlarımız arasında çoxəsrlik dostluq və mehriban qonşuluq ənənələrinə əsaslanan bu əlaqələr müttəfiqlik münasibətləri və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq ruhunda uğurla genişlənir və möhkəmlənir, onlara yeni məzmun əlavə olunur.

Öminəm ki, birgə söylərimiz bundan sonra da Azərbaycan–Rusiya hərtərəfli tərəfdaşlığının dərinləşməsinə, ikitərəfli gündəlikdə duran cari vəzifələrin həyata keçirilməsinə, ölkələrimizin və xalqlarımızın firavanlığı naminə bütün sahələrdə səmərəli qarşılıqlı fəaliyyətin təmin edilməsinə yönəldiləcək.

Hörmətli Vladimir Vladimiroviç! Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik və firavanlıq, dost Rusiyanın rifahı naminə dövləti fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 18 mart 2024-cü il

RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

18 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 18-də Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinə telefonla zəng etmişdir.

Prezident İlham Əliyev Vladimir Putini Prezident seçkilərində qələbə qazanması münasibətilə təbrik etdi, ona ölkənin inkişafı və firavanlığı naminə prezidentlik fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Vladimir Putin göstərilən diqqətə və təbrikə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirdi.

Telefon söhbəti zamanı ölkələrimiz arasında mütəfiqlik və strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin bundan sonra da möhkəmlənəcəyinə əminlik ifadə edildi, əməkdaşlığımızın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

NOVRUZ BAYRAMI MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK

Hörmətli həmvətənlər!

Sizi Novruz bayramı münasibəti ilə ürəkdən təbrik edir, hamınıza bahar əhvali-ruhiyyəsi, cansağlığı və gələcək işlərinizdə nailiyyətlər arzulayıram.

Öz mənşəyini tariximizin dərin qatlarından alan qədim Novruz bayramı ulu babalarımızın yüksək həyat eşqini, zəngin mənəviyyatını, geniş dünyagörüşünü və gələcəklə bağlı nikbin düşüncələrini dolğun təcəssüm etdirir. Onda cəmiyyətin təbiətlə vəhdətinin və insanlığa xas ali dəyərlərin – xeyirxahlığın, mərhəmətin, şəfqətin təntənəsi vardır.

Milli özünüdərkini təşəkkülündə mühüm rol oynamış bu əziz bayram yurdumuzda yüz illər əvvəl olduğu kimi, indi də xoş ovqatda rəngarəng mərasimlər və çoxsaylı el şənlikləri ilə qarşılanır.

Novruz ənənələrimiz çoxəsrlik mədəni keçmişinə həmişə xüsusi ehtiram göstərmiş müdrik xalqımızın bəşər sivilizasiyasına misilsiz töhfələrindəndir. Əcdadlarımızın müqəddəs yadigarı olan bu ənənələrin qorunub layiqincə yaşadılması və sonrakı nəsillərə çatdırılması hər bir azərbaycanlının vətəndaşlıq borcudur.

Builkı Novruz bayramı ölkəmizin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tam bərpası şəraitində həyatımızın yeni mərhələsinin başlanğıcına təsadüf et-

məsi ilə əlamətdardır. Yaz fəslinin yeniləşdirici ab-havası daha güclü Azərbaycan naminə hər birimizin qurub-yaratmaq əzmini artırır. Əminəm ki, azadlığına qovuşmuş əzəli torpaqlarımıza əbədi qayıdışımızı qalibiyyət duyğusundan aldığımız böyük ruh yüksəkliyi ilə ən qısa zamanda uğurla gerçəkləşdirəcəyik.

Qəlbləri nurla dolduran Novruz bayramının hər evə, hər ocağa bol sevinc, ruzi, bərəkət və firavanlıq gətirməsini diləyirəm.

Bayramınız mübarək olsun!

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 18 mart 2024-cü il

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
ASİF ƏLİ ZƏRDARİYƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Pakistan İslam Respublikasının milli bayramı – Pakistan Günü münasibətilə Sizi və qardaş xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik etməkdən məmnunluq duyuram.

Azərbaycan ilə Pakistan arasında münasibətlərin yüksələn xətt üzrə inkişaf etməsi bizi sevindirir. Dini-mədəni köklər və qardaşlıq kimi möhkəm təməllər üzərində qurulmuş dövlətlərarası əlaqələrimizin gündən-günə genişlənməsi, qarşılıqlı etimad və dəstəyə əsaslanan strateji tərəfdaşlığımızın güclənməsi məmnunluq doğurur.

Bu gün siyasi, iqtisadi, hərbi, humanitar və digər sahələrdə səmərəli əməkdaşlığımız ölkələrimizin maraqlarına və xalqlarımızın mənafelərinə xidmət edərək, onları bir-birinə daha da yaxınlaşdırır. Aramızdakı fəal siyasi dialoq qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımızın inkişafında mühüm rol oynayır.

Biz Pakistana Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi və beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına verdiyi daimi dəstəyinə və ədalətli mövqeyinə görə minnətdarıq.

Əminəm ki, Azərbaycan–Pakistan çoxşaxəli münasibətlərinin inkişafı, əməkdaşlığımızın genişlən-

dirilməsi istiqamətində birgə səylərimizi bundan sonra da ardıcıl şəkildə və qətiyyətlə həyata keçirəcəyik.

Belə bir bayram günündə Sizə ən xoş arzularımı çatdırır, qardaş Pakistan xalqına daim əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 18 mart 2024-cü il

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
BAŞ NAZİRİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB MƏHƏMMƏD ŞAHBAZ ŞƏRİFƏ**

Hörmətli cənab Baş Nazir!

23 mart – Pakistan Günü münasibətilə Sizi və qardaş xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimiyyətlə təbrik edir və ən xoş arzularımı çatdırıram.

Pakistan Azərbaycanın yaxın dostu, qardaşı və etibarlı tərəfdaşdır. Biz böyük potensiala malik dövlətlərarası əlaqələrimizin bütün sahələrdə genişləndirilməsinə, o cümlədən strateji tərəfdaşlığımızın daha da dərinləşməsinə xüsusi önəm veririk. Ali səviyyədə qarşılıqlı anlaşma və intensiv siyasi dialoq bunun üçün əlverişli zəmin və imkanlar formalaşdırmışdır.

Qardaş ölkələrimizin istər ikitərəfli qaydada, istərsə də beynəlxalq strukturlar çərçivəsində səmərəli əməkdaşlığı və bir-birini dəstəkləməsi məmnunluq doğurur. Ölkəmizin ərazi bütövlüyü, suverenliyi və beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına Pakistanın davamlı dəstəyini və ədalətli mövqeyini Azərbaycan xalqı hər zaman yüksək qiymətləndirir.

Hazırda istər iqtisadi-ticari, istərsə də nəqliyyat, enerji, müdafiə, humanitar və digər sahələrdə qarşılıqlı fəaliyyətimizin genişlənməsi üçün yaxşı şərait

mövcuddur. Əminəm ki, xalqlarımızın mənafelərinə uyğun olaraq, Azərbaycan–Pakistan ənənəvi dostluq münasibətlərini möhkəmləndirmək, çoxşaxəli əməkdaşlığımızı inkişaf etdirmək və strateji tərəfdaşlığımızı daha da dərinləşdirmək naminə birgə səylərimizi bundan sonra da uğurla davam etdirəcəyik.

Tezliklə Bakıda görüşmək ümidi ilə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə müvəffəqiyyətlər, qardaş Pakistan xalqına daim əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 18 mart 2024-cü il

**XANKƏNDİ ŞƏHƏRİNDƏ
TONQAL BAŞINDAN
AZƏRBAYCAN XALQINA
MÜRACİƏT**

18 mart 2024-cü il

Əziz bacılar və qardaşlar!

Sizi qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm.

Dördüncü dəfədir ki, bayram tonqalını mən azad edilmiş Qarabağ torpağında qalayıram. 2021-ci ildə Şuşada, 2022-ci ildə Suqovuşanda, keçən il Talış kəndində, bu dəfə isə Xankəndi şəhərində bayram tonqalı qalanır. Bu, böyük xoşbəxtlikdir. 6 ay bundan əvvəl cəmi bir gündən az davam edən antiterror əməliyyatı nəticəsində biz öz suverenliyimizi tam bərpa etdik və bu gün Azərbaycan ərazisində ölkəmizin ərazi bütövlüyü tamamilə təmin edilmişdir.

Biz İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı və anti-terror əməliyyatı nəticəsində böyük qəhrəmanlıq göstərmişik. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Şəhidlərimizin, igid əsgər və zabitlərimizin fədakarlığı, peşəkarlığı, qəhrəmanlığı nəticəsində bu gün biz bu torpaqlarda qururuq, yaradıırıq, bu torpaqlara həyat qayıdır. Geniş quruculuq işləri aparılaraq, keçmiş köçkünləri öz dədə-baba torpaqlarına qaytara bilmişik və bu il bu proses davam edəcəkdir.

Əfsuslar olsun ki, İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticələri Ermənistanla dərs olmadı. Keçən ilin Novruz bayramı təbriklərimdə mən bu barədə danışmışdım və təəssüf hissimi bildirmişdim ki, İkinci Qarabağ müharibəsindəki məğlubiyyət onlara dərs olmadı. Əgər dərs olsaydı, antiterror əməliyyatının keçirilməsinə ehtiyac olmazdı. Ermənistan İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra keçən 3 il ərzində düzgün nəticə çıxarmamışdır, öz qanunsuz silahlı birləşmələrini bizim torpağımızda əbədi saxlamaq istəyirdi, burada vaxtilə qanunsuz yaradılmış qondarma «Dağlıq Qarabağ respublikasını» yaşatmaq istəyirdi. Bütün bunlar beynəlxalq hüquqa tamamilə ziddir və ən əsası Azərbaycan xalqının iradəsinə ziddir.

Azərbaycan İkinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində öz ərazilərinin böyük hissəsini döyüş meydanında azad edib. Halbuki işğal dövründə dəfələrlə bir çox paytaxtlardan bizə siqnallar göndəriliirdi ki, bu münaqişənin hərbi həlli yoxdur. Biz sübut etdik ki, istənilən münaqişənin hərbi həlli vardır. Əgər işğalçı dövlət qanunsuz olaraq digər ölkənin ərazisini işğal altında saxlayırsa və o torpaqlardan öz xoşu ilə çıxmaq istəmirsə, yeganə yol hərbi yoldur. Biz beynəlxalq hüquq çərçivəsində öz ərazi bütövlüyümüzü, suverenliyimizi bərpa etdik, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsini özümüz döyüş meydanında icra etdik.

6 ay bundan əvvəl uğurla keçirilmiş antiterror əməliyyatı beynəlxalq hüququn təntənəsidir, Azərbaycan xalqının əyilməz ruhunun təntənəsidir. Biz

bir daha göstərdik ki, yolumuzdan dönməyəcəyik, Ermənistanın arxasında istənilən qüvvələr dursalar belə, biz istədiyimizə nail olacağıq və nail olmuşuq.

Biz 20 il torpaqlarımızın azad olunmasına hazırlaşırıdık. Bir çox istiqamətlər üzrə planlı şəkildə işlər gedirdi. Siyasi müstəvidə dünyada Azərbaycanın mövqeləri möhkəmləndi, dostlarımızın sayı böyük dərəcədə artdı. Beynəlxalq təşkilatlar bizim təşəbbüsümüzlə münaqişə ilə bağlı bizim mövqemizi dəstəkləyən və beynəlxalq hüquqa əsaslanan qərar və qətnamələr qəbul etdilər və bu, münaqişənin həlli üçün hüquqi və siyasi zəmin yaratdı. Biz iqtisadi inkişafa nail olduq, iqtisadi müstəqilliyə nail olduq və bu gün heç kimdən iqtisadi cəhətdən və təbii ki, siyasi cəhətdən asılı deyilik. Güclü iqtisadiyyat bizə imkan verdi ki, siyasi müstəvidə öz siyasətimizi müstəqil şəkildə aparaq. Bu gün Azərbaycan dünya miqyasında nadir ölkələrdəndir ki, onun siyasəti tamamilə müstəqildir, ancaq və ancaq Azərbaycan xalqının maraqlarına, iradəsinə əsaslanır.

Təbii ki, əsas vəzifəmiz torpaqlarımızı işğalçılardan azad etmək idi. Bu məqsədlə hərbi gücümüzü artırmaq bizim əsas vəzifəmiz idi. Ordumuzun, bütün Silahlı Qüvvələrimizin döyüş qabiliyyəti xeyli dərəcədə artmışdır, maddi-texniki təchizat ən yüksək səviyyədə həll olunurdu və İkinci Qarabağ müharibəsi və antiterror əməliyyatı bunu bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Ən önəmlisi isə elə bir gənc nəsil yetişdirilib ki, bu gənc nəsil bizim xalqımız üçün əbədi qürur mənbəyidir və bütün dünyaya

Azərbaycan xalqının böyüklüyünü nümayiş etdirir. Bizim gənclərimiz vətənpərvərlik ruhunda, milli ruhda yetişdirilib, 3 il bundan əvvəl torpaqlarımızı azad etmək üçün ölümə getməyə hazır idilər və ölümə gedirdilər. Bir daha Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Biz bütün şəhidlərimizin, günahsız Xocalı qurbanlarının qanını döyüş meydanında aldıq və bununla fəxr edirik. İstənilən ölkə, istənilən xalq bununla fəxr edə bilər, o cümlədən biz. Biz ərazi bütövlüyümüzü, suverenliyimizi, beynəlxalq hüququmuzu, milli ləyaqətimizi bərpa etdik və bu gün azad xalq kimi yaşayırıq, qururuq və bundan sonra bu torpaqlarda əbədi yaşayacağıq.

Uzun illər ərzində bu meydan və bu bina separatçıların yuvası idi. Ermənistan tərəfindən maliyyələşdirilən və silahlandırılan separatçılar faktiki olaraq, Ermənistan ordusunun bir hissəsi idi. Məhz bu meydanda xalqımıza qarşı çirkin planlar hazırlanırdı. Məhz bu binada Xocalı soyqırımının törədilməsi üçün əmrlər verilmişdi. Bu gün isə biz bu meydanda dayanmışıq. Əziz xalqıma bildirmək istəyirəm ki, bu meydana mən «Zəfər meydanı» adı vermişəm, bundan sonra bura Zəfər meydanıdır.

Xankəndi qədim Azərbaycan torpağıdır, Pənahəli xan tərəfindən salınmışdır. Ancaq əfsuslar olsun ki, keçən əsrin 20-ci illərinin əvvəllərində tamamilə əsassız, heç bir hüquqi, siyasi və demoqrafik əsası olmadan burada muxtar vilayət yaradılmışdı və ondan sonra xalqımızın problemləri də başlanmışdı. Nəticə etibarilə keçən əsrin 80-ci illərinin sonlarında Ermənistan bizə qarşı müharibə elan edə

rək, separatçı qüvvələri dəstəkləyərək, xalqımıza qarşı soyqırımı və digər qanlı cinayətlər törədərək, əfsuslar olsun ki, o vaxt öz çirkin arzularına çata bilmişdi. Hesab edirdilər ki, bu torpaqları işğal altında əbədi saxlaya biləcəklər. Bu məsələdə onlara dəstək verən xarici qüvvələr və bu gün də dəstək verən xarici qüvvələr bu qanlı məsuliyyəti onlarla bölüşürlər. Bu gün biz azad edilmiş Qarabağda başımızı dik tutaraq yaşayırıq. Bu il Xankəndinə və digər şəhərlərə, o cümlədən Xocalıya, Şuşaya, Cəbrayıla, Kəlbəcərə keçmiş köçkünlər qayıdacaqlar, bir neçə kəndə köçkünlər qayıdacaqlar və həyat qaynayacaq.

Xankəndi sovet dövründə də Azərbaycanın büdcəsi hesabına, Azərbaycan memarları və inşaatçıları tərəfindən inşa edilmişdir. Bax, arxadakı bina Vilayət Partiya Komitəsinin binası idi. Bu binanın müəllifi Azərbaycan memarı Həsən Məcidov idi. Onun yanındakı bina ötən əsrin 70-ci illərində inşa edilmişdir, Vilayət İcraiyyə Komitəsinin binası idi. Bu binanın müəllifi Azərbaycan memarı Nəsrullah Kəngərli idi. Bu bina isə o vaxt mehmanxana kimi inşa edilmişdir. Ondan sonra ermənilər onun xarici görünüşünü dəyişdirmişdilər. İndi bu binanın əzəli siması ona qaytarılır və bu mehmanxananın müəllifi Azərbaycan memarı Ənvər Qasımzadə idi.

Bax, təkcə bu misallar onu göstərir ki, bu şəhəri və keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində olan bütün şəhərləri, kəndləri salan, yaradan, memarlığının müəllifi olan, inşaat işlərində iştirak edən Azərbaycan xalqının nümayəndələri olub. Bu binalar bizim tarixi sərvətimizdir. Onlar qorunur,

qorunacaq və gördüyünüz kimi, indi əsaslı təmir edilir. Durduğum yerdə isə separatçılar qondarma parlament binası inşa etmişdilər. Gördüyünüz kimi, artıq burada heç bir bina yoxdur. Bu, azmış kimi, onlar elə Şuşada ikinci parlament binasını inşa etməyə çalışırdılar, onun inşa işləri başlanmışdı, amma çatdırı bilmədilər və o bina söküldü. O binanın yerində indi beşulduzlu «Şuşa» hoteli yerləşir. Keçmiş «parlament» binası da söküldü və söküntü fevralın 26-da başlanmışdır.

Fevralın 26-da mən Xocalıda xocalılıqlarla birlikdə Xocalı memorial kompleksinin təməlini qoydum. Burada yerləşmiş, qanunsuz inşa edilmiş şeytan yuvası – «parlament» binası və onun yanındakı terror təşkilatının binası fevralın 26-da sökülməyə başlandı və yerlə yeksan edildi. Separatçıların izitözü da qalmadı. Novruz tonqalı da son təmizləmə işlərini görür.

Əziz həmvətənlər! Buradan xalqa təbriklərimizi çatdırmaq böyük xoşbəxtlikdir. Biz hamımız İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra qürurla yaşayırıq. Biz hamımız fəxr edirik ki, özümüz ədaləti bərpa etdik, torpaqlarımızı işğalçılardan azad etdik, gücümüzü göstərdik və bundan sonra hər kəs bizimlə hesablaşmalıdır, əks təqdirdə, özü peşman olacaqdır.

Mən bir daha əziz xalqımı qarşıdan gələn bayram münasibətilə ürəkdən təbrik etmək istəyirəm, Azərbaycan xalqına cansağlığı, yeni uğurlar arzulayıram. Qarabağ Azərbaycandır!

**RUSİYA FEDERASIYASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB VLADİMİR PUTİNƏ**

Hörmətli Vladimir Vladimiroviç!

«Crocus City Hall» konsert zalında baş vermiş dəhşətli terror aktı xəbəri bizi dərinədən sarsıtdı.

Bu terror aktını şiddətlə qınayır, Azərbaycan xalqı adından və şəxsən öz adımdan Sizə, Rusiya xalqına və həlak olmuş şəxslərin ailələrinə və yaxınlarına səbir, yaralananlara isə tezliklə şəfa diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 22 mart 2024-cü il

RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

24 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 24-də Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinə telefonla zəng etmişdir.

Dövlətimizin başçısı «Crocus City Hall» konsert zalında törədilmiş terror aktı nəticəsində xeyli sayda insanın həlak olması ilə bağlı öz adından və Azərbaycan xalqı adından Vladimir Putinə, Rusiya xalqına, həlak olanların ailə üzvlərinə və yaxınlarına bir daha başsağlığı verdi, bütün yaralananların tezliklə sağlamlasını arzuladı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan tərəfinin bu dəhşətli terror aktını qətiyyətlə pislədiyini bildirərək, ölkəmizin və xalqımızın bu ağır saatlarda Rusiyanın və Rusiya xalqının yanında olduğunu qeyd etdi.

Rusiya Prezidenti başsağlığına və göstərilən həmrəyliyə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirdi.

Dövlət başçıları gələcəkdə də terrorçuluğa qarşı mübarizə sahəsində birgə səylərin davam etdiriləcəyini vurğuladılar.

**BANQLADEŞ XALQ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB MƏHƏMMƏD ŞAHABUDDİNƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Banqladeş Xalq Respublikasının milli bayramı – Müstəqillik Günü münasibətilə Sizi və bütün xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik edirəm.

İnanıram ki, Azərbaycan ilə Banqladeş arasındakı dostluq münasibətlərinin inkişafı, əməkdaşlığımızın həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli müstəvidə, xüsusilə də ölkəmizin ev sahibliyi edəcəyi COP29 çərçivəsində genişlənməsi istiqamətində birgə səylərimizi bundan sonra da davam etdirəcəyik.

Bu bayram günündə Sizə ən xoş arzularımı çatdırır, dost Banqladeş xalqına əmin-amanlıq və rifah diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 25 mart 2024-cü il

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RUMEN RADEV
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

29 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə martın 29-da Bolqarıstan Respublikasının Prezidenti Rumen Radev telefonla zəng etmişdir.

Rumen Radev Bakıya nəzərdə tutulan səfərinin ölkəsindəki daxili siyasi öhdəliklər səbəbindən gözlənilmədən təxirə salınmasından təəssüfləndiyini bildirdi.

Dövlət başçıları qarşılıqlı maraq kəsb edən sahələrdə ikitərəfli əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi perspektivlərini müzakirə etdilər. İki ölkə arasında enerji, sərmayələr, nəqliyyat bağlılığı, habelə biznes təmaslarının təşviqi sahələrində tərəfdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün geniş imkanların mövcud olduğu vurğulandı. Həmçinin müqavilə-hüquq bazasının genişləndirilməsi üçün ikitərəfli sənədlərin işçi qaydada razılaşdırılma prosesində olduğu qeyd edildi.

Telefon danışığı əsnasında prezidentlər diplomatik kanallar vasitəsilə səfərin yeni tarixlərinin razılaşdırılacağını bildirdilər.

**BEYNƏLXALQ PARALİMPIYA
KOMİTƏSİNİN PREZİDENTİ
ENDRÜ PARSONSDAN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizə ən səmimi təbriklərimi çatdırmaqdan böyük məmnunluq hissi duyuram.

Sizin müdrik liderliyiniz və hökumətinizin paraidman təşəbbüslərinə fəal sərmayə qoyması ilə Azərbaycan Respublikası Paralimpiya hərəkətində köklü dəyişikliklərə nail olub.

Bir daha Sizə səmimi təbriklərimi çatdırır və paraidman növlərinin daha da inkişafı üçün birgə səylərimizin davam edəcəyinə əmin olduğumu bildirirəm.

**QƏTƏR ƏMİRİ ŞEYX TƏMİM
BİN HƏMƏD AL TANİDƏN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizə Qətər Dövlətinin adından və şəxsən öz adımdan səmimi salamlarımı və təbriklərimi çatdırmaqdan məmnunluq duyuram.

Zati-alinizə möhkəm cansağlığı, firavanlıq, ölkənizə və qardaş xalqınıza daha çox rifah və inkişaf, eləcə də ölkələrimiz arasında ikitərəfli əlaqələrin davamlı inkişafını diləyirəm.

**QƏTƏR ƏMİRİNİN MÜAVİNİ
ŞEYX ABDULLAH BİN HƏMƏD
AL TANİDƏN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizə təbriklərimi və ən xoş arzularımı çatdırmaqdan məmnunam.

Zati-alinizə firavanlıq və xoşbəxtlik, qardaş ölkənizə isə davamlı sülh və sabitlik arzulayıram.

**FİLİPPİN PREZİDENTİ
FERDİNAND MARKOSDAN**

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Möhtərəm cənab Prezident!

Yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Filippin hökuməti və xalqı adından Sizə ən səmimi təbriklərimi çatdırıram.

Sülhün və sabitliyin qorunub saxlanması, Azərbaycan dövləti və xalqı üçün daha çox inkişafa, rifaha nail olunması kimi vacib missiyanızda Sizə uğurlar arzulayıram.

Xalqlarımızın mənafeyi naminə qarşılıqlı maraq doğuran sahələrdə birgə çalışaraq Filippin ilə Azərbaycan arasında daha sıx ikitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə sadıqlıyımı bir daha təsdiq edirəm.

Zati-aliləri! Ən yüksək ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSIAL ŞƏBƏKƏ
HESABLARINDAN**

31 mart 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sosial şəbəkə hesablarında 31 Mart – Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə bağlı paylaşım etmişdir.

Paylaşdığı fotonun üzərində: «31 Mart – Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü» sözləri yazılıb.

RUMİNİYANIN ENERGETİKA NAZİRİ SEBASTİAN İOAN BURDUJA İLƏ GÖRÜŞ

1 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 1-də Rumıniyanın Energetika naziri Sebastian İoan Burdujanı qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan ilə Rumıniya arasında strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin olduğu məmnunluqla vurğulanaraq, bütün istiqamətlər üzrə əməkdaşlığın genişləndiyi bildirildi.

Azərbaycan Prezidenti ikitərəfli münasibətlərin fəal inkişaf mərhələsində olduğunu qeyd edərək, dövlət başçıları, eləcə də digər səviyyələrdə həyata keçirilən qarşılıqlı səfərlərin əlaqələrimizin genişlənməsi baxımından əhəmiyyətini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Bakıda keçirilən Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Rumıniya Hökuməti arasında iqtisadi-ticari əlaqələr və elmi-texniki əməkdaşlıq üzrə birgə Komissiyaanın 8-ci iclasının münasibətlərimizin perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından önəminə toxunaraq, bu iclasın gündəliyində enerji ilə yanaşı, digər sahələrə aid məsələlərin də olduğunu məmnunluqla qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanda enerji sektorunda, xüsusilə indiki dövrdə «yaşıl enerji» sahəsində böyük layihələrin reallaşdırıldığını deyərək, ötən ay Bakıda keçirilmiş «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası

çərçivəsində nazirlərin 10-cu və «Yaşıl Enerji» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 2-ci iclasının önəmini vurğuladı.

Sebastian İoan Burduja İlham Əliyevə Prezident seçkilərində qələbə və COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi münasibətilə təbriklərini çatdırdı. Qonaq dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən işlərin, Bakının gözəlliyinin və inkişafının onlarda dərin təəssürat doğurduğunu dedi.

Azərbaycan Prezidenti təbriklərə və xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Söhbət zamanı energetika sahəsində xeyli irəliləyişin olduğu vurğulanaraq, Azərbaycandan təbii qazın və Qara dəniz vasitəsilə «yaşıl enerji»nin Rumuniyaya ixracı ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Qeyd olundu ki, LNG, «yaşıl enerji» və qaz təchizatı layihələri üzrə müzakirələr davam edir və Azərbaycan şaxələndirilmiş şəkildə Rumıniyanın energetika bazarına daxil olmağı hədəfləyir.

Görüşdə ölkələrimiz arasında iqtisadi-ticari əlaqələrin genişləndiyinə toxunuldu, ötən il ticarət dövriyyəsinin daha əvvəlki illə müqayisədə təqribən 30 faiz artaraq 670 milyon ABŞ dollarına çatdığı qeyd olundu, investisiya sahəsində də əməkdaşlığın möhkəmləndiyi bildirildi. SOCAR-ın Rumıniyada çox aktiv fəaliyyətinə toxunularaq, onun bu ölkənin yanacaq bazarında kifayət qədər əhəmiyyətli yer tutduğu diqqətə çatdırıldı.

Söhbət zamanı kənd təsərrüfatı, səhiyyə və təhsil sahələrində də əməkdaşlığın genişlənməsi məmnunluqla vurğulandı.

**MÜSƏLMAN AĞSAQQALLARI
ŞURASININ BAŞ KATİBİ
MƏHƏMMƏD ƏBDÜLSALAM
İLƏ GÖRÜŞ**

2 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 2-də Müsəlman Ağsaqqalları Şurasının baş katibi Məhəmməd Əbdülsalamı qəbul etmişdir.

Azərbaycanın islam həmrəyliyinin gücləndirilməsi istiqamətində böyük səylər göstərdiyini qeyd edən dövlətimizin başçısı 2020-ci ildə işğaldan azad edilmiş Şuşa şəhərinin «İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı» elan olunduğunu xatırladaraq, bu qərarın bütün islam dünyasının Azərbaycana göstərdiyi böyük dəstəyin təzahürü olduğunu bildirdi və gələn ay Şuşada təntənəli tədbirlərin keçiriləcəyini məmnunluqla vurğuladı.

Məhəmməd Əbdülsalam Müsəlman Ağsaqqalları Şurasının sədri, əl-Əzhər inşeyxi, böyük imam Əhməd ət-Tayyib həzrətlərinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Əhməd ət-Tayyib həzrətlərinə çatdırmağı xahiş etdi.

Qonaq şeyx həzrətlərinin Prezident İlham Əliyevin sülhün bərqərar olması istiqamətində göstərdiyi səyləri yüksək dəyərləndirdiyini vurğuladı. O qeyd etdi

ki, müharibədən çıxmış Azərbaycanın dövlət başçısının öz çıxışlarında sülhə çağırışları heyratamizdir və təsadüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyevin saxlanılan şəxslərin mübadiləsi və sülhün bərqərar olunması istiqamətində irəli sürdüyü təşəbbüsdən sonra Müsəlman Ağsaqqalları Şurası bəyanatla çıxış edib.

Dövlətimizin başçısı diqqətə çatdırdı ki, Azərbaycanın 28 ildən artıq müddətdə Ermənistanın işğalı və hərbi təcavüzü ilə üzləşməsinə baxmayaraq, məhz ölkəmiz 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra Ermənistan ilə münasibətlərin normallaşdırılması və Cənubi Qafqazda davamlı sülhün təmin olunması üçün sülh müqaviləsi təşəbbüsü ilə çıxış edib. Prezident İlham Əliyev işğal dövründə Ermənistan tərəfindən Azərbaycanın maddi mədəniyyət nümunələrinin, həmçinin islam dininə aid ibadət ocaqlarının dağıldığını, bu xüsusda həmin ərazilərimizdə olan 67 məsciddən 65-nin tamamilə darmadağın edildiyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə Azərbaycanın həyata keçirdiyi bərpa-quruculuq işlərini qeyd etdi.

COP28-də iqlim naminə dini pavilyonun təşkil olunduğunu və 4000-dən çox insanın bu pavilyonu ziyarət etdiyini diqqətə çatdıran qonaq qeyd etdi ki, əl-Əzhərin şeyxi, böyük imam Əhməd ət-Tayyib həzrətlərinin bir-başə dəstəyi və onun Roma Papası ilə birgə əməkdaşlığı şəraitində COP28-də dünyanın 30-dan çox dini liderinin iştirakı ilə tədbir keçirilib və bu tədbirdə dini liderlər global iqlim dəyişikliyinə qarşısının alınması istiqamətində «Vicdan çağırışı» adlı bəyanat imzalayıblar. O, COP29 çərçivəsində də ev sahibi ola-

raq Azərbaycanla əməkdaşlıq şəraitində belə bir tədbiri keçirmək niyyətində olduqlarını bildirdi.

Prezident İlham Əliyev dinlərarası və mədəniyyətlərarası dialoqun təşviqində Azərbaycanın mühüm rol oynadığını vurğulayaraq, bu xüsusda Bakıda keçirilən mötəbər tədbirlərə toxundu. Dövlətimizin başçısı yaxın zamanda ISESCO, UNESCO və BMT Sivilizasiyalar Alyansının dəstəyi ilə Azərbaycanda Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun yenidən keçiriləcəyini bildirdi. Prezident İlham Əliyev COP29 çərçivəsində də Azərbaycanın dinlərarası dialoqun təşviqinə dəstək verməyə, bunun bir nümunəsi kimi, dünya dini liderlərinin görüşünün keçirilməsinə və bu sahədə əməkdaşlığa hazır olduğunu vurğuladı.

Söhbət zamanı islam dünyasında məzhəblərarası dialoqun vacibliyinə toxunuldu, bu xüsusda Azərbaycanın nümunəsi uğurlu örnək kimi məmnunluqla qeyd olundu.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASI PREZİDENT
ADMINİSTRASIYASININ MÜDAFİƏ
SƏNAYESİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ
HALUK GÖRGÜNÜN RƏHBƏRLİK ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

2 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 2-də Türkiyə Respublikası Prezident Administrasiyasının Müdafiə Sənayesi Komitəsinin sədri Haluk Görgünün rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Nümayəndə heyətinə ASELSAN şirkətinin baş direktoru Ahmet Akyol, ASFAT şirkətinin baş direktoru Behçet Karataş, HAVELSAN şirkətinin baş direktoru Mehmet Akif Nacar, «Maşınqayırma və Kimya Sənayesi» şirkətinin baş direktoru İlhami Keleş, «REPKON Grup» şirkətinin prezidenti İbrahim Külekçi, ROKETSAN şirkətinin baş direktoru Murat İkinci, «Müdafiə Texnologiyaları və Mühəndislik» şirkətinin baş direktoru Özgür Güleryüz, «Türkiyənin Aviasiya və Kosmos Sənayesi – TUSAŞ» şirkətinin baş direktoru Temel Kotil daxildir.

Söhbət zamanı Azərbaycan–Türkiyə dostluq, qardaşlıq və müttəfiqlik əlaqələrinin bütün istiqamətlərdə, o cümlədən hərbi və müdafiə sənayesi sahəsində uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu, Haluk Görgünün

rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin ölkəmizə səfərinin əməkdaşlığımızın daha da genişlənməsi işinə töhfə verəcəyi vurğulandı.

Prezident İlham Əliyev Türkiyə hərbi sənaye kompleksinin məhsullarının keyfiyyət və səmərəliliyə görə artıq dünya səviyyəsində məşhurlaşdığını məmnunluqla qeyd etdi. Dövlətimizin başçısı eyni zamanda, Azərbaycanda müdafiə sənayesinin inkişafı ilə bağlı ciddi addımların atıldığını vurğuladı və bu baxımdan Türkiyənin aparıcı şirkətlərindən ibarət nümayəndə heyətinin ölkəmizə səfərinin əməkdaşlığımızın perspektivlərinin müzakirəsi üçün yaxşı imkanlar yaratdığını söylədi.

Qəbula görə minnətdarlığını bildirən Haluk Görgün böyük nümayəndə heyəti ilə Azərbaycana səfər etməklərindən məmnunluq duyduqlarını vurğuladı və Türkiyə müdafiə sənayesinin əsasını təşkil edən nüfuzlu şirkətlərin rəhbərlərinin burada təmsil olunduqlarını bildirdi. Haluk Görgün səfər çərçivəsində Türkiyə nümayəndə heyətinin tərkibində olan şirkətlər ilə Azərbaycanın müdafiə sənayesi şirkətləri arasında bir neçə istiqamətdə birgə fəaliyyətlə bağlı anlaşma memorandumlarının imzalanması barədə dövlətimizin başçısına məlumat verdi.

Türkiyənin Prezident Administrasiyasının Müdafiə Sənayesi Komitəsinin sədri Ramazan ayı münasibətilə təbriklərini və bu müqəddəs ayın Azərbaycan üçün xeyirli və bərəkətli olması ilə bağlı arzularını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Haluk Görgün Azərbaycanın Vətən müharibəsində əldə etdiyi inamlı Zəfəri vurğulayaraq, İlham Əliyevin Prezident seçkilərində qalib gəlməsini bir-birinin ardınca qazanılan qələbə hadisələri kimi qiymətləndirdi. O, Prezident seçkilərindən sonra dövlətimizin başçısının bu ilin fevralında Türkiyəyə rəsmi səfərinin əlaqələrimizin inkişafında rolunu qeyd etdi.

Sonda Azərbaycan Prezidentinə xatirə hədiyyəsi təqdim olundu.

**RUSİYA FEDERASIYASI SANKT-
PETERBURQ ŞƏHƏRİNİN QUBERNATORU
ALEKSANDR BEQLOV İLƏ GÖRÜŞ**

3 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 3-də Rusiya Federasiyası Sankt-Peterburq şəhərinin qubernatoru Aleksandr Beqlovu qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan ilə Rusiya arasında dostluq münasibətlərinin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi bildirildi, Azərbaycanın Rusiyanın ayrı-ayrı regionları, o cümlədən Sankt-Peterburq şəhəri ilə əməkdaşlığının ölkələrimiz arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi işinə töhfə verdiyi vurğulandı.

Söhbət zamanı Prezident İlham Əliyev ilə Aleksandr Beqlov arasında bundan əvvəl keçirilmiş görüşlər məmnunluqla xatırlandı, Sankt-Peterburq şəhərinin qubernatorunun ölkəmizə səfərinin səmərəli nəticələr verəcəyinə əminlik ifadə olundu və bu səfərin əməkdaşlığımızın perspektivlərinin müzakirəsi üçün yaxşı imkanlar yaratdığı bildirildi.

Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 ildəyi ilə bağlı Sankt-Peterburqda geniş tədbirlərin keçirildiyi xatırlandı. Bir sıra görkəmli azərbaycanlıların Sankt-Peterburq şəhərinin inkişafına verdikləri töhfə məmnunluqla qeyd edildi.

Görüşdə ticarət, iqtisadi, investisiya imkanlarının genişləndirilməsi, humanitar, mədəniyyət, təhsil sahələrində müvafiq qurumlar arasında əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi ilə bağlı məsələlər müzakirə olundu. Əlaqələrin möhkəmləndirilməsi üçün qarşılıqlı marağın olduğu bildirildi. Artıq 20 ildir ki, fəaliyyət göstərən Azərbaycan ilə Sankt-Peterburq şəhəri arasında iqtisadi və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq üzrə hökumətlərarası birgə Komissiyanın iclası çərçivəsində növbəti 4 il üçün «Yol xəritəsi»nin imzalanması məmnunluqla vurğulandı.

Sonda dövlətimizin başçısına xatirə hədiyyəsi təqdim olundu.

ABŞ DÖVLƏT KATİBİ ENTONİ BLİNKEN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

3 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə aprelin 3-də ABŞ Dövlət katibi Entoni Blinken telefonla zəng etmişdir.

Entoni Blinken aprelin 5-də ABŞ, Avropa İttifaqı və Ermənistan arasında keçiriləcək üçtərəfli görüşün Azərbaycan tərəfində narahatlıq doğurduğuna dair xəbərlər aldığını və bu xüsusda Prezident İlham Əliyevlə danışaraq, məsələyə aydınlıq gətirilməsini vacib hesab etdiyini bildirdi.

Dövlət katibi sözügedən görüşün əsas mahiyyətini Ermənistanın iqtisadi inkişafı məsələlərinin təşkil edəcəyini diqqətə çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, onda olan məlumata görə üçtərəfli görüşə hazırlıq prosesində Ermənistanla hərbi dəstək və birgə hərbi təlimlərin keçirilməsi, Azərbaycan ilə sərhədyanı ərazilərdə hərbi infrastrukturun yaradılması, Avropa İttifaqının Avropa sülh mexanizmi xətti ilə və ABŞ büdcəsi hesabına Ermənistanın silahlandırılması kimi məsələlər də müzakirə olunub. Dövlətimizin başçısı anti-Azərbaycan mahiyyəti daşıyan bu kimi addımların, o cümlədən Fransa tərəfindən Ermənistanın silahlandırılması si-

yasətinin regionda silah yarışına rəvac verdiyini və təxribatlara gətirib çıxaracağını nəzərə çatdırdı.

Telefon danışığı zamanı Entoni Blinken 5 aprel görüşünün Azərbaycana qarşı olmadığını vurğuladı.

Söhbət əsnasında Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh danışıqlarına dair müzakirə aparıldı.

Prezident İlham Əliyev Xarici İşlər nazirlərinin sülh müqaviləsinin mətni üzrə Berlində apardıqları danışıqların prosesin irəlilədilməsi baxımından faydalı olduğunu və danışıqların sürətləndirilməsinə ehtiyac olduğunu bildirdi.

Həmçinin dövlətimizin başçısı Qərbdə Azərbaycanın Ermənistanla hücum etmək niyyətində olduğu barədə səsləndirilən ittihamların tamamilə əsassız olduğunu vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev aprelin 2-də Parisdə Entoni Blinken ilə keçirilmiş mətbuat konfransında Fransa Xarici İşlər nazirinin yalan danışaraq, Azərbaycanı Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanıımaqda və Ermənistanla qarşı təhlükə mənbəyi olmaqda ittiham etdiyini bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın 2022-ci ildə Praga görüşü zamanı qəbul edilmiş bəyanata və Alma-Ata bəyanatına sadıq olduğunu vurğuladı.

Prezident İlham Əliyevin qənaətinə görə aprelin 5-də keçirilməsi planlaşdırılan ABŞ, Avropa İttifaqı və Ermənistan üçtərəfli görüşünün qeyri-şəffaf hazırlanması, qeyri-inklüziv xarakter daşması və Azərbaycanın haqlı iradlarına baxmayaraq, təxirə salınması Cənubi Qafqazda sülhə, əməkdaşlığa deyil,

ayırıcı xətlərin və nəticə etibarilə gərginliyin yaranmasına gətirib çıxaracaq.

Söhbət zamanı Azərbaycan və ABŞ arasında ikitərəfli əməkdaşlıq məsələlərinə də toxunuldu. Entoni Blinken bu ilin fevralında Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində Prezident İlham Əliyev ilə apardığı müzakirələri qeyd edərək, ölkəsinin müxtəlif sahələrdə Azərbaycan ilə əməkdaşlığı genişləndirmək niyyətində olduğunu vurğuladı. O həmçinin COP29 çərçivəsində iki ölkənin nümayəndə heyətlərinin təmaslarını qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində keçirilmiş görüşdə müzakirə olunan istiqamətlər üzrə Azərbaycanın da ABŞ ilə ikitərəfli əlaqələrinin inkişafında maraqlı olduğunu, COP29-un iqlim dəyişikliyi məsələləri və «yaşıl texnologiyalar» sahəsində ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq üçün yaxşı imkanlar yaratdığını bildirdi.

**SENEQAL RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB BASSİRU DİOMAY FAYA**

Hörmətli cənab Prezident!

Seneqal Respublikasının Prezidenti kimi fəaliyyətə başlamağınız münasibətilə Sizi səmimi-qəlbdən təbrik edir, dost Seneqal xalqının rifahı naminə məsul fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan–Seneqal dostluq əlaqələri xoş ənənələrə malikdir. Ölkələrimizin həm ikitərəfli qayda-da, həm də beynəlxalq təşkilatlar, xüsusilə də BMT və «Qoşulmama Hərəkatı» çərçivəsində səmərəli əməkdaşlığı məmnunluq doğurur.

Müasir dövrdə hələ də davam edən neokolonializm siyasətinin aradan qaldırılması istiqamətində Sizin apardığınız qətiyyətli fəaliyyət təqdirəlayiqdir. Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyi dövründə təsis olunmuş Bakı Təşəbbüs Qrupuna dəstəyiniz kolonializmə və onun yeni formalarına qarşı mübarizənin aparılması, müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən xalqların haqlarının qorunması və onların təbii hüquqlarının təmin edilməsi naminə səylərinizin bariz təzahürüdür.

İnanıram ki, Azərbaycan ilə Seneqal arasında münasibətlərin xalqlarımızın mənafelərinə uyğun olaraq bundan sonra da dostluq məcrasında inkişafı, çoxtərəfli təsisatlarda səmərəli əməkdaşlığımızın

müvəffəqiyyətlə davam etdirilməsi yolunda birgə səylər göstərəcəyik.

Bu xoş fürsətdən istifadə edərək, Seneqal Respublikasının milli bayramı – Müstəqillik Günü münasibətilə də Sizi və xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik edir, ən səmimi arzularımı çatdırıram.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 4 aprel 2024-cü il

KONQO RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ DENİ SASSU-NQESSONUN RƏSMİ QARŞILANMA MƏRASİMİ

4 aprel 2024-cü il

*Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gəlmiş
Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqessonun
nün aprelin 4-də rəsmi qarşılama mərasimi olmuşdur.*

*Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı
meydanda Konqo Prezidentinin şərəfinə Fəxri qarovul
dəstəsi düzülmüşdü.*

*Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Konqo Prezidenti
Deni Sassu-Nqessonun qarşıladı.*

*Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Konqo Prezidentinə
raport verdi.*

*Prezident Deni Sassu-Nqesso Azərbaycan əsgərlərini
salamladı.*

*Dövlət başçıları Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından
keçdilər.*

*Konqo Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının
Dövlət himnləri səsləndirildi.*

*Azərbaycan nümayəndə heyəti Konqo Prezidentinə,
Konqo nümayəndə heyəti isə Azərbaycan Prezidentinə
təqdim olundu.*

*Fəxri qarovul dəstəsi hərbi marşın sədaları altında
Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Konqo Prezidenti
Deni Sassu-Nqessonun qarşısından keçdi.*

Dövlət başçıları rəsmi foto çəkdirdilər.

**KONQO RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ DENİ SASSU-NQESSO
İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

4 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin aprelin 4-də Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqesso ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

4 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin aprelin 4-də Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqesso ilə geniş tərkibdə görüşü keçirilmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli qonaqlar!

Mən Sizi bir daha salamlayıram, Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

Sizin səfəriniz çox böyük əhəmiyyət daşıyır və bu gün təkbətək görüşdə bir çox məsələləri geniş müzakirə etdik. Gündəliyimiz kifayət qədər genişdir. Biz bu gün siyasi, iqtisadi, investisiya, energetika və digər sahələrdə mümkün olan əməkdaşlıq haqqında danışdıq. Müzakirə olunan bütün məsələlərlə bağlı bizim fikrimiz üst-üstə düşür. Təbii ki, səfəriniz bizim gələcək əməkdaşlığımıza da çox müsbət təsir göstərəcək. Bizim siyasi əlaqələrimiz daha da möhkəmlənəcək. Ümid edirəm ki, səfərdən sonra əldə edilmiş razılaşmaların icrası nəticəsində ticarət dövriyyəsində müsbət dinamika yaranacaq. Energetika və kənd təsərrüfatı sektorlarındakı əməkdaşlıq haqqında Sizinlə bu gün geniş fikir mübadiləsi apardıq və yenə də fikir ayrılığı yoxdur. COP29-la bağlı bir-

gə işləməyə hazırıq və bizə verdiyiniz dəstəyə görə Sizə təşəkkürümü bildirirəm.

Bu gün eyni zamanda, təhsil, mədəniyyət və digər sahələrdəki əməkdaşlıq imkanlarını da müzakirə etdik və apardığımız müzakirələr bir daha göstərdi ki, bizim bu məsələ ilə də bağlı vahid mövqemiz vardır. Sizin rəsmi səfərinizdən öncə Konqo-dan və Azərbaycandan nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı surətdə səfərləri təşkil edilmişdi. Bu, səfərə hazırlıq məqsədi daşıyan addımlar idi. Əminəm ki, bu gün imzalanacaq sənədlər və əldə edilmiş razılaşmalar bizim əməkdaşlığımızı xeyli dərəcədə gücləndirəcəkdir. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Deni Sassu-Nqesso: Cənab Prezident!

Mən ilk növbədə, Sizə təşəkkürümü ifadə etmək istərdim ki, bizə şərait yaratdınız, biz sizin gözəl ölkənizi, gözəl şəhərinizi, paytaxtınızı ziyarət edə bildik. Biz uzun müddətdir ki, Bakı haqqında eşidirik və Sizin dəvətiniz sayəsində Azərbaycanı və Bakını görə bildik. Buna görə Sizə bir daha təşəkkürümü ifadə edirəm.

Siz bizim təkbətək görüşümüzün icmalını etdiniz. Mən sadəcə, bir-iki şərh vermək istərdim ki, bizim ölkələrimiz arasında çox böyük potensial var və o bizim əhalimiz üçün inkişafa töhfə verə bilər. Mən qeyd etmişdim ki, ölkəmizin çox böyük kənd təsərrüfatı potensialı var və biz əkin sahələrinin bəlkə də cəmi 3 faizini istifadə edirik, bu da o deməkdir ki, yerdə qalan sahələr də istifadə üçün hazırdır. Bizim bol su mənbələrimiz və ilboyu şəfəq saçıran Günəşimiz var. Biz bu potensialdan və sizin bu sahədəki böyük təc-

rübənizdən kənd təsərrüfatımızın inkişafı üçün istifadə edə bilərik. Məsələn, biz Konqoda məhsul istehsal edə və sonra onu ixrac edə bilərik.

Mən eyni zamanda, qeyd etmək istərdim ki, bərpa olunan enerji sahəsində də bizim çox böyük potensialımız var və Azərbaycanın bu sahədəki zəngin təcrübəsindən biz də yararlanma bilərik.

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

4 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqessonun iştirakı ilə aprelin 4-də Azərbaycan–Konqo sənədlərinin imzalanması mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqesso «Azərbaycan Respublikası və Konqo Respublikası arasında əməkdaşlıq haqqında Bəyannamə»ni imzaladılar.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti Rövsən Nəcəf və Konqo Respublikasının Milli Neft Cəmiyyətinin baş direktoru Maixent Raoul Ominqa «Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə Konqo Milli Neft Şirkəti arasında təlim haqqında Anlaşma Memorandumu»nu imzaladılar.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti Rövsən Nəcəf və Konqo Respublikasının Milli Neft Cəmiyyətinin baş direktoru Maixent Raoul Ominqa «Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə Konqo Milli Neft Şirkəti arasında «Congolaise de Raffinage» Neft Emalı zavodunun

---

təkmilləşdirilməsi və genişləndirilməsi haqqında Şərtlər Razılığı»nu imzaladılar.

Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər naziri Muxtar Babayev və Konqo Respublikasının Ətraf Mühit, Dayanıqlı İnkişaf və Konqo Hövzəsi naziri Arlett Soudan Nonault «Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi və Konqo Respublikasının Ətraf Mühit, Davamlı İnkişaf və Konqo Hövzəsi Nazirliyi arasında ətraf mühit, təbii sərvətlərin davamlı idarə olunması və iqlim dəyişmələri üzrə əməkdaşlıq sahəsində Niyyət Protokolu»nu imzaladılar.

**KONQO RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ DENİ SASSU-NQESSO
İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

4 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqesso aprelin 4-də mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin
bəyanatı**

Hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

İlk növbədə, cənab Prezident, bir daha Sizi Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram, xoş gəlmisiniz! Sizin səfəriniz tarixi səfərdir. İlk dəfədir ki, Konqo Respublikasının Prezidenti Azərbaycana rəsmi səfər edir. Artıq demək mümkündür ki, səfərin çox gözəl nəticələri olacaqdır.

Biz indicə əməkdaşlıq haqqında Bəyannamə imzaladıq. Bu çox önəmli və sanballı bir sənəddir, əməkdaşlığımızın perspektivlərini müəyyən edəcəkdir. Əminəm ki, Konqo ilə Azərbaycan arasında güclü dostluq əlaqələri yaradılacaqdır.

Bu gün həm təkbətək görüş əsnasında, həm də heyətlərin iştirakı ilə görüşdə bir çox önəmli məsələlər müzakirə olundu, fikir birliyi ifadə edildi. Siyasi əlaqələrimizin bundan sonra uğurla inkişaf edəcəyinə heç kimdə şübhə yoxdur və bu gün imzalanmış əməkdaşlıq haqqında Bəyannamə bunu bir daha təsdiq edir.

Biz bundan sonra da beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qarşılıqlı dəstək əsasında qarşılıqlı fəaliyyətimizi davam etdirəcəyik, xüsusilə BMT-də və «Qoşulmama Hərəkatı» çərçivəsində. «Qoşulmama Hərəkatı»na bu ilin yanvar ayına qədər 4 il uğurla sədrlik etmiş Azərbaycan Konqonun dəstəyini hər zaman hiss etmişdir. Bizim təşəbbüslərimizə Konqo hər zaman öz dəstəyini vermişdir və bunun nəticəsində sədrliyimiz dövründə «Qoşulmama Hərəkatı»nın institusional inkişafı da təmin edilmişdir. Parlament Şəbəkəsi, Gənclər və Qadınlar platformaları məhz sədrliyimiz dönəmində yaradılmışdır. Bu gün «Qoşulmama Hərəkatı» əvvəlki dövrlərə nisbətən daha güclü təşkilatdır. Bu təşkilatın dünya miqyasında və dünyada gedən proseslərdə oynadığı rolunun artırılması hesab edirəm ki, hamımızın marağındadır. «Qoşulmama Hərəkatı» BMT-dən sonra ikinci böyük təsisatdır, 121 üzvü vardır. Biz bu təsisatın, bu hərəkatın gələcək inkişafı ilə bağlı geniş fikir mübadiləsi aparmışıq.

Onu da bildirməliyəm ki, «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrlik dövründə bizim prioritetlərimizin içində neokolonializmə qarşı mübarizə məsələləri durmuşdu, bu gün də bu belədir. Bizim xarici siyasət

istiqlamətləri arasında bu sahə xüsusi önəm daşıyır. Bir müddət əvvəl Azərbaycanda Bakı Təşəbbüs Qrupu yaradılmışdır. Bu, beynəlxalq qurumdur, əsas məqsədi kolonializmin, yəni müstəmləkəçiliyin yeni təzahürlərinə qarşı mübarizə aparmaq və bu gün müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən xalqları dəstəkləmək, o xalqların hüquqi əsaslar üzərində azadlığa qovuşmasını təmin etməkdir. Bakı Təşəbbüs Qrupu bu gün dünya miqyasında böyük hörmətə malik olan qurumdur və yenə də deyirəm ki, bu qurumun fəaliyyətinin nəticələri göz qabağındadır.

Biz bu gün təbii ki, iqtisadi sahədə də əməkdaşlıq haqqında geniş fikir mübadiləsi apardıq. Nümayəndə heyətlərinin üzvlərinə konkret tapşırıqlar verildi. Azərbaycan Konqoda bir çox investisiya layihələrində iştirak etmək fikrindədir, ilk növbədə, kənd təsərrüfatı sahəsində. Bərpa olunan enerji sahəsində, energetika sahəsində, mədəncilik və digər sahələrdə əməkdaşlıq üçün çox gözəl perspektivlər vardır. Bu gün müzakirə aparıldı, müvafiq göstərişlər verildi və əminəm ki, gələcək aylar ərzində bizim nümayəndələrimiz bir-biri ilə sıx təmasda olacaqlar.

Onu da bildirməliyəm ki, rəsmi səfər ərəfəsində səfəri yaxşı hazırlamaq və yaxşı nəticələrə nail olmaq üçün qarşılıqlı surətdə Konqodan Azərbaycana, Azərbaycandan Konqoya nümayəndə heyətlərinin səfərləri də təşkil edilmişdi. O səfərlər də göstərdi ki, bizim strateji əməkdaşlığımız üçün çox gözəl zəmin vardır.

Bu gün bir məsələ də müzakirə edildi. Cənab Prezident xatırlatdı ki, vaxtilə sovet dövründə Kon-

qodan olan tələbələr Azərbaycanda ali məktəblərdə təhsil almışlar, biz bu ənənəni bərpa etmək istəyirik və müvafiq göstərişlər verildi.

Mən deyəndə ki, bu, tarixi səfərdir, ilk səfər olduğuna görə demirəm. Hesab edirəm ki, məzmun, mahiyyət nöqteyi-nəzərindən də bu səfəri tarixi səfər adlandırmaq olar. Ölkələrimiz arasındakı əlaqələrdə yeni səhifə açılır. Biz öz siyasi iradəmizi ortaya qoymuşuq və əminəm ki, əldə edilmiş bütün razılaşmalara birgə səylərlə çatacağıq.

Mən bu gün cənab Prezidenti COP29 tədbirində iştirak etmək üçün dəvət etdim və nümayəndə heyətinin üzvlərinə göstəriş verildi ki, bu məsələ ilə də bağlı ciddi əməkdaşlıq yaradılsın. Azərbaycan COP29-un Prezidenti kimi, bu tədbirə çox ciddi hazırlaşır və burada Konqo ilə həm ikitərəfli formatda, həm də çox-tərəfli formatda əməkdaşlıq etmək hesab edirəm ki, məqsədəmüvafiq ola bilər.

Bir daha, hörmətli cənab Prezident, Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Sizə cansağlığı, xalqınıza daim firavanlıq və rifah arzulayıram. Sağ olun.

Konqo Prezidenti Deni Sassu-Nqessonun bəyanatı

Cənab Prezident!

Hörmətli dostlar, media nümayəndələri!

Cənab Prezident bir az əvvəl tarixi məqamlardan danışdı və bu həqiqətdir. Biz Azərbaycan ilə Konqo arasında əlaqələrdə tarixi anlar yaşayırıq.

Mən cənab Prezidentə səmimi-qəlbdən təşəkkür etmək istərdim ki, bizi dəvət edərək bu rəsmi səfəri reallaşdırmaq üçün şərait yaratdı. Bu səfər bizə bu ölkənin gözəlliyini, iqtisadi inkişafını, Bakının gözəlliyini görmək imkanı verdi. Cənab Prezident, mən bu dəvətə görə Sizə təşəkkür etmək istərdim.

Prezident bizə Konqo ilə Azərbaycan arasında bütün sahələrdə əməkdaşlıq səhifəsini yaratmaq imkanını verdi. Cənab Prezident bir az əvvəl apardığımız danışıqların bir sıra aspektlərini çox yaxşı şərh etdi. Əlavə etmək istərdim ki, biz «Qoşulma Hərəkəti»ndakı sədrliyi zamanı Prezidentin liderliyini alqışlayırdıq. Həmçinin Azərbaycanın bu yaxınlarda digər ağır mübarizə sahəsində – iqlim dəyişiklikləri sahəsində oynayacağı rolu alqışlayırıq, çünki Azərbaycan COP29-a ev sahibliyi edəcək. Biz ölkələrimiz arasında qurulmuş əlaqələri və Azərbaycanı COP29-a hazırlıq çərçivəsində alqışlayırıq. Biz Azərbaycan rəsmilərini dəvət etdik ki, iqlim dəyişikliklərinə qarşı mübarizədə ölkəmizin yanında olsunlar. Biz Prezidentə Konqoda, Brazzavildə təşkil etdiyimiz dünyanın ən böyük 3 tropik meşə hövzəsi – Amazoniya, Cənub-Şərqi Asiyada Borneo Mekonq və Konqo hövzəsi Sammitində güddüyümüz məqsədlər barəsində məlumat verdik. Bu sammit ötən ilin oktyabrında keçirilib və biz cənab Prezidentə yalnız bu sammitin uğuru barədə məlumat verə bilərik. Ondan sammitin nəticələrini nəzərə almasını ancaq xahiş edə bilərik, çünki bu il Azərbaycan COP29-a ev sahibliyi edəcəkdir.

Biz eyni zamanda, bu il iyulun 2–3-də Brazzavil-də keçiriləcək Afrika və Qlobal Meşəsalma Onilliyi tədbiri barədə məlumat verdik. Bu, Şarm-əl-Şeyxdə keçirilmiş COP zamanı Konqo tərəfindən irəli sürülmüş təşəbbüsdür. Biz Afrika və Qlobal Meşəsalma Onilliyi ideyasını irəli sürdük. Bu ideyanı konkretləşdirmək, bu layihəni reallaşdırmaq üçün Afrika İttifaqı, BMT və Konqo konfrans təşkil edəcək. Biz COP29-un təşkili ilə məşğul olan Azərbaycan rəsmilərini bu ideyanın reallaşdırılması və sonra onun Nyu Yorkda BMT Baş Assambleyasının növbəti sessiyasında qəbul olunması üçün iyulda bizə qoşulmağa dəvət etdik.

Prezident tərəfindən digər əməkdaşlıq məsələlərinə də toxunuldu. Karbohidrogen, kənd təsərrüfatı, mədəncilik, informasiya, bərpa olunan enerji sahələrində iki ölkənin mühüm potensialının olduğu qeyd edildi. Biz öhdəlik götürdük ki, ölkələrimiz arasında qeyd olunan bütün sektorlarda əməkdaşlığı inkişaf etdirək. Prezidentin də dediyi kimi, biz öz nümayəndələrimizə təlimat verdik ki, bu layihələri yekunlaşdırmaq üçün birgə işləsinlər. Biz danışıqlarımızın nəticələrindən çox məmnunuq. Burada bizə göstərilən səmimi və dostcasına qəbula görə çox xoşbəxtik.

Biz inanırıq ki, burada ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq istiqamətində çox yaxşı addımlar atdıq və biz mütləq qalib olacağıq. Mən cənab Prezidentdən xahiş etdim ki, Konqoya dostluq səfəri etməklə bizi şərəfləndirsin. Mən ona dəvətnamə göndərəcəyəm və biz Prezidenti ölkəmizdə qəbul etməkdən

şərəf duyacağıq. Bu da başqa bir tarixi hadisə olacaq. Prezidentin bizim ölkəmizə səfəri məhsuldar əməkdaşlığımızda növbəti addım olacaqdır.

Mən bizim tərəfimizdən ünvanlanmış bütün sorğulara müsbət cavab verdiyinə görə cənab Prezidentə təşəkkürümü ifadə edirəm. Bildirmək istədim ki, biz beynəlxalq səviyyədə – istər BMT, istər «Qoşulmama Hərəkatı» çərçivəsində, istərsə də digər sahələrdə birlikdə mübarizə aparacağıq. Çünki söhbətimiz zamanı fikirlərimizin bir-biri ilə yüksək səviyyədə üst-üstə düşdüyünü gördük. Cənab Prezidentin və mənim tərəfimdən imzalanmış Bəyannamə mühüm mərhələdir. Fikrimcə bu, gələcək aylarda və illərdə ölkələrimiz arasında bütün sahələrdə fəaliyyəti istiqamətləndirəcəkdir.

Sonda mən bu qəbula və keçirdiyimiz görüşlərin uğurlu olmasına görə cənab Prezidentə təşəkkürümü bildirirəm.

**KONQO RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
DENİ SASSU-NQESSONUN ŞƏRƏFİNƏ
VERİLMİŞ RƏSMİ NAHARDA İŞTİRAK**

4 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından aprelin 4-də Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqessonun şərəfinə rəsmi nahar verilmişdir.

Hər iki ölkənin Prezidenti rəsmi naharda iştirak etdilər.

AVROPA KOMİSSİYASININ PREZİDENTİ URSULA FON DER LYAYEN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

4 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə aprelin 4-də Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula fon der Lyayen telefonla zəng etmişdir.

Telefon danışığı əsnasında tərəflər Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlığın inkişaf perspektivlərini müzakirə etdilər, bu xüsusda, bərpa olunan enerji, nəqliyyat bağlantıları, enerji təhlükəsizliyi və digər əməkdaşlıq sahələri qeyd olundu.

Söhbət zamanı 2022-ci ildə Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında imzalanmış enerji sahəsində strateji tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunun əhəmiyyəti vurğulandı.

Azərbaycanın sədrliyi ilə Bakıda keçiriləcək COP29-un iqlim fəaliyyəti və «yaşıl keçid» sahəsində əməkdaşlıq üçün əlverişli imkanlar yaratdığı bildirildi.

Avropa Komissiyasının Prezidenti Avropa İttifaqının humanitar minatəmizləmə fəaliyyətində Azərbaycana dəstək göstərməyə hazır olduğunu vurğuladı.

Telefon danışığında aprelin 5-də Brüsseldə keçiriləcək üçtərəfli görüş məsələsi qaldırıldı.

Prezident İlham Əliyev ABŞ Dövlət katibi Entoni Blinken ilə müzakirə olunduğu kimi, bu görüşlə bağlı Azərbaycan tərəfinin mövqeyini ifadə etdi və regional inklüzivliyin vacibliyini bildirdi.

**TÜRKİYƏNİN SABİQ XARİCİ İŞLƏR
NAZİRİ, TÜRKİYƏ BÖYÜK MİLLƏT
MƏCLİSİNİN ÜZVÜ VƏ NATO
PARLAMENT ASSAMBLEYASIN-
DAKİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİNİN
RƏHBƏRİ MÖVLUD ÇAVUŞOĞLU
İLƏ GÖRÜŞ**

5 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 5-də Türkiyənin sabiq Xarici İşlər naziri, Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü və NATO Parlament Assambleyasındakı nümayəndə heyətinin rəhbəri Mövlud Çavuşoqlunu qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Mövlud Çavuşoqluya ölkəmizdə böyük hörmət bəsləndiyini vurğulayaraq, onun bütün dövrlərdə Azərbaycanın yanında olmasını yüksək qiymətləndirdiyini bildirdi və xalqımızın bunu çox dəyərləndirdiyini qeyd etdi. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, xüsusilə İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Mövlud Çavuşoğlu müntəzəm surətdə çox önəmli açıqlamalar verib. O, bütün dünyaya Türkiyənin səsinə çatdırıb ki, Azərbaycan tək deyil, Türkiyə onun yanındadır. Bu açıqlamalar öz növbəsində, Azərbaycanın işinə qarışmaq istəyən qüvvələrin qarşısının alınmasında önəmli rol oynayıb.

Dövlətimizin başçısı bu gün Azərbaycan–Türkiyə birliyinin daha da güclənməsinin önəmini qeyd edərək bildirdi ki, hazırda dünyada, o cümlədən Cənubi Qafqazda proseslər çox təhlükəli istiqamətdə gedir və bununla bağlı Azərbaycan haqlı olaraq öz narahatlığını ifadə edir. Belə ki, Cənubi Qafqaz üçün cızılan plan gələcəkdə böyük fəlakətə gətirə bilər.

Azərbaycan Prezidenti bildirdi ki, Qarabağı işğaldan azad etməyimiz, xüsusilə keçən ilin sentyabrında həyata keçirdiyimiz antiterror əməliyyatı bəzi qüvvələri narahat edib. Bizim haqq yolunda olduğumuzu, öz əzəli torpaqlarımızı bütün beynəlxalq qanunlar çərçivəsində hərbi yolla azad etdiyimizi vurğulayan Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, o vaxtdan bu gündək bizə olan təzyiqlər durmadan davam edir. Avropa Parlamenti təhqirlə dolu çirkin qətnamələr qəbul edib. AŞPA nümayəndə heyətimizi səsvermə hüququndan məhrum edib. Bunlar çox mənfi fəsadlara gətirə biləcək addımlardır və bunun yeganə səbəbi Qarabağı işğaldan azad etməyimizdir.

Bu gün ABŞ, Avropa İttifaqı və Ermənistan arasında Brüsseldə keçiriləcək üçtərəfli görüşə toxunan dövlətimizin başçısı bildirdi ki, bununla Cənubi Qafqaz üçün növbəti təhlükə mənbəyi yaradılır. Halbuki son günlər həm ABŞ-ın, həm də Avropa İttifaqının yüksək vəzifəli şəxsləri onların təşəbbüsü ilə baş tutan telefon danışıqları əsnasında bizi inandırmağa çalışmışlar ki, bu görüş Azərbaycanın əleyhinə deyil.

Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, lakin biz bunun Azərbaycanın və Cənubi Qafqazda işbirliyinin

*əleyhinə olduğunu bilirik. Bu, ayırıcı xətlərin yara-
dılması və ölkəmizi təcrid etmək məqsədi güdür.*

*Dövlətimizin başçısı bir daha qeyd etdi ki, keçən ilin
sentyabrından indiyədək Avropa Parlamentinin, Avro-
pa Şurasının Azərbaycan əleyhinə bəyanatlar verməsi,
Ermənistanı Cənubi Qafqazda bir silahlı forpost kimi
yaratmaq cəhdləri gələcəkdə çox böyük fəsadlar törə-
dəcək. Biz bununla bağlı ABŞ və Avropadakı tərəfdaş-
larımıza xəbərdarlıq etmək üçün açıqlamalar verdik.*

*Geosiyasi vəziyyətin dəyişdiyini deyən Prezident
İlham Əliyev belə bir şəraitdə Azərbaycan–Türkiyə
birliyinin hər zaman olduğu kimi, bu gün də güclü ol-
masının vacibliyini qeyd etdi və bu birliyi pozmaq istə-
yənlərin arzularının puç olacağına əminliyini bildirdi.*

*Xoş sözlərə görə minnətdarlığını ifadə edən Möv-
lud Çavuşoğlu Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ər-
doğanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.*

*Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnət-
darlığını bildirdi, onun da salamlarını Rəcəb Tayyib
Ərdöğana çatdırmağı xahiş etdi.*

*Mövlud Çavuşoğlu hər zaman olduğu kimi, bu də-
fə də doğma Azərbaycanda olmalarından böyük se-
vinc hissi keçirdiklərini dedi. O, İlham Əliyevi Prezi-
dent seçkilərində inamlı qələbə münasibətilə təbrik
edərək, bunu Azərbaycan xalqının dövlətimizin baş-
çısına Qarabağda Zəfər qazanan Ali Baş Komandan
kimi yüksək etimadının təzahürü olduğunu söylədi.*

*Azərbaycan Prezidentinin andiçmə mərasimindəki
çıxışında Türk Dünyasını bizim bir ailəmiz adlandırdı-
ğını qeyd edən Mövlud Çavuşoğlu diqqətə çatdırdı
ki, dövlətimizin başçısının bu çıxışında Türk Dünya-*

---

sının birliyi ilə bağlı dediyi çox dəyərli fikirlər Türk Dünyasında böyük məmnunluqla qəbul olunub. Mövlud Çavuşoğlu vurğuladı ki, Prezident İlham Əliyev dünyada önəmli bir liderdir və onun Türk Dünyasının güclənməsi istiqamətində atdığı addımlar bütün Türk Dünyasına bəllidir.

Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, həqiqətən də Türk Dünyası bizim bir ailəmizdir və biz bu istiqamətdə çalışmalıyıq.

Mövlud Çavuşoğlu nəzərə çatdırdı ki, Azərbaycanın Qarabağ Zəfərini həzm edə bilməyən qüvvələr var və onlar bu istiqamətdə öz siyasətlərini aparmağa çalışırlar.

**ŞİMALİ KİPR TÜRK RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ERSİN TATAR
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

6 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə aprelin 6-da Şimali Kipr Türk Respublikasının Prezidenti Ersin Tatar telefonla zəng etmişdir.

Ersin Tatar Azərbaycan Milli Məclisində Şimali Kipr Türk Respublikası ilə parlamentlərarası əlaqələr üzrə İşçi qrupunun yaradılmasına görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

Dövlətimizin başçısı parlamentlərarası əlaqələr üzrə İşçi qrupunun yaradılmasının xalqlarımız arasında əlaqələrin daha da güclənməsinə töhfə verəcəyini qeyd etdi.

RAMAZAN BAYRAMI MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK

Hörmətli həmvətənlər!

Sizi və dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan bütün soydaşlarımızı Ramazan bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hamınıza ən səmimi arzu və diləklərimi çatdırıram.

Ramazan ayı insanların qəlbini və təfəkkürünü nurlandıran, onları əmin-amanlığa, vəhdətə, əxlaqi saflığa dəvət edən mübarək aylardandır. Müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimin nazil olduğu bu ayda müsəlmanlar uca Yaradan qarşısında vicdani borc və vəzifələrini ləyaqətlə yerinə yetirmək, mənəvi-əxlaqi zənginliyin fərəhini yaşamaq fürsəti qazanırlar.

Xalqımız taleyinin ən çətin dövrlərində belə, öz tarixi köklərini, milli və mədəni dəyərlərini, adət-ənənələrini qoruyub saxlamışdır. İslam dünyasının ayrılmaz hissəsi olan Azərbaycanda dini bayram və mərasimlər hər il qeyd olunur və müsəlman aləmi ilə mənəvi həmrəyliyimizi təcəssüm etdirir. Builki Ramazan bayramı həm də 30 illik düşmən tapdağından azad edilmiş dədə-baba yurdlarımızda, Azərbaycanın bütün suveren ərazisində keçirilməsi ilə əlamətdardır.

Əziz bacı və qardaşlarım!

Orucluğu sınaqlarından alnıaçıq çıxan inanlı vətəndaşlarımız Ramazan ayını qürur və şükranlıq

hissləri ilə yola salırlar. Ölkəmizin hər yerində xalqımıza xas xeyriyyəçilik və yardımlaşma tədbirləri həyata keçirilir, şəhidlərimizin ölməz xatirəsi minnətdarlıqla yad edilir. Ümidvaram ki, dua və niyyətləriniz Tanrı dərgahında qəbul olunacaq, bu mübarək bayram xeyirxahlığın, şəfqət və mərhəmət duyğularının təntənəsinə çevrilərək, cəmiyyətimizdə birliyi və həmrəyliyi daha da gücləndirəcəkdir.

Allah orucunuzu qəbul etsin.

Ramazan bayramınız mübarək olsun!

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 8 aprel 2024-cü il

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSIAL ŞƏBƏKƏ
HESABLARINDAN**

9 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da sosial şəbəkə hesablarında Ramazan bayramı ilə əlaqədar paylaşım etmişdir.

Paylaşdığı fotonun üzərində: «Ramazan bayramınız mübarək!» sözləri yazılıb.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞAN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

9 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə aprelin 9-da Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan telefonla zəng etmişdir.

Türkiyə Prezidenti dövlətimizin başçısını Ramazan bayramı münasibətilə təbrik etdi, xalqımıza firavanlıq arzularını çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev göstərilən diqqətə və təbrikə görə minnətdarlığını bildirərək, öz növbəsində, Rəcəb Tayyib Ərdoğanı bayram münasibətilə təbrik etdi, Türkiyə xalqına əmin-amanlıq arzuladı.

Dövlət başçıları telefon söhbəti zamanı Azərbaycan–Türkiyə dostluq, qardaşlıq və müttəfiqlik əlaqələrinin gələcəkdə də bütün sahələrdə inkişaf edəcəyinə və möhkəmlənəcəyinə əminliklərini bildirdilər, əməkdaşlığımızın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi apardılar.

HACIQABUL RAYONUNA SƏFƏR

9 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Hacıqabul rayonuna səfər etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Hacıqabul rayonu Muğan–Birinci Paşalı–İkinci Paşalı–Şorbaçı–Birinci Udullu–Tağlı–İkinci Udullu–Qubalı avtomobil yolunun açılış mərasimində iştirak etdi.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov dövlət başçısına görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, vətəndaşların rahat gediş-gəlişini təmin etmək məqsədilə əsaslı şəkildə yenidən qurulmuş yol rayonun 8 yaşayış məntəqəsini birləşdirir. Uzunluğu 39 kilometr olan iki hərəkət zolaqlı avtomobil yolu 4-cü texniki dərəcəyə uyğun inşa edilib.

Yolun qabarmış və çökmüş hissələrinin qazılaraq çıxarılması, torpaq yatağının qaldırılması, genişləndirilməsi, kipləşdirilməsi və müəyyən hissələrdə 10 metrə qədər genişləndirilməsi işləri görülüb.

Marşrutboyu yararsız hala düşmüş müxtəlif diametrli suötürücü borular yeniləri ilə əvəz edilib və zəruri olan yerlərdə müxtəlif diametrli yeni dəmir-beton suötürücü borular quraşdırılıb. Bununla yanaşı, Udullu kəndi ərazisində Pirsaat çayı üzərində yerləşən, artıq istismar müddətini başa vurmuş mövcud

metal körpünün əvəzində 3 aşırımlı yeni dəmir-beton körpü inşa olunub.

Görülmüş işlər nəticəsində 12 mindən çox əhalinin rahat gediş-gəlişi təmin olunub, yük və sərnişin daşınması asanlaşıb.

Əsaslı yenidən qurulmuş avtomobil yolu əhatə etdiyi yaşayış məntəqələrinin rayon mərkəzi ilə nəqliyyat əlaqəsinin yaxşılaşdırılmasında, həmçinin bu bölgədə iqtisadiyyatın və kənd təsərrüfatının inkişafında, eləcə də insanların həyat tərzinin və rifahının yüksəlməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edəcək.

«Agro Dairy» MMC-yə məxsus 4200 hektar torpaq sahəsinə Kür çayından nasos stansiyası vasitəsilə suvarma suyunun çatdırılması üzrə suvarma qurğuları kompleksi ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Hacıqabul rayonunda «Agro Dairy» MMC-yə məxsus 4200 hektar torpaq sahəsinə Kür çayından nasos stansiyası vasitəsilə suvarma suyunun çatdırılması üzrə suvarma qurğuları kompleksi ilə tanış olmuşdur.

Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin sədri Zaur Mikayılov və «Agro Dairy» MMC-nin icraçı direktoru Niyazi Əmirbəyov dövlət başçısına görülmə işlər barədə məlumat verdilər.

Azərbaycan Prezidenti əkin sahələrinin suvarma suyu ilə təminatının yaxşılaşdırılması, habelə əkin dövryyəsinə əlavə torpaqların cəlb olunması işlərinin davam etdirilməsi və bu istiqamətdə yeni layihələrin

hazırlanması məqsədilə 2021-ci il mayın 29-da sərəncam imzalayıb. Sərəncama uyğun olaraq, Hacıqabul rayonu ərazisində «Agro Dairy» MMC-yə məxsus torpaq sahəsini suvarma suyu ilə təmin etmək üçün Kür çayının Sabirabad rayonundan keçən hissəsində sərfi saniyədə 3 kubmetr olan 4 aqreqatlı üzən nasos stansiyasının, boru kəmərinin və dəmir-beton kanalının tikintisinə başlanılıb.

Azərbaycan Prezidentinin 2022-ci il fevralın 10-da imzaladığı sərəncama əsasən isə üzən nasos stansiyası (I pillə), uzunluğu 4350 poqonometr olan basqılı metal boru kəməri, uzunluğu 7012 poqonometr olan dəmir-beton üzlüklü açıq kanal, kanalın sonunda su tutumu 5 min kubmetr olan hovuz, sərfi saniyədə 3 kubmetr olan stasionar nasos (II pillə) stansiyası və uzunluğu 6918 poqonometr olan basqılı metal boru kəmərinin tikintisi və nasos stansiyasının xarici elektrik təchizatı işləri başa çatdırılıb.

Prezident İlham Əliyevə Hacıqabul suvarma layihəsi barədə də məlumat verildi. Qeyd edildi ki, layihə çərçivəsində 2022-ci ildə 2555 hektar sahənin suvarılması təmin olunub. Layihənin gələn il 1225 hektar sahədə də həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Həmçinin bildirildi ki, ötən ilin sonunda intensiv suvarma sahələrinin ərazisi 19200 hektara, pivotların sayı 296-ya çatdırılıb, 4 toxum emalı kompleksi yaradılıb. Qarabağ regionu üzrə 2020-ci ildən təhkim olunmuş ərazilərdə 27107 hektar, 2023-cü ilin sentyabrında keçirilmiş antiterror tədbirləri nəticəsində azad edilmiş Xocalı, Ağdərə və Xocavənd rayonlarında

11276 hektar ərazidə yazlıq və payızlıq əkin işləri aparılıb.

Məlumat verildi ki, 2021–2023-cü illərdə 600-dək yerli fermer və sahibkar üçün müasir aqrotexniki torpaq becərilməsi üzrə təlimlər, «açıq qapı» günləri, tələbələr üçün təcrübə proqramları, universitetlərdə mühazirələr, eləcə də karyera günləri təşkil edilibdir.

GƏNCƏ ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏR

9 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Gəncə şəhərinə səfər etmişdir.

Dövlətimizin başçısı ümummilli lider Heydər Əliyevin Gəncə şəhərinin mərkəzində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək, önünə gül dəstəsi qoydu.

Gəncə şəhərində Ekoloji Park Kompleksinin tikintisi ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Gəncə şəhərində Ekoloji Park Kompleksinin tikintisi ilə tanış olmuşdur.

Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov dövlət başçısına görülmə işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, qərb bölgəsində ilk dəfə Gəncə şəhərində salınan Ekoloji Park Kompleksinin tikintisinə və onun ətrafında abadlıq işlərinə 2021-ci ilin dekabrında başlanılıb. Gəncəçay çayının sağ sahilində yerləşən kompleks 11 hektar ərazini əhatə edir.

Unikallığı ilə seçiləcək kompleksdə insanların rahatlığı və asudə vaxtlarını daha səmərəli keçirmələri üçün bütün lazımi şərait yaradılır. Kompleksə sahəsi 1285 kvadratmetr olan ikimərtəbəli oranjereya bina-

sı daxildir. Binanın əsas hissəsi dəmir-beton, metal və şüşə-vitraj konstruksiyalarla yığılıb. Fərqli dizaynı ilə seçilən kompleksdə turistlərin rahatlığı üçün bütün şərait yaradılır. Burada bütün fəsillərdə müxtəlif növ nadir gül-çiçək, kol bitkiləri, eləcə də ağac tingləri yetişdiriləcək. Bu işi həyata keçirmək üçün oranjereya binasının daxilində bitkilərin normal inkişafını təmin edəcək xüsusi havalandırma sistemləri quraşdırılıb. Hazırda binada 7 növ ağac, 16 növ gül, 8 növ kol, 9 növ isə kaktus bitkisi əkilib.

Ekoloji Park Kompleksinin ərazisində əyləncə mərkəzlərinin, idman qurğularının, iaşə obyektlərinin yaradılması da planlaşdırılıb. Buraya gələn ziyarətçilər, həmçinin müxtəlif növ gül-çiçək, kol bitkiləri, eləcə də ağac tinglərinin yetişdirilməsi işləri ilə tanış ola biləcəklər.

Kompleksin ərazisində yeni yollar çəkilib, avtomobil dayanacağı salınıb, müasir işıqlandırma sistemi quraşdırılıb, yağış və damcı suvarma sistemləri ilə təchiz olunmuş istixanalar tikilib. Ekoloji Parkın Gəncə çayı tərəfdəki ərazisində yüzlərlə sərvi ağacı əkilib, binanın ətrafına isə mozaika daşları döşəlib.

Kompleksdə son tamamlama işləri həyata keçirilir.

Gəncə İdman sarayının açılış mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Gəncə İdman sarayının açılış mərasimində iştirak etmişdir.

Gənclər və İdman naziri Fərid Qayıbov dövlət başçısına Gəncə İdman sarayında yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Uzun illərdir ölkəmizdə olimpiya və idman hərəkəti geniş vüsət alıb. Ötən illərdə Azərbaycanda onlarla Olimpiya İdman Kompleksi və digər idman qurğuları tikilib. Bu isə ölkəmizdə idmana marağı artırıb, gənclərin asudə vaxtlarını daha səmərəli keçirmələri üçün geniş imkanlar yaradıb. Gəncədə istifadəyə verilən idman sarayı da bu qəbildən layihələr arasında xüsusi yer tutur.

Azərbaycan Prezidentinin müvafiq sərəncamına əsasən inşa edilmiş Gəncə İdman sarayının tikintisinə 2018-ci ilin iyununda başlanılıb. Yüksək keyfiyyətlə aparılan tikinti işləri bu ilin martında tam başa çatdırılıb.

Gəncə İdman sarayı müasirliyi ilə diqqəti cəlb edir. Ümumi sahəsi 40000 kvadratmetrə yaxın olan idman sarayında bütün zəruri infrastruktur yaradılıb. Böyük zalda beynəlxalq standartlara uyğun olaraq basketbol, voleybol, həndbol, minifutbol və atletika oyunlarının keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bu zalda 2200 nəfərlik sabit oturacaq yeri olan tribuna, 850 nəfərlik mobil oturacaq və fiziki məhdudiyyəti olan tamaşaçılar üçün 20 yer ayrılıb. Burada, həmçinin VIP bölmə, idmançılar və hakimlər üçün müxtəlif təyinatlı sahələr, eləcə də konfrans zalı yaradılıb.

Qeyd olundu ki, idman sarayındakı üzgüçülük hovuzu Beynəlxalq Üzgüçülük Federasiyasının standartlarına cavab verir. Hovuzun uzunluğu 50, eni 21 metr, dərinliyi isə 3 metrdir. Burada 4 metr, 2,2 metr və

1,2 metrə qədər qalxa bilən mobil hərəkətli döşəmə də quraşdırılıb. Zalda üzgüçülük yarışlarını 1400-dən çox tamaşaçı izləyə biləcək. Fiziki məhdudiyyəti olan tamaşaçı üçün isə 16 yerlik ərazi təşkil olunub. Üzgüçülük hovuzu da VIP bölmə, idmançılar və hakimlər üçün müxtəlif təyinatlı sahələrdən ibarətdir.

Gəncə İdman sarayının kiçik zalı müvafiq olaraq 2, 3 və 4 yerə bölünmək imkanına malikdir. Burada ağır atletika, güləş, cüdo və boks zalları, müxtəlif təyinatlı otaqlar fəaliyyət göstərəcək və idmanın ayrı-ayrı sahələri tədris ediləcək.

Nəhəng idman qurğusunda Beynəlxalq İdman Atıcılığı Federasiyasının (ISSF) standartlarına uyğun atıcılıq zalı, həmçinin müxtəlifölçülü yoxa, pilates, atletika, fitnes, bouling, masaüstü tennis, şahmat, kross-fit zalları, SPA mərkəzi, bilyard masası, uşaq otağı, 3 konfrans zalı, böyük restoran, kofe-breyk bölmələri və marketlər fəaliyyət göstərəcək.

Gəncə İdman sarayının əhəmiyyətini artıran cəhətlərdən biri də burada müasir mehmanxananın yaradılmasıdır. 80 nömrəsi olan mehmanxanada 160 idmançının qalması və istirahəti üçün hər cür imkan vardır. Həyətdə geniş abadlıq-quruculuq işləri görüldü, yaşıllıq zolaqları salınıb, istirahət guşələri yaradılıb, müşahidə kameraları quraşdırılıb.

Belə nəhəng idman qurğularının yaradılması Azərbaycanın idman ölkəsi kimi nüfuzunu yüksəltməklə yanaşı, regionlarda yaşayan gənclərin idmana həvəsinin artırılması, onların potensialının üzə çıxarılması və ümumilikdə idmanın kütləviliyinin təmin edilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Gəncə şəhər stadionunun təməlqoyma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Gəncə şəhər stadionunun təməlqoyma mərasimində iştirak etmişdir.

Dövlət başçısına stadionda yaradılacaq şərait barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, 1959–63-cü illərdə inşa edilmiş Gəncə şəhər stadionu 1964-cü ildə istismara verilib. Son illərdə stadionun tamaşaçı tribunaları yararsız vəziyyətə düşdüyündən və texniki cəhətdən istismarı mümkün olmadığından fəaliyyəti qismən həyata keçirilirdi. Stadionun ərazisində köməkçi məşq meydançaları və futbol akademiyası binası tikilib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 6 oktyabr tarixli Sərəncamına əsasən, Gəncə şəhər stadionunun yenidən qurulması işlərinin layihələndirilməsi və həyata keçirilməsi üçün Prezidentin Ehtiyat Fondundan ilkin olaraq 1 milyon manat ayrılıb. Stadionun layihələndirmə işləri artıq başa çatdırılıb.

Yenidən qurulma işləri çərçivəsində stadionun ərazisi genişləndirilərək 10 hektara çatdırılacaq. UEFA-nın 4-cü kateqoriya standartlarına uyğun inşa ediləcək stadionun tamaşaçı tutumu layihə üzrə 15464 yerlikdir. Stadionda VVIP, VIP, SKY-boks, media nümayəndələri və fiziki imkanları məhdud tamaşaçılar üçün müvafiq sayda oturacaq sahələri, futbolçular üçün soyunub-geyinmə, konfrans, tibb, hakimlər, texniki heyət üçün otaqlar və sair zəruri sahələr nəzərdə tutulur. Layihəyə əsasən, stadionun daxilində

bilet satışı, eləcə də müxtəlif ictimai iaşə obyektləri, yerüstü avtodayanacaqlar, nəzarət-buraxılış məntəqələri yaradılacaq. Stadion UEFA tələblərinə uyğun işıqlandırma, səs, yayım, internet, təhlükəsizlik, giriş-çıkış sistemləri ilə təchiz olunacaq. Bir sözlə, stadionun istifadəyə verilməsi istər yerli, istərsə də beynəlxalq yarışların keçirilməsinə hərtərəfli şərait yaradacaq.

Prezident İlham Əliyev Gəncə şəhər stadionunun təməlini qoydu.

QƏBƏLƏ RAYONUNA SƏFƏR

9 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Qəbələ rayonuna səfər etmişdir.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev ümummilli lider Heydər Əliyevin Qəbələ şəhərində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək, önünə gül dəstəsi qoydu.

«Azərişiq» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin (ASC) 110/35/10 kV-luq «Hacıalılı» elektrik yarımstansiyasının və Regional Təlim Mərkəzinin açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Qəbələ rayonunda «Azərişiq» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin (ASC) 110/35/10 kV-luq «Hacıalılı» elektrik yarımstansiyasının və Regional Təlim Mərkəzinin açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

«Azərişiq» ASC-nin sədri Vüqar Əhmədov dövlət başçısına görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, Qəbələ elektrik şəbəkəsi ümumilikdə 31502 abonentə əhatə edir. ASC tərəfindən rayon ərazisində aparılmış yenidən qurulma işləri çərçivəsində Qəbələ şəhərinin, 2 qəsəbənin və 13 kəndin elektrik təsərrüfatı yenilənib. İstehlakçıların elektrik enerjisi təchizatının keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə

110/35/10 kV-luq 26 meqavat-ampərlik (MVA) «Hacıalılı» yarımstansiyasının gücü 41 MVA-ya çatdırılmaqla müasir tələblərə uyğun yenidən tikilib.

Dövlət başçısına 2020–2023-cü illərdə paylayıcı şəbəkələrdə aparılmış bərpa və yenidən qurulma işləri, «Azərişiq» ASC tərəfindən tətbiq edilmiş «yaşıl» və innovativ texnologiyalar, eləcə də «100 Kənd» layihəsi üzrə regional şəbəkələrdə 150-dən çox yaşayış məntəqəsinin elektrik təchizatının yenidən qurulmasının texniki, iqtisadi və ekoloji səmərəliliyi barədə məlumat verildi. Qeyd olundu ki, paylayıcı şəbəkələrdə «yaşıl» və innovativ texnologiyaların tətbiqi, o cümlədən ikipilləli şəbəkələrin, mikrogünəş elektrik stansiyalarının, 3D-mobil xəritə, dron monitorinq, smart uçot sistemlərinin, kompozit şüşəlifli ekoloji təmiz da yaqların istifadəsi, habelə «100 Kənd» layihəsi üzrə görülən işlər təbii qaza qənaət edilməsinə, karbon dioksid emissiyasının azaldılmasına imkan yaradır.

«Hacıalılı» elektrik yarımstansiyasının qarşısında elektromobillər üçün «Azərişiq» tərəfindən 2 enerjiləndirmə stansiyası inşa olunub.

Diqqətə çatdırıldı ki, elektromobil enerjiləndirmə stansiyalarının tətbiqi nəticəsində ildə 230 min ton karbohidrogen yanacağına qənaət edilməsi və 239 min ton karbon dioksid emissiyasının azaldılması mümkün olacaq.

Prezident İlham Əliyev «Hacıalılı» yarımstansiyasını işə saldı.

Yarımstansiyanın ərazisində Regional Təlim Mərkəzi də inşa edilib. Təlim Mərkəzində yerli və xarici təlimçilərin iştirakı ilə elektroenergetika sahəsi üzrə

ixtisaslı kadrların hazırlığı, bərpa olunan enerji mənbələrinin tətbiq və istismar qaydaları, peşə vərdişlərinin əldə edilməsi, real iş şəraitində təlimlər və ustalıq yarışlarının təşkili nəzərdə tutulur. Mərkəz müasir şəbəkə poliqonu və «Yaşıl enerji» təlim poliqonundan ibarətdir. Şəbəkə poliqonunda kompozit dayaqlar, optik-lifli 35 kV-luq və 0,4 kV-luq kabel xətləri, smart sayğaclar, SK-11 35-0,4 kV-luq şəbəkə idarəetmə sistemi quraşdırılıb. Poliqonda beynəlxalq peşə ustalıq yarışlarına hazırlıq üçün lazımi şərait yaradılıb. «Yaşıl enerji» təlim poliqonunda isə Günəş və külək enerji mənbələri, «Azərişiq» ASC-nin «Mobil Yaşıl Enerji Qurğusu» layihələri üzrə təlimlər təşkil olunacaq.

Regional Təlim Mərkəzi, həmçinin digər müasir avadanlıqlarla da təchiz edilib, regional şəbəkələrin dispetçer idarəetmə sistemində integrasiya olunub. Dispetçer idarəetmə sistemi mərkəzdən və müstəqil idarəetmə imkanlarına malikdir. Bundan əlavə, mərkəzdə biri interaktiv olmaqla, iki müasir tədris otağı və tədbirlərin keçirilməsi üçün iclas zalı vardır.

**624 şagird-yerlik Təbriz Yaqubov adına
Bum qəsəbə tam orta məktəbinin
yeni binasının açılışı mərasimi**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Qəbələ rayonunda 624 şagird-yerlik Təbriz Yaqubov adına Bum qəsəbə tam orta məktəbinin yeni binasının açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Elm və Təhsil naziri Emin Əmrullayev dövlət başçısına məktəbdə yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, qəsəbədə 1983-cü ildə tikilmiş məktəb binasının müasir tələblərə cavab verməməsi və qəzalı vəziyyətdə olması yeni binanın inşası zərurətini yaratmışdı. Bum qəsəbə tam orta məktəbinin tikintisinə 2021-ci ilin dekabrında başlanılıb. Məktəb binası 26 sinif otağı, kimya, fizika və biologiya laboratoriyaları, 2 informatika kabineti, 2 texnologiya otağı, gənclərin çağırışa qədərki hazırlıq kabineti, kitabxana, 195 yerlik akt zalı, idman zalı və 80 yerlik yeməxanadan ibarətdir.

Yeni dövrün çağırışlarına uyğun olaraq, müasir məktəblərin qurulması Azərbaycan dövlətinin prioritetləri sırasında başlıca yer tutur. Son 20 ildə Azərbaycanın mərkəzi şəhərlərindən tutmuş ən ucqar kəndlərinə qədər yaşayış məntəqələrində 3600 yeni məktəb binası tikilib və ya əsaslı təmir olunubdur.

Ölkəmizdə təhsil müəssisələrinin əsaslı təmiri, yenidən qurulması və yenilərinin inşası, onların zəruri tədris avadanlığı ilə təchizi gənc nəslin daha savadlı və bilikli yetişməsinə hesablanıb. Yeni məktəb binalarının və tədris korpuslarının inşası şagird sıxlığını aradan qaldırmaqla, həm də onların daha keyfiyyətli təhsil almasına şərait yaradır.

160 çarpayılıq Qəbələ Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da 160 çarpayılıq Qəbələ Rayon Mər-

kəzi Xəstəxanasının açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Səhiyyə naziri Teymur Musayev dövlət başçısına xəstəxanada yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, binanın inşasına 2016-cı ildə başlanılıb və tikinti işləri 2023-cü ildə başa çatdırılıb. Xəstəxananın yerləşdiyi ərazinin ümumi sahəsi 4,9 hektardır. Tibb ocağının altımərtəbəli əsas binası 3 blokdan ibarətdir. Bu səhiyyə müəssisəsində terapiya, uşaq xəstəlikləri, nevrologiya, ümumi cərrahiyyə, ginekologiya, travmatologiya, LOR, infeksiya xəstəlikləri, şüa-diaqnostika, qəbul, laboratoriya, təcili tibbi yardım, doğum, doğuşdan sonrakı fizioloji şöbələr və hamiləliyin patologiyası şöbəsi də fəaliyyət göstərəcək.

Xəstəxana müasir tələblərə cavab verən tibbi avadanlıqlarla, o cümlədən maqnit rezonans tomoqrafiyası (MRT), çoxkəsikli kompüter tomoqrafiyası (KT), rəqəmsal stasionar ultrasəs müayinə cihazı, rəqəmsal teleskopik rentgen cihazı və rəqəmsal DR rentgen qurğusu ilə təchiz olunub.

Ərazidə əsas korpusla yanaşı, Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi, Yoluxucu Xəstəliklər Korpusu, Məhkəmə Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyinin rayon şöbəsi üçün binalar tikilib.

Xəstəxananın həyatında geniş yaşıllıq zolağı salınıb. Burada yaradılmış şəraitdən görünür ki, vətəndaşların hərtərəfli tibbi xidmətlə təmin edilməsi, onların müalicə və müayinə işinin yüksək səviyyədə təşkili, gələcəyimiz olan uşaqların sağlam yetişməsi istiqamətində icra edilən layihələr dövlətimizin başçısının daim diqqətində və nəzarətindədir. Belə müasir

səhiyyə müəssisəsinin istifadəyə verilməsi yalnız Qəbələ sakinlərinə deyil, bütövlükdə region əhalisinə hərtərəfli tibbi xidmət göstərməyə imkan yaradır.

**Ağdaş–Zarağan yolunun 40-cı kilometrliyindən
başlayan Böyük Pirəli–Kiçik Pirəli–Xırxatala–
Cığatelli–Həmzəli avtomobil yolunun
açılışı mərasimi**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Ağdaş–Zarağan yolunun 40-cı kilometrliyindən başlayan Böyük Pirəli–Kiçik Pirəli–Xırxatala–Cığatelli–Həmzəli avtomobil yolunun açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov dövlət başçısına görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Azərbaycan Prezidentinin 2021-ci il 17 may və 2022-ci il 2 fevral tarixli sərəncamları ilə Qəbələ rayonunda 17 minə yaxın əhalinin yaşadığı 15 yaşayış məntəqəsini birləşdirən bu avtomobil yolunun tikintisi Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinə tapşırılıb. Tikinti işləri 2022-ci ilin sentyabrında başa çatdırılıb.

Məlumat verildi ki, 4-cü texniki dərəcəyə uyğun salınmış iki hərəkət zolaqlı yolun ümumi uzunluğu 41 kilometrdir. Texnoloji ardıcılığa uyğun olaraq lazımı hündürlükdə optimal qum-çınqıl qarışığından yol ya-tağının tikintisi, yola iki laydan ibarət yeni asfalt-be-ton örtüyünün döşənməsi işləri görülüb. İnşaat işlərinin sonuncu mərhələsində hərəkətin normal təşkili

---

üçün yol nişanları və məlumatverici lövhələr quraşdırılıb, nişanlanma xətləri çəkilib. Yol üzərində 1 körpü salınıb, 18 avtodayanacaq yaradılıb.

Bu avtomobil yolunun tikintisi əhatə etdiyi 15 yaşayış məntəqəsinin rayon mərkəzi ilə nəqliyyat əlaqəsinin yaxşılaşdırılmasında, həmçinin bu bölgədə turizmin və kənd təsərrüfatının inkişafında, eləcə də insanların həyat tərzinin və rifah halının yüksəlməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edəcək.

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
BAŞ NAZİRİ ŞAHBAZ ŞƏRİF
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

9 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə aprelin 9-da Pakistan İslam Respublikasının Baş Naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif telefonla zəng etmişdir.

Pakistanın Baş Naziri Ramazan bayramı münasibətilə dövlətimizin başçısını təbrik etdi, xalqımıza firavanlıq arzuladı.

Azərbaycan Prezidenti göstərilən diqqətə və təbriklə görə minnətdarlığını bildirdi, öz növbəsində, bayram münasibətilə Məhəmməd Şahbaz Şərifə təbrik edərək, Pakistan xalqına ən xoş arzularını çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev eyni zamanda, Məhəmməd Şahbaz Şərifə yenidən Pakistan İslam Respublikasının Baş Naziri vəzifəsinə seçilməsi münasibətilə bir daha təbrik etdi, ona fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Pakistanın Baş Naziri də İlham Əliyevə Prezident seçkilərində qələbəsi münasibətilə bir daha təbriklərini çatdıraraq, ona prezidentlik fəaliyyətində uğurlar dilədi.

Azərbaycan Prezidenti və Pakistanın Baş Naziri ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bundan sonra da uğurla inkişaf edəcəyinə əminlik ifadə edərək, əməkdaşlığın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi apardılar.

**SLOVAKİYA RESPUBLİKASININ
YENİ SEÇİLMİŞ PREZİDENTİ ZATİ-
ALİLƏRİ CƏNAB PETER PELLEQRİNİYƏ**

Hörmətli cənab Pelleqrini!

Slovakiya Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə seçilməyiniz münasibətilə Sizi ürəkdən təbrik edirəm. Slovakiya ilə dostluq əlaqələrimizin inkişafı bizim üçün böyük önəm kəsb edir. Hazırda Azərbaycan–Slovakiya əməkdaşlığının müxtəlif sahələrdə yeni məzmunla zənginləşdirilməsi üçün yaxşı imkanlar mövcuddur. Keçən ildən ölkəmizin Bratislavada fəaliyyətə başlamış səfirliyinin ikitərəfli münasibətlərimizin genişləndirilməsinə töhfə verəcəyinə inanıram. Əminəm ki, xalqlarımızın mənafelərinə uyğun olaraq, dövlətlərarası əlaqələrimizin daha da möhkəmləndirilməsi, əməkdaşlığımızın dərinləşdirilməsi istiqamətində birgə səylər göstərəcəyik.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, dost Slovakiya xalqının rifahı naminə qarşıdakı məsul fəaliyyətinizdə uğurlar diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 15 aprel 2024-cü il

SERBİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ALEKSANDR VUÇİÇ İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

16 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə aprelin 16-da Serbiya Respublikasının Prezidenti Aleksandr Vuçiç telefonla zəng etmiş və son dövrlərdə Serbiyanın məruz qaldığı təzyiqlər haqqında məlumat verərək, dost Azərbaycan xalqının dəstəyini xahiş etmişdir.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan və Serbiyanın qarşılıqlı surətdə həmişə bir-birilərinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəklədiklərini bildirərək, bundan sonra da bu mövqenin davam etdiriləcəyini vurğuladı, iki ölkənin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində uğurlu əməkdaşlığını qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı Serbiya Prezidentini BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının Bakıda keçiriləcək 29-cu sessiyasına dəvət etdi. Prezident Aleksandr Vuçiç dəvəti məmnuniyyətlə qəbul etdi.

Söhbət zamanı Azərbaycan və Serbiya arasında əlaqələrin strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşımından məmnunluq ifadə olundu və ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafında yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyəti bildirildi.

HACIQABUL RAYONUNA SƏFƏR

16 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 16-da Hacıqabul rayonuna səfər edərək, yenidən qurulacaq Şirvan suvarma kanalının təməlqoyma mərasimində çıxış etmişdir.

Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin sədri Zaur Mikayılov dövlət başçısına görülmək işlər barədə məlumat verdi.

1958-ci ildə istifadəyə verilən və ölkənin ikinci ən böyük kanalı olan torpaq məcralı Yuxarı Şirvan suvarma kanalı başlanğıcını Mingəçevir su anbarından götürür. Yuxarı Şirvan kanalı Şirvan düzündə yerləşən Yevlax, Ağdaş, Göyçay, Zərdab, Ucar, Kürdəmir, İsmayilli və Ağsu rayonlarının 112 min hektardan çox əkin sahəsini suvarma və yaşayış məntəqələrini məişət suyu ilə təmin edir.

Suötürmə qabiliyyəti saniyədə 78 kubmetr və uzunluğu 122 kilometr olan kanalın 65 ildən artıq fasiləsiz istismar edilməsi, illik su itkilərinin kəskin artması və qurğuların qəzalı vəziyyətə düşərək funksiyalarını itirməsi nəticəsində torpaqların meliorativ vəziyyəti pisləşərək degradasiyaya uğrayıb. Bütün bunlar mövcud əkin sahələrinin vegetasiya dövründə suvarma suyu ilə təminatında çatışmazlıqlar yaradıb, bölgənin suya daim artan tələbatının ödənilməsində-

ki gərginliyi daha da dərinləşdirməklə ekoloji tarazlığın pozulmasına gətirib çıxarıb.

Yuxarı Şirvan suvarma kanalının infrastrukturunun bərpası, habelə mövcud təsərrüfatların su təminatı məsələlərinin vaxtında və səmərəli şəkildə həllinin dəstəklənməsi, su ehtiyatlarından daha səmərəli istifadə olunması, magistral kanalın suburaxma qabiliyyətinin artırılması məqsədilə aprelin 8-də Prezident İlham Əliyev Şirvan suvarma kanalının yenidən qurulması haqqında sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, Yuxarı Şirvan suvarma kanalının adı dəyişdirilərək Şirvan suvarma kanalı adlandırılıb.

Prezident İlham Əliyev yenidən qurulacaq Şirvan suvarma kanalının təməlini qoydu.

Bildirildi ki, Agentliyin sifarişi ilə Türkiyənin «Su Yapı» məsləhətçi şirkəti tərəfindən Yuxarı Şirvan kanalının yenidən qurulması üzrə texniki-iqtisadi əsaslandırma sənədləri və 4 mərhələdə işçi layihə hazırlanıb. Kanalın müasir tələblər səviyyəsində yenidən qurulması və tikintisi mərkəzləşdirilmiş SCADA sistemi yaratmaqla su ehtiyatlarından daha səmərəli istifadəyə və optimal idarəetməyə, yaşayış məntəqələrinin məişət su təminatının yaxşılaşdırılmasına, 230 min hektar torpaq sahəsinin suvarma suyu ilə təmin edilməsinə, o cümlədən 110 min hektardan çox mövcud əkin sahələrinin su təminatının yaxşılaşdırılmasına və 116 min hektar əkinə yararlı torpaqların dövrüyyəyə cəlb olunmasına, təqribən 346 milyon kubmetr su itkisinin qarşısının alınmasına, Hacıqabul gölünün, ətraf ərazilərin ekoloji və torpaqların meliorativ vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına, yüksək

məhsuldarlığın əldə olunmasına, iri təsərrüfatlara məxsus əkin sahələrini suvarma suyu ilə təmin edən nasos stansiyalarının fəaliyyətinin dayandırılmasına və Pirsaatçay su anbarının nasos stansiyasının qida-landırılmasına imkan verəcək.

Sonra dövlət başçısı tədbirdə çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

Mən bir neçə gün bundan əvvəl Şirvan suvarma kanalının yenidən qurulması haqqında sərəncam imzalamışam, bu gün isə kanalın təməli qoyulur. Bu çox əlamətdar hadisədir. Son illər ərzində Azərbaycanda həyata keçirilən infrastruktur layihələri arasında bu layihənin xüsusi əhəmiyyəti vardır. Çünki Yuxarı Şirvan suvarma kanalı uzun illərdir fəaliyyət göstərir. Kanal torpaq məcralıdır və illər keçdikcə kanalın böyük hissəsi sıradan çıxmışdır. Təbii olaraq, bu da itkilərə səbəb olub, su itkiləri kifayət qədər çoxdur. İtkilərə və su sızmalarına görə ətraf torpaq sahələri şoranlaşmış, əkin üçün yarırsız vəziyyətə düşmüşdür.

Yuxarı Şirvan kanalı 1958-ci ildə inşa edilmişdir və bu gün kanalın – artıq bu kanal Şirvan kanalı adlandırılır – yeni mərhələsi başlayır. Faktiki olaraq, kanal yenidən inşa ediləcək və beləliklə, minlərlə insan bu layihədən faydalanacaq. 120 kilometrlik kanalın uzunluğu təxminən iki dəfə artırılacaq və 200 kilometrədən çox olacaq.

Əkin sahələrinə gəldikdə isə o da 2 dəfədən çox artırılacaq. İcra ediləcək yeni layihə 230 min hektar

əkin sahəsini əhatə edəcək. Bunun böyük hissəsi yeni suvarılacaq əkin sahələridir. Əgər əvvəlki dövrlərdə bu kanal 8 rayonu əhatə edirdisə, indi 10 rayonu əhatə edəcək və kanalın son nöqtəsi, bax, arxamdakı Hacıqabul gölü olacaq. Hacıqabul gölü də 10 ildən çoxdur ki, tamamilə quruyub. Kanal istifadəyə verildəndən sonra göl də dolacaq və bunun da təbiətə çox müsbət təsiri olacaqdır.

Bu layihə bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan da həyata keçirilən infrastruktur layihələrinin əsas məqsədi ölkəmizin sürətli inkişafını təmin etmək, insanların rifah halını yaxşılaşdırmaq, xüsusilə bölgələrdə yaşayan insanların məşğulluğu üçün şərait yaratmaqdır. Son illər ərzində əsas infrastruktur layihələri icra edilmişdir. Azərbaycanda həyata keçirilmiş infrastruktur layihələri ölkəmizi tamamilə yeni bir səviyyəyə qaldırmışdır. Elektrik enerjisi, avtomobil yolları, dəmir yolları, su kəmərləri, içməli su layihələri, o cümlədən suvarma ilə bağlı olan layihələr artıq öz səmərəsini göstərir. Əvvəlki illərdə bu sahəyə aid bir çox böyük layihələr icra edilmişdir. Onların arasında ilk növbədə, Taxtakörpü–Ceyranbatan suvarma kanalını qeyd etməliyəm. Taxtakörpü su anbarının tikintisi xüsusi əhəmiyyətə malik olan layihə idi. Şəmkirçay su anbarı da çox böyük infrastruktur layihəsi idi. Beləliklə, həm şimal, həm qərb bölgələrində əkin üçün yararlı olan torpaqların həcmi və sahəsi böyük dərəcədə artırılmışdır.

Şirvan kanalının əhəmiyyəti də göz önündə olacaqdır. Bu bizim suyun həcminə və əkin sahələrinin

əhatəsinə görə ən böyük layihəmiz olacaqdır. Əminəm ki, yaxın gələcəkdə 10 rayon üzrə yerləşən məntəqələrdə bu yeni kanalın əhəmiyyətini hər kəs görəcək.

Bu layihə ilə biz bu sahəyə yeni nəfəs gətiririk. Eyni zamanda, Qarabağ kanalının da – vaxtilə bu, Yuxarı Qarabağ kanalı adlandırılmışdı, indi isə adı Qarabağ kanalıdır – inşası ilə əlaqədar sərəncam imzalanıb, texniki-iqtisadi əsaslandırma aparılacaq və bu işin nəticəsində yeni layihə işlənib hazırlanacaq. Biz Qarabağ kanalının inşasına gələn ildən başlamalıyıq. Bu da 115 min hektarı əhatə edəcək kanaldır. Orada da əhatə olunan rayonların sayı 9-a bərabərdir. Yəni burada 10 rayon Şirvan kanalı vasitəsilə, 9 rayon isə Qarabağ kanalı vasitəsilə suvarılacaqdır.

Ölkəmizin gələcək inkişafının əsas istiqamətləri bundan ibarətdir, çünki qeyri-neft sektorunun inkişafı, kənd təsərrüfatının inkişafı, məşğulluğun artırılması, vətəndaşların rifah halının yaxşılaşdırılması və su ehtiyatlarımızdan səmərəli şəkildə istifadə edilməsi – bütün bu amillər gördüyümüz işlərdə əks olunur.

İqlim dəyişikliyi ilə bağlı dünyada böyük narahatlıq var, o cümlədən Azərbaycanda. Biz indi görürük ki, bu il faktiki olaraq, əvvəlki illərdən fərqlənir. Bu il kifayət qədər qar, yağış yağmışdır və bizim su hövzələrimizdə, su anbarlarında kifayət qədər su vardır. Ancaq əvvəlki illərdə biz quraqlıqla üzləşirdik, bizim dağlarımıza daha az qar yağırdı, çaylarımızda suyun səviyyəsi aşağı düşürdü, bəzi

hallarda əsas çaylarımız quruyurdu. Xəzər dənizinin dayazlaşması göz önündədir. Bunu hər kəs görə bilər. Belə olan halda, su ehtiyatlarından səmərəli şəkildə istifadə etmək bizim başlıca vəzifəmizdir.

Mən bir daha demək istəyirəm ki, Azərbaycanda bir çox infrastruktur layihələri öz həllini tapıb. Qazlaşdırılmanın səviyyəsi 96 faizə çatıb. Elektrik enerjisi ilə təminat və yeni elektrik stansiyalarının yaradılması geniş vüsət alıb və əhəmiyyətli dərəcədə irəliləyişə nail olmuşuq. Bütün ölkəmiz yeni, müasir yollarla əhatə olunur. Ona görə növbəti illərdə hökumətin qarşısında duran əsas infrastruktur layihələri sırasında başlıca vəzifə içməli su və suvarma layihələri olacaqdır.

Artıq genişmiqyaslı proqram işlənib hazırlanıb. Şirvan və Qarabağ kanalları Taxtakörpü kanalı ilə birlikdə ən böyük suvarma kanalları olduğu üçün bu layihələrə xüsusi əhəmiyyət verilir. Ancaq artıq qəbul edilmiş proqram əsasında Azərbaycanda 10-dan çox su anbarı inşa ediləcəkdir. Məsələn, Qəbələ rayonundakı Yengicə su anbarının inşasına start verilmişdir. O anbar inşa ediləndən sonra orada bu günə qədər suvarılmayan 10 min hektar torpaq, əkin sahələri suvarılacaq. Əgər bizim suvarma ilə bağlı ümumi layihələrimizi götürsək görərik ki, bir neçə ildən sonra ən azı 500 min hektardan çox torpağa su veriləcəkdir. Eyni zamanda, müasir idarəetmə sistemləri, itkilərin azaldılması – indi Şirvan kanalında itkilər 30 faizə yaxındır, amma beton məcralı kanal inşa ediləndən sonra itkilər maksimum

5 faiz olacaqdır. Yəni suya qənaət hər birimizin işidir, ilk növbədə, dövlətin və biz bu işi görürük.

Bunlar ancaq Azərbaycanın bir hissəsinə aid olan layihələrdir. Əgər biz işğaldan azad olunmuş ərazilərə layihələri əlavə etsək, mənzərə daha ürəkaçan olacaq. Çünki Vətən müharibəsi və antiterror əməliyyatı nəticəsində biz bu gün öz su mənbələrimizə tam sahib olmuşuq. Vaxtilə Ermənistan tək-cə torpaqlarımızı yox, bizim su resurslarımızı da işğal etmişdi. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda mövcud olan su resursları ümumi su resurslarımızın 25 faizini təşkil edir. Bu su resurslarının əsas xüsusiyyəti, müsbət tərəfi odur ki, bunlar daxili mənbələr hesabına formalaşan su resurslarıdır. Çünki bildiyiniz kimi, bizim əsas çaylarımız xaricdən gəlir – Kür çayı, Araz çayı, Samur çayı. Ona görə Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun su resursları daxili mənbələr olduğu üçün bunun xüsusi əhəmiyyəti vardır. Biz qısa müddət ərzində böyük infrastruktur layihələrini icra etməmişik və bu işlər davam etdirilir.

Bir müddət bundan əvvəl Ağdam rayonunda Xaçınçay su anbarının açılışı olmuşdur. Füzuli rayonundakı Köndələnçay su anbarının yaxın gələcəkdə açılışı olacaqdır. Hazırda Zabuxçay su anbarının inşası gedir. Suqovuşan su anbarı, demək olar ki, yenidən qurulub və o anbardan çıxan iki kanalın biri artıq tam təmir edilib, ikinci kanal da təmir ediləcək və beləliklə, erməni işğalına görə sudan məhrum olmuş bir neçə rayona artıq su veriləcək. Yeni əkin sahələrinin həcmi 100 min hektara yaxın olacaq. Ona görə mən deyəndə ki, ən azı 500 min

hektar torpağa su veriləcək, bunu nəzərdə tuturam. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda suvarılan əkin sahələrinin həcmi o qədər də böyük deyil, bu layihələrin xüsusi əhəmiyyəti vardır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda digər böyük suvarma layihələri nəzərdə tutulur. Həkəriçay, Bərgüşadçay su anbarlarının və kanalların inşa edilməsi nəzərdə tutulur. İndi texniki-iqtisadi əsaslandırma hazırlanır və hesab edirik ki, gələn ildən biz bu layihələrin də icrasına başlaya bilərik.

Təbii ki, bütün bunlar böyük vəsait tələb edir. Azərbaycan dövləti güclü dövlətdir, öz gücünə, öz imkanlarına arxalanan dövlətdir. Biz Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda elə genişmiqyaslı işlər görürük ki, bunun dünyada misli-bərabəri yoxdur. Yaşayış evləri, infrastruktur layihələri, suvarma layihələri, dəmir yolları, tunellər, hava limanları – cəmi 3 il ərzində görülmüş işlər dövlətimizin gücünü, hökumətimizin və dövlətimizin iradəsini göstərir. Dedi-yim bu layihələrin hamısı icra ediləcək. Hələ bunlardan başqa, bir çox layihələr də olacaq ki, sadəcə, onlar işin həcmi nöqtəyi-nəzərdən daha kiçikdir. Amma hər bir layihənin əhəmiyyəti var və beləliklə, su ehtiyatları məhdud olan Azərbaycan bu sahədə də özünü tam təmin etmiş olacaqdır.

Bir layihəni də qeyd etməliyəm. İndi bu layihə üzərində iş aparılır. Bu da Xəzər dənizinin suyunun duzsuzlaşdırılması layihəsidir. Bu layihə həyata keçiriləndən sonra biz Xəzər dənizinin suyundan da həm suvarma üçün, həm içməli su kimi istifadə edəcəyik. Dünyanın bir neçə ölkəsi duzsuzlaşdırma sa-

həsində böyük təcrübəyə malikdir və bizim də Xəzər dənizi kimi böyük su hövzəmiz vardır. Təbii ki, biz bu imkandan da istifadə edəcəyik. Beləliklə, bu gün təməlini qoyduğum kanalın yaxın gələcəkdə çox böyük müsbət nəticələri olacaqdır.

Mən bir həftə bundan əvvəl Hacıqabul rayonunda yerləşən aqroparkın fəaliyyəti ilə tanış oldum. Məlumat verildi ki, burada 4 mindən çox hektarda taxıl əkinini aparılıb və məhsuldarlıq hər hektardan buğda üzrə 7 tona yaxın olubdur. Müqayisə üçün deyim ki, ölkəmizdə orta məhsuldarlıq hər hektardan 3 tondan bir qədər çoxdur. Hacıqabulda heç vaxt o sahələrdə əkin aparılmamışdır – nə sovet vaxtında, nə müstəqillik dövründə. Çünki su yox, torpaq da o qədər münbit deyil. Su olanda, yeni texnologiyalar tətbiq ediləndə, texnika, dövlətin dəstəyi, özəl sektorun fəaliyyəti – bütün amillər birləşəndə, biz bu nəticəni görürük – Hacıqabulda hər hektardan 7 ton. Amma torpağı daim münbit olan yerlərdə bu rəqəm daha da arta bilər. Ancaq sizə deyim ki, hər hektardan taxıl üzrə 7 ton məhsuldarlıq – bu, inkişaf etmiş ölkələrin səviyyəsidir. Özü də bu bizə ən çox lazım olan ərzaqlıq buğdadır. Biz hələ ki, idxaldan asılıyıq. Əgər bu texnologiyalar təkcə Şirvan kanalı boyunca, orada göstərilən, yerləşən ərazilərdə tətbiq olunsaydı, onda idxaldan asılılığı xeyli azaldacağıq. Sadaladığım digər layihələr icra edildikdə biz bəlkə də nə vaxtsa idxaldan, ümumiyyətlə, imtina edəcəyik.

İşğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur torpaqlarında indi quruculuq işləri ilə bərabər,

kənd təsərrüfatının inkişafı geniş vüsət almışdır. Oraya qayıdan vətəndaşlar artıq bu imkanlardan istifadə edirlər. Ən müasir texnologiyaların tətbiqi nəticəsində orada taxılçılıq, meyvəçilik, bostançılıq, üzümçülük geniş vüsət alacaq. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur Azərbaycanın ən gözəl yerlərindən biridir və kənd təsərrüfatı üçün yararlı torpaqların, su resurslarının – çayların, bulaqların, yaylaqların mövcudluğu həm heyvandarlıq, həm də bitkiçilik üzrə çox böyük imkanlar yaradır. Biz hər şeyi planlı şəkildə edirik ki, hər qarış torpaqdan maksimum məhsuldarlıq, səmərə götürək.

Əminəm, Azərbaycan xalqı da tam əmindir ki, dediyimiz bütün sözlər, verdiyimiz bütün vədlər hər zaman yerinə yetirilir və bu gün dediyim layihələrin icrası da tam təmin ediləcək. Biz 3 ildən sonra – uzaqbaşı 2027-ci ilin sonuna qədər Şirvan kanalının da açılışını qeyd edəcəyik.

**ASIYADA QARŞILIQLI FƏALİYYƏT
VƏ ETİMAD TƏDBİRLƏRİ ÜZRƏ
MÜŞAVİRƏNİN BAŞ KATİBİ
KAYRAT SARIBAY İLƏ GÖRÜŞ**

17 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 17-də Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin baş katibi Kayrat Sarıbayı qəbul etmişdir.

Kayrat Sarıbay Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirədə sədrliyin ölkəmizə keçməsi münasibətilə təbriklərini çatdıraraq, çox-tərəfli diplomatiyada fəal rol oynayan Azərbaycanın bu sahədə zəngin təcrübəsinin olduğunu vurğuladı. O bu xüsusda ölkəmizin BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi seçilməsini və fəaliyyətini, «Qoşulmama Hərəkəti»ndə uğurlu sədrliyini, həmçinin digər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal rolunu qeyd etdi.

COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi münasibətilə də təbriklərini çatdıran Kayrat Sarıbay bunu beynəlxalq ictimaiyyətin Azərbaycanın çoxtərəfli diplomatiya sahəsində roluna hörmətinin və ehtiramının təzahürü kimi qiymətləndirdi. O, ölkəmizin regionda böyükmiqyaslı kommunikasiya layihələrinin həyata keçirilməsindəki mühüm rolunu da xüsusi vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə təşəkkürünü bildirdi. Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin Asiyada etimad quruculuğu tədbirlərinin həyata keçirilməsində vacib dialoq platforması olduğunu deyən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyini xatırlatdı və sədrlik çərçivəsində əldə edilmiş təcrübənin bu təşkilata sədrliyin həyata keçirilməsi baxımından faydalı olduğunu bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri kimi, COVID-19 pandemiyası dövründə üzv ölkələr arasında həmrəyliyin gücləndirilməsi və «Qoşulmama Hərəkatı»nın təsisatlanması baxımından atdığı addımlara toxundu, bu xüsusda «Qoşulmama Hərəkatı»nın Parlament Şəbəkəsinin, Gənclər Təşkilatının və Qadınlar Platformasının yaradılması istiqamətində təşəbbüsləri vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirəyə sədrliyin Azərbaycana keçməsi prosesində bütün üzv ölkələrə, o cümlədən Qazaxıstan tərəfinə təşəkkürünü bildirdi.

Söhbət zamanı bu təşkilatın Asiya qitəsində sülhün, təhlükəsizliyin gücləndirilməsinə və etimad quruculuğu prosesinə töhfə verməsi baxımından böyük potensiala malik olduğu qeyd edildi, Azərbaycanın üzv dövlətlərlə birgə çalışaraq, Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin daha da təsisatlanması və sahəvi əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə öz töhfəsini vermək əzmində olduğu vurğulandı.

Görüşdə COP29 çərçivəsində də bu təşkilatın müxtəlif tədbirlərinin keçirilməsi, eyni zamanda, «yaşıl» nəqliyyat konsepsiyası və digər sahəvi əməkdaşlıq məsələlərinə baxılması ilə bağlı müzakirələr aparıldı.

RUSİYA FEDERASIYASINA İŞGÜZAR SƏFƏR

22 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin dəvəti ilə aprelin 22-də Moskvaya işgüzar səfər etmişdir.

Moskvanın Vnukovo-2 Beynəlxalq Aeroportunda dövlətimizin başçısını Rusiya Xarici İşlər nazirinin müavini Mixail Qaluzin və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ VLADİMİR PUTİN İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

Moskva

22 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin aprelin 22-də Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

Vladimir Putin: Hörmətli İlham Heydər oğlu, gəldiyiniz üçün sağ olun.

Bu günlərdə BAM-ın (Baykal–Amur Magistralının) 50 illiyini qeyd edirik. Hamı yaxşı bilir ki, hökumət komissiyasına rəhbərlik edən atanız dəfələrlə tikintiyə baş çəkərək, bu məsələdə çox əhəmiyyətli rol oynayıb. Əslində o, bütün Sovet İttifaqı üçün mühüm olan bu nəhəng layihənin təşkilatçılarından biri olub. Biz təkcə bunu bilməklə kifayətlənmirik, həm də yaxşı xatırlayırıq və ona çox minnətdarıq, onun xatirəsini yad edirik.

Bu gün bizim həm də BAM-ın veteranları ilə görüşümüz olacaq, danışılacaq bir çox mövzu var. İndi biz yəqin ki, Siz bu barədə bilirsiniz, Şərq poliqonu adlı marşrutu inkişaf etdiririk, həm BAM, həm də Transsib onunla bağlıdır. Beləliklə, bütün bunlar bu

gün də bizim üçün əhəmiyyətli, həm də çox böyük əhəmiyyətə malikdir.

Düşünürəm, hətta əminəm ki, atanızın bu nəhəng layihənin həyata keçirilməsinə sərf etdiyi bütün səylər, zəhmət çəkdiyi illər bu gün də təkcə Rusiya üçün deyil, həm də bütün Müstəqil Dövlətlər Birliyi üçün mühüm rola malikdir. Onu nəzərdə tuturam ki, bir çox tərəfdaşlarımız bu və ya digər dərəcədə bu nəqliyyat arteriyasından istifadə edirlər.

Əlbəttə, bizim yüksək səviyyədə olan və inkişaf edən ikitərəfli münasibətlərimizdən danışmaq imkanımız olacaq. Əmtəə dövriyyəmiz artır: artıq 4 milyard dollardan da çoxdur. Dollar ekvivalentində desək, Azərbaycan iqtisadiyyatına yatırılan Rusiya investisiyası 6 milyarddır. Hökumətlərarası birgə Komissiya fəal işləyir. İqtisadiyyatın real sektorunda, kooperasiyada, infrastrukturda əməkdaşlığın bir çox maraqlı istiqamətləri var, zənnimcə, onların bir neçəsi ölkələrimizin ictimaiyyətinə məlumdur.

Sözsüz ki, regionda təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə bağlı vəziyyətdən də danışacağıq. Bir çox məsələlər var ki, onlar olduqca həssasdır. Biz Sizinlə onların hər birini müzakirə edəcəyik.

Sizi görməyimizə çox şadıq. Xoş gəlmisiniz!

İlham Əliyev: Hörmətli Vladimir Vladimiroviç!

Dəvətə görə sağ olun. Yenidən görüşməyimizə şadam. BAM-ın tikintisinin başlanmasının 50 illiyinə həsr olunmuş bugünkü tədbirdə iştirakla bağlı dəvətinizə görə ayrıca təşəkkürümü bildirirəm. Rusiya rəhbərliyinin, həmçinin ictimaiyyətinin Heydər Əliyevin xatirəsinə göstərdikləri ehtiramı Azərbay-

canda yüksək qiymətləndiririk. Qeyd etdiyiniz kimi, Heydər Əlirza oğlu Əliyev vaxtilə ümumittifaq tikintisi adlandırılan bu nəhəng layihənin həyata keçirilməsində fəal iştirak edib və onun reallaşdırılmasına öz töhfəsini verib. Ona görə bizim üçün, əlbəttə ki, bu tədbirdə iştirak etmək çox xoşdur və böyük şərəfdir. Bu gün bu qlobal layihənin həyata keçirilməsinə öz töhfəsini verən insanlarla da görüşəcəyik.

Tarixin yadda qalan bu məqamları ölkələrimizi, xalqlarımızı daha da yaxınlaşdırır, münasibətlərimizin gələcəkdə də ardıcıl inkişafına töhfə verir. Biz əlaqələrimizin inkişafından çox razıyıq. Artıq 2 ildən çoxdur ki, 2022-ci ilin fevralında burada, Kremldə imzaladığımız və əsas siyasi sənəd olan, gələcəkdə münasibətlərimizin ardıcıl inkişafını müəyyən edən müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamə çərçivəsində işləyirik.

Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, gündəlik kifayət qədər genişdir. Orada nəqliyyat komponenti də var, bu gün onu da müzakirə edəcəyik. Ölkələrimizi və tərəfdaşlarımızı birləşdirən Şimal–Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi yükdaşımaların təhlükəsizliyi baxımından və bir çox ölkələr arasında ticari münasibətləri stimullaşdırmaq üçün qlobal əhəmiyyətə malikdir.

Regional təhlükəsizlik məsələləri həmişə bizim görüşümüzün gündəliyindədir. Biz həmçinin şadiq ki, onlar öz həllini tapır. Rusiya Qafqazda və daha geniş coğrafiyada regional təhlükəsizlik üzrə əsas ölkədir. Ölkələrimiz arasında əməkdaşlıqdan, qarşılıqlı fəaliyyət

yətdən çox şey asılıdır. Biz qarşılıqlı fəaliyyət və qarşılıqlı maraqlar ruhunda etimad tədbirlərinin, əməkdaşlığın, qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmləndirilməsinə və bütün məsələlərin nizamlanmasına çalışırıq.

Bugünkü görüşə görə bir daha minnətdarlığımı bildirirəm və əminəm ki, bu, münasibətlərimizin inkişafına yeni təkan verəcək. Sağ olun.

BİRGƏ NAHARDA İŞTİRAK

Moskva

22 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin aprelin 22-də birgə nahar etmişlər.

**BAYKAL–AMUR MAGİSTRALININ
50 İLLİK YUBİLEYİ MÜNASİBƏTİ İLƏ
DƏMİR YOLU SAHƏSİNİN VETERANLARI
VƏ İŞÇİLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ**

Moskva

22 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin aprelin 22-də Baykal–Amur Magistralının 50 illik yubileyi münasibətilə dəmir yolu sahəsinin veteranları və işçiləri ilə görüşdə iştirak etmişlər.

Vladimir Putin: Hörmətli İlham Heydər oğlu! Əziz dostlar!

Yarım əsr əvvəl – elə bu günlərdə Baykal–Amur Magistral xəttinin tikintisinə başlandı. Bu, dünyanın ən böyük dəmir yolu arteriyalarından biridir, gələcəyin əsl yoludur. Təbii ki, bunu icra edənlərin, bu layihəni həyata keçirənlərin çoxu üçün – o vaxt deyirdilər və indi də bunu təsdiq etmək olar – BAM bütöv bir nəslin arzularının və romantik istəklərinin simvoludur.

BAM, həmçinin Sovet İttifaqının hər yerindən olan 2 milyon gəncin nəhəng əməyinin və cəsarətinin təəcəssümüdür. Onlar dünya tarixində tayı-bərabəri olmayan, hər mənada bənzərsiz bir layihə hə-

yata keçiriblər. Bu gün biz görürük ki, BAM əsasən XXI əsr üçün global logistikanı müəyyən edir. Ölkəmiz Sibirin və Uzaq Şərqlin mənimsənilməsi və inkişafı, Sakit okeana doğru yükdaşımaların genişləndirilməsi üçün çox böyük imkanlar əldə etmişdir. Birbaşa deyə bilərik ki, indiki mərhələdə Şərqə dönüş məhz Baykal–Amur Magistralı sayəsində mümkün olmuşdur.

Görüşümüzün iştirakçılarını BAM-ın tikintisinə başlanmasi münasibətilə təbrik etmək istərdim. Burada ilk növbədə, dəmir yolu sənayesinin, tikinti sənayesinin, dəmir yolu qoşunlarının veteranları haqqında danışmaq istərdim. Mən bu münasibətlə sizinlə həm çətinliyi, həm də qələbələri bölüşən, sizinlə hər şeyə sahib olan qohumlarınızı, yaxınlarınızı, dostlarınızı, həmkarlarınızı və xidmət yoldaşlarınızı təbrik etmək istəyirəm. İndi veteranlara müraciət edirəm, orada hər şey vardı, tonqallar ətrafında mahnılar oxunurdu, amma ən əsası, çətin və ağır zəhmət idi.

Göstərdiyiniz əmək şücaətinə, çətin vaxtlarda, keçən əsrin 90-cı illərində həyatınızın amalına sadıq qaldığınıza, əmək kollektivlərini qoruyub saxladığınıza, BAM-ın etibarlı işini təmin etdiyinizə görə hamınızın, sizinlə bərabər çalışan hər kəsin qarşısında baş əyirəm.

Bu gün BAM-da yaşayan və işləyən, qabaqcılların şanlı ənənələrini davam etdirən, bu ən mühüm dəmir yolu xəttinin yenidən qurulmasında, inkişafında və ona xidmət göstərilməsində iştirak edən hər kəsə ən səmimi sözlərimi ifadə etmək istəyirəm.

Bildiyiniz kimi, şücaətli əməyə görə təşəkkür və minnətdarlıq əlaməti olaraq, tikinti və dəmir yolu sənayesi veteranlarının və işçilərinin yüksək dövlət mükafatları ilə təltif edilməsi haqqında fərman imzalanıb.

BAM-in tikintisinə başlanmasının yarıməsrlilik yubileyi münasibətilə Azərbaycan Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevi şəxsən təbrik etməkdən çox məmnunam. Onun atası – bunu bütün BAM inşaatçıları yaxşı bilir – Heydər Əlirza oğlu BAM-in tarixində müstəsna, böyük rol oynayıb. Heydər Əlirza oğlu SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin Birinci müavini vəzifəsində Baykal–Amur Magistralının tikintisinə rəhbərlik edir və bu çətin layihənin həyata keçirilməsi üçün əlindən gələni əsirgəmirdi.

Bu işdə ona böyük bilik və təcrübə, idarəçilik istedadı, ən mürəkkəb problemləri həll etmək bacarığı və xüsusi şəxsi keyfiyyətlər, ilk növbədə, çalışdığı insanlara qayğıkeş, hörmətli münasibət kömək etdi və o bu nəhəng problemləri həll edə bildi. O, özü BAM-in obyektlərində olurdu, inşaatçılar, yeni qəsəbə və şəhərlərin sakinləri ilə söhbət edirdi. Necə deyərlər, rahatlıqla ona yaxınlaşa, problemlərini danışa, cari məsələləri müzakirə edə bilərdin.

Bilirəm ki, bizim görüşümüzdə Heydər Əlirza oğlu ilə birlikdə çalışanlar da iştirak edirlər. Sizdən xahiş edərdim ki, mütləq xatirələrinizi bölüşəsiniz, Heydər Əlirza oğlunun həyatınızda oynadığı roldan danışasınız. Onu da əlavə edim ki, Heydər Əlirza oğlunun dəstəyi ilə azərbaycanlı layihəçilər və inşaatçılar BAM-in tikintisi zamanı stansiya

kompleksləri olan iki qəsəbə – Ulkan və Anqoyanı salıblar və hazırda Xabarovsk diyarında və Yakutiya da Baykal–Amur Magistral xəttinin hissələrinin yenidən qurulması və müasirləşdirilməsində iştirak edirlər.

Rusiya–Azərbaycan əməkdaşlığının digər sahəsi bu gün BAM-ın miqyasına və tarixi əhəmiyyətinə uyğundur. Söhbət Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizinin inkişafından gedir. Əslində o, Şimal dənizi marşrutunu Fars körfəzi ilə birləşdirir və ya, demək olar ki, birləşdirə bilər və birləşdirməlidir.

Həqiqətən, ümumittifaq tikinti layihəsinə çevrilən və bütün İttifaq respublikalarının mənafeyinə xidmət edən BAM kimi, Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizi də ən geniş beynəlxalq əməkdaşlığın nümunəsinə çevrilməlidir. Söhbət Avrasiya və global Cənub ölkələrinin sürətli iqtisadi və sosial inkişafı məqsədilə yeni logistik marşrutların formalaşdırılmasından gedir.

Bir daha vurğulamaq istərdim: biz bütün maraqlı dövlətləri bu layihədə iştiraka dəvət edirik, gözləyirik ki, bu layihədə BAM inşaatçılarının – ümumi məqsədlərin birləşdirdiyi müxtəlif millətlərdən olan insanların ən yaxşı, zamanın sınaqdan keçmiş dostluq və qarşılıqlı yardım ənənələrindən mütləq istifadə ediləcək. Biz öz tərəfimizdən tərəfdaşlarımıza Asiya–Sakit okean regionunun sürətlə inkişaf edən bazarlarına çıxış təklif etməyə hazırıq. Bu məqsədlə qabaqcıl texnologiyalar əsasında BAM və TransSibir dəmir yollarının sürətlə modernləşdirilməsi, bütün

Şərq poliqonu dəmir yolu xəttinin inkişafı planlarını həyata keçirmək niyyətindəyik.

Bu planların həyata keçirilməsi ölkəmizin birliyinin möhkəmləndirilməsi, siyasi və iqtisadi suverenliyimiz üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Təsadüfi deyil ki, Rusiyanın şərq sərhədlərinə kommunikasiya yollarının yaradılması ideyası XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində görkəmli siyasətçilər və ictimai xadimlər tərəfindən irəli sürülüb.

Belə ki, 1908-ci ildə Pyotr Stolipin o dövrdə həqiqətən parlamentin yuxarı palatası rolunu oynayan Dövlət Şurasının iclasında Amur dəmir yolunun tikintisi layihəsini müdafiə etdi, bunun sayəsində TransSibir dəmir yolu tamamilə ölkəmizin ərazisindən keçdi. Mən tam əminəm ki, Şərq poliqonunun inkişafı üçün yeni böyük vəzifələrə əsl döyüşçülər, məsələn, BAM komandası nail ola bilər. Bu, məqsədlərinə necə çatmağı bilən güclü xarakterə malik insanların xüsusi birliyidir.

BAM icmasının yaranmasına ürəkdən şadam. O, necə deyərlər, BAM-da iştirak edən hər kəsi – veteranları, Rusiyadan, keçmiş sovet respublikalarından və digər dövlətlərdən olan mütəxəssisləri birləşdirir. BAM inşaatçılarının dostluğunu canlandırmığınız və möhkəmləndirməyiniz, gənclərə insanların taleyindən, bu nəhəng layihənin şərəfli tarixindən danışmağınız və təbii ki, veteranlara yardım göstərməyiniz vacibdir.

BAM inşaatçılarını dəstəkləmək üçün təkəcə ictimai səylər deyil, təbii ki, dövlətin konkret addımları da lazımdır. BAM inşaatçıları çox vaxt ağır şərait-

də – müvəqqəti daxmalarda və kazarmalarda yaşayırdılar. İndi, hazırkı mərhələdə bu, şübhəsiz ki, belə olmamalıdır.

Bununla əlaqədar qeyd etmək istərdim ki, Rusiya Federasiyası Hökuməti artıq Baykal–Amur Magistralının Tında, Severobaykalsk, Nerünqri, Komсомolsk-na-Amure kimi əsas şəhərlərinin hərtərəfli sosial-iqtisadi inkişafı planlarını təsdiq edib.

Söhbət onların nəqliyyat infrastrukturunun, mənzil-kommunal təsərrüfatının genişmiqyaslı yenidən qurulmasından və inkişafından, məktəblərin, xəstəxanaların, uşaq bağçalarının, idman obyektlərinin əsaslı təmirindən və tikintisindən gedir. Təbii ki, biz mütləq müasir evlər, yeni yaşayış binaları tikəcək, ümumilikdə bu gün BAM-da yaşayan və işləyənlər üçün layiqli şərait yaradacağıq.

Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sözü məmnuniyyətlə qonağımıza və dostumuza vermək istəyirəm. Buyurun, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, söz Sizindir.

İ l h a m Ə l i y e v: Möhtərəm Vladimir Vladimiroviç! Əziz dostlar!

İlk növbədə, Vladimir Vladimiroviç, bugünkü tədbirdə iştirak üçün dəvətinizə görə Sizə təşəkkürümü bildirmək istərdim. Bu gün BAM-ı inşa edənlərin, həyatlarını, gəncliklərini ümumittifaq tikintisinə həsr edənlərin əhatəsində olmaq mənim üçün böyük şərəfdir. Habelə Baykal–Amur Magistralının inşasına başlanmasının 50 illiyi münasibətilə bütün inşaatçıları, mütəxəssisləri, bütün BAM-çıları təbrik etmək istərdim.

Vladimir Vladimiroviç qeyd etdi ki, bu tikinti Sovet İttifaqının bütün respublikalarını birləşdirib, bu həqiqətən də belədir, onun ümumittifaq tikintisi adlandırılması təsadüfi deyil. Biz fəxr edirik ki, Azərbaycan inşaatçıları və mütəxəssisləri də bu tikintidə fəal iştirak ediblər, Vladimir Vladimiroviçin qeyd etdiyi kimi, iki dəmir yolu stansiyasını inşa ediblər.

Əlbəttə, Heydər Əlirza oğlu Əliyevin xatirəsinə dərin ehtirama görə Vladimir Vladimiroviçə xüsusi təşəkkürümü bildirmək istərdim. Biz yaxşı bilirik ki, 2000-ci illərin əvvəllərində ölkələrimiz arasındakı dostluq və mehriban qonşuluq münasibətlərinin əsasını məhz Vladimir Vladimiroviç Putin və Heydər Əlirza oğlu Əliyev qoyublar. Vladimir Vladimiroviç 2001-ci ildə Azərbaycana səfər edib və bu bizim bu gün birlikdə keçdiyimiz böyük yolun başlanğıcı olub.

Bu gün biz iki ildən artıqdır ki, müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti çərçivəsində həyata keçirilən əməkdaşlığımızın bir çox planlarının icra edilməsi məsələlərini müzakirə etdik. Əlbəttə, Heydər Əliyev amili dövlətlərarası münasibətlərimizdə həmişə mühüm rol oynayıb və oynayacaqdır. Çünki o, Moskvada bu binada, Kremldə işlədiyi illərdə sovet dövlətinin və ona tapşırılan sahənin inkişafına rəvac vermək üçün böyük səylər göstərib. Onlardan biri də nəqliyyat sahəsi idi.

Biz həmçinin BAM-çılara və inşaatçılara, Rusiyanın bütün nəqliyyatçılarına Heydər Əlirza oğlunun xatirəsinə əbədiləşdirdiklərinə görə minnətdarlıq – Anqoya qəsəbəsidəki vağzal onun adını daşıyır. BAM-çıların da yaxşı bildiyi kimi, o, Bratskdan Vla-

divostoka və Naxodkaya qədər çətin şəraitdə, demək olar ki, piyada, qatarla, vertolyotla uzun bir yol qət edərək, 10 gün ərzində BAM-çılarla sevincini və kədərini bölüşüb.

Onu da xatırlayıram ki, o qayıdanda yalnız sovet dövlətinin həyata keçirə biləcəyi tikintinin miqyasından deyil, ilk növbədə, ən çətin şəraitdə, bəzən daim donuşluq içində olan keçilməz meşələrdə, yolsuzluq şəraitində həyatlarını riskə atan BAM-çıların fədakarlığından təsirlənmişdi. Çünki bu insanlar, demək olar ki, hər gün şücaət göstərərək, möcuzələr yaradaraq, sovet dövlətinin və bu gün isə həm Rusiyanın, həm də qonşu ölkələrin gələcək inkişafının müqəddəratını əvvəlcədən təyin edərək, uzun illər – 50 il və ya daha çox müddət ərzində həm regional, həm də beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafı işinə xidmət edəcək unikal infrastruktur nümunəsi yaratmağa müvəffəq olublar.

Heydər Əlirza oğlunun anadan olmasının 100 illiyinin qeyd edilməsinə görə Vladimir Vladimiroviçə və rusiyalı dostlarımıza minnətdarlığımı bildirmək istədim. Ötən il Azərbaycanda və Rusiyada onun yubileyi xüsusi ehtiramla qeyd edildi. Bu bizim ümumi tariximizdir, biz bunu çox yüksək qiymətləndiririk.

Bu gün sevindirici haldır ki, müasir Rusiya–Azərbaycan münasibətləri dostluq, qarşılıqlı anlaşma, qarşılıqlı dəstək və məqsədyönlülük kimi möhkəm təmələ əsaslanır. Bu gün biz, Vladimir Vladimiroviçin qeyd etdiyi kimi, təkcə böyük nəqliyyat layihələri həyata keçirmirik, həm də Şimal–Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin yaradılmasında fəal

iştirak edirik, həm iqtisadi, həm siyasi, enerji, humanitar və bir çox digər sahələrdə fəal əməkdaşlıq aparırıq.

Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizinə gəldikdə, bu gün Vladimir Vladimiroviçlə bu məsələni bir daha ətraflı müzakirə etdik. Hökumət üzvlərinə müvafiq təlimatlar verilib. Əminəm ki, yaxın vaxtlarda bütün məsələlər razılaşdırılacaq və biz daha bir möhtəşəm layihənin icrasına başlayacağıq.

Bildirməliyəm ki, Azərbaycan ərazisində Azərbaycan–Rusiya sərhədini Azərbaycan–İran sərhədi ilə birləşdirən dəmir yolu mövcuddur. Lakin yükqöndəmənlərin tələbatları bizə bu yolun yeni hissələrinin inşa edilməsinin zəruriliyini diktə edir ki, biz bu yolda yükdaşımaları artırmaqla və bununla şimaldan Hind okeanına unikal nəqliyyat yolunu təmin edək.

Bu tədbirdə iştirak etdiyim üçün bir daha minnətdarlığımı bildirmək, bütün BAM-çıları yubiley münasibətilə təbrik etmək, Azərbaycan, Rusiya və bütün MDB ölkələrinin inşaatçılarına yeni uğurlar və nailiyyətlər arzulamaq istəyirəm.

Təşəkkür edirəm.

Vladimir Putin: Yefim Vladimiroviç Basın SSRİ Nəqliyyat Tikintisi nazirinin müavini işləyib, o, Heydər Əlirza oğlu ilə də ünsiyyətdə olub, onunla görüşüb, faktiki olaraq, birgə işləyiblər. Hazırda «BAM birliyi» ictimai təşkilatının prezidentidir.

Yefim Basın: Çox sağ olun, hörmətli Vladimir Vladimiroviç! Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Əvvəlcə, «BAM birliyi» adından Prezidentimizə BAM-ın bərpaasına görə minnətdarlığımı bildirmək

istəyirəm. Bu tikinti həyatımızın ən vacib işidir. Siz təxminən belə də dediniz. BAM-dan həqiqətən də 2 milyona yaxın insan keçib. Əsasən onlar bu böyük işdə iştirak etməyə cəhd göstərən gənclərdir. İnanılmaz səylərə və çətinliklərə, ekstremal şəraitə baxmayaraq, yol tikildi. Ötən əsrin 90-cı illərində BAM-a «heç yerə getməyən yol» damğası vurulanda, biz bunu dəhşətli ədalətsizlik kimi qəbul etdik. Bu olub. Buna görə də insanları dəstəkləmək üçün 25 il bundan əvvəl biz «BAM birliyi» ictimai təşkilatını yaratdıq, hansı ki, indi ölkənin 54 regionundan 50 mindən çox veteranı birləşdirir. BAM-ın inşasına başlanmasının 50 illiyinin qeyd olunması haqqında fərmanınız isə insanlarda əvvəlki həvəsi oyatdı, yeri gəlmişkən, Siz də onun haqqında danışmısınız. Bu günlərdə hər yerdə veteranların gənclərlə, məktəblilərlə, tələbələrlə görüşləri keçirilir. Veteranlar BAM-ı necə tikdikləri və çətinliklərə necə sinə gərdikləri barədə danışirlər.

«Bamstroyput», «Bamtransvzrïvprom», «Bamstorymexanizasiya», körpü dəstələri, mexanikləşdirilmiş kalonlar kimi məşhur trestlərimiz fəal işləyir, bu gün qonşum Ruslan Baysarovun rəhbərliyi ilə «Bamtonnelstroy-Most» artıq praktik olaraq, Severomuysk tunelində, onun ikinci xəttində işlərə başlayır. Bu çox vacibdir. İnsanlar inşaatçıların əmək şücaətinin unudulmadığına sevinirlər. BAM bizi nəhəng tikintilərin genişləndirilməsi təcrübəsi ilə zənginləşdirib. Biz körpülərin yüksək sürətlə tikintisi, daimi donuşluq şəraitində alt qatların doldurulması – hətta o vaxtlar öyrənmək üçün bizə

çinlilər gəlirdilər – tektonik qırılmalar və güclü su axınları şəraitində tunellərin keçməsi təcrübəsini inkişaf etdirmişik. BAM-ın inkişafı üçün genişmiqyaslı layihə ilə bağlı qərarınızı hamımız böyük həvəslə qəbul etdik.

Bu gün magistral yolda iş aşıb-daşır. Magistral ikiyollu olacaq. Alternativ tunellər tikiləcək. Təəsüf ki, çox vaxt itirildi. Ancaq ümid edirəm ki, Şərq poliqonunun inkişafı məsələsi yalnız yollar şəbəkəsi ilə bitməyəcək. Axı BAM zonasının inkişafı üçün çox böyük iş görməliyik, bu isə Rusiyanın təbii ehtiyatlarının üçdəbiridir, tam Mendeleyev cədvəlidir. Eyni zamanda, şübhəsiz, şimal ekstremal şəraitindəki tikinti təcrübəmizə də tələbat olacaq. BAM-ın ümumxalq tikintisi adlandırılması təsadüfi deyil. Onun tikintisində həqiqətən də bütün ölkə iştirak edib. BAM-da tikilmiş 60 stansiyaətrafı qəsəbənin yarısından çoxu Rusiyanın və Azərbaycan da daxil olmaqla, demək olar ki, bütün sovet respublikalarının müxtəlif böyük şəhərlərinin nümayəndələri tərəfindən inşa olunub.

Hökumət tərəfindən, artıq dediyiniz kimi, tikintiyə Nazirlər Soveti Sədrinin Birinci müavini Heydər Əlirza oğlu Əliyev nəzarət edirdi. O, möhkəm iradəli, böyük erudisiyaya malik və səriştəli insan idi. O mənim taleyimdə də əhəmiyyətli rol oynayıb. Mənim taleyimdə o, BAM-ın tikinti rəisi – SSRİ Nəqliyyat Tikintisi nazirinin müavini vəzifəsinə təyin edilməyimdə də mühüm rol oynayıb. Heydər Əliyevin BAM-a gəlişini dəqiq xatırlayıram. 1984-cü ilin iyun ayı idi. Bu, bütün BAM boyu «qızıl birləş-

mənin» ərəfəsi ili idi. Gərginlik pik nöqtəsinə çatmışdı. İvan Varşavski və Aleksandr Bondarın rəhbərlik etdikləri bütün briqadalar bir-biri ilə qarşılaşmağa tələsirdilər. Lakin onların yolunda, xüsusən böyük körpülər və tunellər kimi bir çox maneələr var idi. Məhz bu problemlərin həlli üçün Heydər Əlirza oğlu Əliyev BAM-a gəldi. Təxminən 10 gün bizimlə bir yerdə qaldı. Bu səfər zamanı o məni tikintisi o vaxt cədvəldən geri qalan Kodar tunelinin vəziyyətini öyrənmək üçün iki baş idarənin rəisi ilə birlikdə vertolyotla həmin əraziyə göndərdi. Obyektin işə salınmasına cəmi 6 ay qalmışdı. Biz tunnelin sonuna çatmağa müvəffəq olduq, geri qayıdanda isə onun tavanı çökdü. Məsələ orasıdır ki, tunnel daimi donuşluq şəraitində inşa edilmişdi. Təəssüf ki, tunneli inşa edənlər qazma işlərində irəliləsələr də, tunnelin çuqun tubinqlər qoyulması işində yubanmışdılar. Təbii ki, biz vəziyyət barədə Heydər Əlirza oğluna məlumat verməli olduq. Gözləntilərimizin əksinə olaraq, o, yaranmış vəziyyəti sakit şəkildə qəbul etdi. Təkcə bunu dedi: «Yaxşı, burada Kodar tunnelinə gedən kəsə yol inşa etmək lazımdır». Yadımdadır, Heydər Əlirza oğlu 15 kilometrlik tunnelin girişinin necə çəkildiyini qiymətləndirmək üçün Severomuysk tunnelinə enmişdi. Bundan sonra o, mürəkkəbliyinə görə unikal olan bu obyektin inşası ilə bağlı ən aktual məsələlərin həll olunduğu böyük bir iclas keçirmişdi. Aydın idi ki, 1989-cu ilədək, yəni Baykal–Amur Magistralının istismara verildiyi ilə qədər tunneli tikmək mümkün olmayacaq. Buna görə 18 minlik yamacı olan ikinci

kəsə tunelin inşa edilməsinə qərar verildi. Mən bu keçidi kiçik BAM adlandırıram. Çünki dağ şəraitində təkcə 64 kilometrlik yol çəkmək yox, həm də yeni 2 tunel və 12 körpü, o cümlədən sonradan sürücülərin «Şeytan körpüsü» adlandırdıqları 30 metr hündürlüyündə körpü inşa etmək lazım idi. Lakin bu qərar bizə 1989-cu ilin oktyabrına qədər bütün BAM-ı vaxtında daimi istismara verməyə imkan yaratdı. Daha doğrusu, bu, dahiyənə qərar idi.

Azərbaycanlı mütəxəssislər, İlham Heydər oğlunun dediyi kimi, BAM üzərində 2 gözəl qəsəbə tikdilər. Amma əsas odur ki, onların memarlığı Azərbaycan milli üslubunda hazırlanıb. Bu qəsəbələr Ulkan və Anqoyadır. 2008-ci ildə Anqoya stansiya-sındakı vağzala Heydər Əlirza oğlu Əliyevin adı verilib. Bu gün də həmin lövhə stansiyanı bəzəyir. Bu heyrətamiz insanın portretinə daha bir cizgi əlavə etmək istəyirəm. Azərbaycan BAM-dakı mütəxəssislərinə verdiyi vədi yerinə yetirən yeganə respublikadır – tikinti başa çatdıqdan sonra ölkə onları mənzillə təmin edib. Bu bizim üçün çox vacibdir. Bu gün Prezidentin özünün də dediyi kimi, veteran BAM-çıların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün dövlət tərəfindən bundan sonra da tədbirlərin görülməsi xəbəri insanlarımız tərəfindən daha böyük coşqu ilə qarşılanacaq.

Heydər Əliyev bunu da, bu insanları da unutmurdu. Onun adı xalqlarımızın dostluğunun rəmzinə çevrilib. Bu gün də BAM-ın bütün inşaatçıları adından mən onun oğlu, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlunu və Vladimir

Vladimiroviç, Sizi iyulun 8-də BAM-ın paytaxtı Tındada onun 50 illik yubileyinin qeyd olunması mərasimində iştirak etməyə dəvət etmək istərdim. Düşünürəm ki, həmin vaxta qədər siz Severomuysk tunelinin tikintisi işlərinə başlaya bilərsiniz. Bu, möhtəşəm hadisə olacaq. Orada – Tındada, BAM inşaatçılarına gözəl, müsabiqədə birinci yerə layiq görülmüş çox yaxşı bir abidə qoyulacaq. Yeri gəlmişkən, Moskvada merin qərarı ilə 3 vağzalın ərazisindəki meydan BAM inşaatçıları meydanı adlandırılıb. Çünki ilk komsomolçular birbaşa komsomolun 17-ci qurultayından sonra bu meydandan, bu vağzallardan BAM-a yola düşürdülər. Onların bir çoxu burada, bu masanın ətrafında əyləşiblər. Çox sağ olun.

Vladimir Putin: Təşəkkür edirəm, Yefim Vladimiroviç.

İki dəfə Rusiya Federasiyasının Nəqliyyat Yolları naziri olmuş Gennadi Matveyeviç Fadeyev də BAM ilə birbaşa əlaqəsi olan şəxsdir. Buyurun, Gennadi Matveyeviç.

Gennadi Fadeyev: Yubilyara – Baykal–Amur Magistralına həsr olunmuş belə qeyri-adi görüşdə iştirak etmək imkanı yaradıldığına görə Sizə təşəkkür edirəm. Əvvəlcə, nə demək istərdim? İnsanlar mənə «BAM nədir?» sualını verəndə, mən belə cavab verirəm: «BAM insanlar deməkdir. BAM tikinti sərəncamlarını imzalayan insanlardır. Onlar böyük insanlardır. BAM tikinti üçün birbaşa şərait yaradan insanlardır. BAM, təbii ki, tikinti işlərini görən insanlar deməkdir. Yəni BAM ilk növbədə,

məhz bu deməkdir». Onu vurğulamaq istəyirəm ki, biz Heydər Əlirza oğlu haqqında danışanda insanlarda belə bir təəssüratın yarandığını görürük: o, insanları çox sevən insan idi. O, kilometrərlə deyil, tonlarla deyil, talelərlə, BAM-çıların bu və ya digər müddət ərzində işlədiyi şəraitlə maraqlanırdı. O, hey-rətamiz rəhbər idi. Yalnız hansısa yekun məqamda o, təkrarən zəruri mövzuya yenidən qayıdar, işin daha səmərəli olması üçün sabah nə ediləcəyini və digər məsələləri düşünərdi.

Onunla şəxsən tanış olmaq şərəfinə nail olmuşam. Məsələ Nəqliyyat Yolları Nazirliyindəki kadr-larla bağlı idi. O, nəqliyyat sahəsinə də rəhbərlik etdiyi üçün mənə onun yanına göndərdilər. Biz burada, Kremldə əyləşmişdik. İnsana dövlət məmuru kimi yox, məhz əsl insan kimi yanaşırdı, nə üçün gəl-diyini, narahatlığının nədən ibarət olduğunu soru-şurdu, insanla həqiqətən, maraqlanırdı. O, vəziyyə-ti xəbər almağa başladı – mən o vaxt nazir müavini vəzifəsində idim – şəbəkədə vəziyyət necədir? Sonra dedi: Partiyanın Mərkəzi Komitəsi Nəqliyyat Yol-ları Nazirliyi rəhbərliyinin gücləndirilməsi barədə qərar qəbul edib və sizə Nəqliyyat Yolları nazirinin birinci müavini vəzifəsi təklif olunur. Təbii ki, mən ona təşəkkür etdim. O, sözünə davam edərək dedi: Siz yarım ildir ki, nazir müavini işləyirsiniz, bu mə-sələləri həll edə bilmisiniz və ümid edirik ki, siz bundan əlavə, daha çox iş görəcəksiniz. Ona söz verdim ki, çalışacağam. Həmin il şəbəkəyə 4 mil-yard 100 milyon ton yük daxil oldu. Belə bir hal heç vaxt olmamışdı. İndi Sovet İttifaqı yoxdur,

amma necə işləmək lazım olduğuna dair təlimatlar artıq o dövrdə müəyyən edilmişdi.

Baykal–Amur Magistralının tikintisinə kimin daha çox töhfə verdiyi barədə danışanda, əlbəttə ki, orada bir çox mütəxəssisin, alimin və digərlərinin çalışdığından bəhs edirik. Ancaq təcrübəm, həyat yolum onu deməyə imkan verir ki, Heydər Əlirza oğlu BAM-a nəzarət edən rəhbərlərin ən yaxşısı idi. O, mahiyyət etibarilə, BAM-ın həyata keçirilməsinə nail oldu. O illərin necə çətin olduğunu xatırlayarsınız, həmin çətin illərdə belə bir tikinti sahəsinə rəhbərlik etmək böyük hünər idi. Onu da vurğulamaq istəyirəm ki, inşaatçılar özləri də başa düşürdülər – maaş almadıqlarına görə işdən çıxsalar, Severomuysk tunelində qarşısıalınmaz proseslər baş verə bilər. O vaxt ən çətin dövr idi. Yekdil olmaq, bir-birini anlamaq lazım idi. Tikintidə iş davam edirdi. Demək istəyirəm ki, Prezident Vladimir Vladimiroviç Federal Məclisə göndərdiyi məktubda Baykal–Amur Magistralının 3-cü mərhələsinin obyektlərini bir-bir sadalayıb. Bu bir möcüzədir, mahiyyət etibarilə, Severomuysk, Kuznetsk, Kodar tunnelərinin, Komsomolsk yaxınlığında Amur üzərindəki ikinci dəmir yolu körpüsünün eynisidir. Məktubdan bir gün sonra Oleq Valentinoviç Belozyorov məni telefonla baş podratçı ilə işə başlamaq barədə müqavilə imzalamağa dəvət edəndə inanmadım. Bu təcrübəmlə, yaşım ilə belə bir təəssürat yaşadım ki, mən xoşbəxt insanam, bunu da görmək mənə nəsib oldu. Müqaviləni imzalamaq üçün gələndə və Ruslan Baysarovla yaxından tanış olanda

ona dedim: sinəmdə «Fəxri dəmiryolçu» nişanı gəzdirirəm, işin qrafikə uyğun təhvil verilməsi üçün zaman məhdudiyyətinə, keyfiyyətə və digər amillərə görə böyük məsuliyyət daşıyacağını bildiyin halda bu obyektlərə getməklə bağlı cəsarətli qərar verdin üçün indi onu sənə verəcəyəm.

Zənnimcə, bu çox böyük hadisədir. Severomuysk tuneli 26 ilə inşa edildiyi halda, o bu işi 6–10 il ərzində görməyə hazır olduğunu deyirsə, onun və inşaatçıların qarşısında baş əymək lazımdır. Mən başa düşürəm ki, Prezidentimiz bütün iştirakçıların işin icrasına nə qədər hazır olduqlarını və bunun üçün onlara nə lazım olduğunu yoxlamaq üçün xüsusilə belə edib. Zənnimcə, Prezidentimizin həmkarının – Prezident Əliyevin iştirakı ilə keçirilən bu görüş çox gözəldir, məsuliyyətlidir, burada məhz işinin ustası olan məharətli insanlar toplaşblar.

İki ölkənin prezidentləri ilə görüş gününün əlamətdar olduğunu vurğulayan Gennadi Fadeyev dost Azərbaycan Respublikasının Baykal–Amur Magistralının yaradılmasına və inkişafına böyük töhfə verdiyini vurğuladı.

– Azərbaycan da, insanları da gözəldir. Hamı oraya artıq böyük maraqla getməyə başlayıb. Bu əladır. Şimal–Cənub layihəsinə gəldikdə isə, mən əminəm ki, iki ölkə prezidentlərinin böyük söyləri və imkanların birləşdirilməsi sayəsində bu layihə icra olunacaq.

Mən ayrıca olaraq Sizə müraciət etmək istərdim, İlham Heydər oğlu, Vətənə qayıdanda atanızın ruhu qarşısında baş əyin və ona çatdırın ki, biz onu sevi-

rik, onu hörmətlə yad edirik. Bugünkü görüş və gələcək işlər üçün Sizin qarşınızda ehtiramla baş əyirəm.

Vladimir Putin: Mən giriş nitqimdə hərbi inşaatçılar haqqında da bəhs etdim. Sergey Aleksandroviç, Şərq hərbi dairəsinin 50-ci ayrıca dəmir yolu briqadasının komandiri.

Sergey Vasilyanov: Yoldaş Rusiya Federasiyası Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı!

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Uzaq 1984-cü ildə briqadamızın hərbi dəmiryolları vətənin fəxri tapşırığının icrasına – Baykal–Amur dəmir yolu magistralının şərq hissəsinin tikintisinə ilk başlayanlardan oldular. Şəxsi heyətin gündəlik əməyi cəsarət, əzmkarlıq və qəhrəmanlıq nümunəsi idi. Vəzifələrini şərəflə yerinə yetirdikləri sərt iqlim, yolsuzluq, çətin şərait onları ciddi imtahana çəkdi, peşəkar bacarıqlarının və ən yaxşı insanı keyfiyyətlərinin ciddi sınağı oldu. Bütün çətinliklərə baxmayaraq, briqada BAM stansiyasından Tında stansiyasına qədər Baykal–Amur dəmir yolu magistralı sahəsinin inşası, «Şimanov» zavoduna giriş yollarının tikintisi və Uzaq Şərqin dəmir yolu kommunikasiyalarının inkişafı ilə bağlı üzərinə düşən vəzifələri şərəflə yerinə yetirdi. 1984-cü ildə Heydər Əlirza oğlu Əliyev dəmir yolu hərbcilərinə tapşırılmış şərq hissəsindən keçərək, inşaat işlərinin təhvil alınmasında iştirak edib. Sərt iqlim şəraitində tikintinin təşkilində qazanılmış təcrübədən bu günlərdə də Baykal–Amur dəmir yolu magistralının Ulak-Fevralsk sahəsində yenidən qurulma işləri zamanı briqadanın şəxsi heyəti tərəfindən geniş

istifadə edilir. Bu bizim üçün böyük şərəf və ciddi məsuliyyətdir. Biz öz əməyimizlə yaşlı nəsillərin işini davam etdiririk. İcazə verin, Sizi əmin edək ki, bundan sonra da mənə tapşırılmış briqada qarşıya qoyulmuş vəzifələri şərəflə yerinə yetirəcək və gərgin əməyi ilə nəhəng Rusiyanın qüdrətinə töhfəsini verəcəkdir.

Vladimir Putin: BAM gənclərin çalışdığı yer idi. Ancaq əslində indi də bu miqyasda olan layihələr mahiyyətcə eynidir. Gənclər işləyirlər və belə böyük perspektivlər, platformalar və layihələr yaradırlar. Uşakova Viktoriya Aleksandrovna, İrkutsk Dövlət Nəqliyyat Yolları Universitetinin tələbəsi, buyurun.

Viktoriya Uşakova: Hörmətli Vladimir Vladimiroviç! Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Siz dediyiniz kimi, mən İrkutsk Dövlət Nəqliyyat Yolları Universitetinin tələbəsiyəm və bu gün mən təkcə Rusiya tələbələrini deyil, həm də Rusiyanın tələbə birliklərini təmsil edirəm. Əvvəlcə, Sibir, İrkutsk bölgəsi və Rusiya tələbələri adından inkişaf etmək və hər zaman daha çox səy göstərmək imkanlarının yaradılmasına görə təşəkkür edirəm. Etimadınıza görə Rusiya tələbə birliyi adından minnətdarlığımızı bildirirəm. Çünki ölkəmizin ən vacib strateji obyektini gənclərə həvalə etmək asan iş deyil. Artıq üçüncü ildir ki, «BAM 2.0» Ümumrusiya Tələbə Əmək Layihəsi çərçivəsində Baykal–Amur Magistralının tikinti obyektlərində işgüzar bacarıqlarımızı sübuta yetiririk. Axı biz iş adamlarıyıq. Biz gəncik və gələcək bizimlədir. Vladimir

Vladimiroviç, icazə verin, bütün tələbələri, o cümlədən tələbə dəstələrinin cəsur üzvlərini maraqlandıran bir sual verim. Bilirəm ki, Siz də vaxtilə tələbəlik illərində «Femida» tələbə dəstəsinin üzvü olmusunuz. Mənim üçün çox maraqlıdır, indi tələbə olsaydınız, bizimlə BAM-a gedərdinizmi?

Vladimir Putin: Tələbə olmağı çox istərdim. Əgər tələbə ola bilsəydim, BAM haqqında eşitdiklərimdən sonra böyük məmnuniyyətlə oraya gedərdim.

Sonda xatirə şəkilləri çəkdirildi.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin aprelin 22-də Rusiya Federasiyasına işgüzar səfəri başa çatdı.

**ADA UNIVERSİTETİNDƏ «COP29 VƏ
AZƏRBAYCAN ÜÇÜN YAŞIL BAXIŞ»
MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ
BEYNƏLXALQ FORUMDA İŞTİRAK**

23 aprel 2024-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 23-də ADA Universitetində «COP29 və Azərbaycan üçün Yaşıl baxış» mövzusunda keçirilmiş Beynəlxalq Forumda iştirak etmiş və tədbir iştirakçılarının suallarını cavablandırmışdır.

H a f i z P a ş a y e v (ADA Universitetinin rektoru): Zati-aliləri cənab Prezident İlham Əliyev!

Hörmətli ADA Universitetinin 6-cı Siyasət Forumunun iştirakçıları!

Sizi ildə 2 dəfə təşkil etdiyimiz siyasət forumumuzda salamlamaqdan böyük şərəf duyuram. Bu dəfə tədbirimizə 30 ölkədən 64 iştirakçı qatılıb. Prezident Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və dəstəyi sayəsində sabah biz Ermənistan işğalından azad olunmuş və artıq məcburi köçkünlərin qayıdışına şahidlik edən gözəl Laçın şəhərinə səfər edəcəyik.

2023-cü ilin dekabrında baş tutmuş sonuncu forumdan sonra Azərbaycan yekdilliklə BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Konfransına ev sahibliyi edəcək ölkə seçilmişdir. Bu, Azərbaycanın qlobal miqyasda güclü diplomatiyasının əlaməti və çoxtərəfli danı-

şıqlar zamanı etibarlı tərəfdaş nüfuzunun təsdiqidir. Bundan əvvəl Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurası, «Qoşulmama Hərəkəti» və Türk Dövlətləri Təşkilatı kimi beynəlxalq təsisatlarda uğurla sədrlik etmişdir.

Bakı dünyanın neft sənayesinin yarandığı yerdir. Bu gün isə rəmzi məna ondan ibarətdir ki, qarşıdan gələn noyabr ayında on minlərlə iştirakçı iqlim dəyişikliyi nöqtəyi-nəzərindən planetimizin gələcəyini müzakirə etmək üçün COP29-la bağlı Bakıya səfər edəcək.

ADA Universiteti aidiyyəti beynəlxalq təsisatlarla birgə təlimlərin, konfransların və tədqiqatların təşkil edilməsi ilə COP29 Təşkilat Komitəsinin akademik tərəfdaşı olmaqdan şərəf duyur. Bu forum regional təhlükəsizlik, enerji keçidi və «yaşıl artım»la bağlı Azərbaycanın baxışının təqdim olunması, Qarabağda «yaşıl» və ekoloji cəhətdən təmiz zonaların yaradılması, Azərbaycanda külək və Günəş enerjisi layihələri, Avropa İttifaqına qədər uzanan «yaşıl enerji» dəhlizlərinin gələcəyi və digər mövzular baxımından yanaşmasını təqdim etməklə, qlobal siyasət müzakirələrinə öz töhfəsini verəcək. Bununla yanaşı, biz diqqətimizi erməni işğalının nəticələrinin ətraf mühitə təsiri, o cümlədən çox ciddi mina problemi və onun fəsadlarının aradan qaldırılması üçün beynəlxalq hüquq alətlərinə yönəltməliyik.

Zati-aliləri cənab Prezident! Fərsətdən istifadə edərək, Sizi və ölkəmizi Qazax rayonunun kəndlərinin sülh yolu ilə qaytarılması kimi diplomatik uğur münasibətilə təbrik etmək istərdim. Yorulmaz səy-

ləriniz sayəsində regionumuzda firavanlıq və inkişafın bərqərar olunması işində Sizə uğurlar arzu etmək istəyirik. Gərgin qrafikinizə baxmayaraq, bu gün ADA Universitetində tədbirə vaxt ayırdığınıza görə Sizə təşəkkür edirik. Ümid edirik ki, bugünkü müzakirələr və Qarabağa sabahkı səfər qlobal qarşıdurma dönməsində regional inkişaf hadisələrinə daha da aydınlıq gətirəcək. Heç şübhəsiz ki, bu bizim iştirakçı ekspertlərə gələcək təhlillərində və dərc ediləcək materiallarında yardımçı olacaqdır. Cənab Prezident, buyurun, söz Sizinindir.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli qonaqlar, hamınızı görməyə şadam, Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Sizə ölkəmizdə xoş vaxt keçirməyi və hər zaman olduğu kimi, məhsuldar müzakirələr arzu edirəm. Bu tədbirə növbəti dəfə dəvətə və sizinlə söhbət aparmaq imkanına görə təşəkkür edirəm.

Mən müntəzəm olaraq ADA Universitetinin forumlarında iştirak edirəm və qeyd edildiyi kimi, biz sonuncu dəfə ötən il dekabrın əvvəlində görüşmüşdük. O vaxtdan bəri Azərbaycanda və ətrafda bir çox hadisələr baş verib və deyərdim ki, bu hadisələr müsbət məcrada cərəyan edib. Buraya Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılması prosesi və sərhədlərin delimitasiyası daxildir. COP29-a gəldikdə, bu, beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən Azərbaycana olan böyük ehtiramın və dəstəyin göstəricisidir və biz hazırlığın fəal mərhələsindəyik. Bir ildən az vaxtımız var, yaxşı nəticələr əldə etmək üçün biz olduqca fəal və səmərəli çalışmalıyıq.

Əlbəttə, bizim üçün COP29 çox böyük məsuliyyətdir. Burada söhbət təkcə təşkilati məsələlərdən deyil, nəticələrin əldə edilməsindən də gedir.

Siz sabah Laçına səfər edəcəksiniz. Mən burada çoxlu tanış simalar görürəm və bilirəm ki, forum iştirakçıları Şuşa, Ağdam və Zəngilanda olublar, bu dəfə Laçına səfər edəcəklər. Ancaq yeni iştirakçılar da var və əminəm ki, siz səfərinizdən zövq alacaqsınız. Laçın Azərbaycanın ən füsunkar bölgələrindəndir və «yaşıl» gələcək haqqında danışırıqsa, görəcəksiniz ki, Laçın tamamilə «yaşıl»dır.

Bu gün irimiqyaslı inkişaf gedir, Laçın şəhərinin və onun yaxınlığındakı bir kəndin yenidən qurulması sizə Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun gələcəkdə tam bərpa edilmiş simasının şahidi olmaq imkanı verəcək.

Ötən ilin may ayında mən 30 ildən sonra oraya qayıdan Laçın şəhərinin ilk sakinlərinə evlərinin açarlarını təqdim etdim. Hazırda isə növbəti sakinlər oraya qayıdırlar və doğma yurdlarına geri qayıtmaq arzusunda olan məcburi köçkünlərin faiz nisbəti gözlədiyimizdən də artıqdır. Hətta oranı heç vaxt görməyən gənc nəsil belə, orada olmaqdan həzz alır. Bu, Azərbaycan xalqının öz kökünə nə qədər bağlı olduğunu nümayiş etdirir. Laçın 1992-ci ilin mayında – Şuşanın işğalından 10 gün sonra işğal edilmişdir. Bu, Birinci Qarabağ müharibəsinin ən faciəvi hadisələrindən biri idi, bunun nəticəsində Ermənistan ilə Azərbaycanın Qarabağ bölgəsi arasında quru əlaqəsi yarandı və bu, Ermənistandan bizim torpaqlara çox böyük həcmdə silahların da-

şınmasına, çoxsaylı hərbi personalın daxil olmasına imkan yaratdı.

Laçının azad edilməsi bizim güclü siyasi iradəmizin göstəricisi idi. Laçının böyük hissəsi siyasi vasitələrlə azad edilib. İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Laçın rayonunun cənub hissəsini azad etdik və bunun özü də mühüm hərbi qələbə idi. Lakin rayonun əksər hissəsi, o cümlədən Laçın şəhəri siyasi vasitələrlə azad edilib. Beləliklə, mən işğal edilmiş ərazilərin hərbi-siyasi yolla azad olunduğunu deyəndə Laçın bunun bariz nümunəsidir.

Hazırda isə siyasi yolla davam edirik. Əminəm ki, bütün məqsədlərimizə siyasi vasitələrlə nail ola bilərik və məhz bunu nümayiş etdiririk.

Giriş nitqimlə vaxtınızı çox almaq istəmirəm. Hesab edirəm ki, müzakirələrə daha çox vaxt ayırmalıyıq. Məni dəvət etdiyinizə və bizimlə birlikdə olduğunuza görə bir daha təşəkkür edirəm.

Hikmət Hacıyev (*Prezidentin köməkçisi*): Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. İcazənizlə, müzakirəmizə və sual-cavab hissəsinə keçək. Birinci sual üçün Almaniyanın Beynəlxalq və Təhlükəsizlik Məsələləri üzrə Alman İnstitutunun dosenti Darya İsaçenkoya söz verilir.

D a r y a İ s a ç e n k o: Bu fürsətə görə təşəkkür edirəm. Mənim sualım Avrasiya integrasiyası ilə bağlıdır. Son 2-3 il ərzində Azərbaycan Avrasiya İqtisadi İttifaqının zirvə toplantılarında və digər beynəlxalq tədbirlərində iştirak edir. Siz Avrasiya integrasiyasında maraqlısınız və burada Bakı üçün hansı üstünlükləri görürsünüz? Azərbaycanın bu təşkilata üzvlü-

yü gözləniləndirmi? Əlavə bir sualım da var. Bu həftə Siz Almaniyaya səfər edəcəksiniz. Bu səfərdən hansı gözləntiləriniz var? Bu fürsətə görə bir daha təşəkkürümü bildirirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli, biz həqiqətən də həm Prezident, həm də Baş Nazir səviyyəsində Avrasiya İqtisadi İttifaqının tədbirlərinə dəvət edilmişik. Mən bir dəfə fəxri qonaq qismində belə tədbirdə iştirak etmişəm və əslində Ermənistan istisna olmaqla, Avrasiya İqtisadi İttifaqının bütün üzvləri ilə Azərbaycanın sıx tərəfdaşlıq münasibətləri var. Bizim üçün bu ölkələr qrupu qeyri-adi deyil, onları çox yaxşı tanıyıraq. O ki qaldı Avrasiya İqtisadi İttifaqı ilə daha sıx əməkdaşlıq planlarına, Azərbaycan özünü təmin edən iqtisadiyyata malikdir və hətta böhran dövründə dayanıqlı artım nümayiş etdirir. Bizim xarici borcumuz olduqca aşağı səviyyədədir və hazırda ÜDM-in 8 faizindən aşağıdır. Biz bu göstərici üzrə aparıcı dövlətlər sırasındayıq. Dayanıqlı, daxili resurslara söykənən və şaxələndirilmiş iqtisadiyyata, Avrasiya İqtisadi İttifaqına üzv dövlətlərlə yaxşı ikitərəfli iqtisadi əlaqələrə malik olduğumuz bizə kifayət edir. Əlavə integrasiyanın praktiki üstünlüklərini görsək, əlbəttə ki, bunları dəyərləndirəcəyik. Üstün və mənfi cəhətlərini dəyərləndirib düzgün qərar qəbul edəcəyik.

Bizdə olan məlumata görə, üzv dövlətlər arasında vaxtaşırı iqtisadi fikir ayrılıqları meydana gəlir və dediyim kimi, Ermənistan istisna olmaqla, Avrasiya İqtisadi İttifaqının bütün üzvləri ilə bizim çox yaxşı münasibətlərimiz, o cümlədən iqtisadi

əlaqələrimiz var. Biz çəkişmə vəziyyətində olmaq və ya iqtisadi tərəfdaşlarımıza xələl gətirə biləcək addımlar atmaq məcburiyyətində qalmaq istəmirik. Bir daha təkrar edirəm ki, beynəlxalq təsisatlarda üzvlüklə bağlı atdığımız bütün addımlarımız hər zaman pragmatizmə əsaslanıb. Bunu «Qoşulmama Hərəkəti»na üzvlüyümüzlə bağlı da söyləyə bilərim. Biz 10 ildən bir az artıqdır ki, «Qoşulmama Hərəkəti»na üzv olmuşuq. Bu, düşünülmüş və düzgün təhlil edilmiş addım idi. Bundan sonra bu təsisatda sədrliyi öz üzərimizə götürdük, imkanlarımızı nümayiş etdirdik və çoxsaylı dostlar qazandıq.

Hazırda bizim belə planlarımız yoxdur. Lakin gələcəkdə bunu nəzərdən keçirməyəcəyimizi deyə bilərik. Hər şey yaxınlaşmanın hansı əlavə iqtisadi faydanın verəcəyindən asılı olacaq. Belə bir üstünlük görsək, qərar qəbul edəcəyik. Əks təqdirdə, bugünkü vəziyyət bizi qane edir.

Azərbaycan–Almaniya əlaqələrinə gəldikdə deyərdim ki, son ay ərzində biz daha fəal təmaslar görürük. Mən ötən ilin martında Almaniyaya dəvət edilmişdim və bu səfər baş tutdu. Prezident və Kanslerlə görüşlərim oldu. Kanslerlə biz həmçinin fevral ayında Münhendə görüşdük. Bu dəfə isə mən COP29-a ev sahibliyi edən ölkənin Prezidenti qismində Petersberq Konfransına dəvət olunmuşam. Bu, Almaniya da təşkil edilən ənənəvi konfransdır və adətən, COP-a ev sahibliyi edən Prezident oraya dəvət olunur.

Bununla bərabər, orada Almaniya rəhbərliyi ilə görüşlər olacaq və hesab edirəm ki, hazırda bizim əməkdaşlığımız yaxşı məcrada inkişaf edir. Burada

qarşılıqlı iqtisadi marağ mövcuddur. Bu yaxınlarda mən Almaniyanın işgüzar dairələrini təmsil edən bir qrup nümayəndə – Alman İqtisadiyyatının Şərq Komitəsinin üzvləri ilə görüşmüşəm. Əməkdaşlıq, sərmayə qoyuluşu və dövlət strukturları ilə müqavilələrin bağlanılmasına dair planlar var. Əlbəttə ki, siyasi təməl hər zaman vacibdir. İstər Azərbaycanda, istərsə də Almaniya da biznes dairələri hər zaman siyasi riskləri qiymətləndirir və ölkələrarası əlaqələr sabitdirsə, biznes bunu rəhbər tutur. Hətta deyərdim ki, hazırda biz ikitərəfli münasibətlərimizin ən fəal dövrlərindən birindəyik və bunu çox müsbət qiymətləndiririk.

H i k m ə t H a c ı y e v: ABŞ-ın Ceymstaun Fondunun İdarə Heyətinin üzvü Mətyu Brayza.

M ə t y u B r a y z a: Cənab Prezident, burada olmaq şərafinə görə çox təşəkkür edirəm. Bu mənim üçün ən maraqlı söhbətdir və Sizin bütün suallara belə təfərrüatlı, hər hansı bir qeydlərdən istifadə etmədən cavab verməyiniz məni valeh edir. Rektor Hafiz Paşayevə də təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Keçən ilin sentyabrından 9 ay ötür və görün nə qədər heyranedicə hadisələr baş verib. Bu səhər bu haqda söhbət edirdik – Azərbaycan bütün ərazisində suverenliyini bərpa etmək üçün nəhəng addımlar atdı, bu ərazilərdə innovativ texnologiyalar tətbiq edilir və «yaşıl enerji» zonaları yaradılır, «ağıllı» şəhər və kəndlər qurulur, Qazaxın kəndləri geri qaytarıldı, Rusiya sülhməramlları Azərbaycana tərək edir, COP29-a hazırlıq gedir. Yəni inanılmaz hadisələr baş verir.

COP29-un təşkil edilməsi, əlbəttə, böyük məsuliyyətdir və bu hər kəsi məşğul edən tədbirdir. Ancaq bu işin strateji kommunikasiya tərəfi də var və strategiya nədən ibarətdir? Bütün sadaladığım amillər daxil olmaqla, Azərbaycanın hekayəsi haqqında danışmaq yerinə düşərdi. Yəni Azərbaycanın təbliği kimi deyil, çünki o zaman burada manipulyasiyanın baş verdiyini söyləyənlər ola bilər. Amma hər şeyi olduğu kimi anlatmaq lazımdır, çünki insanlar dinləyir. Onlar Azərbaycanın və COP29-un uğur qazanmasını istəyirlər. Beləliklə, strateji kommunikasiya planı nədən ibarətdir?

Mən Xəzər hövzəsini əhatə edən regional QHT-lər, şirkətlər və həmfikir insanlardan ibarət daha geniş qrup toplantısının keçirilməsini təklif edərdim. Burada diqqət Azərbaycanın COP29-da sədrliyinin sülh prosesindən qaynaqlandığına yönəldilməlidir. Çünki ötən ilin dekabrında burada Siz bizə söylədiniz ki, Paşinyan COP-la bağlı vetosunu aradan qaldırdı. Bu çox gözəl hekayədir, ancaq bir mexanizm olmadan onu eşitdirmək mümkün olmayacaq. Bəlkə COP29 çərçivəsində bir bəyanat hazırlanıb qəbul oluna bilər ki, bu da hər il müəyyən işçi qrupunun yaradılması ilə nəticələnsin. Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun. Əlbəttə, bu təklifləri nəzərdən keçirəcəyik. Biz iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə baxımından COP29-un uğurlu olmasını istəyirik. Eyni zamanda, bu bizim üçün hekayəmizi diqqətə çatdırmaq fərsətidir. Siz tamamilə haqlısınız ki, bizim dünyaya deyəcək sözümüz çoxdur. Biz həqiqəti söyləməliyik və hesab edirəm ki, ev sahib-

liyi etməyin üstünlüklərindən biri on minlərlə qonağın gəlməsi olacaqdır. Onların əksəriyyəti buraya ilk dəfə səfər edəcək. Onlar 2 həftə və hətta daha az vaxtda vəziyyəti qiymətləndirmək imkanı əldə edəcəklər. Özlərini necə hiss edirlər, ölkəni necə görürlər və bizim planlarımızın nədən ibarət olduğunu öyrənəcəklər.

Siz də qeyd etdiyiniz kimi, sonuncu görüşümüzdən sonra çoxlu hadisələr baş verib. Bunların hamısı müsbət hadisələrdir, hər hansı geriləmə və ya böhran baş verməyib. Əksinə, biz uğura uğur əlavə edirik və ən azı həm Azərbaycanda, həm də regionda hər kəs anlayır ki, bunlar təsadüfi hadisələr deyil. Bütün bu işlər düşünülmüş siyasətin, strategiyanın, düzgün taktikanın və siyasətimizin, diplomatiyamızın bir sıra digər aspektləri üzərində qurulub.

Siz tamamilə düzgün qeyd etdiniz ki, COP29 sülh prosesinin nəticəsidir. Budəfəki COP-un mövzusu maliyyə olmasına baxmayaraq, ev sahibi ölkə olaraq biz gündəliyə bir neçə əlavə edə bilərik və belə məsələlərdən biri sülh olacaqdır. Birincisi, ona görə ki, biz məhz sülh prosesi sayəsində COP29-a ev sahibliyi etmək hüququ qazandıq. Çünki Ermənistan vetosunu aradan qaldırdı və biz də qarşılıqlı addımlar atdıq. Burada söhbət təkcə COP-dan və ötən dekabrdan getmir. Burada aramızda etimadın yaranmasından söhbət gedir. Çünki ən böyük çağırış qarşılıqlı etimadın olmaması və ya onun çox aşağı səviyyədə olmasıdır.

Bu hal isə bizim heç də hər dəfə hər müstəvidə bir-birimizə qarşı addım atmalı olmadığımızı nü-

mayış etdirir. İlk dəfə idi ki, biz beynəlxalq arena-da bir-birimizə qarşı addım atmaq məcburiyyətində qalmadıq. Yəni biz qarşılıqlı dəstək verməsək də, bitərəf qaldıq və bunun özü də bir nailiyyət idi.

Atdığımız addımların nəticələrinin daha bir nümunəsi sərhədin delimitasiyasıdır. Əlbəttə, iki ölkə, xüsusilə də iki xalq arasında daha çox etimadın artırılması üçün görülməli işlər çoxdur. Lakin burada əsas məsələ tendensiyanın nədən ibarət olması, hansı istiqamətdə irəliləməyimizdir və söylədiklərimin bariz nümunələri vardır. COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi münaqişənin həll olunmasının və sülh danışıqlarında irəliləyişin nəticəsidir.

Bu tədbirin sizin fəaliyyətinizlə inteqrasiya olunması və təkliflərinizin praktiki tətbiqi üçün əlavə məlumat verməyiniz lazım olacaq. COP çərçivəsində bir sıra yan tədbirlər keçiriləcək. Aparıcı beynəlxalq təşkilatlar hətta özlərinin zirvə toplantılarını təşkil edəcəklər.

Bəlkə həmin dövrdə digər bir forum haqqında düşünə bilərsiniz. Adətən, siz dekabr ayında toplaşırırsınız. Bir az tarixini dəyişdirə bilərsiniz. Mən sizi bu tədbirə dəvət edirəm. Vaxtınız imkan verəcəksə, sizi burada görməkdən məmnun olardıq.

Əlavə nə edə biləcəyimiz haqqında da düşünə bilərik. Bu gün Qafqaz global miqyasda hadisələrin sürətlə inkişaf etdiyi bölgədir və onların düzgün məcraya yönəldilməsi üçün biz proaktiv olmalıyıq. Biz oturub gözləməli deyilik. Belə olduğu halda uduzacağıq, rahatlaşmaq vaxtı deyil.

İkinci Qarabağ müharibəsindən dərhal sonra deyirdim ki, bizim bu hadisəni qeyd etməyə vaxtımız yoxdur. Bu belə də oldu. Biz bunu xüsusi qeyd etmədən işimizə davam etdik. Bu işlər davam edir, çünki görüləcək işlər çoxdur.

Hesab edirəm ki, bu gündəlik Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi ilə nəticələnəcək. Ümumilikdə Cənubi Qafqazda 3 ölkə arasında ən azı məsləhətləşmə formatı yaradıla bilər ki, bu, gələcək əməkdaşlığa yol açsın. Bu, misilsiz bir fürsətdir. Sülh şəraitində müstəqillik yoluna qədəm qoyan Baltik dövlətlərindən fərqli olaraq, Sovet İttifaqının süqutu bizi bu imkandan məhrum etdi. Biz müharibələrlə üzləşdik. İndi isə bu səhifəni çevirmək üçün fürsət var, biz bunu edirik və COP29 bunun gözəl nümunəsidir.

Bu gün Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sərhəddə gördükləriniz, pərdəarxası görmədikləriniz, iki ölkənin nümayəndələri arasındakı təmaslar, daha açıq və konstruktiv müzakirələr də bu qəbildəndir. Sərhəd delimitasiyası məsələsində Azərbaycan və Ermənistan olduqca konstruktiv davranış nümayiş etdirir. Görünənlər bunun bir parçasıdır – bu bir nəticədir. Lakin bu nəticə müntəzəm təmaslardan və müsbət dinamikadan qaynaqlanır. Biz bu işi konsolidasiya etməli və irəliləməliyik.

H i k m ə t H a c ı y e v: Nigar Göksel, Türkiyənin Beynəlxalq Böhran Qrupunun Türkiyə və Kipr üzrə direktoru.

N i g a r G ö k s e l: Çox təşəkkür edirəm, cənab Prezident. BMT-nin iqlim üzrə Zirvə toplantısına ev

sahibliyi münasibətilə Sizi təbrik edirəm və bu bizi də sevindirir. Əslində Siz, demək olar ki, mənim sualıma cavab verdiniz. COP29 ərəfəsində Azərbaycan–Ermənistan sülh danışıqlarının hansı mərhələdə olacağını görürsünüz? Zirvə toplantısına ev sahibliyi Ermənistan–Azərbaycan dialoquna və daha geniş əməkdaşlığa hansı töhfəni verə bilər?

İ l h a m Ə l i y e v: Artıq müzakirə etdiyimiz kimi, sülh danışıqları prosesində ciddi irəliləyişə nail olmaq ehtimalının yüksək olması qənaətinəyəm. Bir az geriye qayıdaraq deməliyəm ki, sülh prosesinin təşəbbüskarı məhz Azərbaycan olmuşdur. Çünki İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatdıqdan sonra regionda və onun hüduqlarından kənarda bir növ, boşluq yarandı, bundan sonra nələrin baş verməli olduğunu bilən yox idi. Yeni məsələ bundan ibarət idi – müharibə başa çatıb, bu, tam həll demək deyil və bundan sonra nə etməli?

Biz danışıqlara başlamaq təşəbbüsünü irəli sürmək qərarına gəldik və bunu ictimai şəkildə bəyan etdik. İlk mərhələdə Ermənistan tərəfindən buna münasibət bildirilmirdi. Bu, tərəfimizdən başadüşülən idi, çünki müharibənin nəticələri onlar üçün o qədər də asan deyildi. Daha sonra isə biz sülh sazişinin bəzi prinsiplərini təşkil edən 5 prinsipi ortaya qoyduq və onları açıqladıq.

Əslində danışıqlar məhz həmin prinsiplər əsasında başlandı. Ermənistan bəzi digər mövzular əlavə etdi və bu, başlıca maneə yaratdı. Çünki onlar iki suveren ölkə arasında olan sülh sazişinə dırnaqarası «Dağlıq Qarabağ» məsələsini daxil etmək istəyir-

dilər. Bu bizim üçün tamamilə qəbuledilməz idi, çünki «Dağlıq Qarabağ» Azərbaycanın Qarabağ regionu olub və olacaq, bu, Azərbaycanın daxili məsələsidir. Bu, irəliləyişə nail ola bilməməyimizin başlıca səbəbi idi. Onlar bütün dövr ərzində həmin müddəanın daxil olunmasını israr edirdilər, bu isə bizim üçün tamamilə qəbuledilməz idi və razılığa gələ bilməyəcəyimizi görürdük. Bu, ötən ilin sentyabrına – suverenliyimizi tam bərpa edənədək davam etdi. Lakin burada növbəti problem yarandı. Ermənistan tərəfi fasilə yaratdı və ən azı 2 ay bizim şərhlərə münasibət bildirmədi. Çünki bizim şərhlərin mübadilə praktikasına var, hər iki ölkənin Xarici İşlər nazirləri bununla müntəzəm məşğuldur və bu günədək saziş layihəsinə dair şərhlərin 7-8 dəfə belə mübadiləsi baş tutub.

Danışıqlar bu yaxınlarda bərpa olunub. Mənim Ermənistanın baş naziri ilə görüşüm yalnız 2 ay bundan əvvəl olub. Sonra Xarici İşlər nazirləri görüşüb və biz bu təkliflə çıxış edən Almaniya və onun Kansleri cənab Şoltsa, habelə Ermənistanın və Azərbaycanın Xarici İşlər nazirlərinin görüşünə ev sahibliyi edən xanım nazir Berboka təşəkkürümüzü bildiririk. Deyə bilərəm ki, biz yalnız indi mahiyyət baxımından real danışıqlara yaxınlaşırıq. Çünki suverenliyimizin və ərazi bütövlüyümüzün tam bərpasından sonra Ermənistan həmin müddəanı aradan qaldırdı və artıq Qarabağ kəlməsinin heç bir aspektini dilə gətirmir. Bununla da ən mühüm maneə aradan qalxdı və hesab edirəm ki, digər müddəalar razılaşdırıla bilər, çünki orada hər hansı bir yenilik, yeni

icad yoxdur, bütün prinsiplər beynəlxalq hüquq normalalarına və pragmatik yanaşmaya əsaslanır.

Qazaxıstan tərəfi Ermənistan və Azərbaycan Xarici İşlər nazirlərinin Qazaxıstanda görüşünün təşkili ilə bağlı bizə müraciət edib. Biz buna razılığımızı vermişik və Ermənistan da buna razı olsa, iki ölkənin Xarici İşlər nazirlərinin növbəti görüşü Qazaxıstanda baş tuta bilər. Burada bir məqama aydınlıq gətirmək istədim. Söhbət hər hansı vasitəçilikdən getmir. Çünki bu gün sərhədimizdə baş verənlər onu nümayiş etdirir ki, bizimlə heç kəsin işi olmadığı, bu vəziyyətin kiminsə siyasi ambisiyaları naminə istifadə edilmədiyi halda biz gec-tez razılığa gələ bilərik.

Beləliklə, biz yalnız platforma, məkan barədə danışıraq. Belə bir təklif üçün Qazaxıstan hökumətinə minnətdarıq. Hesab edirəm ki, indi biz Ermənistan tərəfinin cavabını gözləməliyik. Amma yenə də müzakirə olunan məsələnin mahiyyətinə qayıdaraq hesab edirəm ki, biz razılaşmaya ola bilsin heç vaxt olmadığı qədər yaxınıq. Çünki işğal dövründə razılaşmaya heç vaxt bu qədər yaxın olmamışdıq. Həmin vaxt əsas prinsiplər üzərində razılığa gələ bilmirdik. Məşhur «Madrid prinsipləri» – biz heç onların üzərində razılığa gələ bilmirdik. Həmin vaxt bizdə sülh müqaviləsinin layihəsi belə, yox idi. Amma indi bu layihə bizdə var. İndi sülh razılaşmasının necə olmalı olduğuna dair bizdə ümumi anlayış var, sadəcə, təfərrüatlar üzərində çalışmalıyıq. Lakin hər iki tərəfə vaxt lazımdır, çünki sülh müqaviləsi imzalandığı təqdirdə, bu hər iki

ölkə üçün tarixi razılaşma olacaqdır. Buna görə hər bir söz, hər bir nöqtə, hər bir paraqraf vacibdir. Lakin əsas vacib olan odur ki, hər iki tərəfin bunu etmək üçün siyasi iradəsi vardır.

Hikmət Hacıyev: Ceyms Şarp, Böyük Britaniyanın Azərbaycandakı sabiq səfiri.

Ceyms Şarp: Bildiyiniz kimi, COP26 3 il bundan əvvəl Qlazqoda keçirilmişdir. Bizim fikrimizcə, COP sədri kimi, Sizə fürsətlər verilir, eyni zamanda, üzərinizə öhdəliklər də qoyulur. Sədrin əsas öhdəliyi iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə aparmaq üçün ölkələrin qərarlaşdırmalı olduqları bir çox məsələlərlə bağlı konsensusa gəlmək olacaq. Bizim öhdəliyimiz digərlərindən etmək istədiklərimizi özümüz edib liderlik sərgiləmək idi və biz başqalarından tələb etdiklərimizdən kənara çıxırdıq. Həmin vaxt biz Sizə və Muxtar Babayevə müraciət edərək, Azərbaycanın 2050-ci ilə qədər sıfır karbon tullantıları öhdəliyini üzərinə götürməsinə təşviq edirdik. Həmin vaxt Siz bu öhdəliyin tələblərini yerinə yetirə bilmədiniz, ümid edirik ki, sədr olaraq, Siz bu öhdəliyin tələblərini yerinə yetirəcəksiniz. Fırsətlər baxımından biz bu mövzunu qismən müzakirə etmişik. Bu, regionda, Qafqazda, Xəzər hövzəsində, Mərkəzi Asiya regionunda diqqət mərkəzində olmaq üçün bir fürsətdir. İqlim dəyişikliyi nəticəsində Xəzər dənizinin geri çəkilməsi və artan səhrələşmə. Mən Mərkəzi Asiyada və Qafqazda müşahidə etdiyimiz sərhədlər arasından keçən çaylar mübahisələri kimi bu regionun üzləşdiyi ekoloji problemləri nəzərdə tuturam. Beləliklə, regionun ekoloji problemlərinin öhdəsindən konkret

necə gələcəyinizlə bağlı ideyalarınızı eşitmək mənim üçün maraqlı olardı. Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Biz hətta COP29-un keçirilməsi bizə həvalə edilməzdən əvvəl də ekoloji problemlərlə ciddi məşğul olurduq və iqlim dəyişikliyinə mənfi fəsadlarını azaltmağa çalışırdıq. Siz də doğru qeyd etdiyiniz kimi, hər kəs, xüsusilə yayda çimərliyə gedəndə dənizin hər il geri çəkildiyini görə bilər və bu heç vaxt belə olmamışdı. Bir vaxtlar dəniz irəliyə gəlib geri çəkilirdi, lakin bu, bir proses idi. İndi isə dəniz yalnız geri çəkilir. Bu, ətraf mühit, eləcə də ticarət üçün ciddi problemdir. Biz gəmilər üçün daha çox kanal qazmalıyıq və əgər Xəzər dənizinin geri çəkilməsi olduğu kimi davam edərsə, biz nəinki tək-cə ciddi ekoloji problemlə, hətta kommunikasiya layihələri ilə də bağlı problemlər yaşayacağıq. Çünki hazırda icra edilməkdə olan vacib layihələrdən biri – «Orta Dəhliz» Xəzər dənizindən keçir. Beləliklə, burada bir çox məsələlər var. Biz burada ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı çoxlu işlər görürük. Siz bir neçə il burada yaşamısınız və bizim gündəliyimizi bilirsiniz. Biz Abşeron yarımadasının təmizlənməsi ilə bağlı çoxlu işlər görürük və bunun bariz nümunələrindən biri «Ağ Şəhər» layihəsidir, hansı ki, əvvəllər «Qara şəhər» adlanırdı. Bilmirəm, hamınız orada olmusunuz, ya yox, əgər olmamısınızsa, sizə gedib oranı ziyarət etməyi məsləhət görərdim. Biz onilliklər ərzində tamamilə çirklənmiş ərazidə – şəhərin içində şəhər saldıq. Bakının bu hissəsindən avtomobillə keçəndə pis qoxu gəldiyinə görə həmişə pəncərəni bağlayardıq. İndi isə bu, yaşıl şəhər plan-

laşdırılmasının və həyata keçirilməsinin nümayişi-
dir. Digər bir misal isə Bibiheybət buxtasıdır. Ceyms
Bond haqqında filmlərdən biri burada çəkilmişdir.
O filmi izləmisinizsə, buxtanın əvvəllər nə vəziyyətdə
olduğunu görə bilərsiniz. Lakin indi o, Bakının ən
yaşıl ərazilərindən biridir. Beləliklə, bunlar kimi bir
çox nümunələr vardır. İndi biz həmçinin Qarabağda
və Şərqi Zəngəzurda su resursları üzərində fəal çalışırıq.
İşğal dövründə bu resurslardan məhrum olmuşduq.
Mənbəyini Azərbaycandan götürən əsas çaylar məhz orada yerləşir. İşğal dövründə ermənilər sadəcə, su anbarlarını bağlayırdılar və su tələb olunan mövsümdə bizi sudan məhrum edirdilər, qışda isə suyu buraxırdılar. Beləliklə, Azərbaycanın Şərqi Zəngəzurda və Qarabağda suvarılmalı olan yüz minlərlə hektar ərazisi suvarılmırdı. İndi biz geri qayıtmışıq və su ehtiyatlarımız üzərində nəzarət bizzədir. Biz bir neçə böyük su anbarı və su kanalı tikməyi planlaşdırırıq. Bunları təkcə o hissədə yox, eyni zamanda, Azərbaycanın mərkəzi hissəsində də etməyi nəzərdə tuturuq. Bizim planlarımız artıq bəyan olunub və bunlar bizə həqiqətən, indi itkiyə gedən hər bir damla suya qənaət etməyə imkan verəcək. Köhnə kanallarımızda təxminən 30 faiz su itkimiz var. Modernləşdirmə və yeni texnologiyalardan sonra su itkisi 5 faizdən artıq olmayacaq. O ki qaldı transsərhəd çaylara, bu bizi ən çox narahat edən məsələdir, çünki bu vəziyyətə nəzarət edə bilmirik. Bunun obyektiv və subyektiv səbəbləri var. Obyektiv səbəb iqlim dəyişikliyidir. Obyektiv olaraq çaylarda daha az su var, biz bilirik ki, bu çaylar üzə-

rində onların dayazlaşmasına gətirib çıxaran hidro-
texniki layihələr var. Eyni mənzərəni, məsələn, Vol-
qa çayında da görürük. Çünki Volqa çayı Xəzər də-
nizi üçün əsas su mənbəyidir və indi Volqa çayında
su, təbii ki, azdır. Beləliklə, Xəzər dənizinin geriyə
çəkilməsi təkcə iqlim dəyişikliyi səbəbindən deyil,
həm də Volqa çayının Xəzər dənizini lazımi qədər
su ilə təmin etməməsindəndir. Əlbəttə, bu, çoxtə-
rəfli əməkdaşlıq məsələsidir. Biz bu məsələləri qon-
şularımızla həll etməyə çalışırıq və faktiki olaraq,
bunun üzərində işləyirik. Çünki əlaqələndirilmiş
tədbirlər görməsək və müvafiq addımlar atmasaq
biz hamımız bundan əziyyət çəkəcəyik. Lakin nəti-
cələrlə bağlı ümumilikdə danışsaq, biz bütün üzv öl-
kələrlə fəal işləməyə sadıq. Hesab edirəm ki, bu-
nun üçün yaxşı imkanlar vardır.

«Qoşulmama Hərəkəti»na 4 il ərzində sədrlik et-
məklə Azərbaycan özünə çoxlu etibarlı dost qazan-
dı. Azərbaycanın da daxil olduğu qlobal Cənub öl-
kələrinə bu gün xüsusi diqqət lazımdır. Əlbəttə, iq-
lim məsələləri ilə bağlı fikir ayrılığının bir səbəbi də
inkişaf etmiş, inkişaf etməkdə olan və zəif inkişaf
etmiş ölkələrin məsuliyyətidir. Bu ortaqlıq məsuliyyət
ədalətli olmalı və iqlim problemlərinə mənfi təsir
açıq şəkildə müzakirə edilməlidir. Hesab edirik ki,
bu əlaqələrə, həmçinin bir çox Avropa ölkələri ilə
yaxşı əlaqələrə malik olmaqla biz koordinator və
ya körpü rolunu oynaya bilərik. Eyni zamanda,
neft və qazla zəngin olan ölkə kimi, bu bizə neft və
qaz hasil edən ölkələrlə qarşılıqlı əlaqədə olmaq,
neft və qazla zəngin olan ölkələr üçün məsuliyyət

platforması yaratmaq imkanını verir. Çünki Azərbaycan da daxil olmaqla, bu ölkələr ciddi addımlar atmalıdır. Biz bunu OPEC+ adlanan platformada artıq nümayiş etdirmişik. Burada hasilatın əlaqələndirilmiş azaldılması neft qiymətlərinin sabitləşməsinə gətirib çıxarmışdır. Biz neft və qaz hasil edən ölkələrin maliyyə töhfəsi üzrə əlaqələndirilmiş səylər göstərməliyik və bu tamamilə obyektiv olacaq. Biz də bunu etməyə hazırıq. COP29 üçün sanki bir yenilik olan digər bir məsələ ondan ibarətdir ki, biz üçlük mexanizmini yaratdıq. Bu, COP28-i keçirmiş Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və COP30-u keçirəcək Braziliya ilə birlikdə bu formata malik olmaq üçün Azərbaycanın təşəbbüsü idi. Artıq nazirlərin görüşü baş tutub və bu bizə planlaşdırmaya kömək edəcək. Çünki 2024-cü ilin noyabrında Bakıda keçiriləcək COP29 bitəcək. Lakin proses davam etməlidir. Biz indi tədbirin hazırlanması və keçirilməsi üzrə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin böyük təcrübəsindən yararlanırıq. Bu üçlükdə birlikdə olmaq bir sinerji, koordinasiya və proqnozlaşdırma yaradır.

İdeyalarla bağlı bizim başqa planlarımız da var, lakin ola bilsin ki, onları açıqlamaq hələ bir az tezdir. Lakin biz sədrliyə özümüzü nümayiş etdirmək, ölkəmizi təqdim etmək fürsəti kimi baxmırıq. Baxmayaraq ki, bu məsələ də vacibdir. Biz buna beynəlxalq arenada ən təxirəsalınmaz məsələnin praktiki həllinə töhfə vermək imkanı kimi baxırıq. Sizi görməyə şadam, cənab səfir.

(ardı növbəti cildə)

QEYDLƏR

1. Yunanıstan, Yunanıstan Respublikası – Cənubi Avropada dövlət. Sahəsi 132 min km², əhalisi 10,7 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 13 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpalatalı parlamentdir. Paytaxtı Afina şəhəridir. – 5.

2. Heydər Əliyev, Heydər Əlirza oğlu (1923–2003) – Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, xalqımızın ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti (1993–2003), 2 dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı.

1964-cü ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildə isə sədri vəzifəsinə irəli çəkilmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin iyul (1969) plenumunda Heydər Əliyev MK-nın Büro üzvü, Azərbaycan KP MK-nın Birinci katibi seçilmişdir.

H.Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi ilk illərdən əhatəli iqtisadi konsepsiya hazırlanmış, yeni istehsal sahələri yaradılmış, Azərbaycanın iqtisadi potensialı güclənmişdir. H.Əliyevin respublikaya bilavasitə rəhbərlik etdiyi dövrdə (1969–82-ci illər) idarəetmə mexanizminin və metodlarının təkmilləşdirilməsi, əmək və

ictimai-siyasi fəallığın artırılması, kənd təsərrüfatının inkişafında yüksək göstəricilər əldə edilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin, milli ruhun, milli özünüdərkini yüksəlişi, müstəqil dövlətçilik ideyalarının güclənməsi və reallaşması üçün dəyərli işlər görülmüşdür.

H.Əliyev 1976-cı ildə Sov.İKP MK Siyasi Büro üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ildə isə Siyasi Büro üzvü seçilmiş və eyni zamanda, SSRİ Nazirlər Soveti Sədri'nin Birinci müavini təyin edilmişdir.

H.Əliyev Moskvada işlədiyi dövrdə də həmişə Azərbaycanı düşünmüş, onun taleyi ilə yaşamış, doğma respublikanın dünyada tanınması üçün əlindən gələni etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciəni qətiyyətlə pisləmiş və Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində kəskin bəyanatla çıxış etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıtmış, əvvəlcə Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamışdır. O, 1991–93-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədr müavini olmuş, Ali Sovetin sessiyalarında fəal iştirak etmiş, Azərbaycanda mövcud ictimai-siyasi vəziyyəti həmişə obyektiv təhlil etmiş, mühüm prinsiplial fikirlər söyləmiş, keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin səbəblərini aşkara çıxarmış və təqsirkarların dəqiq ünvanını göstərmişdir. 1993-cü ilin may–iyununda dövlət böhranının, hakimiyyətsizliyin, başıpozuqluğun kulminasiya nöqtəsinə çatması ilə ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı

H.Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı və Azərbaycanın ozamankı dövlət rəhbərliyi onu rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldu. H.Əliyev iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin Sədri seçildi, iyunun 24-də Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində H.Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. H.Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışı ilə ölkənin ictimai-siyasi, sosial, iqtisadi, elmi-mədəni həyatında böyük dönüş oldu, beynəlxalq norma və prinsiplərə uyğun müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Dövlətimizin xarici siyasəti, eləcə də dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları ilə əlaqələri milli maraqlara əsaslanan xətlə inkişaf etməyə başladı. Keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində ilk mərhələ kimi, cəbhə xəttində atəşkəs elan edilməsinə nail olundu. H.Əliyevin fəal diplomatiyası nəticəsində ATƏT-in Lissabon Sammitində (1996) bu beynəlxalq təşkilatın 54 üzvündən 53-ü (Ermənistandan başqa) Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun prinsipləri açıq şəkildə müdafiə etdi.

1994-cü ilin sentyabrında Bakıda dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə «Əsrin müqaviləsi» adı almış mühim müqavilələr bağlandı.

1999-cu ilin aprelində GUÖAM birliyinin geniş bir məkanda yaranmasında H.Əliyevin önəmli xidməti olmuşdur.

H.Əliyevin «İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» Fərmanı Azərbaycanın dünyaya və Avropaya integrasiyası prosesinin sürətləndirilməsinə geniş imkanlar yaratdı. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycan 1996-cı ilin iyunundan Avropa Şurasına «Xüsusi qonaq» statusu almış, 2001-ci il yanvarın 25-də isə onun tamhüquqlu üzvü olmuşdur.

H.Əliyev 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək siyasi fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə yekdilliklə yenidən Prezident seçildi.

H.Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, o cümlədən Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatına, müxtəlif ölkə universitetlərinin Fəxri doktoru və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. – 6, 8, 13–22, 24, 25, 26, 45, 47, 62, 65, 69, 72, 79, 82, 87, 95, 96, 97, 197, 198, 199, 210, 247, 253, 278, 282, 284, 288, 289, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 300.

3. Ukrayna – Cənub-Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 603,5 min km², əhalisi 42,4 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Radadır. Paytaxtı Kiyev şəhəridir. – 6, 7, 116, 128, 131, 175, 176.

4. Volodimir Zelenski (d.1978) – Ukrayna siyasətçisi və dövlət xadimi. 2019-cu ildən Ukrayna Prezidentidir. – 6.

5. Rusiya, R u s i y a F e d e r a s i y a s ı – Avropanın şərqində, Asiyanın şimalında dövlət. Sahəsi 17,125 milyon km², əhalisi 146,5 milyon nəfərdir. Rusiya Federasiyasına 22 respublika, 9 diyar, 46 vi-

layət, federal əhəmiyyətli Moskva və Sankt-Peterburq şəhərləri, 4 muxtar vilayət və mahal daxildir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı Dövlət Duması və Federasiya Şurasıdır. Paytaxtı Moskva şəhəridir. – 6, 43, 44, 116, 175, 178, 179, 180, 193, 194, 210, 276–279, 281, 282, 285, 286, 287, 289, 290, 292, 295, 299, 300, 301, 309.

6. İsveçrə, İ s v e ç r ə K o n f e d e r a s i y a s ı – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 41,3 min km², əhalisi 8,6 milyon nəfərdir. İsveçrə federativ, 23 kantona bölünmüş respublikadır. Dövlət başçısı Prezidentdir, Prezidenti parlament Federal Şura üzvlərindən 1 il müddətinə seçir, yenidən seçilmək hüququ yoxdur. Prezident, həmçinin hökumət başçısıdır. Qanunverici hakimiyyət iki palatadan ibarət Federal Məclisə məxsusdur. Paytaxtı Bern şəhəridir. – 7.

7. Türkiyə, T ü r k i y ə R e s p u b l i k a s ı – Qərbi Asiyada və Avropanın cənub-şərqində dövlət. Sahəsi 783,5 min km², əhalisi 85,3 milyon nəfərdir. İnzi-bati cəhətdən 81 ilə (vilayətə) bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı Türkiyə Böyük Millət Məclisidir. Paytaxtı Ankara şəhəridir. – 9, 137, 146, 161, 168, 207, 208, 209, 234, 235, 236, 242, 264, 313.

8. Qazaxıstan, Q a z a x ı s t a n R e s p u b l i k a s ı – Avrasiyanın mərkəzi hissəsində dövlət. Sahəsi 2,7 milyon km², əhalisi 20 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı parlament-

dir. Paytaxtı Astana şəhəridir. – 10, 57–64, 66–90, 92, 93, 95, 111, 274, 316.

9. Oljas Süleymenov (d.1936) – şair, yazıçı, ədəbiyyatşünas, Qazaxıstanın ictimai-siyasi xadimi, səfir. Türk Dünyasının böyük fikir adamı. Azərbaycan Respublikasının «Şərəf» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 10.

10. Qarabağ – Azərbaycan Respublikası ərazisində keçmiş muxtar vilayət. Öncə ərazisi 4161 km² olmuş, sonralar bura müxtəlif ərazilər də daxil edilərək ərazisi 4400 km²-dək genişləndirilmişdi. 1988-ci ilə qədər burada 170 min əhali yaşayırdı.

DQMV inzibati ərazi vahidi kimi 1991-ci il noyabrın 26-da Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin qərarı ilə ləğv edilmişdi.

1988-ci ildən muxtar vilayətin erməni separatçıları və millətçiləri Ermənistan silahlı qüvvələri ilə birlikdə bu ərazidə yaşayan azərbaycanlıları doğma torpaqlarından çıxararaq, Dağlıq Qarabağın işğalına başlamışdılar.

Azərbaycan Ordusunun 2020-ci il 27 sentyabrda başladığı əməliyyatların bir hissəsi keçmiş DQMV ərazisində həyata keçirildi. 2020-ci il noyabrın 8-də Şuşa şəhəri düşmən işğalından azad edildi.

Azərbaycan Ordusunun Qarabağda keçirdiyi uğurlu antiterror və hərbi əməliyyatlarından sonra Qarabağ tamamilə azad edilmişdir. – 10, 41, 61, 89, 90, 96, 97, 123, 125, 187, 191, 192, 235, 236, 237, 245, 304, 305, 315.

11. «Qoşulmama Hərəkatı» – özlərini heç bir bloka tərəfdar olmadığını bildirmiş 120 dövlətin üzv olduğu, digər 17 ölkənin və 10 beynəlxalq təşkilatın müşahidəçi statusunda birləşdikləri blok. 1961-ci ildə yaradılmışdır. Mənzil-qərargahı Cakartadadır. Azərbaycan Respublikası 25–26 oktyabr 2019-cu il tarixində Bakı şəhərində Hərəkatın 18-ci dövlət və hökumət başçılarının Zirvə görüşünə ev sahibliyi etmişdir. Bakı Sammiti ilə Hərəkata sədrlik 2019–2023-cü illər üzrə Azərbaycan Respublikasına keçmişdir. – 12, 105, 112, 122, 129, 136, 153, 215, 225, 228, 230, 273, 274, 303, 308, 320.

12. Ümumdünya Ticarət Təşkilatı – 1947-ci ildə qəbul edilmiş müqavilə 23 ölkənin beynəlxalq ticarətdə gömrük rüsumlarının aşağı salınmasına və başqa çətinliklərin aradan götürülməsində hökumətlərarası qəbul etdiyi çoxtərəfli müqavilədir. Bu müqavilə 1995-ci ildə beynəlxalq ticarətdə rüsumlar haqqında qəbul edilmiş müqavilənin hüquqi varisidir.

Təşkilatın əsas prinsipi bütün iştirakçılar üçün münasib mühit yaratmaqdır. Təşkilata 130 ölkə daxildir. – 12, 22.

13. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) – müasir dünyanın ən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatı. Qərargahı Nyu Yorkda yerləşir. Əsas vəzifəsi beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, dövlətlər arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir. BMT Nizamnaməsi 1945-ci il iyulun 26-da San-Fransisko Konfransında 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən

imzalanıb və 1945-ci il oktyabrın 24-də qüvvəyə minib. Hazırda BMT-yə 193 dövlət daxildir.

BMT-nin əsas orqanları Baş Assambleya, Təhlükəsizlik Şurası, İqtisadi və Sosial Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi və Katiblikdir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildən BMT-nin üzvüdür. – 12, 23, 32, 50, 64, 75, 82, 112, 113, 117, 122, 129, 132, 136, 137, 141, 142, 146, 151, 152, 153, 154, 163, 172, 206, 215, 225, 229, 230, 262, 302, 313.

14. Danimarka, D a n i m a r k a K r a l l ı ğ ı – Avropada dövlət. Ölkə qərbdən Şimal dənizi, şərqdən Baltik dənizi, cənubdan Almaniya ilə həmsərhəddir. Ölkə 17 amta (vilayət) bölünmüşdür. Ərazisi 43 km², əhalisi 5,8 milyon nəfərdir. Danimarka konstitusiyalı monarxiyadır. Paytaxtı Kopenhagen şəhəridir. – 14.

15. İspaniya, İ s p a n i y a K r a l l ı ğ ı – Cənub-Qərbi Avropada dövlət. Sahəsi 506 min km², əhalisi 48,2 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 17 muxtar vilayətə daxil olan 50 əyalətə bölünür. İspaniya konstitusiyalı monarxiyadır. Dövlət başçısı Kral, qanunverici orqanı Korteslərdir. Paytaxtı Madrid şəhəridir. – 15.

16. Avropa İttifaqı (Aİ) – Avropa dövlətlərinin ən iri integrasiya birliyi. Avropa İttifaqına 27 dövlət daxildir.

Avropa İttifaqının yaradılması haqqında müqavilə 1993-cü ildə Maastrixtdə imzalanmışdır. Aİ azad-

lıq, demokratiya, insan hüquqları və azadlıqlarına hörmət, həmçinin hüququn aliliyi prinsiplərinə – üzv dövlətlər üçün ümumi olan prinsiplərə əsaslanır.

Aİ Avropada iqtisadi integrasiyanın daha da inkişaf etmiş formasıdır. İqtisadi və valyuta ittifaqı 1999-cu ildən fəaliyyətə başlamış və vahid valyuta – avro dövrüyyəyə buraxılmışdır. Aİ üzvləri yalnız Avropa dövlətləri ola bilər. Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlıq Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Təşkilatın mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 15, 27, 127, 129, 212, 213, 232, 235, 303.

17. Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) – Azərbaycanda ən kütləvi siyasi partiya. YAP 1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvan şəhərində təsis edilib. 81 rayon və 5000-ə yaxın ilkin partiya təşkilatı vardır. Partiyada Gənclər Birliyi və Qadın Şurası fəaliyyət göstərir. Üzvlərinin sayına görə parlamentdə çoxluq təşkil edir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin daha da möhkəmləndirilməsində, ölkəmizdə demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət qurulmasında və iqtisadi-siyasi islahatların həyata keçirilməsində fəal iştirak edir. YAP-ın təsis konfransında (1992) ümummilli lider Heydər Əliyev yekdilliklə partiyanın sədri seçilmişdir. 2005-ci ilin mart ayından isə YAP-ın sədri Prezident İlham Əliyevdir. – 17.

18. Asiya İnkişaf Bankı – Asiya və Sakit okean ölkələrinə uzunmüddətli kredit verən dövlətlərarası regional bank. 1966-cı ildə yaradılıb. Banka 50-yə ya-

xın ölkə daxildir. Ən böyük aksionerləri Yaponiya, ABS, Çindir. Mənzil-qərargahı Manilada yerləşir. – 18.

19. Səudiyyə Ərəbistanı, Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 2,15 milyon km², əhalisi 34,2 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 4 əyalətə bölünür.

Səudiyyə Ərəbistanı mütləq teokratik monarxiyadır. Dövlət başçısı Kraldır. Ölkədə bütün hakimiyyət Krala məxsusdur. İcra orqanı Nazirlər Şurasıdır, Şurani Kral təyin və həm də başçılıq edir. Hökumətin nəzdində Məşvərət Şurası vardır. Müsəlmanların 2 müqəddəs şəhəri Məkkə və Mədinə Səudiyyə Ərəbistanında yerləşir. Paytaxtı Ər-Riyad şəhəridir. – 19.

20. UNESCO – BMT-nin maarif, elm və mədəniyyət üzrə hökumətlərarası təşkilatı. 1945-ci ilin noyabrında yaradılmış, 1946-cı ildən fəaliyyətə başlamışdır. Ali orqanı 2 ildən bir çağırılan konfransdır. Katibliyi Parisdə yerləşir. Azərbaycan 1992-ci ildən UNESCO-nun üzvüdür. – 20, 52, 53, 206.

21. Böyük Britaniya, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı – Qərbi Avropada dövlət. Böyük Britaniya adası, İrlandiya adasının şimal-şərq hissəsi, Anqlsi, Uayt, Normand, Orkney, Hebrid, Şetlend adaları və bir sıra kiçik adalardan ibarətdir. Sahəsi 244,1 min km², əhalisi 65,6 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən qraflıqlara və qraflıq hüququnda olan şəhərlərə bölünür. Böyük

Britaniya parlamentli monarxiyadır. Paytaxtı London şəhəridir. – 21, 137–139, 145–147, 317.

22. Mehriban Əliyeva, Mehriban Arif qızı (d.1964) – ictimai və siyasi xadim, fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Prezident İlham Əliyevin həyat yoldaşı. 1988-ci ildə M.Seçenov adına 1-ci Moskva Dövlət Tibb İnstitutunu bitirmişdir. 1988–92-ci illərdə akademik M.Krasnovun rəhbərliyi altında Moskva Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda işləmişdir. 1995-ci ildə «Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları» xeyriyyə fondunu yaratmışdır. Fəaliyyətə başladığı ilk gündən fond milli mədəniyyətimizin inkişafı, təbliği, tanınması üçün xeyli işlər görmüşdür. 1996-cı ildə fond Azərbaycan mədəniyyətini xarici ölkələrdə geniş təbliğ etmək üçün 3 dildə – Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çıxan «Azərbaycan–İrs» jurnalını təsis etmişdir. 2004-cü ildən Azərbaycan xalqının ümummilli liderinin zəngin irsinin öyrənilməsi, həmçinin Heydər Əliyevin milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə aşılamaq məqsədilə yaradılmış Heydər Əliyev Fonduna başçılıq edir.

Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu respublikanın bir çox şəhər, rayon və kəndlərində yeni məktəb binaları tikdirmiş və təmir etdirmişdir. Onun keçirdiyi xeyriyyə aksiyaları şəkər, talassemiya və anemiya xəstəliklərindən əziyyət çəkən Azərbaycan uşaqlarına yardım məqsədilə təşkil olunur.

Azərbaycanın şifahi xalq yaradıcılığı və musiqi irsinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi

sahəsindəki yorulmaz işlərinə görə UNESCO və ISESCO-nun Xoşməramlı səfiri seçilmişdir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvü, 2005–2017-ci illərdə isə Milli Məclisin üzvü olmuşdur. Mehriban Əliyeva ölkəmizdə təhsil sisteminin inkişafına, milli mədəni irsimizin qorunub saxlanılmasına və dünyada təbliğinə, xarici ölkələrdə xalqımızın müsbət imicinin möhkəmlənməsinə, genişmiqyaslı xeyriyyəçilik işlərinə xüsusi diqqət yetirir. 2015-ci ildə Bakıda keçirilmiş ilk Avropa oyunlarının Təşkilat Komitəsinin sədri olmuş, oyunların yüksək səviyyədə keçirilməsində müstəsna xidmətlərinə görə «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 21.

23. Argentina, Argentina Respublikası – Cənubi Amerikanın cənub-şərqində dövlət. Sahəsi 2,780 min km², əhalisi 46,4 milyon nəfərdir. Argentina Federasiyası tərkibinə 22 əyalət, 1 milli ərazi (Odlu Torpaq) və 1 Federal (paytaxt) mahal daxildir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı Milli Konqresdir. Paytaxtı Buenos-Ayres şəhəridir. – 24.

24. «Cənub Qaz Dəhlizi» – Azərbaycanda hasil olunan enerjidaşıyıcılarını Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə qərb bazarlarına nəql edir. – 27, 29, 31, 34, 143, 161, 162, 202.

25. İtaliya, İtaliya Respublikası – Avropanın cənubunda dövlət. Ərazisinə Alp dağlarının qərb yamaqları, Padan düzənliyi, Apennin yarım-

adası, Siciliya və Sardiniya adaları daxildir. Sahəsi 301,3 min km², əhalisi 58,8 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 20 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Roma şəhəridir. – 29, 30.

26. Albaniya, A l b a n i y a R e s p u b l i k a s ı – Balkan yarımadasının cənub-qərbində yerləşən ölkə. Adriatik və İon dənizləri sahilində yerləşir və şimal-qərbdən Monteneqro, şimal-şərqdən Kosovo, şərqdən Şimali Makedoniya və cənubdan Yunanıstan ilə həmsərhəddir. Ərazisi 28,7 min km², əhalisi 2,8 milyon nəfərdir. Paytaxtı Tirana şəhəridir. – 31, 32, 33, 134, 143.

27. Edi Rama – albaniyalı siyasətçi, sənətçi, yazıçı, publisist, pedaqoq və keçmiş basketbolçu, Albaniyanın 33-cü Baş Naziridir. – 31, 33, 143.

28. Trans-Adriatik boru xətti (TAP) – Xəzərin Azərbaycan sektorundan təbii qazı Yunanıstandan Albaniya və Adriatik dənizindən keçərək İtaliyaya və daha sonra qərbi Avropaya nəql edəcək boru xətti layihəsidir. «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin bir hissəsi olan TAP kəməri ilə «Şahdəniz-2» layihəsi çərçivəsində hasil olunan qazın ilkin olaraq ildə 10 mlrd. kubmetrinin Avropaya nəqli nəzərdə tutulur, bununla da Avropada təxminən 7 milyon ailə enerji ilə təmin ediləcəkdir. – 32.

29. «Euronews» – çoxdilli xəbər kanalı. Xəbərləri Avropa perspektivindən dünyaya baxış formatında

xəbərlər çoxluğu təşkil edir və doqquz dildə yayımlanır. – 34.

30. Pakistan, Pakistan İslam Respublikası – Cənubi Asiyada dövlət. Sahəsi 804 min km², əhalisi 241,5 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 4 əyalətə və federal paytaxt ərazisinə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı parlamentdir. Paytaxtı İslamabad şəhəridir. – 38, 39, 100, 183, 184, 185, 186, 260.

31. Şahbaz Şərif (d.1951) – Pakistanın dövlət xadimi və siyasətçisi. 11 aprel 2022-ci ildən Pakistan İslam Respublikasının Baş Naziridir. – 38, 185, 260.

32. Bolqarıstan, Bolqarıstan Respublikası – Cənubi Avropada, Balkan yarımadasında dövlət. Sahəsi 110,9 min km², əhalisi 6,8 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 9 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı birpalatalı Xalq Məclisidir. Paytaxtı Sofiya şəhəridir. – 40, 41, 42, 196.

33. Rumen Radev (d.1963) – Bolqarıstanın hərbi və siyasi xadimi, general-mayor. 2017-ci ildən Bolqarıstan Respublikasının Prezidentidir. – 40, 42, 196.

34. Avropa Şurası Parlament Assambleyası (AŞPA) – 1949-cu ildə yaradılmışdır. AŞPA-ya 47 Avropa ölkəsi daxildir. Üzv dövlətlərin məclis üzvlərinin təmsil olduğu Parlament Assambleyası 324 deputat

dan ibarətdir. Assambleya baş katibi, İnsan hüquqları üzrə komissarı və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin hakimlərini seçir. Mənzil-qərargahı Strasburqda yerləşir. – 41, 51, 235.

35. Serbiya, S e r b i y a R e s p u b l i k a s ı – Cənub-Şərqi Avropada, Balkan yarımadasının mərkəzi hissəsində dövlət. Sahəsi 88 min km², əhalisi 6,7 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Skupşinadır. Paytaxtı Belqrad şəhəridir. – 42, 262.

36. SOCAR, A z ə r b a y c a n R e s p u b l i k a s ı Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) – Azərbaycan Respublikası ərazisində neft sərvətlərindən istifadəni vahid siyasət əsasında həyata keçirən, neft sənayesinin idarəetmə strukturunu təkmilləşdirən, yanacaq-enerji kompleksinin inkişafını təmin edən şirkət. Respublikanın bütün ərazisində (quru və dənizdə) neft və qaz yataqlarının axtarışı, kəşfiyyatı və işlənilməsi, emalı və nəqli, həmçinin onlardan alınan məhsulların daxili və xarici bazarlarda satışı ilə məşğul olur. 1992-ci ildə «Azərneft» Dövlət Konserninin və «Azərneft-kimya» İstehsalat Birliyinin bazasında yaradılmışdır. ARDNŞ Azərbaycan Respublikasının təmsilçisi kimi, dünyanın tanınmış neft şirkətləri ilə «Hasilatın Pay Bölgüsü» Sazişi üzrə 30-a qədər neft müqaviləsi imzalamışdır.

ARDNŞ 2008-ci ildən mühasibat hesablarının beynəlxalq standartlarına keçmişdir. – 42, 67, 102, 203, 222.

37. Vladimir Putin (d.1952) – Rusiyanın dövlət və siyasi xadimi. 2000–2008-ci illərdə Rusiya Federasiyasının Prezidenti olmuşdur. 1975–97-ci illərdə bir sıra məsul vəzifələrdə çalışmışdır. 1998-ci ildə Rusiya Federasiyası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, 1998–99-cu illərdə FTX-nin direktoru, 1999–2000 və 2008–2012-ci illərdə Rusiya hökumətinin başçısı olmuş, 2012, 2018 və 2024-cü illərdə isə yenidən Rusiya Federasiyasının Prezidenti seçilmişdir. – 43, 46, 47, 178, 179, 180, 193, 194, 276, 277, 281, 282, 287–291, 295, 297, 299, 300, 301.

38. Əli Əsədov, Əli Hidayət oğlu (d.1956) – Azərbaycanın dövlət və siyasi xadimi, iqtisadçı. 1995–2000-ci illərdə Milli Məclisin üzvü olmuşdur. 1998–2019-cu illərdə Prezidentin İqtisadi məsələlər üzrə köməkçisi, 2012–2017-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezident Administrasiyası rəhbərinin müavini, 2019-cu il oktyabrın 8-dən isə Azərbaycan Respublikasının Baş Naziridir. – 46.

39. Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) – 1991-ci il dekabrın 8-də Belarusiya, Rusiya və Ukrayna dövlət başçılarının imzaladıqları saziş əsasında SSRİ dağıldıqdan sonra yeni dövlətlərarası birlik kimi yaranmışdır. Azərbaycan 1993-cü ilin sentyabrında MDB-yə daxil olmuşdur. Tərkibinə Azərbaycan, Belarus, Ermənistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Moldova, Özbəkistan, Rusiya, Tacikistan, Türkmənistan daxildir. MDB-nin 1993-cü ildə qəbul edilmiş Nizamnaməsində aşağıdakı birləşmə fəaliyyət sahələri nəzərdə tu-

tulur: insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi; xarici siyasi fəaliyyətin əlaqələndirilməsi; ümumi iqtisadi məkanın formalaşdırılmasında, nəqliyyat sisteminin və rabitənin inkişafında əməkdaşlıq; əhəlinin sağlamlığının və ətraf mühitin mühafizəsi; sosial və mühacirət məsələləri, mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə; müdafiə siyasətində və sərhədlərin qorunmasında əməkdaşlıq.

MDB-nin orqanları aşağıdakılardır: Dövlət başçıları Şurası; Hökumət başçıları Şurası; Xarici İşlər nazirləri Şurası; Dövlətlərarası İqtisadi Şura; Mərkəzi Sankt-Peterburq şəhərində olan Parlamentlərarası Assambleya və s. MDB-nin daimi fəaliyyət göstərən orqanı Minsk şəhərində yerləşən Əlaqələndirmə Məsələlər Komitəsidir. – 46, 82, 278.

40. Fransa, Fransa Respublikası – Qərbi Avropada dövlət. Sahəsi 643,8 min km², əhalisi 68 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 101 departamentə bölünür. Qanunverici orqanı iki palatadan ibarət parlamentdir. İcra hakimiyyəti Prezident və Nazirlər Şurasına məxsusdur. Paytaxtı Paris şəhəridir. – 51, 126, 127, 128, 212, 213.

41. Fransisk (d.1936) – 266-cı Roma Papası, indiki Vatikan hökmdarı. Cənubi amerikalı və Yezuit ordenindən ilk Papa. 2013-cü ildə Roma Papası seçildikdən sonra Fransisk adını qəbul etmişdir. – 56.

42. Kasım-Jomart Tokayev (d.1953) – Qazaxıstan siyasətçisi və dövlət xadimi. 2013–2019-cu illərdə Qa-

zaxıstan Senatının Sədri olmuşdur. 2019-cu ildən Qaxaxıstan Respublikasının Prezidentidir. – 57–62, 65, 66, 69, 71, 73, 74, 75, 78, 79, 83–87, 89–93, 95.

43. Füzuli – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1386 km², əhalisi 144 min nəfərdir. 1993-cü ildə ərazisinin bir hissəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdi.

27 sentyabr 2020-ci il tarixindən etibarən Azərbaycan Ordusu tərəfindən keçirilmiş əks-hücum əməliyyatı nəticəsində rayonun kəndləri, 17 oktyabr tarixində isə Füzuli şəhəri işğaldan tam azad edilmişdir. – 61, 65, 74, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 93.

44. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı – Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı, həmçinin Şanxay Paktı kimi tanınan transkontinental siyasi, iqtisadi, təhlükəsizlik və hərbi ittifaq. Coğrafi əhatə dairəsi və əhalisi baxımından dünyanın ən böyük regional təşkilatlarından biridir. Ali qəbuledici orqanı ildə bir dəfə toplanan Dövlət başçıları Şurasıdır. – 63.

45. Türk Dövlətləri Təşkilatı, T ü r k d i l l i D ö v l ə t l ə r i n Ə m ə k d a ş l ı q Ş u r a s ı – 3 oktyabr 2009-cu ildə Naxçıvanda imzalanmış Naxçıvan müqaviləsi ilə Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyə arasında qurulmuş beynəlxalq təşkilat. 14 sentyabr 2019-cu ildə Özbəkistan quruma üzv olmuşdur. – 63, 75, 82, 114, 137, 139.

46. Şuşa – Azərbaycan Respublikasında şəhər. Sahəsi 289 km², əhalisi 32,8 min nəfərdir. Elmi ədəbiyyatda Şuşanın əsasının XVIII əsrin 50-ci illərinin əvvəllərində Qarabağ xanı Pənahəli xan Cavanşir tərəfindən qoyulması göstərilə də, tədqiqatlar Şuşanın qədim yaşayış məntəqəsi olduğunu qeyd edir. Qarabağ xanlığının mərkəzi olan Şuşa bir müddət Pənahəli xanın adı ilə Pənahabad adlandırılmışdır.

Şuşa 1813-cü il Gülüstən müqaviləsinə əsasən, Qarabağ xanlığının tərkibində Rusiyaya birləşdirildi. 1920-ci ilin martında erməni daşnaklarının Qarabağda törətdikləri qırğın nəticəsində Şuşanın bir hissəsi tamamilə yandırıldı və minlərlə günahsız insan qətlə yetirildi. Lakin iyun ayının əvvəlində müsavətçilər və türk generalı Nuru Paşa Şuşanı erməni qəsbkarlarından xilas etdi. 1923-cü il Azərbaycan MİK-nin dekretinə əsasən, keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti təşkil olunduqda Şuşa muxtar vilayətin tərkibinə daxil edildi. 1992-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdi.

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin birbaşa rəhbərliyi ilə Müzəffər Azərbaycan Ordusu Şuşa şəhərini 8 noyabr 2020-ci ildə işğaldan azad etmişdir. – 64, 95, 96, 97, 98, 99, 191, 204.

47. Gəncə – Azərbaycan Respublikasında əhalisinə görə Bakıdan sonra ikinci böyük şəhər. Gəncə şəhəri Kiçik Qafqazın şimal-şərqində, Gəncə-Qazax düzənliyində yerləşir. Sahəsi 173 km², əhalisi 360,4 min nəfərdir. – 64, 247–252.

48. Adil Kərimli, A d i l Q a b i l o ğ l u (d.1979) – dövlət xadimi, hüquq elmləri üzrə fəlsəfə doktoru. 2012–2022-ci illərdə Heydər Əliyev Mərkəzinin direktorunun birinci müavini vəzifəsində çalışmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14 aprel 2023-cü il tarixli müvafiq Sərəncamı ilə Mədəniyyət naziri təyin edilmişdir. – 67.

49. Rəşad Nəbiyev, R ə ş a d N ə b i o ğ l u (d.1977) – iqtisadçı. 2011–2021-ci illərdə «Azərkosmos» ASC-nin sədri olmuşdur. 2021-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat naziridir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir. – 68.

50. Emin Əmrullayev, E m i n E l d a r o ğ l u (d.1982) – 2015–2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin Təhsilin inkişafı proqramları şöbəsinin müdiri, 2020-ci ilin yanvar–iyul aylarında Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun direktoru vəzifələrində çalışmışdır. 2020–2022-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri olmuşdur. 2022-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil naziridir. – 68, 255.

51. Çin Xalq Respublikası (ÇXR) – Mərkəzi və Şərqi Asiyada dövlət. Sahəsi 9,6 milyon km², əhalisi 1,4 milyard nəfərdir. İnzibati cəhətdən 22 əyalətə (Tayvansız), 5 muxtar rayona və mərkəz tabeliyində olan 3 şəhərə (Pekin, Şanxay, Tyantszin) bölünür. Ali dövlət hakimiyyəti orqanı Ümumçin Xalq Nümayən-

dələri Məclisidir. Dövlət başçısı Çin Xalq Respublikasının Sədridir. Paytaxtı Pekin şəhəridir. – 69, 70, 71, 75, 109, 110, 111, 116.

52. Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı (ATƏT) – 57 üzv, 11 əməkdaşlıq üzrə tərəfdaş dövlətlə dünyanın ən böyük regional təşkilatıdır. Əsası 1973-cü ilin iyulunda Helsinkidə qoyulmuşdur. Burada Avropanın 33 dövlətinin, həmçinin ABŞ və Kanadanın dövlət və hökumət rəhbərləri iştirak edir. ATƏT «soyuz müharibə»nin qurtarmasından sonra Ümumavropa təhlükəsizlik sistemini formalaşdıran, yeni Avropanın siyasi və iqtisadi həyatının sivil birgəyaşayış qaydalarını müəyyən edən, dövlətlərarası münasibətləri rəqiblik və münaqişə yolundan əməkdaşlıq və qarşılıqlı mənafe istiqamətlərinə yönəldən bir təşkilat funksiyasını icra edir.

Azərbaycan 1992-ci ildən ATƏT-in üzvüdür və 1993-cü ilin ikinci yarısından ATƏT-in Zirvə görüşlərində Azərbaycan nümayəndə heyəti fəal iştirak edir. – 82, 122, 173.

53. Ağdam – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Ağdam şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1150 km², əhalisi 202,2 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ağdam şəhəri və əksər kəndləri Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdi.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanmış üçtərəfli Bəyannamə əsasən, 2020-ci il noyabrın 20-də Ağdam yenidən Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altına keçmiş-

dir. Ermənistan silahlı qüvvələri Ağdamı boşaldıb Azərbaycan Respublikasına təhvil vermişdir. – 84, 97.

54. Özbəkistan, Özbəkistan Respublikası– Orta Asiyanın mərkəzində dövlət. Sahəsi 448,8 min km², əhalisi 35,7 milyon nəfərdir. Özbəkistanın tərkibinə Qaraqalpaqıstan Muxtar Respublikası və 12 vilayət daxildir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Daşkənd şəhəridir. – 85.

55. Mirzə Uluqbəy, Uluqbəy Məhəmməd Tarrəgəy (1394–1449) – özbək astronomu, riyaziyyatçısı, Əmir Teymurun nəvəsi. 1409-cu ildə Səmərqənd hakimi elan edilmiş, atası Şahruxun ölümündən (1447) sonra Teymurçilər sülaləsinin başçısı olmuşdur. Hələ gəncliyindən elmlə maraqlanmış, ensiklopedik biliyə malik olmuşdur. Onun yaratdığı Uluqbəy rəsədxanasında tərtib edilmiş ulduz kataloqu dünyada ən yaxşı kataloq olmuş, Oksfordda (1665) nəşr edilmişdir. – 85.

56. Fərhad Bədəlbəyli, Fərhad Şəmsioğlu (d.1947) – Azərbaycan pianoçusu və musiqi xadimi. Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının 1991-ci ildən rektoru, professor. Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı. Azərbaycan və SSRİ Xalq artisti. Beynəlxalq müsabiqələr laureatı. Azərbaycan piano məktəbini ləyaqətlə təmsil edən çoxlu sayda pianoçu yetişdirmiş istedadlı pedaqoq, Azərbaycan Respublikası Musiqi Xadimləri İttifaqının

sədridir. Azərbaycan Respublikasının «Şərəf», «Şöhrət» və «İstiqlal» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 89.

57. Çingiz Abdullayev, Ç i n g i z A k i f o ğ l u (d.1959) – Azərbaycan detektiv yazıçısı, nasir, publisist, Azərbaycan Respublikasının Xalq yazıçısı, 1989-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının, 1991-ci ildən isə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin birinci katibi, sonralar müavini, hüquq elmləri doktoru. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 89.

58. Siyavuş Kərimi, S i y a v u ş Ə ş r ə f o ğ l u (d.1954) – Azərbaycan bəstəkarı, Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, professor, Azərbaycan Milli Konservatoriyasının rektoru. Azərbaycan Respublikasının «Şərəf» və «Şöhrət» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 90.

59. Elbay Qasımzadə, E l b a y Ə n v ə r o ğ l u (d.1948) – Azərbaycan memarı. 1989–2001-ci illərdə Bakı şəhərinin baş memarı, Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma üzrə Baş İdarəsinin rəisi vəzifələrində çalışıb. 2012-ci ildən Azərbaycan Memarlar İttifaqının sədridir. Azərbaycan Respublikasının «Şərəf» və «Şöhrət» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 90.

60. Oqtay Mirqasimov, O q t a y M i r ə s ə d u l l a o ğ l u (d.1943) – Azərbaycan kinorejissoru, ssenarist, Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti (2000). Bir

çox sənədli, bədii filmlərin quruluşçu rejissoru və ssenari müəllifidir.

Filmləri Ümumittifaq festivallarda mükafat alıb. 1993–2001-ci illərdə «Azərkinovideo» İstehsalat Birliyinin baş direktoru vəzifəsində çalışıb. Azərbaycan Respublikasının «İstiqlal», «Şöhrət» və «Şərəf» ordenləri ilə təltif edilib. – 90.

61. Teymur Musayev, T e y m u r Y u s i f o ğ l u (d.1970) – siyasətçi, elmlər namizədi. 2020-ci ilin aprel ayından etibarən Səhiyyə Nazirliyinin Səhiyyənin təşkili şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışıb. 23 aprel 2021-ci ildə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə nazirinin birinci müavini təyin edilib. 19 yanvar 2022-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə naziridir. – 93, 257.

62. Natəvan, X u r ş u d b a n u x a n q ı z ı (1832–1897) – tanınmış Azərbaycan şairəsi. Mehdiqulu xanın qızı, İbrahimxəlil xanın nəvəsidir. Xan qızı adı ilə tanınmışdır. Əsərləri dərin səmimiyyəti, incə lirizmi ilə seçilir. Yüksək sənətkarlıq nümunəsi olan şeirlərində təkrir, qoşa qafiyyə, rədif, məcaz və s. bədii vasitələri məharətlə işlətmişdir. O həm də istedadlı rəssam olmuşdur. – 95, 96, 127.

63. Bülbül, M u r t u z a M ə ş ə d i R z a o ğ l u M ə m m ə d o v (1897–1961) – Azərbaycan klassik vokal məktəbinin banisi, musiqi folkloru tədqiqatçısı, SSRİ Xalq artisti və SSRİ Dövlət mükafatı laureatı. Yaradıcılığı müasir Azərbaycan musiqili teatrı tarixin-

də mühüm bir mərhələ təşkil edir. Bülbül Azərbaycan xalq mahnılarını, təsnifləri böyük sənətkarlıqla ifa etmişdir. – 95, 97.

64. Üzeyir Hacıbəyli, Üzeyir Əbdülhüseyn oğlu (1885–1948) – dahi Azərbaycan bəstəkarı, musiqişünas-alim, publisist, dramaturq, pedaqoq və ictimai xadim. Müasir Azərbaycan professional musiqi sənəti və milli operasının, həmçinin şərqdə ilk operanın banisi, SSRİ Xalq artisti, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı. – 95.

65. Heydər Əliyev Fondu – qeyri-hökumət, qeyri-kommersiya təşkilatı. Rəsmi açılışı 10 may 2004-cü ildə olmuşdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti UNESCO və ISESCO-nun Xoşməramlı səfiri, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevadır.

Fondun yaradılmasında məqsəd ümummillî lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramı ifadə etmək, Heydər Əliyev siyasi məfkurəsinin həmişəyaşar səciyyəsinə əks etdirmək, Heydər Əliyevin yaratdığı milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə daima aşılamaq olmuşdur.

Fondun prezidenti onun səlahiyyətli qanuni nümayəndəsidir. Fondun işinə bilavasitə rəhbərlik icraçı direktora aiddir. Fondun nəzdində Ekspert Şurası və digər qurumlar fəaliyyət göstərir. – 96, 98.

66. Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonları – 7 iyul 2021-ci ildə Azərbaycan Prezidentinin «Azər-

baycan Respublikasında iqtisadi rayonların yeni bölgüsü haqqında» Fərmanına əsasən yaradılmışdır. Qarabağ iqtisadi rayonuna Ağdam, Şuşa, Füzuli, Tərtər, Ağcabədi və Bərdə rayonları, yeni yaradılmış Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna isə işğaldan azad olunmuş Zəngilan, Qubadlı, Cəbrayıl, Laçın və Kəlbəcər rayonları daxil edilmişdir. – 97, 269, 270, 271, 272, 305, 319.

67. Molla Pənah Vaqif, Pənah Mehdi ağa oğlu (1717–1797) – Azərbaycan şairi, məşhur ictimai və siyasi xadim, Qarabağ xanı İbrahimxəlil xan Cavanşirin baş vəziri. Vaqif lirikasının əsas xüsusiyyətləri millilik, xəlpilik, realizm, sadəlik və nikbinlikdir. Vaqif yaradıcılığında «Badi-səba, bir xəbər ver könlümə», «Namə gedər olsan yarın kuyinə», «Bayram oldu», «Gözlərin cəlladdır, baxışın yağı», «Durnalar», «Heyran olmuşam» və s. şeirləri xüsusi yer tutur. 12 yanvar 2017-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Sərəncam imzalamışdır. – 97.

68. Polad Bülbüloğlu, Polad Murtuza oğlu (d.1945) – bəstəkar, müğənni, dövlət xadimi. Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti. 1988–2005-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət naziri olmuşdur. Hazırda Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasında Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri-dir. Azərbaycan Respublikasının «Şərəf», «İstiqlal»

və «Heydər Əliyev» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 97.

69. Birinci Qarabağ müharibəsi – keçən əsrin 80-ci illərinin sonlarından 1994-cü ilin mayına kimi cənub-qərbi Azərbaycanda yerləşən Qarabağ bölgəsinə Ermənistanın hücumu ilə Azərbaycan və Ermənistan arasında baş vermiş ərazi münaqişəsi. Tərəflər arasında genişmiqyaslı döyüşlər əsasən 1992-ci ildə başlanmışdır. 1994-cü ilin mayında atəşkəs əldə olunmuşdur. Münaqişənin ATƏT-in prinsipləri əsasında sülh yolu ilə danışıqlar vasitəsilə həlli üçün isə ATƏT-in Minsk qrupu yaradılmışdır. Müharibə nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma torpağında qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüş, keçmiş Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonları isə işğal olunmuşdur. Müharibə zamanı Ermənistan silahlı qüvvələri minlərlə hərbi cinayət törətmiş, beynəlxalq hüququn bütün norma və prinsiplərini kobudcasına pozmuş, atəşkəs elan olunduqdan sonra belə, Azərbaycan tərəfinin hərbi bölmələrini və dinc insanları mütəmadi olaraq atəşə tutmuş, işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarında etnik, milli və mədəni təmizləmə və ekoloji terror, eləcə də qanunsuz məskunlaşma işləri aparmışdır. – 98, 305.

70. bp – dünyanın ən iri neft şirkətlərindən biri. 1909-cu ildən bir çox ölkələrdə neftin kəşfiyyatı, çıxarılması, emalı və satışı ilə məşğuldur. 1994-cü ildən Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. – 101, 102.

71. «Əsrin müqaviləsi» – 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda «Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda «Azəri», «Çıraq» yataqlarının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və hasil olunan neftin pay şəklində bölüşdürülməsi» haqqında dünyanın 13 ən iri neft şirkəti ilə bağlanmış müqavilə. – 101.

72. Nizami Gəncəvi, İ l y a s Y u s i f o ğ l u (1141–1209) – dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri. Dünya ədəbiyyatı tarixinə məsnəvi formasında yazdığı 5 epik poemadan ibarət «Xəmsə» müəllifi kimi daxil olmuşdur. Onun ilkin Şərq Renessansının zirvəsi olan yaradıcılığında dövrünün ən humanist, ümumbəşəri ictimai-siyasi, sosial və mənəvi-əxlaqi idealları parlaq bədii əksini tapmışdır, Yaxın Şərq ədəbiyyatında mənzum roman janrının əsasını qoymuş, yeni ədəbi məktəb yaratmışdır. Nizami Gəncəvi həm də dövrünün görkəmli mütəfəkkiri olmuşdur. Onun bütün əsərlərində şəxsiyyət azadlığı, insanın mənəvi azadlığı tərənnüm olunur. – 103, 104, 107, 108, 111, 112, 115, 118, 119, 128, 130, 137, 139, 151.

73. Latviya, L a t v i y a R e s p u b l i k a s ı – Şərqi Avropada, Pribaltikada dövlət. Sahəsi 64,5 min km², əhalisi 1,9 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 26 rayona bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Seymdir. Paytaxtı Riqa şəhəridir. – 103, 130, 131, 132.

74. Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri – Yaxın Şərqdə dövlət. Sahəsi 83,6 min km², əhalisi 10,2 milyon nəfər-

dir. Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin tərkibinə 7 əmirlik daxildir. Ali orqanı Federal Milli Şuradır ki, Prezidenti 5 il müddətinə seçir. Paytaxtı Əbu-Dabi şəhəridir. – 105, 136, 138, 146, 151, 321.

75. Braziliya, Braziliya Federativ Respublikası – Cənubi Amerikada dövlət. Sahəsi 8,5 milyon km², əhalisi 212,8 milyon nəfərdir. Braziliya Federasiyası 26 ştata və 1 federal dairəyə bölünür. Dövlət və hökumət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı Milli Konqresdir. Paytaxtı Brazilia şəhəridir. – 105, 138, 146, 151.

76. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) – BMT-yə məxsus beynəlxalq dövlətlərarası təşkilat. 1946-cı ildə yaradılmışdır. Cenevrədə fəaliyyət göstərir. Nizamnaməsinə görə vəzifəsi ən təhlükəli xəstəliklərlə mübarizə, beynəlxalq sanitariya qaydalarının hazırlanması və s.-dir. – 107, 108, 135, 136.

77. Gürcüstan – Cənubi Qafqazın mərkəzi və qərb hissəsində dövlət. Sahəsi 69,7 min km², əhalisi 3,7 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Tbilisi şəhəridir. – 111, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 167.

78. Binəli Yıldırım (d.1955) – Türkiyə siyasətçisi və dövlət xadimi. 2015–2016-cı illərdə Türkiyə Respublikasının Nəqliyyat naziri, 2016–2018-ci illərdə Baş Naziri, 2018–2019-cu illərdə isə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin Sədri olmuşdur. Hal-hazırda Türk

Dövlətləri Təşkilatının Ağsaqqallar Şurasının sədridir. – 114, 137, 139.

79. Rəcəb Tayyib Ərdoğan (d.1954) – Türkiyənin siyasi və dövlət xadimi. 1980-ci ildən siyasi fəaliyyətə başlamışdır. 1994-cü ilin martında İstanbul Böyük Şəhər Bələdiyyəsinin sədri olmuşdur. Ədalət və İnkişaf Partiyasının lideridir.

2002-ci ildə keçirilən növbədənəkar seçkilər nəticəsində Ədalət və İnkişaf Partiyası təkbəşinə hakimiyyətə gəlmək imkanı əldə etdi və Rəcəb Tayyib Ərdoğan TBMM-də Türkiyənin Baş Naziri olmuş, 2014-cü ildən Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidentidir.

Ölkələrimiz arasındakı dostluq və qardaşlıq fəaliyyətinin daha da inkişaf etdirilməsinə görə Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 114, 137, 168, 236, 242.

80. BMT Baş Assambleyası – BMT-nin qanunverici orqanı. Hal-hazırda hər bir sessiyada iştirak etməli olan və 5-dən çox nümayəndəsi olmayan 191 üzv dövlətdən ibarətdir. Baş Assambleya Baş Assambleyanın sessiyalarıarası görüşən 7 Əsas Komitə, Prosesual Komissiya və Daimi Komissiyalar kimi Daimi Komitələrdən ibarətdir. O həmçinin Təhlükəsizlik Şurasının rəyi ilə növbəti 5 il müddətində fəaliyyət göstərəcək Baş katibi təyin etmək üçün də məsuliyyət daşıyır. – 116, 134, 142, 151, 152, 229.

81. İsrail, İ s r a i l D ö v l ə t i – Yaxın Şərqdə dövlət. Sahəsi 20,7 min km², əhalisi 9,8 milyon nəfərdir.

İsrail Dövləti BMT Baş Məclisinin 1947-ci il 29 noyabr tarixli Qərarına əsasən yaradılmışdır. İsrail inzibati cəhətdən 6 mahala bölünür. Dövlət başçısı Prezidentdir, onu birpalatalı parlament seçir. Hökumətə geniş səlahiyyəti olan Baş Nazir başçılıq edir. Paytaxtı Yerusəlim şəhəridir. – 116, 148.

82. Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) – Şimali Amerikada dövlət. Şimaldan Kanada, cənubdan Meksika, şərqdən Atlantik okeanı və qərbdən Sakit okeanla əhatə olunur. Sahəsi 9,5 milyon km², əhalisi 333,3 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 50 ştat və Kolumbiya federal paytaxt dairəsinə bölünür. Ali qanunvericilik orqanı ikipalatalı (Nümayəndələr Palatası və Senat) ABŞ Konqresidir. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Vaşinqton şəhəridir. – 116, 169, 203, 212, 213, 214, 233.

83. Dünya İqtisadi Forumu, Davos İqtisadi Forumu (DİF) – İsveçrənin kurort şəhəri Davosda keçirilən forum. 1971-ci ildə yaradılmışdır. Ötən əsrin 70-ci illərinin ortalarından forumun iclaslarına müxtəlif ölkələrin hakimiyyət nümayəndələri və iş dünyasının liderləri olan sahibkarlar dəvət edilməyə başlandı. 1987-ci ildən etibarən DİF Dünya İqtisadi Forumu adlandırılmağa başlanıb. Davos forumu üçün ənənəvi şəkildə illik keçirilən görüşlər xarakterikdir. DİF-in hər il keçirilməsində əsas məqsəd dövlət və hökumət başçılarını, beynəlxalq təşkilatları, elm adamlarını, nüfuzlu siyasətçiləri, biznesmenlərin iştirakı ilə yeni beynəlxalq iqtisadi layihələrin həyata keçirilməsini müza-

kirə və təşkil etməkdir. 27–31 yanvar 1995-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyev ilk dəfə olaraq Dünya İqtisadi Forumunda iştirak etmək üçün İsveçrənin Davos şəhərində işgüzar səfərdə olub. Azərbaycan Respublikasının DİF-də ilk dəfə iştirakı münasibətilə forum çərçivəsində Azərbaycana həsr olunmuş görüş keçirilib və ulu öndər Heydər Əliyev ölkə haqqında, onun siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni inkişaf göstəriciləri barədə tədbir iştirakçılara geniş məlumat verib. – 118.

84. İkinci Qarabağ müharibəsi – Azərbaycan Silahlı Qüvvələri və Ermənistan silahlı qüvvələri arasında atəşkəsdən sonra müşahidə olunan ən gərgin döyüşlər. Tarixə «Vətən müharibəsi», «Dəmir yumruq» əməliyyatı kimi daxil olan döyüşlər Azərbaycanın inamlı qələbəsi ilə başa çatmışdır. Qarşıdurmalar 27 sentyabr 2020-ci il səhər saatlarında başlamışdır. Rusiyanın vasitəçiliyi ilə həm Ermənistan, həm də Azərbaycan tərəfindən qəbul edilmiş humanitar atəşkəs rəsmi olaraq 10 oktyabr tarixində qüvvəyə minsə də, Ermənistan silahlı qüvvələri atəşkəsi yenedən pozmuşdur. Döyüşlər zamanı Azərbaycan Ordusu Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin birbaşa rəhbərliyi ilə işğal altındakı torpaqlar uğrunda qəhrəmancasına mübarizə aparmış və qələbə qazanmışdır. 44 günlük müharibə ərzində 4 oktyabrda Cəbrayıl, 17 oktyabrda Füzuli, 20 oktyabrda Zəngilan, 25 oktyabrda Qubadlı, 8 noyabrda isə Şuşa şəhəri işğaldan azad edilmişdir. Şuşa şəhərinin azad edilməsi ilə Ermənistan silahlı qüvvələrinə ciddi zərbə vurulmuş, bununla da məğlubiyyətə məcbur edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Rusiya Federasiyasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, 10 noyabr 2020-ci il tarixində Bakı vaxtı ilə saat 00:00-dan etibarən keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişə zonasında atəşin və hərbi əməliyyatların tam dayandırılması, 1 dekabr 2020-ci il tarixinədək Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisindən çıxarılması razılaşdırılmışdır. Bu müqaviləyə əsasən, işğal altındakı digər ərazilər Azərbaycana qaytarılmış, döyüşlər Azərbaycan tərəfinin inamlı qələbəsi ilə başa çatmışdır. – 120, 124, 126, 172, 187, 188, 189, 234, 236, 237, 306, 313, 314.

85. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası (BMT TŞ) – BMT-nin daimi fəaliyyət göstərən mühüm orqanı. BMT Nizamnaməsinə görə, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında əsas məsuliyyət daşıyır. 15 üzvü var: 5 daimi (Çin, Fransa, Rusiya, Böyük Britaniya, ABŞ), 10 üzvü isə 2 il müddətinə seçilir. Şuranın hər bir üzvü 1 səsə malikdir. Prosedura məsələlərinə dair qərarlar Şuranın 9 üzvü səs verdikdə qəbul olunmuş sayılır.

Dövlətimizin apardığı uğurlu xarici siyasət nəticəsində Azərbaycan 24 oktyabr 2011-ci ildə BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv qəbul olunmuşdur. – 120, 121, 127, 188, 273, 303.

86. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) – müsəlman ölkələrinin çoxunu birləşdirən təşkilat. 1969–2011-ci illərdə İslam Konfransı Təşkilatı adlanırdı. Nizam-

naməsinə görə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının fəaliyyəti müsəlmanların həmrəyliyinin möhkəmlənməsinə, üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığa yönəlmişdir. İqamətgahı Ciddədə yerləşir. Azərbaycan 1991-ci ildən İƏT-in üzvüdür. – 122, 129.

87. İkinci dünya müharibəsi (1939–1945) – Almaniya, İtaliya və Yaponiya tərəfindən başlanılmış böyük müharibə. İkinci dünya müharibəsi 1939-cu il sentyabrın 1-də Almaniyanın Polşaya girməsi ilə başladı. Sentyabrın 3-də Böyük Britaniya və Fransa Almaniya müharibə elan etdi. 1940-cı ilin ortalarından alman qoşunları Danimarka, Norveç, Belçika, Niderland, Lüksemburq, sonra isə Fransanı işğal etdi.

1941-ci il iyunun 22-də Almaniya SSRİ-yə qarşı müharibəyə başladı. 1942–43-cü illərdə sovet ordusunun Stalinqrad və Kursk vuruşmalarında qələbəsi Almaniyanı qəti surətdə sarsıtdı.

1945-ci il mayın 2-də sovet ordusu Berlini tutdu. Mayın 8-də Karlsruhda (Berlin yaxınlığında) Almaniyanın danışıqsız təslim olması haqqında akt imzalandı.

Yaponiyanın təslim olması haqqında sənəd isə sentyabrın 2-də imzalandı. Bununla da İkinci dünya müharibəsi başa çatdı. İkinci dünya müharibəsində 62 ölkə iştirak etmişdi. Müharibədə iştirak edən ölkələrin silahlı qüvvələrinə 110 milyon adam çağırılmışdı. Müharibədə 62 milyon adam həlak olmuş, minlərlə şəhər, qəsəbə və kənd dağıdılmışdı. – 131.

88. Estoniya, E s t o n i y a R e s p u b l i k a s ı – Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 45,2 min km², əhalisi 1,3 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Seymdir. Paytaxtı Tallinn şəhəridir. – 131.

89. Corc Oruell (1903–1950) – ingilis yazıçısı. XX əsr ingilis ədəbiyyatının öndə gedən şəxsiyyətlərindən biridir. UNESCO-nun qərarı ilə 1984-cü il yazıçının xatirəsinə ehtiram olaraq «Corc Oruell ili» elan edilmişdir. – 133.

90. Bosniya və Herseqovina – 1945–92-ci illərdə Yuqoslaviya Sosialist Federativ Respublikasının tərkibində olmuşdur. Yuqoslaviyanın tərkibindən çıxdıqdan sonra əhali arasında (müsəlman boşnak, serb və xorvat) milli və dini zəmində yaranmış mübahisə qanlı hərbi qarşıdurmaya səbəb oldu. 1993-cü ildə Deytonda (ABŞ) ümumi sülh haqqında Saziş imzalandı. 1995-ci ildə qüvvəyə minən Konstitusiyaya görə ölkədə Birləşmiş Bosniya və Herseqovinadan ibarət federativ respublika yaradıldı. Sahəsi 51,2 min km², əhalisi 3,5 milyon nəfərdir. Paytaxtı Sarayevo şəhəridir. – 135, 144.

91. Rişi Sunak (d.1980) – Britaniya siyasətçisi və dövlət xadimi. 24 oktyabr 2022-ci ildən Britaniya Mühafizəkarlar Partiyasının rəhbəri, 25 oktyabr 2022-ci ildən isə Birləşmiş Krallığın Baş Naziridir. – 137, 145.

92. İrakli Kobaxidze (d.1978) – Gürcüstan siyasətçisi və dövlət xadimi. 2016–2019-cu illərdə Gürcüstan Parlamentinin Sədri olmuşdur. 8 fevral 2024-cü ildən Gürcüstanın Baş Naziridir. – 159, 160, 164, 167.

93. Bakı–Tbilisi–Qars – Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyəni dəmir yolu ilə birləşdirən nəqliyyat dəhlizi. 30 oktyabr 2017-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Yolun uzunluğu 826 km-dir. – 161.

94. Bakı–Tbilisi–Ceyhan – 1998-ci il oktyabrın 29-da Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan prezidentləri və ABŞ-ın Enerji naziri Bakı–Tbilisi–Ceyhan marşrutunu müdafiə edən «Ankara Bəyannaməsi»ni imzalamışlar. Uzunluğu 1768 km olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri 2006-cı ildə istifadəyə verilmişdir. – 162.

95. Bakı–Tbilisi–Ərzurum – «Cənubi Qafqaz» qaz kəməri. Rəsmən 2007-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Kəmərin uzunluğu 970 km-dir (442 km Azərbaycandan, 248 km Gürcüstandan, 280 km isə Türkiyə ərazisindən keçir). Kəməre qaz «Şahdəniz»dən ötürülür. – 162.

96. Novruz bayramı – qədim xalq bayramı. Şimal yarımkürəsində astronomik yazın başladığı gecəgündüz bərabərliyi günündə (martın 21–22-də) keçirilir. Qədim zamanlardan başlayaraq, İran, Azərbaycan, Əfqanıstan, Tacikistan, Özbəkistan və bəzi Şərq ölkələri baharın – yeni ilin gəlişini şənliklərlə

qarşılayırdı. Respublikamız müstəqillik qazandıqdan sonra Novruz bayramı rəsmi ümumxalq bayramı və istirahət günü elan edilmişdir.

2009-cu ildən Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə UNESCO-nun Qeyri-maddi mədəni irs siyahısına daxil edilmişdir. BMT Baş Məclisi martın 21-ni Beynəlxalq Novruz Günü elan etmişdir. – 168, 169, 181, 182, 187, 188, 192.

97. Cozef Bayden (d.1942) – Amerika siyasətçisi və dövlət xadimi. ABŞ Demokrat Partiyasının üzvü, Amerika Birləşmiş Ştatlarının 46-cı Prezidentidir. – 169.

98. NATO (Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı) – hərbi-siyasi ittifaq. 1949-cu il aprelin 4-də Vaşinqtonda ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Belçika, Niderland, Lüksemburq, Kanada, İtaliya, Portuqaliya, Norveç, Danimarka və İslandiyanın imzaladıqları Şimali Atlantika müqaviləsi əsasında yaradılmışdır. 1952-ci ildə Yunanıstan və Türkiyə, 1955-ci ildə Almaniya Federativ Respublikası, 1982-ci ildə İspaniya NATO-ya qoşulmuşlar. Varşava Müqaviləsi Təşkilatı dağıldıqdan (1991) sonra əvvəllər sosialist ölkələri düşərgəsinə daxil olmuş ölkələrin bir qismi NATO-ya üzvlüyə qəbul edilmiş, digər qismi isə ilkin mərhələ kimi, NATO-nun «Sülh naminə tərəfdaşlıq» Proqramına qoşulmuşdur. Ali orqanı NATO Şurasının sessiyasıdır. Mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 234.

99. Əfqanıstan, Əfqanıstan İslam Əmirliyi – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 652,8 min km², əhalisi 40 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 34 vilayətə bölünür. Paytaxtı Kabil şəhəridir. – 171, 175.

100. Avropa Komissiyası (AK) – Avropa İttifaqının (Aİ) dövlət strukturundan üstün siyasi institutlarından biri, ümumi idarəetmə orqanı. 1958-ci ildə Avropa iqtisadi integrasiya təşkilatları çərçivəsində yaradılmışdır.

Komissiya Avropa komissarlarından, sədrdən, sədrin 2 müavinindən və üzvlərdən ibarətdir. Avropa İttifaqına hər bir üzv dövlət Avropa Komissiyasında 1 yerə malikdir.

Avropa Komissiyasının hazırladığı aktların və qərarların layihələri kitab formasında dərc olunur və geniş müzakirəyə təqdim edilir. Avropa Komissiyası Avropa İttifaqının büdcə layihəsini hazırlayır və onun yerinə yetirilməsini təmin edir. – 173, 232.

101. Xocalı soyqırımı – 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri və Xankəndidə yerləşən Rusiyanın 366-cı alayının əsgər və zabitləri Xocalıya hər tərəfdən hücum etmiş, şəhəri tamamilə yandırmış, 613 azərbaycanlı öldürülmüş, yüzlərlə şəhər sakini yaralanmış, itkin düşmüşdür. Faciəni qətləmin kimi dünyanın 10-dan çox ölkəsi, həmçinin ABŞ-ın 22 ştatı tanımışdır. – 190, 192.

102. Cəbrayıl – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi

1050 km², əhalisi 80,8 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdi.

4 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 191.

103. Kəlbəcər – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Kəlbəcər şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 3050 km², əhalisi 93 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdi.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanmış üçtərəfli Bəyanata əsasən, 15 noyabr tarixində təhvil verilməsi qərarlaşdırılan Kəlbəcər rayonu 25 noyabrda Azərbaycana təhvil verildi. Məğlubiyyətlə barışa bilməyən ermənilər bölgədə Azərbaycana qarşı ekoloji terror fəaliyyətləri həyata keçirmişlər. İşğaldan azad edildikdən sonra Kəlbəcər yenidən qurulur. – 191.

104. Qətər, Q ə t ə r D ö v l ə t i – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 11,5 min km², əhalisi 2,8 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Əmirdir. Paytaxtı Doha şəhəridir. – 198, 199.

105. Rumıniya – Cənub-Şərqi Avropada dövlət. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqan isə ikipalatalı parlamenti. Ərazisi 238,3 min km², əhalisinin sayı 19 milyon nəfərdir. Paytaxtı Buxarest şəhəridir. – 202, 203.

106. İSESCO – elm, təhsil və mədəniyyət məsələləri üzrə islam təşkilatı. 1979-cu ildə təşkil edilmişdir.

Azərbaycan ISESCO ilə yaxından əməkdaşlıq edir və islam aləmində mədəniyyət abidələrinin qorunması prinsipini dəstəkləyir. – 206.

107. Entoni Blinken (d.1962) – Amerika siyasətçisi və diplomatı. 2021-ci ildən Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibidir. – 212, 213, 214, 233.

108. Mövlud Çavuşoğlu (d.1968) – Türkiyənin dövlət və siyasi xadimi. 2010–2012-ci illərdə AŞPA-nın başçısı olmuşdur. 2014–2023-cü illərdə Türkiyə Respublikasının Xarici İşlər naziri olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının «Dostluq» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 234, 236, 237.

109. Saleh Məmmədov, Saleh Ərşad oğlu (d.1958) – Əməkdar mühəndis. Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi İdarə Heyətinin sədridir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı və «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 243, 258.

110. Slovakiya, Slovak Respublikası – Mərkəzi Avropada dövlət. Şimalda Polşa, şərqdə Ukrayna, cənubda Macarıstan, cənub-qərbdə Avstriya, şimal-qərbdə Çexiya ilə həmsərhəddir. Paytaxtı Bratislava şəhəridir. Ümumi sahəsi 49 min km², əhalisinin sayı 5,4 milyon nəfərdir. Slovakiya parlament respublikasıdır. – 261.

111. Aleksandr Vuçiç (d.1970) – Serbiyanın dövlət və siyasi xadimi. 2017-ci ildən Serbiya Respublikasının Prezidentidir. – 262.

112. İran, İran İslam Respublikası – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 1,65 milyon km², əhalisi 81 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 24 ostanə bölünür. Ali qanunverici orqanı 4 il müddətinə seçilən Xalq Şurası Məclisidir. Hökuməti Baş Nazir təşkil, Prezident isə təsdiq edir. Paytaxtı Tehran şəhəridir. – 290.

113. Azərbaycan Diplomatik Akademiyası (ADA Universiteti) – beynəlxalq münasibətlər və diplomatiya, biznes administrasiyası, enerjinin idarə edilməsi və ətraf mühit kimi sahələr üzrə mütəxəssis hazırlayır. 2006-cı ildə təsis edilmişdir. ADA-nın fəaliyyəti bakalavr, magistr, xarici siyasət proqramı, doktorantlara dəstək proqramı – doktoranturada təhsil alan gənc alimlərə elmi işləri üçün qrantlar ayırmaqdır. Dərslər ingilis dilində aparılır. ADA-da dünyanın 16 aparıcı institutundan cəlb edilmiş professor-müəllim heyəti çalışır. – 302, 303, 304.

114. Laçın – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Laçın şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1835 km², əhalisi 79,9 min nəfərdir. Laçın rayonu 18 may 1992-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdi.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanmış üçtərəfli Bəyannata əsasən, 1 dekabr 2020-ci ildə Laçın rayonu 28 il

---

sonra yenidən Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altına keçmişdir. – 302, 305, 306.

115. Hikmət Hacıyev, Hikmət Fərhad oğlu (d.1979) – Azərbaycan Respublikası Prezident Administrasiyası Xarici Siyasət Məsələləri şöbəsinin müdiri, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi. 2014–2018-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri olmuşdur. – 302, 306, 309, 313, 317.

116. Almaniya, Almaniya Federativ Respublikası – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 357 min km², əhalisi 84,4 milyon nəfərdir. AFR tərkibində 16 ərazisi olan federasiyadır. Dövlət başçısı Prezident, hökumət başçısı Federal Kanslerdir. Ali qanunverici hakimiyyət orqanı parlamentdən – Bundestaq və Bundesratdan ibarətdir. Paytaxtı Berlin şəhəridir. – 306, 307, 308, 309, 315.

Şəxsi adlar göstəricisi

Abdullayev Çingiz	– 89
Akyol Ahmet	– 207
Al Tani Abdullah	– 199
Al Tani Təmin	– 198
Anxel Migel	– 112, 137
Asakava Masatsuqu	– 18
Aukinklos Mürrey	– 101
Auld Ferqus	– 138
Azin Daniel Noboa	– 25
Babayev Muxtar	– 223
Balayeva Aida	– 67
Bayden Cozef	– 169
Bayramov Niyazi	– 247
Baysarov Ruslan	– 291, 297
Baytursinov Axmet	– 65
Beqay Bayram	– 134, 143
Beqlöv Aleksandr	– 210
Belozyorov Oleq	– 297
Bədəlbəyli Fərhad	– 89
Blinken Entoni	– 212, 213, 214, 233
Bondar Aleksandr	– 293
Brayza Mətyu	– 309
Burduja Sebastian	– 202, 203
Buribayeva Qauxar	– 66
Bülbül	– 95, 97
Bülbüloğlu Polad	– 97

Byanyima Vinni	– 136
Cinpin Si	– 109
Çavuşoğlu Mövlud	– 234, 236, 237
Əbdülsalam Məhəmməd	– 204
Əbunəyyan Məhəmməd	– 19
Əhmədov Vüqar	– 253
Ələkbərov Anar	– 96
Əlixanov Ruslan	– 67
Əliyev Heydər	– 6, 8, 13–22, 24, 25, 26, 45, 47, 62, 65, 69, 72, 79, 82, 87, 95, 96, 97, 197, 198, 199, 210, 247, 253, 278, 282, 284, 288, 289, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 300
Əliyev Natiq	– 90
Əliyev Zaur	– 157, 158
Əliyeva Mehriban	– 21
Əl-Mənfi Məhəmməd Yunis	– 8
Əmirbəyov Niyazi	– 244
Əmrullayev Emin	– 68, 255
Ərdoğan Rəcəb Tayyib	– 114, 137, 168, 236, 242
Əsədov Əli	– 46
Ət-Tayyib Əhməd	– 204, 205
Fadəyev Gennadi	– 295, 298
Fay Bassiru	– 215
Fon der Lyayen Ursula	– 232
Fransis Dennis	– 151
Fransisk	– 56
Frederiksen Mette	– 14
Gəncəvi Nizami	– 103, 104, 107, 108, 111,

	112, 115, 118, 119, 128, 130, 137, 139, 151
Göksel Nigar	– 313
Görgün Haluk	– 207, 208, 209
Güleryüz Özgür	– 207
Hacıbəyli Üzeyir	– 95
Hacıyev Hikmət	– 302, 306, 309, 313, 317
Hiçilema Hakainde	– 16
Honqbo Vu	– 109, 110
Horta Jose Ramos	– 11
Hüseynov Emin	– 84
Xurşudbanu Natəvan	– 95, 96, 127
İsaçenko Darya	– 306
İsmayılov Əhməd	– 66
İşinger Volfqanq	– 149
Jakupov Nurlan	– 67
Jelyazkov Rosen	– 40
Karabayev Marat	– 68
Karataş Behçet	– 207
Kəngərli Nəsrullah	– 191
Kərimi Siyavuş	– 90
Kərimli Adil	– 67
Kərimov Aydın	– 95
Kobaxidze İrakli	– 159, 160, 164, 167
Kotil Temel	– 207
Qaluzin Mixail	– 276
Qasımzadə Elbay	– 90
Qasımzadə Ənvər	– 191
Qayıbov Fərid	– 249
Qebreyesus Tedros Adhanom	– 107, 108, 135

Quterreş Antonio	– 141
Livni Tsipi	– 148
Markos Ferdinand	– 200
Matsuura Koişiro	– 20
Məcidov Həsən	– 191
Məmmədov Orxan	– 66
Məmmədov Saleh	– 243, 258
Mikayılov Zaur	– 244, 263
Miley Xavyer	– 24
Mirqasımov Oqtay	– 90
Mirzaqaliyev Maqzum	– 67
Mirzə Uluqbəy	– 85
Mişustin Mixail	– 43, 45
Molla Pənah Vaqif	– 97
Musayev Teymur	– 93, 257
Musin Baqdat	– 68
Nacar Mehmet Akif	– 207
Nəbiyev Rəşad	– 68
Nəcəf Rövsən	– 67, 222
Nurbek Sayasat	– 68
Okonco-İveala Nqozi	– 22
Oktay Fuat	– 9
Orucova Məhin	– 90
Oruell Corc	– 133
Parsons Endrü	– 197
Paşayev Hafiz	– 309
Pelleqrini Peter	– 261
Pənahəli xan	– 190
Piketto-Fratini Cilberto	– 29
Putin Vladimir	– 43, 46, 47, 178, 179, 180, 193, 194, 276, 277,

	281, 282, 287–291, 295, 297, 299, 300, 301
Radev Rumen	– 40, 42, 196
Rama Edi	– 31, 33, 143
Ramafosa Siril	– 26
Raoul Maixent	– 222
Rayder Qay	– 136, 141, 142
Sakellaropulu Katerina	– 5
Sançez Pedro	– 15
Sarıbay Kayrat	– 273
Sassu-Nqesso Deni	– 217–220, 222, 224, 227, 231
Sayid Kays	– 13
Serageldin İsmail	– 115, 119
Simson Kadri	– 27
Sisulit Thonqlun	– 17
Soudan Arlett	– 223
Stoltenberq Yens	– 170, 171, 174, 177
Sunak Rişi	– 137, 145
Süleymenov Oljas	– 10
Şahabuddin Məhəmməd	– 195
Şarp Ceyms	– 317
Şərif Şəhbaz	– 38, 185, 260
Ştayner Axim	– 155, 156
Tatar Ersin	– 238
Tokayev Kasım-Jomart	– 57–62, 65, 66, 69, 71, 73, 74, 75, 78, 79, 83– 87, 89–93, 95
Tsviyanoviç Jelka	– 135, 144
Uddin Manzila	– 21
Umarov Askar	– 66

Uşakova Viktoriya	– 300
Varşavski İvan	– 293
Vike-Freyberqa Vayra	– 103, 104, 119, 130
Vuçiç Aleksandr	– 262
Yaqubov Təbriz	– 255
Yıldırım Binəli	– 114, 137, 139
Zelenski Volodimir	– 6
Zərdari Asif Əli	– 100, 183

Coğrafi adlar göstəricisi

Afrika	– 116, 229
Ağdam	– 84, 97
Ağdaş	– 258, 263
Ağdərə	– 245
Ağsu	– 263
Aktau	– 69, 70
Albaniya	– 31, 32, 33, 134, 143
Almaniya	– 306, 307, 308, 309, 315
Amerika Birləşmiş Ştatları	– 116, 169, 203, 212, 213, 214, 233
Argentina	– 24
Asiya	– 12, 18, 22, 106, 129, 146, 228, 273, 274, 317
Astana	– 62, 65
Avrasiya	– 72, 161, 306, 307
Avropa	– 22, 27, 28, 42, 102, 106, 129, 146, 152, 162, 174, 236, 320
Banqladeş	– 195
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	– 105, 136, 138, 146, 151, 321
Bolqarıstan	– 40, 41, 42, 196
Bosniya və Herseqovina	– 135, 144
Böyük Britaniya	– 21, 137–139, 145–147, 317
Braziliya	– 105, 138, 146, 151

Brüssel	– 172, 232
Cəbrayıl	– 191
Cənubi Afrika Respublikası	– 26
Çin	– 69, 70, 71, 75, 109, 110, 111, 116
Danimarka	– 14
Dubay	– 64, 138
Ekvador	– 25
Estoniya	– 131
Əfqanıstan	– 171, 175
Filippin	– 200
Fransa	– 51, 126, 127, 128, 212, 213
Füzuli	– 61, 65, 74, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 93
Gəncə	– 64, 247–252
Göyçay	– 263
Gürcüstan	– 111, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 167
Hacıqabul	– 243, 244, 245, 263, 264, 266, 271
Haiti	– 116
Xankəndi	– 97, 187, 190, 191
Xocalı	– 191, 245
Xocavənd	– 84, 245
İran	– 290
İrkutsk	– 300
İsmayılı	– 263
İspaniya	– 15
İsrail	– 116, 148
İsveçrə	– 7

İtaliya	– 29, 30
Kəlbəcər	– 191
Komsomolsk-na-Amure	– 287
Konqo	– 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 231
Kosovo	– 171, 175
Kürdəmir	– 263
Qafqaz	– 22, 106, 121, 122, 129, 137, 147, 173, 205, 213, 235, 236, 279, 312, 313, 317
Qarabağ	– 10, 41, 61, 89, 90, 96, 97, 123, 125, 187, 191, 192, 235, 236, 237, 245, 304, 305, 315
Qazax	– 303, 309
Qazaxıstan	– 10, 57–64, 66–90, 92, 93, 95, 111, 274, 316
Qəbələ	– 253, 254, 255, 256, 258, 268
Qətər	– 198, 199
Qəzza	– 116
Qlazqo	– 138, 146
Laçın	– 302, 305, 306
Laos	– 17
Latviya	– 103, 130, 131, 132
Litva	– 131
Liviya	– 8
London	– 21
Mingəçevir	– 64

Moskva	– 47, 288, 295
Münhen	– 118, 149, 214, 308
Nerünqri	– 287
Norveç	– 174
Nyu York	– 142, 229
Özbəkistan	– 85
Pakistan	– 38, 39, 100, 183, 184, 185, 186, 260
Paris	– 128, 213
Praqa	– 125
Roma	– 56
Ruminiya	– 202, 203
Rusiya	– 6, 43, 44, 116, 175, 178, 179, 180, 193, 194, 210, 276–279, 281, 282, 285, 286, 287, 289, 290, 292, 295, 299, 300, 301, 309
Sabirabad	– 245
Sankt-Peterburq	– 210, 211
Seneqal	– 215, 216
Serbiya	– 42, 262
Severobaykalsk	– 287
Səmərqənd	– 109, 110
Səudiyyə Ərəbistanı	– 19
Sian	– 69, 81
Slovakiya	– 261
Soçi	– 46
Suqovuşan	– 187
Sumqayıt	– 65
Şimali Kipr Türk Respublikası	– 238
Şimkənd	– 64

Şuşa	– 64, 95, 96, 97, 98, 99, 191, 204
Talış	– 187
Tayvan	– 110
Timor-Leste	– 11, 12
Tunis	– 13
Türkiyə	– 9, 137, 146, 161, 168, 207, 208, 209, 234, 235, 236, 242, 264, 313
Ucar	– 263
Ukrayna	– 6, 7, 116, 128, 131, 175, 176
Uralsk	– 64
Yevlax	– 263
Yunanıstan	– 5
Zambiya	– 16
Zarağan	– 258
Zəngilan	– 305
Zərdab	– 263

MÜNDƏRİCAT

ÖLKƏMİZİN MÜSTƏQİLLİYİ DÖVRÜNDƏ
İLK DƏFƏ OLARAQ AZƏRBAYCANIN
BÜTÜN ƏRAZİSİNDƏ KEÇİRİLMİŞ
PREZİDENT SEÇKİLƏRİNDƏ
QAZANDIĞI PARLAQ QƏLƏBƏ
MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN
RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
İLHAM ƏLİYEVƏ GÖNDƏRİLMİŞ
TƏBRİK MƏKTUBLARININ
DAVAMI

YUNANISTAN PREZİDENTİ KATERİNA
SAKELLAROPULUDAN 5

UKRAYNA PREZİDENTİ VOLODİMİR
ZELENSKİDƏN 6

LİVİYA PREZİDENT ŞURASININ SƏDRİ
MƏHƏMMƏD YUNİS ƏL-MƏNFİDƏN 8

TÜRKİYƏ BÖYÜK MİLLƏT MƏCLİSİNİN
XARİCİ ƏLAQƏLƏR KOMİTƏSİNİN
SƏDRİ FUAT OKTAYDAN 9

QAZAXISTANIN XALQ YAZIÇISI,
GÖRKƏMLİ ŞAİR VƏ İCTİMAİ
XADİM OLJAS SÜLEYMENOVDAN 10

TİMOR-LESTE PREZİDENTİ JOSE RAMOS
HORTADAN 11

TUNİS PREZİDENTİ KAYS SAYİDDƏN	13
DANİMARKANIN BAŞ NAZİRİ METTE FREDERİKSENDƏN	14
İSPANIYA HÖKUMƏTİNİN SƏDRİ PEDRO SANÇEZDƏN	15
ZAMBIYA PREZİDENTİ HAKAİNDE HİÇİLEMADAN	16
LAOS PREZİDENTİ THONQLUN SİSULİTDƏN	17
ASIYA İNKİŞAF BANKININ PREZİDENTİ MASATSUQU ASAKAVADAN	18
SƏUDİYYƏ ƏRƏBİSTANI KRALLIĞININ «ACWA POWER» ŞİRKƏTİ İDARƏ HEYƏTİNİN SƏDRİ MƏHƏMMƏD ƏBUNƏYYANDAN	19
UNESCO-nun SABİQ BAŞ DİREKTORU KOİŞİRO MATSUURADAN	20
BÖYÜK BRİTANIYA PARLAMENTİ LORDLAR PALATASININ VƏ AZƏRBAYCAN DOSTLUQ QRPUNUN ÜZVÜ BARONESSA MANZİLA UDDİNDƏN	21
ÜMUMDÜNYA TİCARƏT TƏŞKİLATININ BAŞ DİREKTORU NQOZİ OKONCO- İVEALADAN	22
ARGENTİNA PREZİDENTİ XAVYER MİLEYDƏN	24

EKVADOR PREZİDENTİ DANİEL NOBOA AZİNDƏN	25

CƏNUBİ AFRİKA PREZİDENTİ MATAMELA SİRİL RAMAFOSADAN	26

«CƏNUB QAZ DƏHLİZİ» MƏŞVƏRƏT ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN 10-cu VƏ «YAŞIL ENERJİ» MƏŞVƏRƏT ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN 2-ci İCLASINDA İŞTİRAK EDƏN AVROPA İTTİFAQININ ENERGETİKA MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ KOMİSSARI KADRİ SİMSON İLƏ GÖRÜŞ 1 mart 2024-cü il.....	27

«CƏNUB QAZ DƏHLİZİ» MƏŞVƏRƏT ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN 10-cu VƏ «YAŞIL ENERJİ» MƏŞVƏRƏT ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN 2-ci İCLASINDA İŞTİRAK EDƏN İTALİYA RESPUBLİKASININ ƏTRAF MÜHİT VƏ ENERJİ TƏHLÜKƏSİZLİYİ NAZİRİ CİLBERTO PİKETTO-FRATİN İLƏ GÖRÜŞ 1 mart 2024-cü il.....	29

ALBANİYANIN BAŞ NAZİRİ EDİ RAMA İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ 1 mart 2024-cü il.....	31

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ 1 mart 2024-cü il.....	33

**«CƏNUB QAZ DƏHLİZİ» MƏŞVƏRƏT ŞURASI
ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN 10-cu VƏ «YAŞIL
ENERJİ» MƏŞVƏRƏT ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ
NAZİRLƏRİN 2-ci İCLASI ZAMANI
«EURONEWS» TELEVİZİYASINA MÜSAHİBƏ**

2 mart 2024-cü il..... 34

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
BAŞ NAZİRİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
MƏHƏMMƏD ŞAHBAZ ŞƏRİFƏ**

4 mart 2024-cü il..... 38

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASI XALQ
MƏCLİSİNİN SƏDRİ ROSEN DİMİTROV
JELYAZKOV İLƏ GÖRÜŞ**

4 mart 2024-cü il..... 40

**RUSİYA FEDERASIYASI HÖKUMƏTİNİN
SƏDRİ MİXAİL MİŞUSTİN İLƏ GÖRÜŞ**

6 mart 2024-cü il..... 43

**8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR
GÜNÜ MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN
QADINLARINA TƏBRİK**

6 mart 2024-cü il..... 48

**«MÜXTƏLİFLİYİN QORUNMASI: 2024-cü
İLDƏ İSLAMOFOBİYA İLƏ MÜBARİZƏ»
MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ BEYNƏLXALQ
KONFRANSIN İŞTİRAKÇILARINA**

7 mart 2024-cü il..... 50

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SOSIAL ŞƏBƏKƏ HESABLARINDAN

8 mart 2024-cü il..... 55

ROMA PAPASI FRANSİSK HƏZRƏTLƏRİNƏ

11 mart 2024-cü il..... 56

QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ KASIM-JOMART TOKAYEVİN QARŞILANMA MƏRASİMİ

11 mart 2024-cü il..... 57

QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ KASIM-JOMART TOKAYEV İLƏ MƏHDUD TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

11 mart 2024-cü il..... 59

AZƏRBAYCAN-QAZAXISTAN ALİ DÖVLƏTLƏRARASI ŞURANIN BİRİNCİ İCLASINDA İŞTİRAK

11 mart 2024-cü il..... 60

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

11 mart 2024-cü il..... 66

QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ KASIM-JOMART TOKAYEV İLƏ ÇİNİN SİAN TERMİNALINDAN BAKININ ABŞERON STANSİYASINA KONTEYNER QATARININ GƏLİŞİNİN

**VİDEOBAĞLANTI İLƏ İZLƏNMƏSİ
MƏRASİMİ**

11 mart 2024-cü il..... 69

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİ-
DENTİ KASIM-JOMART TOKAYEV
İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA BƏYANATLARLA
ÇIXIŞLAR**

11 mart 2024-cü il..... 73

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİ-
DENTİ KASIM-JOMART TOKAYEVİN
ŞƏRƏFİNƏ VERİLMİŞ DÖVLƏT ZİYAFƏ-
TİNDƏ İŞTİRAK**

11 mart 2024-cü il..... 83

FÜZULİ RAYONUNA SƏFƏR

12 mart 2024-cü il..... 84

ŞUŞA ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏR

12 mart 2024-cü il..... 95

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
ASİF ƏLİ ZƏRDARİYƏ**

13 mart 2024-cü il..... 100

***bp* ŞİRKƏTİNİN BAŞ İCRAÇI DİREKTORU
MÜRREY AUKİNKLOS İLƏ GÖRÜŞ**

13 mart 2024-cü il..... 101

NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ MƏRKƏZİNİN HƏMSƏDRLƏRİ VAYRA VİKE-FREYBERQA, İSMAIL SERAGELDİN, SABİQ DÖVLƏT VƏ HÖKUMƏT BAŞÇILARI, MƏRKƏZİN İDARƏ HEYƏTİNİN ÜZVLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ

13 mart 2024-cü il..... 103

ÜMUMDÜNYA SƏHİYYƏ TƏŞKİLATININ BAŞ DİREKTÖRÜ TEDROS ADHANOM QEBREYESUS İLƏ GÖRÜŞ

13 mart 2024-cü il..... 107

ÇİN HÖKUMƏTİNİN AVROPA MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ VU HONQBO İLƏ GÖRÜŞ

13 mart 2024-cü il..... 109

BMT SİVİLİZASIYALAR ALYANSININ ALİ NÜMAYƏNDƏSİ MİGEL ANXEL MORATİNOS İLƏ GÖRÜŞ

13 mart 2024-cü il..... 112

TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATI AĞSAQ-QALLAR ŞURASININ SƏDRİ BİNƏLİ YILDIRIM İLƏ GÖRÜŞ

13 mart 2024-cü il..... 114

NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ MƏRKƏZİNİN TƏŞKİLATÇILIĞI İLƏ «PARÇALANMIŞ DÜNYANIN BƏRPASI» MÖVZUSUNDA

**KEÇİRİLMİŞ XI QLOBAL BAKI FORUMUNDA
İŞTİRAK**

14 mart 2024-cü il..... 115

**BMT BAŞ KATİBİNİN SİYASƏT ÜZRƏ
MÜAVİNİ QAY RAYDER İLƏ GÖRÜŞ**

14 mart 2024-cü il..... 141

**ALBANİYA RESPUBLİKASININ PREZİ-
DENTİ BAYRAM BEQAY İLƏ GÖRÜŞ**

14 mart 2024-cü il..... 143

**BOSNİYA VƏ HERSEQOVİNA RƏYASƏT
HEYƏTİNİN SERB ÜZVÜ JELKA
TSVİYANOVİÇ İLƏ GÖRÜŞ**

14 mart 2024-cü il..... 144

**BÖYÜK BRİTANİYA VƏ ŞİMALİ
İRLANDİYA BİRLƏŞMİŞ KRALLIĞININ
BAŞ NAZİRİ RİŞİ SUNAKDAN**

15 mart 2024-cü il..... 145

**İSRAİLİN SABİQ XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ
TSİPİ LİVNİ İLƏ GÖRÜŞ**

15 mart 2024-cü il..... 148

**MÜNHEN TƏHLÜKƏSİZLİK KONFRANSI
FONDUNUN PREZİDENTİ VOLFQANQ
İŞİNGER İLƏ GÖRÜŞ**

15 mart 2024-cü il..... 149

**BMT BAŞ ASSAMBLEYASININ 78-ci SESSİ-
YASININ PREZİDENTİ DENNİS FRANSİS
İLƏ GÖRÜŞ**

15 mart 2024-cü il..... 151

**BMT İNKİŞAF PROQRAMININ (UNDP)
ADMINİSTRATORU AXİM ŞTAYNER
İLƏ GÖRÜŞ**

15 mart 2024-cü il..... 154

**İCBARİ TİBBİ SIĞORTA ÜZRƏ DÖVLƏT
AGENTLİYİ TƏRƏFİNDƏN ALINMIŞ
MÜASİR TƏCİLİ TİBBİ YARDIM
AVTOMOBİLLƏRİ İLƏ TANIŞLIQ**

16 mart 2024-cü il 157

**ÖLKƏMİZDƏ RƏSMİ SƏFƏRDƏ OLAN
GÜRCÜSTANIN BAŞ NAZİRİ İRAKLİ
KOBAXİDZE İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

16 mart 2024-cü il..... 159

**GÜRCÜSTANIN BAŞ NAZİRİ İRAKLİ
KOBAXİDZE İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

16 mart 2024-cü il..... 160

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

16 mart 2024-cü il..... 167

**TÜRKİYƏ PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞANDAN**

16 mart 2024-cü il..... 168

**AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARININ
PREZİDENTİ COZEF R.BAYDENDƏN**

16 mart 2024-cü il..... 169

**NATO-nun BAŞ KATİBİ YENS STOLTEN-
BERQ İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

17 mart 2024-cü il..... 170

**NATO-nun BAŞ KATİBİ YENS STOLTEN-
BERQ İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

17 mart 2024-cü il..... 171

**NATO-nun BAŞ KATİBİ YENS STOLTEN-
BERQ İLƏ ŞAM YEMƏYİ ƏSNASINDA
GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ**

17 mart 2024-cü il..... 177

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB VLADİMİR PUTİNƏ**

18 mart 2024-cü il..... 178

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

18 mart 2024-cü il..... 180

**NOVRUZ BAYRAMI MÜNASİBƏTİ
İLƏ AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK**

18 mart 2024-cü il..... 181

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
ASİF ƏLİ ZƏRDARİYƏ**

18 mart 2024-cü il..... 183

**PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
BAŞ NAZİRİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
MƏHƏMMƏD ŞAHBAZ ŞƏRİFƏ**

18 mart 2024-cü il..... 185

**XANKƏNDİ ŞƏHƏRİNDƏ TONQAL
BAŞINDAN AZƏRBAYCAN XALQINA
MÜRACİƏT**

18 mart 2024-cü il..... 187

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB VLADİMİR PUTİNƏ**

22 mart 2024-cü il..... 193

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

24 mart 2024-cü il..... 194

**BANQLADEŞ XALQ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
MƏHƏMMƏD ŞAHABUDDİNƏ**

25 mart 2024-cü il..... 195

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RUMEN RADEV
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

29 mart 2024-cü il 196

**BEYNƏLXALQ PARALİMPİYA
KOMİTƏSİNİN PREZİDENTİ
ENDRÜ PARSONSDAN** 197

**QƏTƏR ƏMİRİ ŞEYX TƏMİM BİN HƏMƏD
AL TANİDƏN** 198

**QƏTƏR ƏMİRİNİN MÜAVİNİ ŞEYX
ABDULLAH BİN HƏMƏD
AL TANİDƏN** 199

**FİLİPPİN PREZİDENTİ FERDİNAND
MARKOSDAN** 200

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİ-
DENTİNİN SOSİAL ŞƏBƏKƏ
HESABLARINDAN**

31 mart 2024-cü il 201

**RUMİNİYANIN ENERGETİKA NAZİRİ
SEBASTİAN İOAN BURDUJA İLƏ GÖRÜŞ**

1 aprel 2024-cü il 202

**MÜSƏLMAN AĞSAQQALLARI ŞURASININ
BAŞ KATİBİ MƏHƏMMƏD ƏBDÜLSALAM
İLƏ GÖRÜŞ**

2 aprel 2024-cü il 204

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASI PREZİDENT
ADMINİSTRASIYASININ MÜDAFİƏ
SƏNAYESİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ HALUK
GÖRGÜNÜN RƏHBƏRLİK ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

2 aprel 2024-cü il 207

**RUSİYA FEDERASIYASI SANKT-
PETERBURQ ŞƏHƏRİNİN QUBERNATORU
ALEKSANDR BEQLOV İLƏ GÖRÜŞ**

3 aprel 2024-cü il 210

**ABŞ DÖVLƏT KATİBİ ENTONİ BLİNKEN
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

3 aprel 2024-cü il 212

**SENEQAL RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB BASSİRU DİOMAY
FAYA**

4 aprel 2024-cü il 215

**KONQO RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
DENİ SASSU-NQESSONUN RƏSMİ
QARŞILANMA MƏRASİMİ**

4 aprel 2024-cü il 217

**KONQO RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
DENİ SASSU-NQESSO İLƏ TƏKBƏTƏK
GÖRÜŞ**

4 aprel 2024-cü il 218

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

4 aprel 2024-cü il 219

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

4 aprel 2024-cü il 222

**KONQO RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
DENİ SASSU-NQESSO İLƏ BİRGƏ
MƏTBUATA BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

4 aprel 2024-cü il 224

**KONQO RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
DENİ SASSU-NQESSONUN ŞƏRƏFİNƏ
VERİLMİŞ RƏSMİ NAHARDA İŞTİRAK**

4 aprel 2024-cü il 231

**AVROPA KOMİSSİYASININ PREZİDENTİ
URSULA FON DER LYAYEN
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

4 aprel 2024-cü il 232

**TÜRKİYƏNİN SABİQ XARİCİ İŞLƏR
NAZİRİ, TÜRKİYƏ BÖYÜK MİLLƏT
MƏCLİSİNİN ÜZVÜ VƏ NATO PARLAMENT
ASSAMBLEYASINDAKI NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİNİN RƏHBƏRİ MÖVLUD
ÇAVUŞOĞLU İLƏ GÖRÜŞ**

5 aprel 2024-cü il 234

ŞİMALİ KİPR TÜRK RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ERSİN TATAR İLƏ TELE- FONLA GÖRÜŞ

6 aprel 2024-cü il 238

RAMAZAN BAYRAMI MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK

8 aprel 2024-cü il 239

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİ- DENTİNİN SOSİAL ŞƏBƏKƏ HESAB- LARINDAN

9 aprel 2024-cü il 241

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ TELE- FONLA GÖRÜŞ

9 aprel 2024-cü il 242

HACIQABUL RAYONUNA SƏFƏR

9 aprel 2024-cü il 243

GƏNCƏ ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏR

9 aprel 2024-cü il 247

QƏBƏLƏ RAYONUNA SƏFƏR

9 aprel 2024-cü il 253

PAKİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ BAŞ
NAZİRİ ŞAHBAZ ŞƏRİF İLƏ TELEFONLA
GÖRÜŞ

9 aprel 2024-cü il 260

SLOVAKİYA RESPUBLİKASININ YENİ
SEÇİLMİŞ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB PETER PELLEQRİNİYƏ

15 aprel 2024-cü il 261

SERBİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ALEKSANDR VUÇİÇ İLƏ TELEFONLA
GÖRÜŞ

16 aprel 2024-cü il 262

HACIQABUL RAYONUNA SƏFƏR

16 aprel 2024-cü il 263

ASİYADA QARŞILIQLI FƏALİYYƏT VƏ
ETİMAD TƏDBİRLƏRİ ÜZRƏ MÜŞAVİRƏ-
NİN BAŞ KATİBİ KAYRAT SARIBAY
İLƏ GÖRÜŞ

17 aprel 2024-cü il 273

RUSİYA FEDERASIYASINA İŞGÜZAR
SƏFƏR

22 aprel 2024-cü il 276

RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
VLADİMİR PUTİN İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

22 aprel 2024-cü il 277

BİRGƏ NAHARDA İŞTİRAK

22 aprel 2024-cü il..... 281

BAYKAL-AMUR MAGİSTRALININ 50 İLLİK YUBİLEYİ MÜNASİBƏTİ İLƏ DƏMİR YOLU SAHƏSİNİN VETERANLARI VƏ İŞÇİLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ

22 aprel 2024-cü il..... 282

ADA UNİVERSİTETİNDƏ «COP29 VƏ AZƏRBAYCAN ÜÇÜN YAŞIL BAXIŞ» MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ BEYNƏLXALQ FORUMDA İŞTİRAK

23 aprel 2024-cü il..... 302

QEYDLƏR 322

Şəxsi adlar göstəricisi.....364

Coğrafi adlar göstəricisi 370

Buraxılışına məsul

ƏLÖVSƏT AĞALAROV

Texniki redaktor	<i>Zoya Nəcəfova</i>
Yığım üzrə operator	<i>İlhamə Kərimova</i>
Kompüter tərtibatı	<i>Məhəbbət Orucov</i>

Cildin hazırlanmasında AZƏRTAC-ın materiallarından istifadə olunmuşdur.

«Tayms» qarnitur. Formatı 84×108 1/32. Ofset kağızı № 1
Şerti çap vərəqi 24,5. Uçot nəşr vərəqi 25,0. Tirajı 5000
Müqavilə qiyməti ilə.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi
Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı
Bakı, Mehdi Hüseyn küç., 55, dalan 2, ev 3.

«Şərq-Qərb» mətbəəsi, Aşıq Ələsgər küçəsi 17.